

Piarista füzetek
22.

JOSÉ PASCUAL BURGUÉS

Piarista közösségi élet

José Pascual Burgués

Piarista közösségi élet

Piarista füzetek 22.

Sorozatszerkesztő
TŐZSÉR ENDRE SP

1. A piarista karizma ma
  2. Világiak a piarista rendben [iskolában]
  5. A piarista szolgálat:
A nevelés által evangelizálni Kalazancius stílusában
  6. Dionisio Cueva: Kalazancius és Konstitúciója
  7. Quirino Santoloci: Kalazanci Szent József – A piarista rend alapítója
  8. Piarista hivatásgondozási direktórium
  9. A piaristák folyamatos képzésének direktóriuma
  10. Kalazanci Szent József lelkesége és pedagógiája
  12. Giovanni Ausenda: A piarista rend története
  13. A szerzetes és a világi piarista identitásának tisztázása
  14. Krisztusba öltözöttek
  17. A 46. egyetemes káptalan dokumentumai
  18. Dionisio Cueva: Boldog Celestina Donati
  19. Ruppert József: A piarista diák Rómában
  20. Angel Ruiz: Piarista egyházi közösségek
  21. Miguel Angel Asiain: Piarista istentapasztalat
- [A 3., 4., 11. és 16. füzet olyan szabályzatot tartalmaz, amely már hatályát veszítette.]

José Pascual Burgués

Piarista közösségi élet

Piarista Rend Magyar Tartománya
Budapest
2018

A FORDÍTÁS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ KIADÁS:
L'esperienza comunitaria dello scolopio.
Un lungo cammino da percorrere,
Edizioni Calasanziane, Roma, 1993.

FORDÍTOTTA:
Domokos György

A FORDÍTÁST A SPANYOL EREDETIVEL EGYBEVETETTE:
Tózsér Endre SP

© José Pascual Burgués, 1993
Hungarian translation © Domokos György, 2012

TARTALOM

ELŐSZÓ	7
ELSŐ RÉSZ- LÁTNI	10
I. Milyenek látjuk magunkat?	11
MÁSODIK RÉSZ - ÍTÉLNI	45
II. Az életünket megvilágító fény	46
III. Más nézőpontok fényében	70
HARMADIK RÉSZ- CSELEKEDNI	92
IV. A közösségi élet jövője	93
V. A közösség mint Isten országának jele	108
VI. A közösség mint a növekedés helye	121
VII. A közösség mint a megbocsátás és az ünnep helye	140
VIII. A közösségi terv	157
IX. A közösség animátora	169
X. A közösség imája	181
XI. A fogadalmak és a közösség	193
XII. Közösség és küldetés	204
XIII. A planetáris ember	217
FÜGGELÉK - A SZERZETESI ÉLET FRANCIAORSZÁGBAN	226
IRODALOM	232

ELŐSZÓ

Lassanként végéhez közeledik a káptalani hatéves időszakra kitérő első „kampányunk”, amelynek keretében egész rendünk a piarista istentapasztalattal foglalkozott. Ideje, hogy nekifogjunk a második ilyen „kampánynak”, amely az 1993–1995-ös kétéves időszakra ad munkát számunkra, és középpontjában a piaristák közösségi élete áll. Ez az új kampány szinten az 1991-es egyetemes káptalan egyik „politikájának” felel meg, amely ilyen formában fogalmazódott meg: *„Olyan közösségi életformát kell kialakítani, amely kiemeli élethivatásunk evangéliumi és lelkipásztori dimenzióját, hogy mindazok, akikkel kapcsolatba kerülünk, felfedezhessék, hogy mi nem pusztán munkacsoport vagyunk, hanem főképpen szerzetesközösség, amely az egyház szolgálatában hirdeti Isten országát (ez szerzetesi életünk próféta-
oldala).”*

Ezen újabb munkaidőszak kezdetén a Generálisi Kongregáció kifejezi azt az óhaját, hogy az egész rendben az egyes rendtagok csakúgy, mint a közösségek, jó szándékkal törekedjenek arra, hogy újraalkossák a közösségi életet, hogy az nap mint nap nagyobb összhangban legyen az evangéliummal, Isten országának sajátos szolgálatával és rendalapító atyánk, Kalazanci Szent József szellemével. Nyilvánvalónak tűnik, hogy e „kampány” célja a piaristák közösségi életének formálása. Minden erőfeszítésünket erre kell irányítanunk. Meg kell változtatnunk gondolkodásmodunkat, bár ami elsődleges, az az életünk, viselkedésmodunk és alapvető döntéseink meghozatala módjának megváltoztatása, a megújulás Jézus követésében, közösségi szolgálatunkban az emberek között, akikhez az üdvösség örömhíre szól. Mi, piaristák tudjuk és tanúságot teszünk arról, hogy az új világ, amelyet Jézus nyitott meg számunkra, naponta

várja tetteinket, hogy építsük okosan és bátran, és hogy láthatóvá éppen testvéri közösségünkön keresztül válhat, ha piarista szerzetesekként Jézust követjük, és ekként tapasztaljuk meg őt magunk is.

Ebből következik, hogy a piarista közösségi tapasztalat „kampány” középpontjában mindennapi életünk áll, és célunk az, hogy ez a téma egyre inkább, természetesen hol erősebben, hol gyengébben, de összességében mégis fokozatosan erősödjön legyen jelen közösségeink közösségi életmódjában és közös tevékenységi formáiban. Éppen közösségeinkből kiindulva, alapul véve mindazt, ami csak előremutató bennük, jól meghatározott célok felé kell haladnunk, amelyeknek meg kell valósítaniuk valamilyen formában Istennek az új világra, az ő országára vonatkozó tervét. Jézus „látásmódja” szerint kell élnünk, úgy, ahogy az evangéliumban foglalt értékek, a hegyi beszéd boldogságai ezt leírja.

Mit tehetünk azért, hogy a szavakból élet támadjon, vágyaink megvalósuljanak, eszményeink valósággá váljanak? Íme néhány gondolat:

- használjunk fel különleges alkalmakat (például lelki gyakorlatot, rekollekciókat), hogy figyelmünk középpontjába állítsuk e kampány központi gondolatát;
- igyekezzünk alázatosan, de kitartóan minden egyes csoportban közösségi tapasztalatokat megvalósítani, a csoportöntudat mértékének megfelelő szinten;
- elmélkedjünk közösen a rendelkezésre álló időszak alatt a kampány központi gondolatán, legyen ez tanulmányaink és beszélgetéseink legfontosabb tárgya;
- személyes elhatározással gondolkozzunk, olvassunk és imádkozzunk többet a közösségi tapasztalattal kapcsolatban.

E kampány segédanyaga az egész rend számára a jelen kötet, amely alapidokumentumul szeretne szolgálni abban a reményben, hogy valamennyi rendtag segítségére lehet a közösségi élet adományának átgondolására és teljesebb megértésére irányuló erőfeszítésében.

A könyv tagolása, csakúgy, mint a többi hasonló kampány alapdokumentumáé, hármas: *látni, ítélni, cselekedni*. Az első részben számba vesszük helyzetünket, a másodikban igyekszünk ítéletet formálni erről Isten szavának tükrében, vagyis hívő keresztény nézőpontból, a cselekvésről szóló rész pedig meghatározza tennivalóinkat. Talán hasznos utalnunk arra, hogy e három rész egymással való logikus összekapcsolása az olvasó megfontolásának eredménye legyen és ne a szerző gondolatainak passzív elfogadása.

Amikor, a piaristákat megkérdezték erről (ezt tanúsítja a DIS dokumentum), kifejezték azt a vágyukat, hogy megerősítsék egymás között a testvériséget mint a közösségi élet valódi formáját. Rendtársaink másrészt tudatában vannak annak is, hogy nagy lelki növekedésre van lehetőségük a kölcsönös önátadásban, azon tevékenységek közepette, amelyeket a piarista közösségek apostoli kötelezettségükben megvalósítanak. Ugyanakkor őszintén hálát adnak Istennek mindazért, amit mindezidáig elérhettek a közösségi imában mint a megosztott hit tapasztalatában.

Emlékezzünk arra, mit írt rendalapító atyánk: „Igyekezzenek egységben lenni, és legyenek ott mindnyájan a közös programokon, mert így növekedni fog bennük a szent szeretet, amely nélkül minden összejövétel nagy összevisszasággá válik.”

Kérjük tehát Kalazanci Szent Józsefet, hogy ő vezessen bennünket e kampány során, Isten akarata szerint.

Miguel Angel Asiain
generálisi asszisztens

ELSŐ RÉSZ
LÁTNI

I. MILYENNEK LÁTJUK MAGUNKAT?

1. ELŐZETES MEGFONTOLÁSOK

A piarista általában gyakorlati ember, közel áll a valósághoz, kevésbé hajlik az elvont spekulációra. Éppen ezért nem kívánunk itt most teológiai fejtegetésekbe kezdeni a közösségi életet illetően, hanem már ebben az első részben is konkrétan a piaristák közösségi életével fogunk foglalkozni. Ám hogy ne fogjunk túlzottan szubjektív részletezésbe, alapidokumentumainkra fogunk hivatkozni, még hozzá a legfrissebbekre, amelyekben értékeltük saját közösségi életünket. Ezek tükrében rajzolódik ki az a megítélésem szerint meglehetősen valós kép, amelyet mi, piarista szerzetesek saját magunkról alkotunk. Alapvetően három munkáról van szó:

- a piarista szerzetesekhez intézett személyes kérdőív az 1991-es egyetemes káptalan tervezett kérdésköreiről, s a válaszok feldolgozása az ún. DIS-dokumentumban;¹
- az 1991-es egyetemes káptalan különböző dokumentumai, amelyeket az *Ephemerides Calasanctianae* 1992. január-februári száma közölt;
- a különböző, 1992 során Mexikóban, Kolumbiában, Argentínában és Spanyolországban tartott házfőnöki találkozók során végzett felmérések, amelyeket személyesen volt módunkban tanulmányozni.

---

¹ A magyar rendtartomány adatai nem szerepelnek ebben a felmérésben. (A szerkesztő.)

A közösségi élet témáját szorosan közrefogja két másik témakör: „Krisztus követése” (ez teológiaiabb jellegű) és a „küldetés” (ez a lelkipásztori munka területét érinti inkább).

Amint azt az *Ítélni* című részben részletesebben fogjuk látni, dokumentumaink és tervezeteink a közösségi életet szociológiai eszközként kezelik, amelynek segítségével az egyéni hivatások (Krisztus-követés) összességét közös irányba lehet terelni a hatékony lelkipásztori munka (misszió) érdekében.

Ennek bizonyítására elegendő szembeállítani, hányszor szerepel a „közösség” szó, vagy más, a nevelési tevékenységre utaló kifejezés, és hányszor a „gyermek” fogalma abban a szövegben, amely programadó és tanúságtevő dokumentumunk, és az *Credo de nuestra identidad* [Identitásunk hitvallása] címet viseli.² Vegyük azt is észre, hogy ugyanebben a dokumentumban helyzetünk pozitív vonásainak számbavételekor mennyi hivatkozás történik erőfeszítéseinkre és újabb tevékenységeinkre, miközben a közösségről csak igen félénken szól ugyanez a szöveg (8. pont). Amikor azután a jelenlegi helyzet negatív oldalait vesszük számba, a közösséget nevezik meg 15 alkalomból 7-ben, mint amely felelős a hivatásunk teljesítésében meglévő hiányosságokért.

Az említett három tanulmány megfontolásainak bizonyos pesszimizmusával szemben, amennyiben az említett dokumentumok, mint mondtuk, a közösséget pusztán „eszközként” kezelik, van egy „utópisztikusabb” felfogás a közösséggel kapcsolatban: valamennyien szívesen élnénk eszményi közösségben, és így tökéletesen megfelelhettünk Istennek személy szerint mindegyikünkre vonatkozó egyes tervének. Ugyanakkor el kell mélyednünk a közösség fogalmának teológiai és pasztorális jelentésében is, egyrészt mint Isten hívása és az arra adott válasz formájaként, másrészt mint az evangelizáció megvalósításának sajátos módjaként.

---

² *Magyarul Piarista hitvallásként fellelhető a Piarista iskolák a harmadik évezred felé* című füzetben, a 3. oldalon. (A szerkesztő.)

Lássuk tehát elsősorban a saját magunk által adott válaszok segítségével: mi, piaristák hogyan látjuk saját magunk közösségi életét.³

2. A SZEMÉLYES KÉRDŐÍV (DIS) ADATAI

A) INFORMÁCIÓK

A felmérést nem kell külön bemutatnunk, a piaristák eléggé ismerik és használják, ezért felesleges róla itt külön szólnunk.

Csak utalunk arra, hogy a közösséggel kapcsolatos kérdések a kérdőív készítői figyelmének középpontjában álltak, olyannyira, hogy ennek szentelték a teljes második fejezetet (a 12. kérdéstől a 30. kérdésig).

A *szereztesi élet megújítása és modernizációja* című dokumentumban a CLAR⁴ a közösség fogalmát az azóta már klasszikusá vált módon határozza meg:⁵ „A szerzetesi életben a közösség leglényegesebb alkotóeleme a közösség tagjait összekötő hiteles és érett barátság élő megtapasztalása. A közösség tagjait a kölcsönös elhivatottság köti össze, valamint az a szeretetteljes barátság, amelynek révén megtapasztalják a Krisztus jelenlététől áthatott és ezáltal az emberek szolgálatára képes és kész koinóniát.”

Ez a dokumentum a zsinat utáni időszakban született és a *Perfectae caritatis* kezdetű határozatban foglaltakat fejt ki. A barátság, a Krisztusban való egység és az emberek szolgálata: úgy tűnik tehát, ez a közösségi élet három sarokpontja. Aszerint, hogy egy-egy közösségben az egyik vagy egy másik do-

³ A „szereztesi élet” és a „közösségi élet” két olyan kifejezés, amelyek olykor felcserélhetők hétköznapi beszédünkben. A második kifejezés kiválasztásával azt fejezzük ki, hogy ez alatt az elsőnek egy aspektusát értjük, ám hangsúlyosabb ebben az esetben az együttélés ténye, mint a megszentelt élet.

⁴ Dél-Amerikai Szerzetesrendek Konföderációja.

⁵ *Renovación y adaptación de la Vida Religiosa*, Bogotá, 1967.

minál ezek közül, ez meghatározza a közösség jellegét. Éppen erre mutat rá az idézett kérdőív 13. kérdése. A piaristák mintegy egynegyed része a közösségben munkacsoportot lát, egy másik egynegyed része testvéri társulást, ismét egynegyede a Regulák megtartása által szabályozott és rendezett életformát, a fennmaradó 25% pedig feszültségekkel terhes környezetként értékeli azt. Ez azt jelenti számunkra, hogy már a közösséggel foglalkozó kérdéscsoport elején kirajzolódik előttünk egy eszményinek nem nevezhető kép. Nem örvendetes, ha azt olvassuk, hogy a piaristák egynegyede számára a közösség inkább teher, mint segítség, és az sem jó, hogy rendtársaink másik egynegyede számára a közösség elsősorban a munka függvényeként létezik. Némi vigaszul talán a 27. kérdésre adott válaszok szolgálhatnak, amelyekből kitűnik: a három felvázolt modell közül a piaristák csaknem háromnegyed része a jövőre nézve a harmadikat választja (kommunikáció-bizalom-elfogadás-hívó közösség), míg a fennmaradó rész megoszlik a két másik modell között (munkacsoport, illetve vallásos közösség).

A kérdőív a közösségi élet mikéntjét olyan megnyilvánulási formákon keresztül veszi vizsgálat alá, amelyeknek kézenfekvőknek kellene lenniük egy eszményi közösségben:

- Bizalom (14): rendtársainknak mintegy a fele azt állítja, hogy közösségében a bizalom léghőre az uralkodó, a másik 50% tagadja, hogy ez így lenne.
- Magunk és tevékenységünk megosztása a többiekkel (15): az eredmény hasonló az előzőhöz: a piaristák fele pozitívan látja ezt saját közösségében, a másik fele negatívan.
- Közösségi imádság mint a hit megosztása (16): ezt a fajta imádságot a rendtagok mindössze 14%-a gyakorolja.
- Megértés, tolerancia, megbocsátás (17): a szerzetesek háromnegyed része éli meg ezeket a mély magatartásformákat a közösségben, a fennmaradó 25% problémákkal küzd ezen a téren.

- Érezzük, hogy örömmel elfogadnak (18): ezt négyből három piarista vallja magáról, a fennmaradók tagadják.
- Segítség a nehézségekben (19): rendtársaink 60%-a válaszolt erre a kérdésre igennel, a többiek nemleges választ adtak.
- A másik elfogadása (20): a piaristáknak kicsivel több mint a fele gondolja úgy, hogy ez jellemző saját közösségében, a többiek az ellenkezőjét gondolják.
- Párbeszéd (21): rendtársainknak csak a fele tartja úgy, hogy közösségében lehetséges a párbeszéd, a többiek úgy gondolják, hogy náluk ez nem lehetséges.
- Kommunikáció (22): a rendtagok mintegy 62%-a pozitívan ítéli meg a többiekkel való kommunikáció stílusát, 14% feszültségekről számol be, míg 25% azt állítja, hogy közösségében nincs valódi kommunikáció.
- Együttes döntések (24): a piaristák 82%-a gondolja úgy, hogy befolyásolja a közös döntéseket, a többiek függetlennek érzik magukat a döntésektől.
- Kapcsolat a befogadó környezettel (26): rendtársainknak csak 27%-a ítéli meg pozitívan a szerzetesközösségnek a környezethez való viszonyát, a többiek, különböző szinten bár, de negatívan látják ugyanezt a kérdést.
- Emberi közelség és vidámság (29): a piaristáknak csak mintegy 55%-a ügyel a közösségi életnek erre az oldalára, szemben a fennmaradó 45 százalékkal.

Ha összehasonlítjuk ezeket az adatokat egy másik, találmra kiválasztott embercsoportra jellemző adatokkal (lakóközösség, munkaközösség, plébániai hívek stb.), meglehetősen pozitív kép rajzolódik elénk. Ha azonban az előttünk álló eszményhez viszonyítjuk őket (hiszen normálisan minden közösségben jelen kell lennie a bizalomnak, egymás elfogadásának, a segítségnek, a párbeszédnek, a megértésnek stb.), egyet kell értenünk a felmérést készítő szerzővel, aki kijelenti: „Jelentős további növekedés lehetséges még”, vagyis más szavakkal: nagy

út áll meg előttünk. Azt is megtudjuk, hogy a piaristáknak csak alig több mint a „fele tartja úgy, hogy közössége képes a fiatal szerzeteseket befogadni és útra bocsátani” (30).

Mindez erős felszólítást jelent a megtérésre az egész rendben. Nem maradhatunk közömbösek a közösségi életünkről feltáruló közepszerűség láttán.

B) KORRELÁCIÓK

Most pedig próbáljuk meg elemezni a jelentősebb válaszok közötti korrelációkat. Úgy tűnik ugyanis, hogy valójában semmi értelme sincs egy olyan kijelentésnek, hogy a piaristák egy-negyede, vagy fele nem elégedett helyzetével, úgy érzi, nem fogadják el, nem értik meg, nem képes a párbeszédre stb. Lásuk, miért. Ehhez szemügyre kell vennünk azokat a korrelációkat is, amelyeket a DIS-felmérés kínál nekünk, és amelyek segítségével kimutathatók azok a szoros kapcsolatok, amelyek bizonyos magatartásformákat, viselkedésmódokat összekötnek egymással, a pozitívokat a pozitívokkal és a negatívokat a negatívokkal, amiként ez várható is. Minthogy Ezen a ponton nem a dolgokról való ítéletalkotás áll az előtérben, hanem a helyzet pontos felmérése, különösen a „negatív” korrelációkkal fogunk foglalkozni, ahogyan az orvosnál is arról beszélünk elsőként, hogy mi az, ami fáj. A felmérés kérdéseit témakörönként csoportosítjuk (e kötet harmadik részében ugyanilyen felosztás szerint foglalkozunk majd e témákkal), hogy így közelebbről vehessük őket szemügyre.

b/1. A közösségről alkotott kép (13., 25., 27. kérdés)

A DIS nem állapít meg semmilyen korrelációt a következő három kérdés között: milyen, illetve milyennek látjuk saját közösségünket, milyenné szeretnénk alakítani és milyen nehézségekkel nézünk szembe a közösségi élet területén. Ugyanakkor az első kérdés (a 13-as számú) igen gyakorta áll kapcsolatban a másik két kérdésre adandó válasszal, s ezt bizonyítja az a tény is, hogy azok, akik a szerzetesi közösséget evangéliumi környezetként élik meg, szinte ugyanazok, mint akik úgy tartják,

hogy a szerzetesek között létezik kölcsönös bizalom (87%-os korreláció). Fordítva, azok, akik számára a szerzetesi közösség feszültségekkel terhes környezetet jelent, nehezen látják ennek az emberi közelségnek a megvalósulását is (94%). Hasonló eredményre jutunk akkor is, ha megfelelést keresünk a közösségi környezet és az életérzés között: azok 96%-a, akik evangéliumi környezetnek tartják saját közösségüket, jól is érzik itt magukat, míg kényelmetlenül érzi magát azok 66%-a, akik a közösségben a feszültségeket látják dominálni. Ugyanez a típusú korreláció mutatható ki akkor is, ha a közösségről alkotott képet a párbeszédre és kommunikációra való hajlandóság mértékével állítjuk szembe: az evangéliumi közegben lehetséges a párbeszéd (81%), a feszültséggel terhes közegben annál kevésbé (89%).

Ha abban az irányban kezdünk nyomozni, mi a legnagyobb akadály a közösség fejlődésének útjában, kitűnik, hogy ez a kommunikáció hiánya (29%). Mindezek ellenére az evangéliumi csoport, amelyet „mély szintű kommunikáció fog egységbe”, a piaristák nagy részének (72%) vágya. Azt is észrevehetjük, hogy ez a kép milyen módon interferál az életkorral: a 31 év alattiaknál ez az arány 89%, és fokozatosan csökken az életkor emelkedésével, míg eléri a 40%-os szintet a 75 év feletiekénél. Végezetül kitűnik ezekből a korrelációkból egy fontos irányadó szempont: a közösségi közeg természetesen kapcsolatban áll, egyéb tényezők mellett, a rendtagok közti kommunikáció típusával.

b/2. A kommunikáció, a párbeszéd (15., 20., 21., 22., 23., 24. kérdés)
Itt egy olyan kérdéscsoportról van szó, amelyek leginkább korrelációban lévőnek tűnnek a többivel (mint például a 20. kérdés, amely az őszinte elfogadásra kérdez rá a személyes kapcsolatokban). Túl hosszadalmas lenne ezeket itt egyenként számba venni (utalok itt is a DIS elemzésére), ezért csak néhányat emelek ki a legfontosabbak közül.

Például: azok között, akik szerint a közösségben a bizalom légköre uralkodik, 93% minden nehézség nélkül képes

megosztani tapasztalatait társaival, ezzel szemben azok, akik szerint a közösségben nem valósul meg a megértés és a megbocsátás, szinte megegyeznek azokkal, akik személyes tapasztalataikat nehezen osztják meg másokkal (97%-os korreláció).

Ez nem csak félénkség vagy befelé fordulás kérdése ezek szerint: ezekben a kérdésekben meghatározó, úgy tűnik, a környezet. Akik a közösségben evangéliumi közeget látnak, gyakorolják a nyílt párbeszédet (81%); a feszültséggel terhes közegben viszont nincs lehetőség igazi párbeszédre (89%). Ahol hiányzik a bizalom, nincs helye a valódi kommunikációnak sem (93%), ahol viszont megvan egymás kölcsönös elfogadása, ott a kommunikáció légköre is nyílt és testvéri lehet (96%).

A piaristák nagy része úgy érzi, maga is hozzájárul a közös döntések meghozatalához (82%). Megfigyelhetjük azonban, hogy ez az arány még magasabb azoknál, akik szerint lehetséges a kommunikáció a közösségben (91%), akik tapasztalatcseréről számolnak be a közösség tagjai között (94%), vagy azok között, akik emberileg jól érzik magukat a közösségben (91%). Ezzel szemben azok, akik a közösségben kényelmetlenül érzik magukat, kevésbé érzik, hogy közük volna a közösségi döntésekhez (47%). Hasonló a helyzet azok között, akik nem készek a párbeszédre (44%).

Azt hiszem, ezek felsorolása után már nem is kellene újabb adatok, hogy hangsúlyozzuk, ami egyébként már az előző pont alapján is elég világosan kitűnt: a kommunikáció és a közösség légköre (bizalom, elfogadás, támasz, megértés stb.) szorosan kapcsolódik egymáshoz, csakúgy a pozitív, mint a negatív oldalon.

b/3. Személyes kapcsolatok (14., 17., 18., 19., 29. kérdés)

Bizalom, megértés, elfogadás, támasz... olyan szavak ezek, amelyek körülírnak egyfajta kapcsolatrendszert a közösségen belül. Akik a közösségben a bizalom légkörét tapasztalják, úgy érzik, hogy nehézségeikben támaszra lelnek (96%), akik viszont a bizalmat csak kevésbé tapasztalják, úgy érzik, hogy csak csekély segítségére számíthatnak a közösség részéről (87%). Nyíl-

ván azok is, akik a közösségben kényelmetlenül érzik magukat, többnyire nem érzékelik a közösség segítségét (93%). Ahol a bizalom az uralkodó, ott megértést is találunk (98%).

A közösségi szellem alkotóelemeiről van itt szó, amelyek valamennyien a „kommunikáció” körül forognak.

Az ünnep meghatározó jelentőségű a közösség szempontjából, a harmadik részben kapcsolatba fogjuk hozni a megbocsátással. A 29. kérdésnek a többiekkel való kapcsolatát vizsgálva megállapíthatjuk, hogy ott, ahol az ünnepre kellő gondot fordít a közösség, ott a bizalom légköre az uralkodó (96%), és jók a személyes kapcsolatok is (90%). Ahol viszont kevés figyelmet fordítanak az ünnepekre, ott fordított a helyzet: a közösség tagjai nem igazán érzik jól magukat (82%), és nem jelentenek támaszt egymás számára (78%). Érezzük át egy pillanatra az ünnep jelentőségét, hiszen ez egy olyan kézzelfogható pont, amelynek révén más tényezők is javíthatók (mint például a párbeszéd vagy a tervezés), és jóval könnyebb rajta változtatni, mint bizonyos alapvető emberi elhatározások esetében, amelyekhez nagyobb időráfordításra és erőfeszítésre van szükség.

b/4. A tervezés (28. kérdés)

A tervezés ma már kézzelfoghatóan jelen van és megvalósul közösségeink javarészában, annak ellenére, hogy a piaristák közül kevesen tartják ezt hasznos, előremutató eszköznek (24%). Kétségtől el kell még telnie egy kis időnek, amíg beépül majd hétköznapi szokásaink közé... Az erre vonatkozó kevés korrelációs vizsgálat a DIS-ben megmutatja, hogy a tervezést pozitívan értékeli azok jelentős része (60%), akik gyakorolják a közösségi imát hitük másokkal való megosztása céljából, és ugyanez jellemzi azokat is (44%), akik nehézségekkel küszködnek ezen a téren, valamint azokat, akik a közösségben a kommunikáció stílusát testvérinek és nyílnak ítélik meg.

Ellenkezőleg, nincs tervezés ott, ahol nem gyakorolják a közösségi imaéletet a fent leírt módon (95%), ahol nincs segítő ereje a közösségnek (93%), illetve ahol a közösségen belüli kapcsolatok meglehetősen lazák (95%). E tényekből levonhatjuk a

következtetést, hogy a közös erőfeszítés, amellyel egy tervezet elkészül és gyakorlattá válik, olyan tényező, amely jótékonyan befolyásolja a közösség légkörét.

b/5. A közösségi imaélet (16. kérdés)

A piaristáknak csak mintegy 14%-a vallja azt, hogy van tapasztalata olyan közösségi imáról, amelyben a hit kommunikálása megvalósul. Ez az imádságtípus szorosan kapcsolódik az eucharisztia megéléséhez: azoknak 55%-a, akik az eucharishtiában képesek megélni a testvériséget, gyakorolják ezt a fajta imádságot, és 97%-nak nincs róla tapasztalata azok közül, akik csupán a közösségi szentmiséken vesznek részt. Ahol hiányzik a közösségből a bizalom, gyakorlatilag nem létezik a közösségi imaélet (97%). Ahol viszont van közösségi imaélet, ott a személyes kapcsolatok alapját a kölcsönös elfogadás jelenti (86%), míg ahol nincs, e kölcsönös elfogadás vagy normális szintű, vagy nem létezik (66%).

A kölcsönös kommunikáció és a párbeszéd az első esethez kapcsolódik (79%), a második esetben annál több a nehézség. A közös imádság mint hitbeli kommunikáció segít a közösség tagjainak, hogy megéljék a környezetbe való beilleszkedést (55%), átéljék a különleges és ünnepi pillanatokat (84%), és abban is támaszul szolgál, hogy a közösség képes legyen befogadni a fiatalabb szerzeteseket (80%).

b/6. Beilleszkedés (26. kérdés)

A piaristáknak csupán 27%-a tartja úgy, hogy közössége pozitívan, zökkenőmentesen illeszkedik bele környezetébe. Azok körében nagyobb ez az arány, akik közösségükben nyílt kommunikációs viszonyról számolnak be (64%), akik között megvalósul egymás őszinte elfogadása (60%), illetve akik közösségi imatapasztalattal rendelkeznek (91%).

Ezek az összevetések segítenek megmutatni, mekkora hatása lehet a közösség beilleszkedésének a közösségen belüli kapcsolatokra is. Inkább ugyanis ebben az irányban értelmezhető a kölcsönhatás (a beilleszkedés hat a kapcsolatokra), semmint

fordítva (a közösségen belüli kapcsolatok hatnak ki a közösség beilleszkedésére).

A DIS valamennyi feltett kérdést kapcsolatba hozza az 1. kérdéssel, amely a rend jelenlegi helyzetét kutatja. Nem érzékelhető szoros korreláció e kategóriák és az egyes pozitív vagy negatív személyes beállítódások és alapállások között, még ha annyit be is kell látnunk, hogy az elemzés felkészültebbeknek mutatja az előjárókat és a szerzetesnövendékeket, mint a papokat és a testvéreket, amint ezt talán feltételezni is lehetett.

Talán több haszonnal járt volna e fejezet kérdéseinek a 3. számú kérdéssel való korrelációját vizsgálni, amely a szerzetesek életkorát firtatja. Ezt a kapcsolatot csak egyetlenegy alkalommal vizsgálja a dokumentum, egészen pontosan a 27. kérdés esetében, hogy ennek segítségével bizonyítsa: minél fiatalabbak a piaristák, annál inkább hajlanak a „harmadik típusú” szerzetesközösségi modell felé (evangéliumi testvériség). A piaristák közül az idősebbek kedvelik inkább az első számú modellt (munkacsoport), és a másodikat is (jámbor közösség). Fontosnak tűnik ez a különbségtétel, mivel mutatja, milyen irányban változik a rend, hasonlóképpen a szerzetesi életben általános szinten bekövetkező változásokhoz.

Érdekes lehet a 12-es számú kérdéssel való kapcsolat vizsgálata. Ez a kérdés a közösség nagyságára kérdezett rá. Nem tulajdoníthatunk e korrelációnak túl nagy jelentőséget, mégis érzékelhető, hogy a kisebb közösségekben jellemzőbb a bizalmas kapcsolat a szerzetesek között (14. sz. kérdés), a kölcsönös elfogadás (20. sz.), és a közösség is jobban illeszkedik be a befogadó környezetbe (26. sz.). Bátorkodunk feltenni, hogy ha nem történt meg további korrelációk kimutatása, akkor ennek az az oka, hogy több jelentékeny nem is akadt.

Ez volna tehát az a néhány megállapítás, amely megmutatni hivatott, milyenek is vagyunk, vagy legalábbis milyeneknek látjuk magunkat. Most nem foglalkozunk itt a százalékarányok részletesebb elemzésével: a DIS minden piarista számára hozzáférhető, aki még további elmélyülést igényel. Nem szoltunk ezenkívül egyáltalán a rendtartományok között fennálló

különbözőségekről: úgy gondoljuk, hogy ezek a megfontolások a rendtartományi tanácsokra várnak.

3. AZ EGYETEMES KÁPTALAN DOKUMENTUMAI

Most ehhez az adatsorhoz, amelynek vitathatatlanul nagy a statisztikai értéke és nagy bátorsággal tárja fel hiányosságainkat és szándékunkat ezek megszüntetésére, továbbiakat fogok felsorakoztatni, amelyek azonban csupán időrendben követik az előzőt. Nem másról lesz szó, mint a tartományi kongregációk által adott értékelésről, amelyet a rend irányvonalaival („politikáival”), valamint a Generálsi Kongregáció 1985 és 1991 közötti három évre szóló tervezeteivel és kétesztendős programjaival kapcsolatban megfogalmaztak. Forrásunk az *Ephemerides Calasanctianae* 1992. január-februári száma (az 1991-es egyetemes káptalan dokumentumaihoz kapcsolódó első melléklet). Csak a közösségi élettel kapcsolatos kérdéseket vesszük most figyelembe.

Emlékeztetünk arra, hogy ilyen értékelést 27 rendtartomány adott. A lehetséges válasz nem vagy igen volt, azzal a lehetőséggel, hogy a pozitív választ 1-től 5-ig terjedő osztályzattal egészítsék ki, vagyis a középérték 3-asnak feleljen meg.

A kongregációk véleménye meglehetősen lesújtó volt (vagy talán maga a valóság az), hiszen az összes, a jelen témához kapcsolódó kérdéskör közül (a második témakör címe ez volt: *Erősíteni kell a szerzetesi élet „zsinati” jellegét*) mindössze egyetlen egyszer érte el az értékelések átlaga a 3-as szintet. Ez pedig a 23-as számú kérdés esetében történt így, amely a kölcsönös felelősség és a pluralizmus megvalósulása iránt érdeklődött a közösségeken belül (bár nem számoljuk az átlaghoz ekkor sem a három negatív választ). Nem számíthatom ide a 16-os kérdést, amely afelől tudakozódott, vannak-e a spirituális teológia terén jártas szakemberek, akiktől várható a közösség lelki színvonalának emelkedése: igaz, hogy a pozitív válaszok osztály-

zatának átlaga 3,5..., de a rendtartományok közül mindössze három válaszolt igennel.

A többi idevonatkozó kérdés esetében a rendtartományok értékelése negatív, amennyiben a középértéket vesszük figyelembe:

- a közösségi tervezet ellenőrzése (3. sz.),
- tevékenység a szerzetesi élet területén (5. sz.),
- a közösségi élet megszilárdítása (7. sz.),
- az előljárók felkészítése (8. sz.; 12 rendtartomány semmit sem tett ezen a téren),
- prófétai jelek a közösség szintjén (18. sz.; 16 rendtartomány válaszolt nemmel),
- a hittapasztalat megosztása egymással és az eucharisztia közösségi megünneplése (19. sz.),
- a közösségi élet struktúráinak megújítása (22. sz.; 11 rendtartomány válasza nem),
- elsőbbség a közösségvezetők képzésének (24. sz.; 15 tartomány nemmel válaszol).

Meg kell említenünk ugyanakkor, hogy ezeken az értékeléseken keresztül nem remélhetjük, hogy objektív és globális képet nyerünk a rend közösségi életéről. A fentiek mindössze a tartományi kongregációk értékelése azokról a konkrét erőfeszítésekről, amelyeket egy meghatározott időszakra irányoztunk elő e gondokkal kapcsolatban. Mégis, nem marad más hátra, mint hogy levonjuk a következtetést: nagy utat kell még bejárnunk.

Az egyetemes káptalan további dokumentumait (a 2. sz. mellékletet: *A piarista rend a II. vatikáni zsinat után*, valamint a 3. sz. mellékletet: *Ajánlások*) az *Ítélni* és a *Cselekedni* című részekben tárgyaljuk.

4. AZ 1992-ES HÁZFŐNÖKI TALÁLKOZÓK KÉRDŐÍVEI

Legfrissebb forrásaink a magunkról alkotott képpel kapcsolatban azok a kérdőívek, amelyekre a házfőnök atyák válaszoltak a számukra szervezett képzési összejeveteleken 1992

folyamán, Celayában (Mexikó), Bogotában (Kolumbia), Villa Allendében (Argentína) és Salamancában (Spanyolország). Ezeken a találkozókön a résztvevők öt kérdőívet töltöttek ki, a következő öt témakörben: „*Krisztus követése*”, „*imaközösség*”, „*helyi közösség*”, „*hivatásgondozás és folyamatos képzés*”, valamint „*piarista szolgálat*”. A képzéssel kapcsolatos kérdőívet Salamancában a következő helyettesítette: „*A helyi előljáró és az életközösség.*” Valamennyi kérdőíven azt kértük a házfőnököktől, hogy fejtsék ki véleményüket a pozitív és a negatív jelenségekkel kapcsolatban, valamint adjanak javaslatokat a jövőre nézve. Salamancában más volt a terminológia: a gyenge, illetve erős pontok megjelölését kértük, a nehézségek feltárását és ötleteket. Praktikus okokból egy kalap alá fogom venni a gyenge pontokat és a nehézségeket.

Mexikóban (M) 21 kérdőívre érkezett válasz, Kolumbiában (K) 12-re, Argentínában (A) 11-re, míg Spanyolországban (S) 38-ra. Összesen tehát 82 válaszunk van, amely meglehetősen jelentősnek mondható kutatásunk céljából, különös tekintettel arra a tényre, hogy a válaszokat a helyi közösségek kvalifikált tagjaitól gyűjtöttük be.

A DIS-hez kapcsolódó felmérésekkel ellentétben, ahol három vagy négy lehetőség közül kellett választani, a házfőnökök elé tárt kérdőívek kérdéseinek java része nem határozta meg előre a válaszlehetőségeket, szabad utat engedett az „ötletbörzének”.

Ez egyrészt hatalmas nehézségeket is jelent, amikor statisztikailag kimutatható eredményeket keresünk, korrelációkra vagyunk kíváncsiak stb., másrészt azonban éppen a változatosság adta ötletgazdagság az előnye.

Jelen tanulmányom szempontjából csupán a helyi közösségekre vonatkozó kérdéskört vettem figyelembe. Arra törekedtem, hogy az adott válaszok objektív olvasatát nyújtsam.

Nagyon hasonló kifejezések használata esetén ezeket összevontam. Egy betű és egy szám párosával jelöltem az egyforma válaszok számát egy-egy találkozón, például A5 azt jelenti, hogy az argentinai találkozó öt résztvevője egyformán vála-

szolt. Ahol fontosnak tartottam, megőriztem az eredeti válaszokat, és ezért külön-külön számoltam a hasonlókat is. Nem kell meglepődnünk, ha a válaszok között ellentmondásokra bukkanunk, vagy egymással szembenálló vélemények kerülnek elő: ne felejtjük, hogy a válaszadók egymástól különböző közösségekből jött egymástól különböző emberek.

Az amerikai terminológiát használva, bemutatom a „pozitív jelenségeket”, a „negatív jelenségeket”, valamint a „jövőre vonatkozó javaslatokat”, olyan hatos csoportosításban, amely a válaszok összességéből tűnt ki a számomra:

- a közösség tagjainak személyes tulajdonságaival vagy viselkedésmódjával kapcsolatos észrevételek;
- a közösségi magatartásformák a kívülállókkal szemben;
- a közösségen belüli viszonyok és a kommunikáció;
- az intézményes eszközök;
- a küldetésre vonatkozó észrevételek;
- a körülményekhez kapcsolódó észrevételek.

A válaszokra befolyással lehettek esetleg azok a körülmények is, amelyek között a kérdőíveket a válaszadók kitöltötték. Például a salamancai kérdőíveken sokkal kevesebb válasz található, mint a többin: meglehet, egy cseppet sietősebben dolgozták ki őket. Ezen korlátok előrebocsátása mellett, íme tehát a válaszok rendszerezett felsorolása:

A) Pozitív jelenségek

A) A KÖZÖSSÉG TAGJAINAK TULAJDONSÁGAI ÉS VISELKEDÉSE

- ✓ Emberi oldal
  - érettség (M, S),
  - cselekvőképes emberek (M),
  - jó felkészültség (M),
  - képesség a megújulásra (M),
  - hajlandóság a növekedésre (A3, M4, S2),
  - szolgálatkészség (M3, S2),

- segítőkészség (M3, K2, S2),
- optimizmus, lendület, lelkesedés (A2, M3),
- humorérzék (A, M2),
- elégedettség a sorssal (S),
- elégedettség a szolgálat helyével (K).

✓ Szerzetesi oldal

- a középpontban Krisztus és az eucharisztia (K),
- öröm Krisztus követésében (M, K),
- Isten igéjének hallgatása (M),
- az imádság szelleme (A, S2),
- hitbuzgó emberek (M),
- a megszentelt élet értelmének tudata (M),
- hűség a fogadalmakhoz (M, K, S),
- engedelmesség (K),
- szigorú életvitel (A4, M3, K, S)
- pozitív magatartás a közösséggel szemben (A3, M),
- keresés (M2),
- lelkesedés a hivatásban (M, K),
- a szerzetesrend szenvedélyes szeretete (M),
- vágy az evangelizálásra (K, S).

B) KÖZÖSSÉGI MAGATARTÁSFORMÁK A KÍVÜLLÁLLÓKKAL SZEMBEN

- jó kapcsolat a helyi egyházzal (A2, M4, K, S),
- jó kapcsolat más közösségekkel (A),
- a II. vatikáni zsinat egyháztanának elfogadása (M),
- a környezetre nyitott közösség – inkulturáció (A, M, K, S),
- nyílt posztulánsi lehetőség (M),
- vendégszeretet (A2, M3, K, S9),
- jó kapcsolat a rendtagok családjaival (K2, S),
- fogékonyság a valóság iránt (M2, S),
- fogékonyság a harmadik világ problémái iránt (S),
- a szegények szolgálata (A, M, S).

c) A KÖZÖSSÉGEN BELÜLI KAPCSOLATOK

- ✓ Léggör
  - testvéri léggör (A4, M, K, S5),
  - közösségi empátia (A),
  - pozitív együttélés (A, M),
  - mérsékelttség (S),
  - jó humor (S2),
  - spontaneitás (K),
  - jó kapcsolatok (A2, M, K2, S7).

- ✓ Tudatosság
  - családtudat (S),
  - egyenlőség a szerzetesek között (S),
  - a közösség általi küldetés tudata (M).

- ✓ Kommunikáció
  - hajlandóság a párbeszédre (A3, S4, S2),
  - a személyes elképzelések kommunikálása (M3),
  - őszinte tapasztalatcsere (M2, S3),
  - jó társalgás a refektóriumban (M3, K, S),
  - a hit és az élet megosztása a testvérekkel (K2),
  - nyílt kommunikáció - bizalom (S11),
  - közösségi informálás (S5).

- ✓ Megtett erőfeszítések
  - kölcsönös tisztelet (M6, S5),
  - kölcsönös elfogadás (M4, K2, S3),
  - képesség a megbocsátásra (M, S3),
  - megértés és tolerancia (S2),
  - kölcsönös segítségnyújtás (S2),
  - kölcsönös szeretet (S2),
  - kölcsönös elfogadás a szeretetben (S2),
  - érdeklődés a másik növekedése iránt (M),
  - figyelem a betegekre és az idősekre (S),
  - odafigyelés arra, hogy a többieket ne zavarjam (S),
  - képesség a feszültségek megszüntetésére (S),

- törekvés a közösség építésére (S),
- erőfeszítés a közösségi élet megújítására (S),
- képesség a közösség által járt út radikális felülvizsgálatára (S),
- a konfliktusok konstruktív feloldása az összejövetel alkalmával (S),
- kompromisszum a döntések meghozatalában (S3),
- a döntések közös meghozatala (S),
- becsületesség és a közös javak gondos használata (K),
- közreműködés a ház körüli munkákban (S).

D) INTÉZMÉNYES ESZKÖZÖK

- ✓ **Közösségi terv(ezés) (projekt)**
  - közös tervezés közösségi szinten (A, M3, K3, S4),
  - komolyság a közösségi vállalások területén (A),
  - jelenlét a közösségi alkalmakon (M11, K4, S),
  - közösségi kirándulások (M, K, S13),
  - közösségi összejövetel (K5, S5).
- ✓ **Közös imaalkalmak**
  - az eucharisztia közös megünneplése (M, K, S),
  - közösségi liturgiák (A),
  - hűség az imaalkalmakhoz, lelki gyakorlatok (M8, K2),
  - lelki napok és előadások (S2).
- ✓ **Elöljáró**
  - az előjáró jól körülhatárolt szerepköre (A5),
  - a tekintély megosztása (A),
  - az előjáró iránti tisztelet (M, K, S2),
  - az előjáró is testvér (S),
  - közösségben a rendtartománnyal és a renddel (A, S).
- ✓ **folyamatos képzés (S).**

E) KÜLDETÉSÜNKKEL KAPCSOLATOS JELENSÉGEK

- ✓ A küldetés megoszlása
  - közös felelősség (A6, K4, S5),
  - a felelősség helyes megosztása (S2),
  - mindenki végez valamilyen tevékenységet, korától függetlenül (S2),
  - közreműködés a különféle tevékenységekben (M8, K4, S),
  - dolgos élet – felelősség (A, M7, K7, S3).

- ✓ Stílus
  - változatos lelkipásztori munka (A3),
  - mindenki egyazon intézményben dolgozik (A, K2, S),
  - segítség a testvériségeknek és a társulatoknak (A),
  - csapatmunka (M2),
  - együttműködés a világiakkal (M3),
  - minőség a tanításban – jó hírünk van (M2),
  - jó lelkipásztori hatékonyság (M3),
  - egyensúly a képzés és a lelkipásztori tevékenység között (A9).

J) KEDVEZŐ KÖRÜLMÉNYEK

- ✓ A közösség mérete
  - kis közösségek (A),
  - megfelelő létszám (A, S2),
  - nagy közösségek (A).

- ✓ A közösség összetétele
  - különbözőség (A),
  - homogenitás (A2),
  - a fiatalok és az öregek együttes jelenléte (M2),
  - fiatalok (M2),
  - vegyes összetételű közösség (nem, kor és képzettség szempontjából) (M),
  - a szerzetesnövendékek jelenléte (A),
  - a jelöltek jelenléte (A).

- ✓ Fizikai körülmények
  - jó beosztású lakhely (A),
  - fizikai közelség (K).

B) Negatív jelenségek

A) A SZEMÉLYEK HIBÁI VAGY NEGATÍV VISELKEDÉSE

- ✓ Ahogyan élünk
  - individualizmus (A7, M12, K, S10),
  - egoizmus (S6),
  - érzéketlenség (S),
  - közönyösség (S),
  - tétlenség (A, M, S5),
  - széthúzás (M),
  - elégedetlenkedés (M),
  - az öröm hiánya (K),
  - fáradtság (S),
  - zárkózottság a többiekkel szemben (S),
  - maradiság (M),
  - dogmatizmus (S3),
  - személyes korlátok (S),
  - éretlenség (M2),
  - motivátlanság a rendtagokban, személyes élet-történetükből fakadóan (S),
  - üldözési mánia (K),
  - felszínesség (M),
  - bátortalanság (M),
  - az élet értelmének szem elől tévesztése (M),
  - a szigorú életmód hiánya (S),
  - kényelmesség – személyes igénytelenség (M, K2).

- ✓ Ahogyan cselekszünk
  - mások megítélése (M3, S4),
  - kritika a rendtartomány döntéseivel kapcsolatban (S),
  - a közösségi döntések házon kívül kritizálása (S),

- hatalmi magatartásformák (S),
  - fontos döntések meghozatala az előjáró egyetértése nélkül (S),
  - kötődés az előírások betűjéhez (S),
  - aszerint cselekedni, hogy mit mondanak mások (S),
  - ellenállás az intenzív munkával szemben (A, K, S2),
  - kis időráfordítás a tanulásra (M),
  - kis időráfordítás a csendre és a lelki napokra (M),
  - a lekipásztori felkészültség hiánya (M),
  - rutin (A2, M2, S),
  - érdektelenség a jövővel szemben (S2),
  - a kitartás hiánya (M),
  - a teljes életbe nem integrált munka (M),
  - külső kompenzációk keresése (M3, K),
  - hosszas távollétek (S2),
  - gyakori távollét az ünnepnapokon (S2),
  - vonzódás zárt csoportokhoz (M2).
- ✓ A szerzetesülethez kapcsolódó jelenségek
- érdektelenség a szerzetesi élet teológiájának elmélyítése iránt (A2, M),
  - az élő imatapasztalat hiánya (M),
  - csekély hűség az evangéliumhoz (M),
  - a hivatásban való csőd érzése (A),
  - pesszimizmus a piarista renddel kapcsolatban (M),
  - Kalazancius csekély ismerete (M),
  - a piarista identitás hiánya (M).

B) A KÖZÖSSÉG VISELKEDÉS A KÍVÜLÁLLÓKKAL SZEMBEN

- a társadalmi érzékenység hiánya (K),
- a szociális tevékenység hiánya (K),
- kritikai tudatosság hiánya a történelemmel szemben (K),
- a környezetbe való beilleszkedés hiánya (A, S),
- a vendégszeretet hiánya (S),
- udvariatlanság a telefonálókkal szemben (M),

- készség hiánya a helyi egyházzal szemben (S),
- képzettség hiánya a felnőttekkel való foglalkozáshoz (M).

c) A KÖZÖSSÉGEN BELÜLI KAPCSOLATOK

- ✓ A környezet
  - feszültségek (S),
  - megosztottság (M, S),
  - különbségek a véleményekben, a tapasztalatokban és a viselkedésmódban (S8, M),
  - a bizalom hiánya (A, M2),
  - a szeretet hiánya a közösségben (K),
  - nem korrekt magatartás (M),
  - hideg bánásmód a másikkal (M, S),
  - inkább kifelé fordulás, semmint közösségi élet (M3),
  - rosszkedv (A),
  - sértődöttségek (A),
  - túlzott televíziózás (M, S3).
- ✓ Érintkezés
  - a párbeszéd, a valódi érintkezés hiánya (A, M4, S26),
  - a hit másokkal való megosztásának hiánya (M7, K10, S5),
  - a meghallgatás képességének hiánya (S3),
  - az őszinteség hiánya (M),
  - felszínesség (S),
  - tabutémák jelenléte (S2),
  - hiányozik a problémák megbeszélése (S).
- ✓ Mulasztások
  - a közösségi döntéshozatal hiánya (A, S),
  - a közösségi tervezés nem kellően tudatos volta (M2),
  - a testvéri figyelmeztetés hiánya (K4),
  - a másik elfogadásának hiánya (S3),
  - a közös javakra való odafigyelés hiánya (M),
  - a közösségi élet hagyományának hiánya (M).

D) AZ INTÉZMÉNYES ESZKÖZÖKBEN REJLŐ HIBÁK

- ✓ Közösségi terv(ezés) (projekt)
  - hibás tervezés (A4, M2),
  - a kitartás hiánya a terv teljesítésében (K, M2, S), a terv kiértékelésének hiánya (K2),
  - a képzéssel, pihenéssel, felüdüléssel kapcsolatos tervezés hiánya (K),
  - bizonyos funkciók elhanyagolása (A),
  - rögtönzés (A, K, M),
  - napirenddel kapcsolatos gondok (K, S3),
  - a szervezés hiányosságai (S).

- ✓ Közösségi alkalmak
  - távollét a közösségi összejövetelekről (A, M2, S),
  - a pontosság hiánya (K, S),
  - bizonyos összejövetelek elmaradása (K),
  - a képzéssel kapcsolatos összejövetelek hiánya (S),
  - az összejövetelek nem megfelelő előkészítettsége (S2),
  - a hivatalos összejöveteleken túli csoportos összejövetelek (S),
  - nincs rá időnk, hogy formalitásoktól mentesen együtt legyünk (S),
  - a közös kirándulások hiánya (M, S).

- ✓ Imaalkalmak – piarista élet
  - az imádság hiánya (K3, M, S),
  - a közösségi élet középpontjában nem az eucharisztia áll (K2, M2, S),
  - bűnbánati liturgiák hiánya (K),
  - nincsenek lelki napok (K, M2),
  - a Konstitúciók csekély ismerete (M),
  - a Kalazanciussal kapcsolatos témák tanulmányozásának hiánya (M),
  - a rendtartománnyal és a renddel való kommunikáció hiánya (M),
  - a közösségi élet megszokássá válása (S).

- ✓ Elöljáró
  - a házfőnök nem kellően körülírt szerepe (S),
  - nem világosak a házfőnök-magiszter szerepei (A2, M),
  - a házfőnök és az igazgató feladatainak szétválasztása (A),
  - a tisztségek kevés emberre való elosztása (A),
  - a házfőnök nem igazi animátor (K),
  - a házfőnök nem tudja hatékonyan irányítani a szerzeteseket (M, S),
  - idősebb testvérek nehézségei a házfőnöki megbízás kapcsán (S),
  - a túlzott tekintélyelvűség hagyománya (S),
  - a kinevezések központosított volta (A2).

- ✓ A folyamatos képzés hiánya (K2, M4).

E) A KÜLDETÉS HIÁNYOSSÁGAI

- ✓ A tevékenységek elosztásában
  - a felelősség elvállalásától való félelem (A4, S2),
  - a felelősség hiánya (S),
  - a közös felelősségérzet hiánya (K, S),
  - túlzásban vitt munka (M, S3),
  - az elöljáró túlzásba vitt házon kívüli tevékenysége (A),
  - a különböző munkák elvégzésének hiánya (S).

- ✓ A stílus terén
  - aktivizmus (A, M4),
  - a közösség és a küldetés közötti egyensúly hiánya (A, M, S2),
  - a lelkipásztori munka háttérbe szorítja az imát és a szemlélődést (M8),
  - a tevékenységek különbözősége (A, S3),
  - nem mindenki érzi jól magát a plébánián (M),
  - az általános iskolával való kevés törődés (A),

- az iskolai szolgálattal való felhagyás (M),
- az iskolával szembeni ellenséges érzület (S),
- a kollégiumot nem mindenki fogadja el (S).

F) *NEGATÍV KÜLSŐ KÖRÜLMÉNYEK*

- ✓ A közösség mérete
  - lecsökkent létszámú közösségek (A4, M4, K2, S4),
  - nagy létszámú közösség (S).
- ✓ A közösség összetétele
  - túl sok változás (A2, M),
  - túl sok idő eltöltése egyazon házban (A, S3),
  - a fiatalok beilleszkedésének nehézségei (M),
  - előrehaladott életkor (S2),
  - a mindenféle tevékenység alól felmentett, idős atyák jelenléte (S2),
  - a szerzetesnövendékek és a jelöltek keveredése (K).
- ✓ Egyéb
  - a rend elhagyása a közösség néhány tagja részéről (A),
  - kezdő házfőnök (A2, M),
  - a képzéssel foglalkozók csoportjának hiánya (M),
  - földrajzi elszigeteltség (S).

C) Javaslatok a jövőre nézve

A) *AZ EMBEREKKEL KAPCSOLATBAN*

- ✓ Hogyan éljünk?
  - lépéseket tenni az emberi érettség fejlesztéséért (M, S),
  - magatartásformák megváltoztatása (S),
  - az értékekre és a szeretetre való nevelés (S),
  - nagyobb felkészültség (A),

- több idő a tanulmányokra (M),
  - jó tulajdonságaink kibontakoztatása (M),
  - minden közösség minden tagjának tevékenyvé tétele (A),
  - a borúlátás meghaladása (M),
  - mentálhigiénés, pszichológiai terápia (S).
- ✓ Hogyan cselekedjünk?
- személyes terv készítése (M),
  - az egyéni elfoglaltságok korlátozása (M),
  - a különböző emberek különböző életritmusának elfogadása (A2),
  - mások elfogadása (M),
  - törődés a rendtársakkal (K),
  - kölcsönös segítség az individualizmus leküzdésére (S),
  - több időt kell a rendházban tölteni (M, K).
- ✓ A szerzetesi élet területén
- radikálisan evangéliumi élet (M2),
  - az áldozatvállalás megtisztulásként való felfogása (M9),
  - a hivatás újraértékelése (M),
  - annak tudatosítása, hogy küldetésünket a közösségtől kapjuk (M2),
  - a közösség fontosságának tudatosítása személyes életünkben (S),
  - ingyenességre való nevelés (S),
  - a személyes szegénység világos normái és ezek betartása (S).

B) A KÖZÖSSÉG VISELKEDÉSE A KÍVÜLÁLLÓKKAL SZEMBEN

- ✓ Életünk a társadalomban
- a környezetbe való beilleszkedés javítása (M),
  - az emberek valós életének megismerése (A),
  - korunk problémái iránt való nyitottság (S),

- hagyjuk, hogy a szegények evangelizáljanak bennünket (K),
  - egy szociális intézmény megnyitása egy szegény-negyedben (K).
- ✓ Befogadás
- a vendégszeretet fokozása (A, S),
  - a befogadás javítása, emberi melegséggel (M).
- ✓ Tanúságtétel
- a külsőségek kerülése (M),
  - a közösség legyen tanúságtétel az egyházzal (M),
  - szociális igazságosság a külső alkalmazottakkal szemben (K).

c) A KÖZÖSSÉGEN BELÜLI KAPCSOLATOK

- ✓ Környezet
- az együttélés javítása (M),
  - a személyes kapcsolatok javítása (S),
  - a bizalom növelése (M2),
  - a demokratikus légkör megőrzése (K),
  - hívő közösség legyünk (M),
  - az „új evangelizáció” modern kritériumainak tudatosítása: a közösség magában evangelizáló (K),
  - tettekkel megmutatni kölcsönös szeretetünket (M),
  - a testvéreket szolgálatra sarkallni (S),
  - közös kritériumokat keresni (M),
  - nem drámai módon megélni a nehézségeket (A).
- ✓ Érintkezés
- jobban megosztani egymással életünket és hitünket (A4, M10, K2, S5),
  - jobban megnyílni a közösségi összejövetelek alkalmával (K4),
  - alkalmat keríteni a beszélgetésre: étkezés közben, után (S2),

- kikapcsolni a tévét és inkább közös érdeklődésre számot tartó dolgokról beszélgetni (S2),
  - alkalmat teremteni az eszmecserére, előre meghatározott téma nélkül (S9),
  - életrevíziót segítő összejövetelek (K),
  - folytonos információáramlás (A2),
  - megosztás teendőinkről, munkánkról (A2),
  - a rendtagok között húzódó falak lebontása (K9),
  - nagyobb nyitottság a másikkal szemben (M).
- ✓ Előttünk álló teendők
- emberi kapcsolatokra vonatkozó kurzusok elvégzése (K),
  - bátorítani a rendtagok lelkivezetését (K),
  - a testvéri feddés gyakorlata (S),
  - közelebb kerülni egymáshoz (M),
  - az egyének közösségi kísérése (M),
  - nagyobb figyelem a közösség dolgai iránt (M),
  - a közösségi élet kidomborítása (M),
  - feltenni magunknak a kérdést: mi Isten szándéka a közösségünkkel? (A).

D) INTÉZMÉNYES ESZKÖZÖK

- ✓ Közösségi terv(ezés) (projekt)
- a közösségi terve jobb kidolgozása (A5, M4, K2),
  - évről évre ellenőrizni a kiinduló helyzetet (S2),
  - olyan célok kitűzése, amelyek mindenkire serkentőleg hatnak (M),
  - állandó önellenőrzés (A2, S),
  - a tervek végrehajtása során a határidők betartása (K3),
  - a napirend jobbá tétele (M2),
  - az előre kitűzött összejövetelek tiszteletben tartása (M, K2).
- ✓ Közösségi összejövetelek
- gyakori összejövetelek (A5),

- összejövetelek a közösségi megkülönböztetésre (S),
  - a közösségi életben mindenki vegyen részt (S),
  - a pontosság és a megjelenés javítása a közös programokon (K2),
  - az együttlét idejének kitolása (M4, K3, S4),
  - közös kirándulások (A, M2).
- ✓ Imaalkalmak – piarista élet
- az imaalkalmak jobbá tétele (M6, S),
  - háromhavonta lelki napok betervezése (M2),
  - képzésünk folyamatának középpontjában legyen az eucharisztia (S),
  - közösségi liturgikus ünnepek (M2, K3),
  - a Konstitúciók legyen élettervünk (M2),
  - a felkészülés alatt levő piaristák fogadják el a Konstitúciókat (S),
  - önvizsgálat Kalazancius szellemében (M2),
  - a Kalazanciussal kapcsolatos évfordulók megünneplése (M),
  - kapcsolat más közösségekkel (M),
  - a renddel való kommunikáció jobbá tétele (M).
- ✓ Elöljáró
- a házfőnök szerepének újrafelfedezése (A3, M),
  - a helyi elöljárók képzése (K),
  - a házfőnök maradjon tanító (K),
  - a házfőnök maradjon közvetítő (K, S),
  - a házfőnök kísérje minden egyes szerzetest (A, K),
  - a házfőnök szolgálja a közösséget (S),
  - javasolhassuk a nagyobb elöljárónak, hogy ki legyen a házfőnök (A),
  - az elöljárók adjanak iránymutatásokat (A).
- ✓ Képzés
- valósuljon meg a folyamatos képzés (A3, M6, K2),
  - szombatév a közösség valamely tagjának (K),

- legyen képzésben része a képzéssel foglalkozó közösségnek (A),
  - képzés a piarista életre (A),
  - a piarista lelkiség ápolása (A),
  - a képzési összejövetelek folytatása (K, S),
  - egyházi és rendi dokumentumok olvasása (A, M5).
- ✓ Egyéb
- meghatározni milyen legyen a piarista rend a jövőben (A),
  - ne feszegessük tovább a DIS-t, ne vájkáljunk a sebekben (S).

E) A KÜLDETÉSSSEL KAPCSOLATBAN

- ✓ A munka felosztása
- a felelősségi körök világos kijelölése (A3),
  - a közös felelősségvállalás javítása (A, S).
- ✓ Stílus
- több időt szenteljünk a plébániai iskolának (M),
  - szenteljünk időt hivatások támasztásának (M),
  - a kifelé való kötelezettségvállalások mérséklése (M2),
  - a csapatmunka bátorítása (M2, K),
  - a megszenteltség, a kommunió és a küldetés összehangolása (M).

F) KÜLSŐ KÖRÜLMÉNYEK

- ✓ A közösség mérete
- a közösség létszámának növelése (A, M, S),
  - a létszám és a vállalt tevékenység jobb összehangolása (A),
  - a közösség megújítása és növelése (M).
- ✓ A közösség összetétele
- a rendtagok cseréjének elősegítése (A, S),

- a folyamatosság biztosítása a bizonytalansággal szemben (M),
- struktúrák kialakítása új rendtagok befogadására (M),
- képzési közösségek kialakítása, a képzés szakaszaira külön-külön (K, S).

Nem állhatom meg, hogy ne idézzem az egyik házfőnöknek a salamancai összejövétel alkalmával megfogalmazott szavait, aki valamilyen súlyos, a közösséget érintő probléma kapcsán ezt mondta: „Imádkozzunk az Úrhoz, hogy adjon nekünk türelmet és készítse arra az előjárókat, hogy sürgősen orvosolják a bajt, ha létezik rá megoldás.”

5. KÖVETKEZTETÉSEK

Miután ismertettük a három önértékelést, rátérünk a legfontosabbnak tűnő konvergenciák kiemelésére. Ne felejtjük el azonban, hogy mindhárom esetben szubjektív értékeléssel állunk szemben, amelyek inkább a valóság egy lehetséges megítélését, semmint magát a valóságot tárják elénk. Egy közmondás úgy tartja: „Mondd, mit feltételezel magadról, és én megmondom neked, miben hibázol.” Mondhatnánk ugyanennek a fordítottját is: „Mondd meg, mi a hibád, és én megmondom, mennyit érsz.” Úgy véljük tehát, hogy e három önértékelés éppúgy tartalmazza vágyainkat is, mint magát a valóságot, s ezért kiindulhatunk belőlük, amikor jövőnk felépítésén fáradozunk. Ugyanazokat a kategóriákat fogom használni, mint a házfőnök atyáknak kiosztott kérdőívek, mivel úgy gondolom, hogy ez a szerkezet segíthet bennünket témáink helyes megválasztásában.

A) AZ EGYES SZEMÉLYEK JÓ TULAJDONSÁGAI ÉS HIBÁI

Természetesen nem könnyű ezen a ponton általánosítani. Mindnyájan törekszünk saját hibáink kiküszöbölésére (legalább

azokéra, amelyeket ismerünk), és igyekszünk jó tulajdonságainkat továbbfejleszteni... Az individualizmust találjuk a legáltalánosabban elterjedt hibának: ez olyan hiányosság (nevezhetnénk akár magatartásformának is), amely gátolja az egyén helyes útját a közösségen belül. Szó van még segítőkészségről és egoizmusról, lelkesedésről és borúlátásról... ez mind az egyes személyektől függ. Kiemelkedő szerzetesi erény a szigorú életvitel. Valóban, szegényen élni az egyik legelemibb módja a szabadság elérésének.

B) A KÖZÖSSÉG VISELKEDÉSE A KÍVÜLÁLLÓKKAL SZEMBEN

Jó néhány esetben világosan látszik az erőfeszítés, hogy a közösség jobban illeszkedjen környezetébe és hatékonyabban tudjon együttműködni a helyi egyházzal.

C) A KÖZÖSSÉGEN BELÜLI KAPCSOLATOK

A kulcsszó itt a kommunikáció (az érintkezés), ez a szó egyaránt szerepel a pozitív és a negatív oldalon (26-szor említik a spanyol házfőnökök), egyúttal ez látszik a kijelölt iránynak is. Ez olyan témakör, amellyel részletesen fogunk foglalkozni. Szó van itt a hétköznapi, emberi kommunikációról, de sokszor ideértendő a hitben való osztozás is. A DIS-felmérés kérdéseinek java része a közösségen belüli kapcsolatokat és kommunikációt puhatolta. A jó kapcsolatok, a kölcsönös tisztelet a különbözőségben... ezek végül is az alapfeltételek ahhoz, hogy létrejöhessen a normális közösségi élet. De ezeket a dolgokat át kell ültetni a valóságba, az intézményes keretek segítségével, nem elegendő hozzá a spontaneitás.

D) INTÉZMÉNYES ESZKÖZÖK

Úgy tűnik, a tervezésnek nő a jelentősége a párbeszéd csatornába terelésében, a közös tevékenység irányításában, az egyes személyek lelki növekedésének biztosításában, hiszen együtt jár a felelősségvállalással és a különböző emberek közti párbeszéd. A tervekbe be kell építeni a „komoly” kötelezettségvállalások mellett a társalgásra és a felüdülésre közösen szánt időt is.

A közösségi tervekben kiemelt helyet kell biztosítani a liturgikus ünnepeknek, az eucharisztia megünneplésének, a közös imaalkalmaknak, a lelki napoknak. Nem szabad megfélemlíteni a folyamatos képzésről sem. Egy további igen fontos pont, amely főként a házfőnökök kérdőívében tűnik elénk: az előjárók szerepe, ahol pontos meghatározásokra és felkészültségre van szükség.

E) A KÜLDETÉS

Ezen a területen az aktivizmus veszélye leselkedik ránk, amely fenyegeti a közösségi élet és a lelkipásztori tevékenység közötti egyensúlyt. Nem szabad összekeverni az egészséges tettekövetkezéssel. A tevékenységek különbözőségét olykor előnyként értékelik, máskor zavaró tényezőként.

F) KÜLSŐ KÖRÜLMÉNYEK

Itt két tényezőt kell figyelembe vennünk: a közösségek nagyságát (sok esetben panaszkodnak a közösségek túl kicsi voltára), valamint azt a kívánatos egyensúlyt, amely a közösség stabilitása és állandó megújulása között fennáll.

Bátorság kellett már ahhoz is, hogy azt merjük állítani: egy ilyen gazdag és változatos jelenségcsoportot néhány kérdés segítségével össze tudunk foglalni. Még inkább vakmerő volna arra vállalkozni, hogy a különféle kérdőíveken beérkezett nagyszámú választ egyetlen sémába tömörítsük. Éppen ezért a fenti következtetéseknek magam is csupán viszonylagos jelentőséget tulajdonítok, tudatában vagyok annak, hogy ezek inkább gondolatok sorozatát jelentik, amelyeket közösen, konstruktív módon lehet feldolgozni párbeszéd formájában. Ez valóban nagyon hasznos eredmény volna, amennyiben a rend a folyamatos képzés folyamatába illesztve egy vagy két esztendőre a közösségi élet tanulmányozásának és jobbá tételének szenteli erejét.

Nem gondolom, hogy a fenti „piarista arckép”, amely a 20. század végén készült, alapvetően különbözne a két vagy háromszáz évvel ezelőttil. A körülmények változnak: földrajzi

megoszlásunk, konkrét tennivalóink, a világgal való kapcsolatunk... – ami nem változik, az létünk és a karizmánk. Erős vagy gyenge oldalaink ugyanazok lehetnek, még ha másként jelentkeznek is. Csupán akkor állíthatjuk, hogy elődeink nyomdokain járunk és ugyanazon célok felé haladunk, ugyanabban az irányban, ha kellően ismerjük önmagunkat, és azokat, akik előttünk jártak.

A rend, az egyház és a világ történetének egy meghatározott időszakában élünk. A magunk lehetőségei szerint szeretnénk hozzájárulni Isten országának megvalósulásához az emberek között. Létünkkel és cselekedeteinkkel.

SZEMPONTOK AZ EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI REFLEXIÓHOZ

1. Hogyan reagálok (reagálunk) a közösségben ezekre az adatokra?
2. Ami téged illet (ami a közösséget illeti), mely adatok tűnnek bizonyosaknak, és melyek nem?
3. Próbáld meg felvázolni rendtartományod profilját, úgy, ahogyan az a DIS felméréseiből kitűnik!
4. Ezekből az adatokból kiindulva, mely irányba kell erőt kifejteni, hogy közösséged életét jobbra tedd?
5. Emelj ki további következtetéseket, amelyek a DIS-felmérés, a kongregációk dokumentumai és a házfőnökök kérdőíveinek adataiból számodra következnek!

MÁSODIK RÉSZ ÍTÉLNI

II. AZ ÉLETÜNKET MEGVILÁGÍTÓ FÉNY

Ebben a részben, amely az *Ítélni* címet viseli, csak néhány olyan reflexióelemet szeretnék felsorakoztatni, amely segíthet véleményt alkotni tapasztalatunkról, melyet az első részben „láttunk”. Nem a szerzetesi élet teológiai megközelítését akarom itt kidolgozni (hiszen erről kiváló írások születtek), pszichológiai és szociológiai szempontból sincs szándékomban tanulmányozni alaposabban ezt a jelenséget (ezt is megtették már mások). Innen is, onnan is ki fogok emelni egyes elemeket, valamilyen rendszerbe sorakoztatva így nyújtom át ezeket megfontolásra.

Egy táj vagy egy művészi alkotás szépsége teljes egészében attól a fénytől függ, amelyben szemügyre vesszük. A fény nem azonos a szépséggel, de nélküle semmit sem láthatnánk. Annak, hogy különböző emberek együtt éljenek, önmagában nincs sok értelme. Csapatban dolgozni, még csak elmegy; de közösségben élni? Ez már a normális emberek alapvető ösztöneinek is ellentmond. Ezt jól tudjuk mi is: ezért érezzük szükségét, hogy újra meg újra elolvassuk azokat a szövegeket, amelyek értelmet adnak legbensőbb hivatásunknak. Ugyanis végeredményben az a hívás, hogy közösségben éljünk, rajtunk kívülről, pontosabban felülről származik, Valakitől, aki meghaladja értelmünket és mégis ő küld bennünket, mert azt akarja, hogy boldogok legyünk.

1. MEGHÍVÁS A KÖZÖSSÉGBEN VALÓ ÉLETRE. TEOLÓGIAI ÉRTELMEZÉS

A közösségben való élet nem keresztény találmány. Voltak már újpitagoreus közösségek is, a zsidóság körében is ismert életforma volt (prófétai közösségek, esszénusok), fellelhető a buddhista kultúrában (boncok, lámák), és az iszlám bizonyos válfajaiban is. És akkor még nem szóltunk a számos modern szektáról. Joggal gondolhatjuk, hogy a közösségi (szerzetesi) életforma az ember két alapvető ösztönének metszéspontjaként alakult ki: az egyik a vágy, hogy átadjuk magunkat Istennek, az egyetlen abszolútumnak (amelyet bizonyos személyek sokkal erősebben élnek meg másoknál), a másik pedig az ember társas ösztöne, vagyis az, hogy törekszik más emberi lényekkel együtt élni. Isten megajándékozta az embert ezzel a sajátos életformával, amely a kinyilatkoztatás kiválasztott eszköze.

Amennyiben úgy véljük, hogy az evangélium Isten legmagasabb rendű kinyilatkoztatása az emberek felé, és hogy minden azt megelőző (vagy azt követő) kinyilatkoztatás csak arra szolgált, hogy ezt előkészítse vagy segítse befogadását, következőképpen azt gondolhatjuk, hogy az evangéliumban megellelhetjük a szerzetesi élet alapjait és mintáját.

A) ISTEN SZERETET

A Szentháromság titka Isten szeretetének legmagasztosabb kifejeződése. Három személy és egyetlen Isten: a szeretetnek olyan titka ez, amelyet felfogni nem lehet, csak megsejteni a szeretetben. Ez a „koinónia”, a háromságos szeretetközösség minden keresztény közösség végső alapja. A Szentháromság nem munkacsoport: Isten lényege a létezés, nem a cselekvés. Az ember elsőként Isten „tevékenységét” ismeri fel az üdv-történetben. Jézusban azonban szembenézünk a „létezéssel”, az isteni valósággal, amelyben részesedni vagyunk hivatottak magunk is; végső soron már testének részei vagyunk, a közösség eszkatológikus értelmezése alapján.

B) ISTEN SZERETETTÉ TESZI MAGÁT

E sorokat éppen karácsonykor írom, és megragadom az alkalmat, hogy kifejezzem csodálatomat az Istengyermek iránt, aki egy emberi családban született meg. Isten talán beléphetett volna világunkba másképp is, de ő a türelmes felnövekedést választotta, egy család keretében. A hatékonyság, a „tevékenység” szempontjából érthetetlen ez a választás. Mindezek ellenére, Jézus mielőtt Messiás lett, család, közösség akart lenni, erre az elkerülhetetlen támaszra (a földi háromságra) hagyatkozott, hogy ugyanúgy növekedjen, mint az emberek.

C) ISTEN MEGHÍV A SZERETETRE

Amikor pedig elkezdi nyilvános működését, az első dolog, amit tesz: meghív néhány tanítványt, hogy alkossanak vele egy közösséget. János evangéliumában ezek Jézus első szavai: „Mit kerestek?... Jöjjetek, és lássátok” (Jn 1,38–39). A szinoptikus evangéliumok is feljegyzik a kezdetekkor az első négy apostol meghívását. A tanítványok, még mielőtt apostolokká (küldöttekké, hírvivökké) válnának, Jézus szavainak és tetteinek tanúi lesznek. Többek, mint egyszerű betanuló evangelizáló szakmunkások. Jézussal megtanulják a közösségi életet. Közösségük egy küldetés miatt jött létre, de mielőtt missziójukra indulnának, meg kellett szerezniük a közösségben való élet tapasztalatát.

c/1. Ennek a közösségi tapasztalatnak az első eleme az istentapasztalat. Jézus feltárja önmagát követői számára tanításában, és részletesen elmagyarázza számukra szavainak legmélyebb értelmét (Mt 4,18–23). Megmutatja számukra hatalmát, olyan jelek segítségével, amelyek elárulják kilétét (Jn 2,11; Mt 14,33). Néhányuk előtt színében elváltozik (Mt 17,1–8), megmutatja számukra dicsőségét. Az utolsó vacsora alkalmával megnyitja előttük legbensőbb titkát: az Atyával való egységét (Jn 14–17). És hogy teljessé tegye istentapasztalatukat, pünkösdi napján elküldi számukra a Szentlelket, amikor egy helyen összegyűlve vannak (ApCsel 2,1–4). Isten megtapasztalása intellektuális tudás is, de mindene előtt élő tapasztalat,

amely teljesen megváltoztatja az embert. Az evangéliumokban és az *Apostolok cselekedeteiben* nyomon követhetjük, miként változnak meg ezek az emberek, akik kezdetben éppen olyanok voltak, mint a többi ember, és égő szeretetlángokká válnak.

c/2. A közösségi élet egyben az a hely is, ahol megtanulunk megbocsátani és osztozni. A tanítványok vitatkoznak egymással, hogy kik érdemlik az első helyeket (Mt 20,24–28), mivel még nem tanulták meg, hogy az az első, aki mindenkinek a szolgálója. A közösségben tanulják meg, hogy legyen hitük az Atya akaratának megvalósítására, pedig korábban nem voltak képesek kiűzni a gonoszlelket egy megszállottból (Mk 18). A közösség lesz segítségükre, a feltámadt Krisztussal való találkozás után, a nehéz pillanatokban (Lk 24,32), a hit lankadásakor (Jn 20,28). A közösségben tanulja meg Péter az alázatot (Jn 13,9; Lk 22,62). A közösségben sajátítják el valamennyien a párbeszédet és az igazság keresését (ApCsel 15; Gal 2,14).

c/3. Jézussal közösségben élni radikális választást jelent. Jézus követése együtt jár azzal, hogy minden mást el kell hagyni (Mk 1,17–20; 10,28), meg kell tagadnunk önmagunkat is (Lk 9,23). A tanítvány a Gondviselésre bízta magát (Mt 6,25–34), nem törődve az anyagi javakkal. Ez nem mindenkinek adatik meg (Mk 10,17–22). Az evangéliumban számos olyan személy szerepel (Nikodémus, Arimateai József, Bartimeus, Lázár, a gerázai megszállott), akik hisznek Jézusban, de nem kaptak meghívást arra, hogy osztozzanak életében is.

c/4. A közösség fogalma mind újabb és újabb tartalmakkal telítődik. Az Újszövetségben az „ekklészia” jelentései a következők:

- az a gyülekezet, amely azért jön össze, hogy hallgassa Isten igéjét és megünnepelje az eucharisziát;
- a helyi egyház;
- valamennyi Krisztusban hívó közössége.⁶

---

⁶ J. Pujol: *Itinerario de la vida religiosa a veinte años de post-concilio*, S. Pío X, Madrid, 1987, 4. fejezet.

Nem létezik tehát két külön kifejezés a közösség és az egyház jelölésére. Az egyház megszületése, vagyis pünkösöd után megfigyelhetjük, hogy Krisztus tanítványainak csoportjából kétféle közösség születik:

- A jeruzsálemi közösség, amely a keresztények számára mintaértékű: együtt élnek és mindenük közös, együtt imádkoznak és együtt ünneplik az eucharisziát (ApCsel 2,42–47; 4,32–37; 5,12–16). Mindazonáltal nem minden tökéletes itt sem; hamar felüti fejét a csalás (ApCsel 5,1–11), az egyet nem értés (ApCsel 6,1). A közösség gazdasági helyzete is nehezzé válik, mert radikálisan élük meg az evangéliumot az Úr közeli eljövételére való várakozásban. Végül a közösség 70 körül feloszlik, hogy teljesítse az Úr által rábízott küldetést (Lk 21,20–21).
- A Szent Pál által alapított közösségek másmilyenek. Összejönnek az ige meghallgatására és az eucharisztia megünneplésére, de nem közösen birtokolják javukat (1Kor 11,17–22), csupán annyit gyűjtenek, hogy megsegítsék a jeruzsálemi egyházat (2Kor 8–9) vagy magát Pált (Fil 4,10–20). Szent Pál igyekszik kapcsolatokat létrehozni közöttük.

Az 1. évszázad vége felé már létezik az egyetemes egyház tuda, amelyet sok helyi közösség alkot, s ezeket a feltámadt Jézus Krisztusba vetett hit és az apostoli tekintély fogja egységbe. A különbözőség sokrétű ezek között, de ahová megérkezik az örömhír, ott egyben felbukkan a közösségi szervezet is.

c/5. A közösség a történelem során nagy fejlődésen megy keresztül. Az idő múlásával és az egyház mind egyetemesebbé válásával itt is, ott is felbukkan, egymástól távol eső és különböző személyekben az első, ideális közösség iránti vágyakozás. Nem más ez, mint az evangélium radikális megélése iránti igény. Az anakhoréták felfedezik, hogy jobb csoportban élni egy-egy mester körül. Pakhomiosz, Ágoston, Bazil (Vazul), Benedek teremtik meg a közösségi élet első struktúráit. Az evangéliumi tanácsok fogadalmak formáját öltik; a leglényegesebb

tennivalók az imádság és a munka lesznek. De ez a világtól való elkülönülés egyáltalán nem jelent a világ iránti közömbösséget: a szerzetesek a kultúra zászlóhordozói és gyakran (sokszor túl gyakran) láthatjuk őket belekeveredni politikai küzdelmekbe.

A középkor végén bukkannak fel a koldulórendek, ezek testvérekből állnak. A városban élnek, a szegények mellett, és hirdetik az örömhírt. Új típusú apostoli tevékenységeket végeznek, tanítanak, kórházakat és börtönöket látogatnak. Az újkorban bukkannak fel a szabályozott papok, akik az új időkhöz igyekeznek igazodni az evangéliumi értékekre való visszatérés, valamint a világ és az emberek szükségletei iránti nagy nyitottság révén. A 18. és 19. században számos olyan szerzet jött létre, amely az adott kor igényeire igyekszik választ adni. A mi századunk is gazdag volt a közösségi élet újabb formáiban.⁷

Ez a történelem egész folyamán keresztülhúzódó láncolat felhatalmaz bennünket arra, hogy úgy gondoljuk: a közösségi élet Isten állandó ajándéka az egyház számára. A közösségi élet formái változnak az időben, van olyan, amely igen keveset változik hosszú évszázadok folyamán is, és van olyan, amely meglehetősen nagy átalakuláson megy keresztül, sőt olyan is van, amely eltűnik, és nem születik helyette másik. Az alap, a lényeg mégis ugyanaz marad. Íme a kérdés: Mi ez az alap, mi a közösségi élet lényege? A válasznak magyarázatot kell adnia a választás radikális voltára és arra, hogy miként lesz a közösségi élet lényegénél fogva Isten országának jele.

D) A KÖZÖSSÉG: RADIKÁLIS VÁLASZ

A közösségi élet eredetét Isten igéjében találjuk. Ez az ige hív bennünket (hívás), hogy teljesen Istennek szenteljük magunkat, olyan formában, amelyet az egyház szerzetesi életformának ismer el. Erre a hívásra igyekeznek radikális választ adni bizonyos nők és férfiak, s e válasznak három fő vetülete van:

---

⁷ Lásd a függeléket a közösségi élet franciaországi helyzetéről.

- Isten mint abszolútum, aki Krisztus személyében meghív, hogy őt kövessem, mint egyedül szükségemet, aki a tökéletességre buzdít. Ez a meghívás egyetemes; bizonyos férfiak és nők azonban felfedezik, hogy közösségben, más testvérekkel együtt könnyebben meg tudják élni saját válaszukat e meghívásra.
- A felebarát iránti szeretet mint abszolútum, amely Jézus „új parancsában” nyilvánul meg. Az a felebarátom, aki mellettem él, olyasvalaki, akit nem magam választottam. A közösségi élet választása annak a kihívásnak az elfogadása, hogy szeressem a másikat, valóban testvéremnek tartsam, annak minden következményével együtt.
- A küldetés mint abszolútum, hiszen a közösségi életet nem magam érdekében, sem pedig valamilyen elvont isten miatt vállalom, hanem azért, hogy az örömhír hirdetésének szenteljem magamat egy kézzelfogható életforma és cselekvési minta szerint, ideértve a monasztikus és kontemplatív szerzetesek sajátos karizmáját is.

E) A KÖZÖSSÉG: ISTEN ORSZÁGÁNAK JELE

A közösségi élet nemcsak bizonyos, a cselekvés hatékonyságát és az egyéni szentté válást biztosító előfeltételekből igazolható életforma. Az is szükséges, hogy Isten országának eszkatológikus valóságának megvalósult jele is legyen.

A szerzetesek az életközösségben megmutatják, hogy Isten országa valóság, amely már jelen van a világban, még ha távol is van a beteljesedéstől. Ahhoz, hogy e jel hatékony legyen, szükséges, hogy az emberek számára érthető legyen. Az a jel, amelynek értelmezéséhez hermeneutikai magyarázatokba kell bonyolódni, nem megfelelő jel. A hagyomány alapján az evangélium sok tanácsából hármat szoktak kiemelni, mint Isten országának legnyilvánvalóbb jeleit:

e/1. *A cölibátus Isten országáért*, amelynek megjelenési formája a tisztasági fogadalom. „Amikor halottaikból feltamad-

nak majd, nem fognak házasodni, hanem olyanok lesznek, mint az angyalok az égben” (Mk 12,25). A cölibátus vállalása azt jelenti, hogy emberileg Krisztus tölti be azt, aki ebben él. Közösségi szinten azt jelenti, hogy a közösség tagjai készek mások felé nagy nyitottsággal élni, testvéri légkörben, amely Isten országának egyetemes testvériségét vetíti előre.

e/2. *A nagyonközösség*, amely a szegénységi fogadalomban ölt testet. „Az Emberfiának nincs hol lehajtania fejét” (Lk 5,8); „Semmit se vigyetek magatokkal az útra” (Lk 9,34). A személyes érdek hiánya felszabadítja az embert a bűrvágy alól, megmenekíti az örök kísértéstől, hogy előbb „birtokolni” akarjon, és csak ezáltal „létezni”. Az igazi javak, azaz Isten adományai iránti hálánk jele a közösség szintjén a lelki és anyagi javakon való osztozás. Ám ez az osztozás csak akkor nyeri el eszkatológikus értelmét, ha nyitott a többi ember felé is, különben csoportos egoizmussá válik.

e/3. *A közös tekintély elfogadása* az engedelmisségi fogadalomban lesz kézzelfoghatóvá. „Az én ételem az, hogy annak akaratát cselekedjem, aki küldött engem” (Jn 4,34). Ha alávetem szabadságomat előljáróm szabadságának, ennek az az egyik jelentése, hogy egyéni döntéseimnek csak viszonylagos jelentőséget tulajdonítok, a másik pedig az, hogy elfogadom az ő közvetítését mint Isten akaratának kifejeződését, vagyis: „A legnagyobb az lesz közületek, aki mindenkinek a szolgálója lesz” (Mt 23,11): a tekintély is szolgálat, és amikor a közösség elfogadja az egyik testvér tekintélyét, megcsillan a lehetősége annak az országnak, ahol mindenki egy, mert az Atya akaratát cselekszi.

Az evangélium mindig új üzenetet hordoz; de üzenete csak akkor válik valóra, ha ez a lehetőség valósággá válik valahol (egyénekben vagy közösségekben), csak ekkor épül Isten országa. Ha pedig így van, a közösségben való élet prófétai és eszkatológikus jelentéssel is bír, egyszerre jel és szentség. Erre voltak már ígéretek Krisztus előtt is, de szükséges volt az ő kereszthalála, hogy új fejezet nyíljon az üdvtörténetben. Ugyanilyen módon a közösségi élet, legkülönbözőbb formáiban és a

történelem útvesztőin keresztül, tanúbizonysága Isten országának, melynek megvalósulása már megkezdődött.

2. EGY KÖZÖSSÉG AZ EGYHÁZBAN

A közösségi életnek van egy ekkleziológiai vetülete is (a krisztológiain és az eszkatológiain túl). A közösségi élet ugyanis nem marginális jelentőségű az egyház felépítésében, éppen ezért foglalkoztak vele évszázadunk legkiemelkedőbb egyházi eseményén, a II. vatikáni zsinaton. A határozat, amely e kérdést tárgyalja, a következő címet viseli: *A szerzetesi élet alkalmas megújításáról*; ez a *Perfectae caritatis* határozat teljes megnevezése.

A *Perfectae caritatis* a négy nagy konstitúcióhoz képest viszonylag kis terjedelmű dokumentum. Mielőtt hozzálátnánk olvasásához, sort kell kerítenünk a *Lumen gentium* konstitúció szerzetesekről szóló VI. fejezetének tanulmányozására.

E fejezet 43–47-es pontjaiban a szerzetesi élet lényegének rövid teológiai kifejtését találjuk, különös tekintettel az egyházzal való kapcsolatára, ezzel szemben a *Perfectae caritatis*, amint azt teljes címe is elárulja, a szerzetesi élet megújításáról szól. Nem fogjuk most ezeket a széles körben ismert dokumentumokat elemezni (sok tekintetben e dokumentumok befogadása már végbement, sőt, az elmúlt 28 évben meg is haladták őket). Csak néhány olyan jellemzőre szeretnénk most rámutatni, amely idevág, mert még nem vesztette el teljesen aktualitását. Talán éppen azért, mert még nem ültették át ezeket a gyakorlatba.

Ahhoz, hogy behelyezkedhessünk a történelmi helyzetbe, egy pillanatra fel kell idéznünk azt a légkört, amelyben a *Perfectae caritatis* létrejött. A szerzetesek a zsinatra bizonyos kisebbségi érzéssel érkeztek. Jól tudták, hogy a tárgyalandó témakörök között ott fog szerepelni a püspökök tekintélyén alapuló egyháztan. A világi hívők teológiájának legújabb fejleményei pedig sürgőssé tette az alapvető kérdés feltételét: van-e még értelme napjainkban a szerzetesi életnek? A lehetséges vá-

laszok (s ezek a mai napig kísértének, mintha sokak számára nem történt volna meg a zsinat) különfélék voltak:

- voltak, akik szerint a szerzetesi élet bizonyos formái már kimentek a divatból;
- mások úgy gondolták, hogy a szemlélődő életnek nincs már értelme egy olyan világban, amelynek égető szüksége van az apostoli munkára;
- ismét mások szerint a szerzeteseknek át kellene adniuk minden tevékenységet, amelyet csak lehet, a világiaknak, hogy a közvetlen apostoli munkának szenteljék magukat;
- olyanok is akadtak, akik azt a véleményt szerették volna elfogadtatni, mely szerint a szerzetesi életnek nincs már jelentése, mivel túlságosan távol esik a mai kor emberének életétől;
- mások azzal vádolták a szerzetesi életet, hogy hiányzik belőle a következetesség: nem gyakorolja saját alapelveit, különösképpen a szegénységet;
- akadtak végül olyanok, akik azt akarták elérni, hogy minden szerzetesrend egyforma legyen: elvégre mire jó az a nagy sokszínűség? Jobb volna azt a nagy halom kongregációt néhány típusra visszavezetni...

Mindezek ellenére, a hosszas viták eredményeképpen győzött a bölcsesség (vagy a Szentlélek), és 1965. október 28-án hivatalosan elfogadták azt a dokumentumot, amelyet ma a zsinat egyik gyöngyszemeként tartunk számon egyszerűsége és világos fogalmazása miatt, nem kevésbé pedig azért, mert a kialakított normák jól átültethetők a gyakorlatba is.

A határozat egy rövid bevezető után a megújulás alapelveit taglalja. Két alapvető kritériumot fogalmaz meg:

- a) az eredethez való hűséget és
- b) az új korhoz való hűséget.

A szerzetesi élet teljes dinamizmusa a múlt és a jövő közötti dialektikában feszül. E két hűség közti megfelelő egyensúly nélkül bármely szerzetesrend komoly veszélybe sodródhat. Egy rend első számú biztosítékát az egyházi elismerés jelenti,

amelyhez egy sajátos küldetést kell eredeti karizmaként bejelenteni. Aki ettől a küldetéstől el akarna térni, azt kockáztatná, hogy járatlan útra téved, olyanra, amelyet nem valószínű, hogy eredeti néven fognak elismerni.

Szükséges azonban az új időkhöz való hűség is, az új helyzetekhez és igényekhez való alkalmazkodás, amelyen talán nem fáradoztunk eddig eléggé. Az igazat megvallva, inkább múltunkat szeretjük felemlíteni, és abból kiindulva szövünk elméleteket, semmint előre pillantani újabb, konkrét tapasztalatok felé, amelyek mintegy kísérletezésül szolgálnak. Ezeket azután a jövőben vagy képesek vagyunk alkalmazni (és talán elméleti síkon megfogalmazni), vagy elhagyjuk őket. Ezt végezzük a közösségi élet szintjén is csakúgy, mint a misszió szintjén. Ha ma beszélhetünk „szabadidő-pasztorációról”, „családpasztorációról”, vagy „piarista egyházi közösségekről”, ez azért lehetséges, mert valaki előttünk annak szentelte magát, hogy kísérletezzon, és ezekben az irányokban jó eredményei mutatkoztak.

A fenti kritériumok az alapvető szerkezetet érintik, nem a pillanathoz kötöttek: az „új idők” nem fejeződtek be 1965-ben. Ne gondoljuk, hogy a Konstitúciók és a Regulák átírása után nem maradt semmi megújítanivaló. Épp ellenkezőleg, hiszen a kettős figyelem: eredetünk irányába és az idők jelei irányába állandó éberséget kíván meg tőlünk, hogy el ne távolodjunk eredeti karizmánktól, és hogy be ne posványosodjunk, vagy szem elől ne tévesszük a célt.

A két említett alapvető kritérium közül a második pont kijelöli a megújulás általános alapelveit.

Az elsővel kapcsolatban kijelenti:

- Krisztus követése minden szerzetesi élet legmagasabb rendű normája (krisztológiai alapelv);
- minden rendnek meg kell tartania saját alapítójának eredeti karizmáját és egészséges hagyományait (karizmatikus alapelv);
- a szerzetesrendek az egyház életének részesei (ekkléziológiai alapelv).

A másodikkal kapcsolatban hozzátesszi:

- szükséges, hogy a szerzetesek széleskörű képzésben részesüljenek, hogy jobban meg tudjanak felelni az egyház jelenlegi igényeinek;
- semmire sem jó a csupán külsődleges megújulás, ha nem kíséri lelki megújulás is.

Ez az utóbbi alapelv számomra nagyon lényegesnek tűnik, de egészen bizonyos, hogy kis visszhangra talált. Valamennyi szerzetesrend hatalmas erőfeszítéseket tett, hogy lelkipásztori szinten megújuljon, olykor saját meggyőződésből, olykor a külső körülmények hatására. Azt gondolom azonban (és itt magunkra, piaristákra gondolok), hogy a külső változás még sok esetben nem járt együtt olyan hatással, amely kényszerített volna bennünket a kollektív lelki megújulásra, és a személyes megtérés útját is igencsak lassacskán járjuk.

Amikor azután a határozat hozzálát a gyakorlati alapelvek kifejtéséhez, a 6. pontban ismét hangsúlyozza a lelki élet elsőbbségét. Ez az az „istentapasztalat”, amellyel behatóan foglalkozott rendünk egyetemes káptalana és *Miguel Angel Asiain* terjedelmes írása.⁸ A harmadik részben visszatérünk még a megújulás elemeire, hiszen a megújulásban nagy út áll még előttünk.

A 8. pont, amely az apostolkodással foglalkozó rendekhez, tehát mihozzánk is szól, kijelenti, hogy „az apostoli tevékenység Krisztussal való bensőséges egységben zajlik”. Hangsúlyozhatunk még néhány további kifejezést, amelyek jelen tanulmányunk témájához kapcsolódnak és amelyekre a későbbiek folyamán visszatérünk: „elkerülendő a javak halmozása és a luxus minden látszata” (13. pont); „a testvérek egysége Krisztus eljövételét jeleníti meg, és ebből származik minden apostoli tevékenység ereje” (15. pont); a folyamatos képzés fontossága (18. pont); az intézményeknek az idő és hely szükségleteihez való igazítása (19. pont).

---

⁸ M. A. ASIAIN: *L'esperienza di Dio nello Scolopio*, Roma, 1992. (*Piarista istentapasztalat*, Piarista Rend Magyar Tartománya, Budapest, 2016.)

A zsinat által kifejtett irányelvek és az azt követő megnyilatkozások (miközben várunk a soron következő, a szerzetesi étellel foglalkozó püspöki szinódus határozataira) megerősítenek bennünket abban, hogy az egyházban szükség van a szerzetesi életre, mert abban egészen sajátos helyet foglal el, valamint kitartóan sürgetnek, hogy legyünk hűek eredetünkhöz és a világhoz, életünk középpontjában Krisztus álljon, és bensőséges egységben legyünk egyházunkkal az emberek szolgálatára.⁹

3. A PIARISTA KÖZÖSSÉG

Amikor felidézzük rendünk eredetét, világosan látjuk, hogy Kalazancius számára az első asszociáció ez lehetett: „szegény gyerekek – iskola”. A közösségben való élet csak később bukkant fel, mint az iskolák következménye és függvénye. A küldetés megelőzi a közösségek létrejöttét, legalábbis történetileg. Teológiai szempontból azt mondhatnánk viszont, hogy a közösség teszi lehetővé a küldetés teljesítését. *Severino Giner* rendalapító atyánkról írt legújabb életrajzában¹⁰ elbeszéli, hogyan határozták el 1604 júniusában az 1597 végén született ingyenes iskola dolgozói, hogy attól kezdve közösségben fognak élni. Akkor tizennyolcan voltak, és közülük csupán ketten tartottak ki mindvégig: Ventura Sarafellini, aki világi maradt, és maga Kalazancius. Ettől az időponttól a San Pantaleo-ház megvásárlásáig (1612-ig) 73 személy működött közre az ingyenes iskola működtetésében, és közülük csak 11-en kerültek át az új helyre. Az ún. luccai kongregációval való kéréséleletű szövetség után csak 1617-ben jön létre a Kegyes Iskolák Rendje

---

⁹ Lásd például *Evangelica testificatio* apostoli buzdítás (VI. Pál). Ide vonatkozik a szerzeteséletéről szóló püspöki szinódus előkészítő dokumentuma (ezt sokat fogjuk még használni a harmadik részben, francia változata megjelent: *La documentation Catholique* 2063. szám (1993. január).

¹⁰ S. GINER: *San José de Calasanz, maestro y fundador*, BAC, Madrid, 1992.

mint önálló szerzetesintézmény, csak ekkorra szilárdul meg az életközösség, mint kánonjogilag elfogadott szerzetesi élet.

Ez alatt az első húsz év alatt maguk az iskolák nagy sikerrel működtek. Bizonyára tanítottak bennük jó és kevésbé jó tanítók, a mű egésze kezdett ismertségre és nagybecsülésre szert tenni. Ami kevésbé jól működött ezekben az években, az éppen a közösségi élet volt, a személyek gyakori cserélődése miatt. Nincs mit csodálkoznunk tehát azon, hogy amikor megkéri Kalazanciust, hogy írjon Konstitúciókat, ő rábízta a feladatot Pietro Casanira, aki már jelentős szerzetesi tapasztalattal bír ekkor. Az eredmény azonban nem tetszett Kalazanciusnak, hiszen 1620 végén visszavonult Narniba, hogy személyesen állítsa össze a rend Konstitúcióit.

Négy hónapig dolgozott rajta, hogy jó eredményt érjen el. Saját tapasztalatára támaszkodott (az iskolák számára számos szabályzatot szerkesztett már), és mintául vette más szerzetesrendek konstitúcióját is: a jezsuitákét, a teatinusokét, a kapucinusokét... és még sok más dokumentumot. Kétségkívül ezek a Konstitúciók a kor színvonalához képest és még évszázadokon át nagyon jó szolgálatot tettek. A II. vatikáni zsinat után, a *Perfectae caritatis* határozat irányelveit követve felújították a Konstitúciókat, szem előtt tartva a zsinati tanítást és a szerzetesi élet teológiájának fejlődését.

Ha ma kézbe vesszük Kalazancius Konstitúcióit, egy cseppet meglepődhetünk azon, hogy alig van benne szó a közösségről. Ezt azzal szokták magyarázni, hogy a dokumentum, a kor szokásának megfelelően kánonjogi és nem lelki mű. Kalazancius előnyben részesíti a küldetést a közösséggel szemben, és amikor a szerzeteséletről szól, előtérbe helyezi a vertikális dimenziót (az egyes szerzetesek életszentségét) a horizontálissal (a testvéri közösség) szemben. Azon kevés alkalommal is, amikor a szövegben felbukkan a „közösség” szó (a 18., 19., 146., 188., 212. és 257. pontban), akkor is inkább egy munkacsoportot idéz elénk, nem egy életközösséget. A VII. fejezetben, amelynek címe *Szerénység és szeretet*, találunk azért bizonyos utalásokat a közösségi életre. Itt szó van „tiszteletről és nagybecsülésről”

(167), arról, hogy nem szabad zúgolódni (168), arról, hogy senkit sem szabad kényszeríteni, „ha nem érinti őt” (170), arról, hogy el kell kerülni az ellenségeskedő véleményeket (172). A legnyilvánvalóbb a 171. pont, és semmit sem veszett erejéből a mai napig: *„Az előljáró azon legyen, hogy mindenki törekedjék az érzések, a beszéd, a gondolatok és az akarat egységére. Ha ilyen testvéri szeretet köteléke kapcsolja őket egyggyé, nagyobb erővel szolgálhatják Istent és a felebarátot.”*

Hiába keresnénk ugyanakkor olyan kifejezéseket, mint barátság, testvéri párbeszéd, hitben való osztozás, kölcsönös segítség, hiszen ezek a kifejezések a szerzetesi élet sokkal újabb keletű felfogásához tartoznak. Nem tehetünk ezért szemrehányást Kalazanciusnak, és számba kell vennünk ezt a tényt ahhoz, hogy jobban megértsük a DIS felmérésére kapott egyik-másik választ, hiszen ezekben a legrégebb piarista hagyomány alapján zajló szerzetesi életre való képzés tükröződik.

Miguel Angel Asiain *La experiencia religiosa de Calasanz [Kalazanci Szent József vallási tapasztalata]* című művében¹¹ felvázolja, hogy Kalazancius számára mit jelentett a közösség. Az ő véleménye szerint ennek öt dimenziója létezik:

- *A szeretet: „Hogy mindenki egy szívvel és egy lélekkel szolgálja Istent”,* vagyis a közösség ihletője az egykori jeruzsálemi apostoli közösség legyen, amelyről ezekkel a szavakkal emlékeznek meg az *Apostolok cselekedetei*. A „szereket” szó igen sokszor felbukkan Kalazancius levelezésében. A szeretet a közösség nélkülözhetetlen összetartó ereje.
- *Az egység: „Úgy ajánlom figyelmetekbe, hogy béke és egység uralkodjék köztetek, ahogyan Krisztus buzdította erre apostolait.”* Életének utolsó, nehéz éveiben legnagyobb erőfeszítése arra irányult, hogy megtartsa a szerzetesei közötti egységet, amikor minden a megosztottságra indította őket.

---

¹¹ Ediciones Calasancias, Salamanca, 1979.

- A béke: „A béke többet ér bárminél a világon.” Ezt az erényt különösképpen nagyra értékelte, mint az előző következményét. Nem is érthető, hogyan működhetnének valójában az iskolák a szerzetesek közötti egység és béke nélkül. A béke a mi erőfeszítésünk gyümölcse, ugyanakkor mégis Isten adománya, amelyért mindig fohászzkodni kell imáinkban.
- Az *imádság*, amely nélkül egyetlen közösség sem létezhet. Jól tudjuk, mekkora jelentőséget tulajdonított Kalazancius az imádságnak a lelkipásztori munkában, és mindig, ha egyet nem értés ütötte fel a fejét, vagy súlyos döntések meghozatala előtt álltak, arra buzdította szerzeteseit, hogy külön is imádkozzanak.
- A közösségi összejövetelek (vagy „kongregációk”), heti gyakorisággal (amelyben az iskolával kapcsolatos különböző problémákat beszélték meg), illetve havi gyakorisággal (a szerzetesház megfelelő irányításáról).¹²

Ebből az öt pozitív dimenzióból azután alapvető dolgok következnek: el kell kerülni mindenfajta zúgolódást, ellenségeskedést, nem szabad a házon kívül a többiek hibáit, vagy a ház problémáit kitergetni. Asiain atya gondolatait egy, az ő tanulmányából vett idézettel zárjuk: „Jóllehet Kalazancius nem épített ki saját elméletet a közösségi életről, és nem áll itt szándékunkban pusztá egyezéseket kimutatni, és azt sem hisszük, hogy szent rendalapítónk minden tekintetben túlhaladta korát, ami a közösségi életet illeti, levelezésében kétségkívül megtalálhatjuk azokat a szükséges csírákat, amelyekre egy hiteles közösség épülhet. Itt különösképpen a szerzetesek közötti kapcsolatokat emberi vonatkozásaira gondolok.”¹³

„Csírák” ezek, jól mondja, nem több annál. Íme egy-két bizonyíték. Dionisio Cueva Calasanz – *Mensaje espiritual y pedagógico*

¹² Vö. L. PADILLA LÓPEZ: *Intuiciones de Calasanz sobre la formación escolapia*, ICCE, Madrid, 1992, 87-92.

¹³ I. m., 185.

című művében¹⁴ mondatokat idéz Kalazanciustól, a szerzetesi élet fejezet „*Cor unum*” címszava alatt negyvenet gyűjt össze. Nos, a „közösség” kifejezés nem szerepel egyáltalán az analitikus tárgymutatóban. A *Cartas selectas de S. José de Calasanz [Kalazancius válogatott levelei]*¹⁵ szerzői szintén készítettek analitikus tárgymutatót. A „közös élet” címszó alatt a következő témák találhatók: *előljáró, a rendtagok száma a közösségben, a rendtagok büntetései, életforma, a világiaktól való különválás, a szülőfölddel és a családdal való kapcsolat*. Itt sem lelünk megfelelő anyagra, amely alapul szolgálhatna egy megújítandó közösségi élethez.

A rendünk legutóbbi egyetemes káptalanán elfogadott, *A piarista szerzetes képzése című dokumentumban*¹⁶ szerepel a közösségi életre való képzés. A képzés egésze négy dimenzióra van felosztva: *szerzetesi, emberi, keresztény és kalazanciusi* dimenzióra, a szerzetesi dimenzió ezen belül négy területre. Ezek közül egy az említett „*testvéri élet közösségben*”, s mellette szerepel még a *Krisztus-követés, a szerzetesi megszenteltség, valamint az evangelizáló küldetés*. Ha valóban így állnak a dolgok, nem tűnik elégségesnek, hogy a képzés egészének csak egy tizenhatod része jut a közösségi életre való nevelésre. Jól tudjuk azonban, hogy a közösségi nevelés jelentős része egész életen át főként nem iskolai formákon keresztül ivódik belénk, hanem a hétköznapiakban. Ezenkívül az is igaz, hogy a közösségi dimenzió jelen van (implicit módon) a másik három területen is.

Jelenlegi Konstitúcióinkban a közösségi életről szóló fejezet megfelelő helyre van került: a *Krisztus követése* (II.), az *Imádság* (IV.), valamint a *Szerzetesi megszenteltség* (V–VII.) című fejezetek közé, logikusan a *Szolgálat* (VIII.) elé. Ebben a fejezetben, amely sorrendben a III., nagyon gazdagon találjuk meg mindannak szintézisét, amit a közösségi életről el lehet mondani:

— a közösségi élet eredete (25.)

---

¹⁴ ICCE, Madrid, 1973.

¹⁵ Ediciones Calasancias, Salamanca, 1977.

¹⁶ Roma, 1991.

- szolidaritás minden emberrel (26.)
- közösség az egyházzal (27.)
- a szerzetesi megszenteltség (28.)
- az eucharisztia központi helye (29.)
- a testvér befogadása és segítése (30.)
- emberi tulajdonságok (31.)
- részvétel a közösségi, életben (32.)
- az előljárók szerepe (33.)
- kölcsönös szeretet és tisztelet, testvéri szeretet (34.)
- közösségi kapcsolatok (35.)
- egy rendet alkotunk (36.)
- közösség és hivatás (37.).

Nem gondolom, hogy szükséges volna itt bármit is hozzátenni mindahhoz, amit már más piaristák megírtak Konstitúcióink kommentárjaként. Ide kívánczok például az *Estudio Comunitario de las Constituciones de la Escuelas Pías*¹⁷ megfelelő fejezete, olasz nyelven pedig *Annibale Divizia* munkája, amelyet az olaszországi házfőnökök találkozájára készített. Azok számára, akiknek ez a munka nem hozzáférhető, hasznos lehet néhány gondolat kiemelése.

A Konstitúciók kommentátora egy megállapítással kezdi művét: a szerzetesek száma csökken és fokozatosan kiöregednek (a baszkföldi rendtartományban, de ugyanez érvényes sok más tartományra is). Egy sor kérdést tesz fel: Miért? Kit terhel a felelősség? A kérdések felvetése az értelmes embert jellemzi; azonban a felelősök keresése olyan helyzetekben, amelyeket nem lehet általánosan negatívnak ítélni, a remény hiányát jelzi. A Szentlélek vezet bennünket; elfogadjuk a jelenünket és csodáljuk, milyen új meg új utakat nyit meg előttünk. A múlt megteendő utunknak csak egy szakasza. Azt kell mondanunk: „Szép volt!”, és tovább kell indulnunk, mint az utazók.

Divizia atya hangsúlyozza munkájában, mi az a mi közösségi életünkben, ami speciálisan piarista: nevelők vagyunk és ezt a

---

¹⁷ Salamanca, 1988.

tényt jól szem előtt kell tartanunk közösségünk múltjának megértéséhez csakúgy, mint jelenlegi valóságunk áttekintésekor:

- *rendünk történetében*: amikor Kalazancius megalapította a piarista rendet, társadalmi szakadék húzódott a papok és a tanítók között. Akkortájt még nem fedezték fel a tanítás szociális jelentőségét (ebből következett a tanulók és a tanítók individualizmusa).
- *rendünk jelenlegi helyzetében*: ezen a ponton Annibale Divizia nagyon világosan megmutatja, hogy a közösségen belüli, „ad intra” tevékenységeink és apostoli munkánk közösségen kívüli, „ad extra” jellege hogyan vonzzák és erősítik egymást. Így akarta ezt már maga Kalazancius is:
  - szegénynek kell lennünk, hogy tudjuk szolgálni a szegényeket,
  - egyszerűnek kell lennünk, hogy tudjuk nevelni a gyerekeket,
  - imádkoznunk kell, hogy meg tudjunk tanítani másokat imádkozni,
  - élnünk kell az evangéliumot, hogy hirdetni tudjuk mások számára...

Ezek ugyanazok a magatartásformák, amelyek Konstitúcióink III. fejezetében is felbukkannak:

- közösségben egyesülve... lehetünk az emberek között a testvéri egység szolgálói (25.);
- egymást bátorítjuk (28.), hogy folyamatosan növekedjünk (29.), ezzel segíthetünk a gyerekeknek és a fiataloknak;
- elfogadjuk testvéreinket olyanoknak, amilyenek, segítünk nekik, hogy érettekké váljanak és megfeleljenek hivatásukra (30.)... ugyanazt tesszük a gyerekekkel is;
- különösképpen a fiatal, a beteg és az idős szerzetesekkel foglalkozunk (30.)... ugyanígy teszünk a rászoruló gyerekekkel és fiatalokkal;

- a közösségben való életközösség révén érettebbeké válunk (31.), és ugyanígy történik nevelői tevékenységünkben;
- arra törekszünk, hogy növekedjünk a felelősségteretben (35.), és igyekszünk erre nevelni tanítványainkat is...

Divizia atya rá akar vezetni bennünket Konstitúcióink „spirituális” olvasatára. Hiszen nem csupán alkalmazandó jogszabályról van szó: egyben ez tükrözi elérendő eszményünket is.¹⁸ Lelki életünk éppen annak révén fog megerősödni, ha evangelizálva fogunk nevelni és nevelve evangelizáljuk a gyerekeket és a fiatalokat, különösképpen a szegényeket. A tanítás révén tanulunk magunk is; ha Isten ígését és Krisztus testét nyújtjuk mások és magunk felé, maga Krisztus lassanként nekünk ajándékozza magát és átalakít minket; a gyerekek egyszerűségével kapcsolatba kerülve tisztákká leszünk; a türelmet gyakorolva alázatosakká leszünk Isten előtt. Életünk egészét átjárja a keresztény tanúságtétel új értelme. Nos, ezeknek a változásoknak, amelyek a szolgálat révén játszódnak le bennünk, közösségi életünk visszatükröződésének kellene lenniük, ha felfognánk apostoli munkánk szociális és eszkatológikus jellegét. Az Úr ugyanis nem arra küld bennünket, hogy neveljünk egy gyereket vagy ezer gyereket, hogy ezek boldogok legyenek és válaszoljanak Isten hívására. Ő az egész emberiséghez küld bennünket, hogy hirdessük és építsük Isten országát, ahol mindnyájan egyek vagyunk és ugyanannak a Krisztusnak a tagjai vagyunk, és így együtt üdvözlünk. A közösség a háttér, amely tartalmat ad annak, ami első pillantásra csak felszínesnek látszhat: a tanításnak.

Ezt az alapvető dolgot olvashatjuk ki a Konstitúciók más fejezeteiből is: a Bevezetésből (I.), a II. fejezetből (*Krisztus-követségünk*), a VIII. fejezetből (*Szolgálatunk az egyházban*), valamint

---

¹⁸ Milyen mosolyra fakasztó is ilyet hallani: „A Konstitúciók nem köteleznek semmire bűn terhe alatt!” (az erre való utalás egyébként valóban megtalálható a 120. pontban).

a szerzetesek képzéséről szóló fejezetből (IX.) is. A közösség az a pont, ahol találkozunk Isten hívása, sok ember válasza erre a hívásra, egy történet, egy küldetés és egy terv. Isten, a világ, én és a többiek. A közösségi élet, éppen erről lesz szó a harmadik részben, a szerzetesi élet sarokköve.

Szeretném felidézni a Konstitúciók néhány helyét, amelyek kiemelik, hogy a közösség az az alap, amely nélkül semmit sem lehet tenni. Az 1. pont első szavai megteremtik az alaphangot: „*Kalazancius szerzetesi családja...*”, ugyanezeket a szavakat találjuk a 12. pontban is. Az I. fejezetben, a 13. pontban is a „*közösségi életéről*” esik szó. Krisztus-követésünk közösségben valósul meg (16.). Az imádság (IV.) már nem egyéni foglalatosság, hanem elsősorban közösségi cselekmény, a közösség építőeleme. A közösségi imáról különösképpen a 39., 44., 46. és 48. pont szól.

Megtaláljuk a fogadalmak és a közösségi élet közötti kapcsolatot is: tisztaság (54., 57.), szegénység (64., 66.), engedelmesség (74., 75., 79., 80.), míg a közösség és a küldetés kapcsolatáról a 95. pont szól.

A Konstitúciók második felében, amely inkább egyházjogi, mint teológiai jellegű, újra találkozunk a közösség témájával, már a legelején: „*Szerzetesi életünk... ténylegesen közösségi struktúrában valósul meg*” (116.).

A III. fejezetben van szó a helyi közösségről, és itt találunk egy sor konkrét normát annak jó működése érdekében. Itt a gyakorlat szintjén mozgunk, az első rész általános alapelveihez képest. Nagy jelentőséggel bír, hogy a „*közösség*” szót használja a szöveg, amikor a rendtartományokról (IV.), valamint a rend egészéről (V.) szól.

A Regulákat, amely nem más, mint a Konstitúciók alkalmazása, ezekkel párhuzamosan kell olvasni. A Regulák II. fejezete gyakorlatilag sorra veszi a Konstitúciók III. fejezetének témáit.¹⁹

---

¹⁹ Lásd M. A. ASIAIN: *Estudio comunitario de las Reglas de las Escuelas Pías*, 4. fejezet.

Érdekes megvizsgálni a helyi közösségről szóló rész megfelelőségét (228–250.) az V. fejezetben: *Rendünk szervezeti felépítése*.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy jelenlegi rendi dokumentumok kellő teret szentelnek a közösségi életnek.

Már e tanulmány elején említést tettünk róla, hogy a közösség témájával más új keletű dokumentumaink is foglalkoznak: a DIS-felmerés, az 1991-es egyetemes káptalan dokumentumai (*Las Escuelas Pías hacia el tercer milenio*).²⁰ Ez utóbbi dokumentum, melynek alcíme: *Emlékezés és prófécia*, nagy vonalakban felvázolja a második „politikában” (*Krisztus követése mint egyedül szükséges*), milyennek is kellene lennie közösségi életünknek:

- prófétai módon (életstílusunkkal hirdetve Isten országát), kidomborítani hivatásunk lelkipásztori dimenzióját (2.3);
- olyan közösség legyen, ahol megélik a közös felelősséget, a pluralizmust, a szolgálatkészséget és a vendégszeretetet (2.3);
- felelni kell az egyház hívásaira és a világ szükségleteire, kiiktatva a negatív tanúságtételt a szegénység és a szeretet területén (2.4);
- úgy kell megélni a közösséget, mint az Úr ajándékát, megosztva hitünket és közösen ünnepeelve az eucharisziát, mely együttélésünk középpontja (2.6).

Néhány megjegyzéssel szeretném lezárni a piarista közösségi életről adott áttekintésünket. Sajnáljuk, hogy két új keletű, a jövőre vonatkozó elképzeléseket vázoló dokumentumunk, az *Orientaciones para la presencia de las Escuelas Pías en Africa [Irányelvek a piarista rend afrikai jelenlétére]*²¹ és az *Encarnación de las Escuelas Pías en Latinoamérica [A piarista rend meggyökerezése Latin-Amerikában]*²², a közösség témáját éppen csak érinti. Tudatában vagyunk, hogy ezek a dokumentumok elsősorban

²⁰ Magyarul: *A Piarista Iskolák a harmadik évezred felé*.

²¹ ICCE, Madrid, 1989.

²² ICCE, Madrid, 1990.

a „misszióról” szólnak, olyan mágikus szavak előtérbe állításával, mint „inkulturáció” vagy „inkarnáció” (konkrét megvalósítás).

Ennek ellenére úgy gondoljuk, hogy valami nagyon lényeges elsikkadt, amikor az elsőként említett dokumentum 13. oldalán ezt olvassuk: *„Erősíteniünk kell a szerzetesi élet azon pontjait, amelyek lényegesek számunkra: a tanúságtételt, a szegénységet és az egyszerűséget, az imaéletet, az emberekkel való azonosulást (inkarnációt), az engedelmességet és a szolgálatot, valamint az önként vállalt tisztaságot.”*

A másik, Latin-Amerikával foglalkozó dokumentum meglehetősen terjedelmes, és ezért elvárnánk benne egy tartalmasabb reflexiót a közösségi élettel kapcsolatban. Ezzel szemben a következőket olvashatjuk a 23. oldalon: *„Jézus-követésünk, az egyházhoz való hűségünk, a piarista karizma mély megélése, valamint a latin-amerikai valóság ismerete jelentik a fő hivatkozási pontokat jelenleg sajátos hivatásunk e kontinensen való megélésében.”* Egy kissé lentebb, a szerzetesi életről szólva, a 32. oldalon szemünkbe ötlük egy következtetés, amely a testvéri együttéléstről szól már: *„...ehhez arra van szükségünk, hogy hagyjuk áthatni magunkat a szolidaritás legmagasabb értékeitől, amelyek jelen vannak az egyszerű nép között, mivel élő jelei akarunk lenni annak a ténynek, hogy a testvéri szeretet a legfőbb érték az emberi kapcsolatokban.”* Ami mind igaz, csak az a baj, hogy olyan tanúságtételről van itt szó, amelyet inkább mi kapunk, mint mi adunk.

Ugyanez az érzésünk támad akkor is, amikor nem sokkal később (33. o.) a cselekvésben követendő irányelvek között erre bukkanunk: *„A közösségi életet nagy intenzitással kell megélnünk, szem előtt tartva a latin-amerikai nép nagy érzékenységét a közösségi élet iránt. Vegyük tekintetbe, hogy a szegénységgel szemben az igazi alternatíva nem a gazdagság, hanem a közös élet.”* Ez is kétségkívül tény, mégis az az ember benyomása e sorok olvastán, hogy a közösségi élet nincs elég nagy becsben.

Úgy gondoljuk, hogy e dokumentumok nem figyelnek eléggé a küldetés és a közösségi élet között kívánatos egyensúlyra.

E feledékenység azonban kétségkívül inkább a leírtakat érinti, semmint a valós életet...

SZEMPONTOK AZ EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI REFLEXIÓHOZ

1. Törekszünk-e arra, hogy közösségi életünk Jézus szavaira és az apostolok tapasztalatára épüljön? Törődünk-e azzal, hogy szinten tartjuk bibliai ismereteinket?
2. Milyen reakciót vált ki bennünk Szent Lukács elbeszélése az *Apostolok cselekedeteiben* a jeruzsálemi közösségről?
3. Úgy olvassuk-e a Konstitúciókat, mint állandó kihívást életmódunk, különösképpen közösségi életünk számára?
4. Az a képzés, amelyben részed volt, könnyebbé, vagy nehezebbé teszi számodra, hogy megéldd azt a közösségi életformát, amelyet az egyház és a rend állítanak eléd, mint például a Konstitúciók III. fejezetében?
5. Amikor éves tervünket elkészítjük, kellőképpen tekintettel vagyunk-e a küldetés és a közösségi élet közötti kívánatos egyensúlyra?
6. Igyekszünk-e Isten országa eszkatológikus jelének lenni közösségi életünk révén? Hogyan értelmezzük ezt a jelet mindazok, akik ismernek bennünket?

III. MÁS NÉZŐPONTOK FÉNYÉBEN

Ahhoz, hogy komolyan megvizsgáljuk a közösségi élet témakörét, nem elégségesek a teológiai és kánonjogi megfontolások. Szükség van a humán tudományok szempontjaira is. Bár nem tűzzük ki célul, hogy a szerzetesi élet szociológiai elemzését adjuk, szeretnénk ezeknek a segédtudományoknak a segítségével áttekintést nyújtani ugyanerről a témakörrel, hogy ezzel is közelebb jussunk a szerzetesi élet lényegének és működésének megértéséhez.²³

1. ANTROPOLÓGIA ÉS KÖZÖSSÉGI ÉLET. A SZEMÉLYES KAPCSOLAT

Egy nem kimerítőnek szánt elemzésben nehéz tiszta határvonalakat húzni az ontológiai, fenomenológiai, antropológiai, pszichológiai és szociológiai szempontok között. Olyan módon igyekszünk végigjárni ezeket, hogy néhány szerző gondolatmenetét követjük megfontolásainkban, és a szakértőkre hagyjuk a különböző nézőpontok közötti határvonalak kérdését.

Descartes elve („*Cogito, ergo sum*”) megvetette az alapját az emberi személyről való modern gondolkodásnak. Lenni anynyi, mint öntudattal bírni. Az ember minden dologtól és más

---

²³ Alapvető bibliográfia e témakör elmélyítéséhez: J. DE SAHAGÚN LUCAS: *Antropologías del siglo XX*, Sígueme, Salamanca, 1976; P. LAIN ENTRALGO: *Teoría y realidad del Otro*, Revista de Occidente, Madrid, 1968; N. ABBAGNANO: *Storia della filosofia*, III., UTET, Torino, 1950. Hasznos idevonatkozó utalásokat tartalmaznak még: J. FERRATER MORA: *Diccionario de Filosofía*, Edit. Sudamericana, Buenos Aires, 1969; D. HUISMAN: *Dictionnaire des philosophes*, P.U.F., Paris, 1984.

emberi lénytől különböző valóság. Ezzel nyílik meg az út az individualizmus felé, amelyet majd mások egészen messzire visznek tovább, más szempontok szerint. Itt csak néhány szóban felidézzük az „*emberi személy eposzát*”, amely még távol áll a végleges lezárástól; minden modern (és posztmodern) filozófus hozzátesz valamit, javítja, elvesz belőle, módosítja.

Kezdjük a sort a „*gyanakvás mestereivel*”, akiknek az a törekvése, hogy „*felszabadítsák*” az embert, ki-ki a maga módján.

Marx számára az emberek közötti kapcsolatok közül legjellemzőbb az úr és a szolga közötti viszony, amelyet a proletariátus hatalomra juttatásával lehet megszüntetni.

Nietzsche kora értékeinek radikális ellentételezését hirdeti meg: az alázatot, az együttérzést és a szelídséget, ezeket a túlzottan nőies és keresztény értékeket fel kell váltani a göggel, a kockázattal, a kegyetlenséggel. Kiáll a hatalom és uralkodás utáni vágy mellett (felfelé ívelő életkedv), szembehelyezve azt az aszketizmussal és az uralkodó erkölcsi felfogással (leszálló életkedv). Arra törekszik, hogy kialakuljon az *Übermensch*, aki a többi emberrel szemben áll, hogy leigázza őket.

Freud felfedezi a tudatalattit mint viselkedésünket megmagyarázni képes tényezőt. A szeretetérzés szerinte nem más, mint az intellektuális és kognitív jelenségek infrastruktúrája. A tudatalatti azon kényszerítések hatására alakul ki, amelyeket a társadalmi környezet gyakorol az individuumra. Az ember egész pszichikai léte nem más, mint dialektikus küzdelem a kultúra (társadalom) és a test biológiai lüktetése között. Freud terápiája abban áll, hogy szabadon újraépíti az ember személyiségét, eredeti elemeiből, ösztöneiből kiindulva. Ez végső soron ismételten az individualizmus hangsúlyozása, gyanakvás a többi emberrel, a társadalommal szemben.

Egy ugrást téve most az időben, egy modern gondolkodót vizsgálunk meg ebből a szempontból, *Jean-Paul Sartre*-ot, az egzisztencializmus képviselőjét, aki eljut odáig, hogy kijelenti: „*A pokol a másik ember.*”

Antropológiája természetesen jóval összetettebb annál, mint amennyit egy kiragadott mondat elárulhat; mindenesetre a másik

ember mindig úgy tűnik fel nála, mint aki szemben áll velem, így tekint rám, és kapcsolatomban velem lényegében a konfliktus. Sartre szerint a „*magában való létezés*” a nem emberi lények létezési formája. Az ember akkor lesz igazán ember, ha meghaladja az „*önmagában való létezését*”, és ahhoz, hogy ezen alaphelyzetéből kitörjön, három út közül választhat (ek-sztaszisz): a tudatot, a másik embert vagy a létet. A másik ember tehát az emberi lét számára az egyik lehetséges kiút önmagából. A másik ember eszerint a világnak az a darabja, aki velem szemben állva meghatározza belső univerzumom kitágulását, létem belső kiszélesedését. A másik ember itt is különbözik és távol áll tőlem...

Most vizsgáljunk meg más filozófusokat, akiknek pozitívabb a látásmódja a másik emberről és a vele való kapcsolatáról.

Ferdinand Ebner a „*dialogikus gondolkodás*” megalkotója. Egész filozófiai művének alapproblémája az „én” és a „te” közötti kapcsolat. A „te” irányában történő megnyílás szabadítja meg az „én”-t minden individualisztikus bezárkózástól, ez adja meg az ember duális dimenzióját. Az embernek ahhoz, hogy emberré legyen, szüksége van a „te”-re, és ennek a „te”-nek elsősorban hiteles valóságnak kell lennie, isteni „te”-nek. Vallásos tapasztalatát az ember az Istennel való dialogikus kapcsolatban valósítja meg. Az ember a maga „én”-jét a többiekkel való kapcsolatban fedezi fel. A többi személy szükséges ahhoz, hogy felkeltse az emberben az öntudatot. Csak az „én”-nek és „te”-nek van értelme a nyelvben. A szó közvetítő, amellyel lelki valóságokat tudunk felfogni. A kreativitással áll kapcsolatban: ebben fejeződik ki az ember virtuális képessége és ennek révén teljesebbé válik a személy. A szeretet adja meg a szó legmagasabb rendű értelmét. A szó az ember találkozási pontja az őt körülvevő és uraló valóságokkal. A dialógus ezért a transzcendensre, a teljességre való megnyílás helye, olyannyira, hogy a személyt „*dialogikus relationalitás*”-ként lehet meghatározni.

Ezen az Ebner által megnyitott úton számos filozófus indult el. Gabriel Marcel kritika alá veszi az „én” és „te” individualisztikus felfogását. Akkor jön létre kapcsolat az én

és te között, amikor mindkettő hiteles személy akar lenni. Kidalgozza a vallásos transzcendenciáról szóló tanítást, amely szükségszerűen következik a személyek közötti kapcsolatból. Marcel úgy szól Istenről, mint az individuumok közötti kommunikáció valós alapjáról. Isten az abszolút és örök „Te”, akit nem lehet „ő”-vé változtatni. A degradált, „ő”-vé változtatott „te”-nek a következők a jellemzői: tárgyias, besorolható, megítélhető, kívülálló létező – ez az egyesítő kapcsolatot degradálása a „puszta birtoklás” szintjére.

Emmanuel Mounier a perszonalizmus, az antiindividualizmus megalapítója. A személy e szerző számára nem a mindenség egy része csupán, s nem csak egy benső világ. A személy élő tevékenység: önmagunk megalkotása, kommunikáció és csatlakozás, amelyet történés közben érhetünk tetten, mint a perszonalizáció mozdulatát. Ez minden egyes ember feladata, ugyanakkor az a mozgás, amely a világ evolúcióját irányítja. A személy több, mint a természet, hiszen képes megismerni a világot és átalakítani azt, folytatva a teremtés lendületét, s nem érezve semmilyen determinisztikus gátat. A perszonalizmus felfogása szerint az emberi tevékenység lényege fokozatosan megvalósítani a tudatos lények közötti kommunikációt és ezáltal kiteljesíteni az univerzális szintű egymást értést.

Vannak más kortárs filozófusok is, akik a másik emberrel való kapcsolatot tartják az emberi személy lényegének. *Martin Buber*²⁴ úgy véli, hogy az emberi nyelvnek két alapszava van: az Én-Te kettős és az Én-ő kettős. Nem tudjuk önmagában kimondani, hogy „Én”: ha kimondjuk ezt a szót, vagy az első, vagy a második kettős „én”-jéről beszélünk. Az „Én”-t kimondani és „Én”-nek lenni egy és ugyanaz. Az „ő” a dolgok világa, a „Te” a kapcsolatoké.

A „Te”-vel való kapcsolatnak három területe van: a természet, az ember és a szellemi lények területe. Minden alkalommal, ha kimondjuk a „Te” szót, az örök „Te”-t hívjuk. Az

---

²⁴ M. BUBER: *Je et Tu*, Aubier, Paris, 1969. (Én és Te, Európa, Budapest, 1994.)

embernek nem lehet kézzelfogható tapasztalata a „Te”-ről, mert ez annak tárgyiasítását, „ő”-vé tételét jelentené. A „Te” ingyenes ajándékként közelít felém, nem kutatásunk eredményeként lelünk rá. Viszont én vagyok az, aki kapcsolatra lépek vele: a létrejövő találkozás egyszerre aktív és passzív. A „Te” szót csak a lét teljességéből kiindulva és csak a lét teljességéhez szólva lehet kimondani. Nem én hajtom végre lényemnek ezt az összeolvadását, mégsem jöhet létre nélkülem. „Én” a „Te”-vel való kapcsolat révén valósulok meg; „én” akkor leszek „Én”-né, ha kimondom: „Te”. Minden valódi élet: találkozás.

A szeretet kozmikus kisugárzás. Annak számára, aki szeret, a többi ember „Te”-vé alakul, szemtől szembe képes velük nézni, és nem vész el a részletekben („ő”), amelyek körülveszik. Elszomorító az a tény, hogy amint kiejtjük a szánkon: „Te”, menthetetlenül „ő”-vé tesszük. Az individuum és az emberiség története a tárgyak világában töretlen fejlődésben tart egymás felé. Az ember kísérletező és kihasználó képessége kapcsolatfelvevő képessége rovására működik.

Ha minden kapcsolat vonalait meghosszabbítjuk, úgy ezek az örök „Te”-ben keresztezik egymást. Minden individuális „Te” perspektívát nyit az örök „Te” irányában. A tökéletes kapcsolat abban áll, hogy semmit sem zárunk ki, a „Te” egész világát befogadjuk; mindent Istenben fogadunk. Aki teljesen átadja magát a „Te”-jével való találkozásnak, és ebbe a „Te”-be beleérti a világmindenség egész létét, találkozik a Léttel, amelyet magunk nem kereshetünk. Az emberi lényvel való kapcsolat az Istennel való kapcsolat igazi szimbóluma (mondhatnánk úgy is: szentsége).

Idáig Buber egynéhány ragyogó gondolatát emeltük ki. Segíthetnek bennünket ezek a gondolatok abban, hogy mélyebben megértsük Jézus találkozásait más személyekkel (különösképpen Szent János evangéliumában) és ezeknek a személyeknek az átalakulását. Abban is segítségünkre lehetnek, hogy átgondoljuk másokkal való kapcsolataink és találkozásaink jelentőségét, például a közösségen belül. Buber e gondolatai és az evangélium némely igazsága („*Aki nem szereti testvérét,*

akit lát, nem szeretheti Istent, akit nem lát”; „Amit akár a legkisebbnek is tettetek testvéreim közül, azt nekem tettétek”) között egészen meglepő megfelelés áll fenn.

Most egy másik zsidó gondolkodó, Emmanuel Lévinas néhány olyan elképzelését idézzük ide, amelyek korrigálják Buber gondolkodásmódját. Lévinas úgy beszél²⁵ a másik emberrel való találkozásról, mint Isten végtelen transzcendens voltának megnyilvánulásáról: amikor az ember hozzáfér a másik ember arcához, kirajzolódik Isten transzcendens volta.²⁶ Nem találkozhatunk a másik emberrel, ha korábban Isten nem találkozott velünk. A kapcsolat alapja a vágy, amely nem összekeverendő a szükséggel: míg az utóbbi a szükség beteljesítésével megszűnik, az előbbit saját növekedése táplálja és beteljesülése csak tovább sarkallja. A végtelennel való kapcsolat (és a másik ember része ennek a végtelennek) nem tudás, hanem vágyakozás. Szubjektum voltunk lényegi, elsődleges és alapvető struktúrája a felelősség.²⁷ A másik emberrel való egyetlen lehetséges kapcsolat a felelősségérzet, nem az ismeret. A szubjektumok közötti viszony aszimmetrikus: felelős vagyok a másikért anélkül, hogy elvárnám ennek viszonzását. Emberileg nem mondhatok le saját felelősségemről, mert ez alkotja önazonosságomat. Én csak olyan mértékben létezem, amilyen mértékben felelős vagyok.

Nem hallgathatunk Pierre Teilhard de Chardin-ről, a jezsuita antropológusról sem, aki az evolúciónak egy nagyon sajátos látásmódját építette fel, az anyagtól az emberen keresztül egészen az Istenig, az „ómega pontig”: Azt állítja, párhuzam vonható az emberré válás és a személylé válás folyamata között. Az emberré válás három szakaszban megy végbe:

- autocentralizáció (reflexív tudat)
- decentralizáció (a tudatok humanizálódása)

---

²⁵ E. LÉVINAS: *Ethique et infini*, Fayard, Paris, 1982.

²⁶ Uo. 86kk.

²⁷ Uo. 91kk.

- szupercentralizáció (a felettünk lévő gyűjtőpontba, Istenhez).

A személylé válás folyamata is három szakaszban valósul meg:

- összpontosítás magunkra,
- összpontosítás a másik emberre,
- összpontosítás a felettünk állóra: Istenre.

Ebben a párhuzamba áhított két fejlődésben megláthatjuk a szerzetesi közösség (állandóan ismétlődő) történetét.

Pedro Laín Entralgo hatalmas művében, amelynek címe *Teoría y realidad del Otro [A Másik elmélete és valósága]*²⁸, láthatjuk, hogy más kortárs gondolkodók is kapcsolatként határozzák meg a létet, és kijelentik, hogy csak más lényel szemben lehetünk személyek, mégpedig olyanal, aki maga is személy. A találkozás a lét alkotó aktusává válik, a kapcsolat viszont lehetővé teszi ennek tartósságát az időben.

Talán nem is szükséges tovább folytatnunk a sort.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy minden személy, minden „én” arra hivatott, hogy növekedjen és találkozzon az örök „te”-vel, a mindennapos „te”-találkozások sokaságán keresztül. A közösségi élet a mi számunkra azt az eszményi keretet jelenti, amelyben a „te” felénk léphet testvérünk alakjában. Itt válunk a felelős emberi viszony alkotóivá, és itt növekszünk a másikkal való kapcsolatban, hogy ezáltal növekedjen Isten mibennünk.

---

²⁸ Revista de Occidente, Madrid, 1968.

2. SZOCIOLÓGIA ÉS KÖZÖSSÉGI ÉLET

A) A KÖZÖSSÉGI KAPCSOLAT

A közösséget nem egyes személyek, hanem kapcsolatok alkotják. Buber így írja: „Kezdetben van a viszony.”²⁹ A szociológusok a kapcsolatok három alapvető típusát különböztetik meg:³⁰

- *Elsődleges kapcsolatok.* Egy én és egy te között fennálló mély viszonyokról van szó, amelyeket nagy érzelmi töltés jellemez. Kívülről nézve lehetnek e kapcsolatok felszínesnek, mivel erejük nem abban áll, mi mindent tesznek vagy mondanak együtt. Megjelenési formáját tekintve az együttélés a jellemző, méretét tekintve ritkán haladja meg a tizenöt főt. Kizárják a vezető funkció jelenlétét: mindenki egyforma státust élvez. Lényegét legjobban a „lenni” ige foglalja össze. A családban, a baráti társaságokban itt valósul meg leginkább a fent említett modell.
- *Másodlagos kapcsolatok.* Olyan emberek között jön létre általában ilyen típusú kapcsolat, akik valamilyen kézzelfogható tevékenység miatt tartoznak össze. Azért vannak, hogy „csináljanak” valamit, az érzelmi tényező nemigen számít. Az egyes emberek között a kapcsolatok személytelenek, semlegesek, mindenkit hatékonysága alapján ítélik meg. A hozzáértés alapján kiemelkedik a vezető, és ez szükséges is a csoport jó működéséhez. A vállalkozás, a sportcsapat lehet példája ennek a típusú kapcsolatnak.
- *Harmadlagos kapcsolatok.* Ilyenek akkor jönnek létre, ha bizonyos emberek azzal a céllal tartoznak össze, hogy önmagukat meghaladó értékek alapján szerezzenek élő tapasztalatot. Ezeket a mélyen fekvő

²⁹ M. BUBER: i. m., 38. (Magyar kiadás: 23.)

³⁰ J. M. TILLARD: *Comunità, in Dizionario degli Istituti di perfezione*, II, 1366–1376.

értékeket nem lehet könnyen kifejezésre juttatni: egy sor rituális vagy szimbolikus megnyilvánulásra van szükség ahhoz, hogy előtérbe kerülhessenek. Egy-egy karizmatikus mester vonzza maga és eszménye köré a többi személyt, és ő vezeti őket. A tanítványok elfogadják ezt a kapcsolatot, mivel számukra olyan jelentős, hogy megfelel legbensőbb várakozásaiknak. Ami a tagokat együvé teszi, az a „lenni akarás”. Az ideológiai csoportokban vagy például egy művészi iskolákban jön létre ilyen jellegű kapcsolat.

Nemigen találkozunk olyan esettel, hogy e három alaptípus önmagában, keveredés nélkül forduljon elő. A család sokszor egyben munkacsoport (vagy legalább fogyasztói csoport) és eszméken alapuló társaság; a politikai párt olykor bizonyos harmadlagos kapcsolatokra épül, ugyanakkor munkacsoportként is fenn kell állnia valamilyen meghatározott cél elérése érdekében.

A vallási közösségek főként a harmadik típusba tartozó kapcsolatokon alapszanak. Egy bizonyos számú ember társul egy eszmény miatt: Krisztus követése céljából, az egyes alapítók sajátos karizmájának megfelelően. Egyszerűen azért lesznek szerzetesek az emberek, mert Krisztus tanítványai „akarnak lenni” egy meghatározott családon belül. De mindezek a közösségek „küldetéssel”, „tevékenységgel” is jellemezhetők, s ekkor jelentkeznek a második típusba sorolt kapcsolatok. Sok ideig összekeverték a harmadik, illetve a második típusba sorolt kapcsolatokat: manapság általános tendencia, hogy különválasszák az intézmény „igazgatóját” a szerzetesi közösség „előljárójától”. És ezen kívül – hiszen emberek vagyunk – szükségünk van arra is, hogy olyan környezetben éljünk, ahol az első típusba tartozó, egészséges emberi kapcsolatok lehetségesek, ahol „lehetünk” azok, akik lenni hívtunk. Szükségünk van arra, hogy mélyen tudjunk egymással kommunikálni, hogy kölcsönösen segítsük egymást a lelki növekedésben. Úgy tűnik a 6-8 ember az a létszám, amely legjobban meg tudja valósítani az ilyen típusú kapcsolatokat. A nagyobb

létszámú közösségekben szakadatlanul létrejönnek az „első típusú” alcsoportok, s ebből sok feszültség születhet, vagy olyan személyek is lesznek, akik minden ilyen csoportocskán kívül rekednek. A túlságosan kis létszámú csoportokban viszont az a veszély fenyeget, hogy szem elől tévesztik a harmadik típusú kapcsolatokat, amelyek minden ilyen közösséghez lényegileg hozzátartoznak.

Ha tekintetbe vesszük az emberi kapcsolatoknak ezt a tipológiáját, érthető lesz, miért szólunk külön a helyi közösségről (ahol a második típusú kapcsolatok nagyon precízen körülhatárolhatók és ezeket első típusú kapcsolatok támasztják alá) és a rendtartományi szintű közösségről (amelyekben főként a harmadik típusú kapcsolatok biztosíthatják a csoport egységét és jellegét, míg a második típusú kapcsolatok igen változatosak lehetnek). A rendtartományt akkor lehet közösségnek tekinteni, ha magában képes megoldani egy csoport valamennyi célját (az új tagok beilleszkedésétől a betegek és az idősek iránti gondoskodásig), és biztosítja különféle feladataihoz az ideológiai stabilitást és a személyek állandóságát.

B) SZEMÉLY ÉS KÖZÖSSÉG

Egy közösség a személyek közötti kapcsolatokból áll. Nem egyszerűen a személyek összegét jelenti; az egész ugyanis új egység, amely meghaladja az egyes embereket és képes segíteni őket emberi, lelki éretté válásukban. Ugyanakkor van egy alapvető feszültség személyes növekedésünk és a közösségi élet elvárásai között, amint erre rámutat *José María Arnáiz*.³¹ Halljuk Isten hívását, fel tudjuk ismerni adományait, melyeket tőle kaptunk, hajlandóak vagyunk átadni életünket... mégis nehezünkre esik, hogy ennek az önátadásnak a helye, kézzelfogható módon, a közösség, ahol nem érezzük, hogy megértenének, hogy tökéletesen szeretnének, és ahol olyan elvárásokkal találkozunk, amelyek nem felelnek meg teljesen a

³¹ Z. M. ARNÁIZ: Vida personal y vida comunitaria. Revisión sobre una sana tensión, *Testimonio* 121 (1990) 44–58.

mi hajlandóságunknak. A személy és a közösség között igazi feszültség alakul ki. A közösség dinamizmusa nélkül az egyes ember nehezen képes kilépni önmaga korlátaiból, nehezen nyílik meg mások felé és nehezen képes lelki növekedésre, viszont a személy dinamizmusa nélkül a közösség csak élettelen test és az egyes emberek benne egy lélektelen mechanizmus fogaskerekei.

A személy és közösség kapcsolatában három momentumot különböztethetünk meg, amelyek általánosságban is jellemzik a szerzetesi élet fejlődését, ugyanakkor alkalmazhatók személyes élettörténetünkre is.

1. A közösség az úr a személy felett. Ez volt az uralkodó modell nem sok idővel ezelőttig. A közösség megszervezte tagjainak életét. Mindent együtt végeztek. A személy alárendelt szerepet játszott. Az engedelmisség volt a legfőbb erény. Az előljáró Isten helynöke volt. A személy szabadságát fel kellett áldozni. Arra törekedtek, hogy kifelé megmutassák az egységet (legalább látszólag) és a tevékenység hatékonyságát. A közösség egy testként működött (vagy inkább egy csapat-testként). Az egyének mégis infantilizmusban szenvednek. Csakhogy aki nem szabad, az nem tud hozzájárulni mások megszabadításához. A felelősség átalakul egyszerű parancsvégrehajtássá. A II. vatikáni zsinat az egyház és a szerzetesi élet új modelljei révén ezt a közösség típusát (amelyet *klasszikusnak* vagy *premodernnek* nevezhetünk) a második típus felé kívánta elmozdítani.

2. Ebben a közösségtípusban a személyi tényező uralkodik a közösségi felett. Az egzisztencialista filozófia és a perszonalizmus hangsúlyoztak olyan fogalmakat, mint az öntudat, a szubjektivizmus, az autonómia... Ami odáig vezetett, hogy a személyek saját kiteljesedésüket keresték, alárendelve a közösségi és társadalmi értékeket saját személyes meggyőződéseiknek (vagy érdekeiknek). Minden struktúrát, normát feleslegesnek és elítélendőnek gondolnak. Mindenki a maga életét igyekszik megszervezni annak függvényében, amit saját személyes karizmájának gondol. Előterbe kerül az individu-

alizmus és az egoizmus. Személyes kiteljesedésének keresése közepette az ember saját korlátainak rabjává válik... Ezt a gondolkodásmódot *modernnek* nevezzük: sok-sok közösségünket *megrázta ez a zsinat utáni időkben, és még nem sikerült egészen túltenni magunkat rajta.*

3. A közösség és a személy közötti egyensúly. Nem olyan fordulat ez, amelyet hirtelen végbe lehet vinni. Lassú folyamatról van szó: annak felfedezéséről, hogy a közösség és a személy értékei kölcsönösen kiegészítik és gazdagítják egymást, és hogy mindkettőre szükségünk van ahhoz, hogy emberileg és lelkileg növekedni tudjunk. A közösségben való élet és a személyes önmegvalósítás egymást nem kizáró dolgok, ha kicsiny és jól vezetett közösségben élünk, ahol lehetséges a párbeszéd, a megkülönböztetés, a hit megosztása. Nem elég azonban néhány szerzetest összetereelni, ettől még ez nem fog megvalósulni. A személyes és közösségi értékek szintézise embereken és nem struktúrákon keresztül valósul meg. Ezt a munkát folyamatosan kell megvalósítani: ez a jövő szerzeteséletének nagy kihívása. A közösségi életnek ezt a típusát *posztmodernnek* nevezhetjük.

David Fleming is ezt a három alaptípust (klasszikus, modern és posztmodern) alkalmazza, amikor a közösségeket osztályozza.³² Ezeket nem a történelemre, hanem az uralkodó kulturális modellekre vonatkoztatja. A klasszikus kulturális nézőpontnak az a közösségi modell felel meg, ahol erős a tanbeli fegyelem és a közösségi élet csupán az egyéni és kollektív aszketizmust elősegítő eszköz. A modern nézőpont a közösséget a küldetéssel hozza szoros összefüggésbe: a közösség nem más, mint küldetéssel rendelkező emberek csoportja, amelynek szervezését az apostoli misszió hatékonyságának kell megszabnia. A harmadik, posztmodern nézőpontnak olyan közösség felel meg, amelynek lényege a jelenlét. A közösség a gyújtópontja a tagjai közötti személyes kapcsolatoknak. A közösség megítélése

---

³² D. FLEMING: Modelos de comunidad y la evolución de la vida religiosa hoy, *Testimonio* 121 (1990) 17–21.

a tagjai közötti párbeszéd szintjétől, a helyi egyházhoz való viszonyától, stabilitásától függ. Az előjáró nem Isten helyettese, hanem e párbeszéd animátora a közösség tagjai között és a befogadó környezet irányában. A feladatok sokszínűsége lehetséges és hasznos dolog. Ez utóbbi modell mind fontosabbnak tűnik és kétségkívül nagy kihívást jelent a jövő szerzetesközösségei számára. Ha felelevenítjük a DIS felmérésének adatait, nagyjából ez a három közösségtípus szerepelt a 13–27. kérdésekben. Jelenlegi közösségeink között is megvan e három típus, a piaristák háromnegyed része azonban azt szeretné, ha a jövő közösségei a harmadik típusnak felelnének meg.

C) CSOPORT ÉS KÖZÖSSÉG

Nem beszélhetünk közösségről anélkül, hogy ne idéznénk *Ferdinand Tönnies* német filozófust, aki tevékenységének java részét a „közösség” és a „társadalom” összehasonlító tanulmányozásának szentelte.³³

A közösségnek pszichológiai szempontból tekintve olyan szerkezete van, amelynek egysége nem csupán az egyes elemek összegéből adódik, hanem olyan halmaz, amely spontán megszületésekor is rendelkezik a szerves egész jellemzőivel. A társadalom ezzel szemben a mechanikus, mesterséges és racionális tényezők túlsúlyba kerülésének eredménye, amelyek az eredeti egységek: a család, a törzs, a falu helyébe lépnek tudatos és célszerű megfontolások révén, hogy nagyvárost, államot alkossanak. A közösség természetes, intuitív, eredeti és szerves valóság; a társadalom mesterséges, reflexív, megállapodást tükröző és mechanikus. Ez a két típus ritkán jelenik meg önmagában: a valóságban a kettőből létrejött keverékekkel találkozunk.

Emmanuel Mounier-nek más a véleménye a közösségről: szerinte ebben valósítja meg magát a személy a történelemben. Ez azt jelenti, hogy a „mi” uralkodik az én és a te felett. A közös-

---

³³ Magyarul: *Közösség és társadalom*, Gondolat, Budapest, 1983 (2. kiadás: 2004). (A szerkesztő.)

ség legtökéletesebb definíciója ezek szerint „személyekből álló személy” lenne, amelyben minden egyes személy megvalósítja saját elidegeníthetetlen hivatását az egységen belül. Az értékek megfelelnek a személyek közötti egység kötelékeinek. De ez a közösség, ismeri be maga Mounier, nem e világról való.

Jaume Filella javít Tönnies terminológiáján.³⁴ Nem elegendő bizonyos számú személyt összerelni ahhoz, hogy ezek közösséget alkossanak. Filella így vázolja elénk az emelkedő folyamatot: csoportosulás – csoport – csapat – közösség. Ennek alapja a Schütz által 1960-ban kidolgozott személyek közötti kapcsolatokra jellemző dimenziók. Ez utóbbi tudós szerint az emberi lényeknek három dologra van szükségük a személyek közötti kapcsolatokban: bevonásra [inklúzió], ellenőrzésre és szeretetre [affektus]. E három szükséglet, amely minden más személynél más és más szinten mozog, az alap, vagyis ezek alapján meg lehet magyarázni, sőt előre meg is lehet mondani a személyes kapcsolatok alakulását. A bevonás az a szükséglet, hogy állandó jellegű kapcsolatokkal egy csoporthoz kötődjünk. Az ellenőrzés az iránti vágy, hogy megmaradjon a kapcsolatunk másokkal, mint befolyás és hatalom. A szeretet az iránti vágy, hogy érzelmeket fejezzünk ki és kapjunk, különösképpen megbecsülést és szeretetet, hogy az ember jól érezze magát és elégedett legyen.

Filella figyelmeztet bennünket, hogy a csoportosulás fő problémája a bevonás. A csoportosulás olyan személyekből áll, akik valamilyen közös cél érdekében társultak, például egy érdekes tevékenység végzéséért vagy egy közös munka érdekében. Nem szükséges, hogy kölcsönösen ismerjék egymást, és a közös célt is láthatják eltérő módokon: gondoljunk egy futballmérkőzés közönségére, vagy egy gyár dolgozóira.

A csoport a közös célt kiegészíti már egymás megismerésével, az egyének közötti kölcsönös tisztelettel. Itt már felbukkan a befolyás és az ellenőrzés problémája is, mindazokkal a prob-

---

³⁴ J. FILELLA: *Vida de comunitat i relacions humanes*, Cevre, Ed. Claret, 1991.

lémákkal egyetemben, amelyek ezekből származhatnak. Az elkerülhetetlenül felmerülő problémák megoldásának módja lehetővé teszi a csoport érettebbé válását (vagyis csapattá fejlődését), vagy a csoport felbomlásához vezet.

A *csapat* még egy lépéssel előbbre jár: A közös célhoz és a kölcsönös ismerethez és tisztelethez hozzájárul már az a törekvés is, hogy az egyének és a társaság érdekében mindenki megvalósíthassa önmagát. Egy csapat kialakulásához és működésének megindulásához időre van szükség. Arra is szükség van, hogy a befolyásolásból és ellenőrzésből adódó problémák megoldódjanak, valamint az is szükséges, hogy az egyes tagok között valós kapcsolat alakuljon ki. Felbukkan a szeretet az egyes személyek között, amely kétségkívül újabb konfliktusokhoz vezet, ugyanakkor előfeltétele az egyének éretté válásának is.

Filella felteszi a kérdést, hogy lehet-e erősebb emberi kapcsolat annál, mint az, ami a csapatra jellemző. A válasza igenlő: és a *közösségre* mutat rá (a családot nem említve). A közösségi élet jellemzői a következők: az eszmények egyezése, kapcsolat az „én” szintjén, a szeretetvágy és a hűségre való törekvés. A közösség koronázza meg a „csoportosulás-csoport-csapat” folyamatot, amelyet egyébként mindnyájunknak végig kell járnunk ahhoz, hogy megtanuljuk a közösségben való életet. Filella javaslata az, hogy „közösségnek” 150-200 szerzetes társaságát értsük, akik egy rendtartományhoz tartoznak, mivel ezen a közbelső szinten lehet kölcsönös ismeretről és tiszteletről beszélni (a rend egésze túl nagy ehhez), értelmezhető a célok és a kultúra azonossága, valamint a stabilitás (ehhez a helyi közösség még gyakorta nem elegendő).

A közösség ezek szerint olyan valóság, amely lassanként alakul ki a térben és az időben. Nem olyasvalami, ami egyszer s mindenkorra létezik, hiszen megtartásához minden egyes tag folytonos erőfeszítésére van szükség. Amikor szemügyre vesszük az emberi társulások ezen tipológiáját, megkérdezhetjük magunktól, vajon minden közösségünk túllépett-e már a csoport, illetve a csapat fázisán..., és hogy meddig vagyunk hajlandók eljutni.

Amikor már „közösséggé” érünk, még koránt sincs vége a fejlődésnek. A közösségnek is különféle válfajai léteznek, ki kell választani ezek közül a legjobb modellt, és hozzá kell fogni a modell megvalósításához.

John Carroll Futrell a szerzetesi közösségeknek négy típusát írja le:³⁵

- *szigorú*: itt a hangsúly a „közös birtoklason” van: minden mindenkié, egyforma az életstílus, ugyanazok a feladatok;
- *terapeutikus*: mindennek a középpontjában a közösség érdeke és jóléte áll, hogy ne születhessenek ellentétek;
- *asszisztenciális*: ennek a közösségnek a szerkezete az egyes tagok egyéni hatékonyságának szolgálatában áll;
- *korporatív*: minden a tagok együttes vizsgálatának és döntéseinek van alávetve.

Mindegyik közösségtípusban van valami előremutató, ám az eszményi közösség az lehetne, amelyiknek sikerülne magába foglalnia valamennyi típus pozitív vonásait. Maga Futrell is felvázolt egy másik közösségtipológiát, méghozzá a közösségekben uralkodó légkör szempontjából osztályozva azokat:

- *mechanikus* közösség az, ahol a rutin, a hagyomány az uralkodó;
- *kaptárszerű* az a közösség, ahol az elvégzendő feladat áll a középpontban, a tennivalók, mindig csak a tennivalók;
- *tétlen* az a közösség, ahol a legfontosabb a megfelelés, a jólét;
- *politikus* közösség: ahol a pragmatizmus a mérvadó;
- *szerves* közösségről akkor beszélünk, ha úgy működik a társaság, mint egy élő szervezet.

Meglehet, hogy ezekben a közösségtípusokban többé-kevésbé magunkra ismerünk, talán úgy érezzük, további típusokat is le lehetne írni. A jelen írásnak egyedüli célja az, hogy

---

³⁵ J. C. FUTRELL: Evaluating Apostolic Communities, *Human Development* 7 (1986/2) 12-18. Idézi J. FILELLA, a fenti műben.

elgondolkozzunk közösségeink milyenségén és azon, hogy mit tehetnénk azért, hogy e közösségek közelítsenek az eszményihez.

Atilano Aláiz La comunidad religiosa – Profecía de la nueva humanidad [A szerzetesi közösség – az új emberiség prófécijája] című művében³⁶ egy teljes fejezetet szentel a közösség csonka formáinak leírására. A közösség nem szervezet, nem külsődleges struktúra, hanem belső valóság, amely személyekből áll. Ugyancsak nem társas klub, ahol mindenki ugyanazt gondolja és az emberek jól bánnak egymással; a különbözőség, a szembeállítás elkerülhetetlenül szükséges a közösség jó egészségéhez. Isten az, aki egybegyűjt minket, nem mi magunk gyűlünk egybe. Nem egyszerűen csak csapat vagyunk – ezen a ponton megközelítjük Filella terminológiáját. A közösség még csak nem is kölcsönös segítségnyújtási szervezet, egyfajta menedékhely a különféle gondokkal küzdő személyek számára. A közösség, zárja le Aláiz, találkozás, az, ha „egy szívünk és egy lelkünk van”, ha elérünk odáig, hogy „én és a mi ugyanaz”.

Tegyük fel magunknak a kérdést előítéletek nélkül, milyen jellemzőkkel kellene rendelkeznie egy ideális közösségnek. *Basilio Rueda* jó néhány éve megírta,³⁷ hogy a közösségi élet építéséhez szükségünk van a következőkre:

- olyan emberekre, akik alkalmasak a közösségi életre;
- közöttük sokféle kapcsolatra;
- spontán és szervezett keringési [circulación] mechanizmusokra;
- a közös megfontolásokból levont tanulságok és az összes tag közötti keringési szisztéma.

A közösségi élet elemi feltételei pedig a következők volnának:

- mentesség az egoizmustól;
- mentesség az álszentségtől;

---

³⁶ Publicaciones Claretianas, Madrid, 1991.

³⁷ B. RUEDA: *La vida comunitaria. Carta circular*, HH. Maristas, Roma, 1970.

- mentesség a gyanútól és a többiekkel szembeni bizalmatlanságtól;
- mentesség a magunkba zárkózástól.

Innen kiindulva azután neki lehet fogni a közösségépítés nehez és folyamatos munkájának.

A jezsuita atyák általános rendgyűlései³⁸ a következőket hangsúlyozzák, mint a valódi közösség ismérveit: kölcsönös nagyrabecsülés, szolgálat, bizalom, tanácsadás, építés, testvériség, barátság, hű szeretet, őszinteség, figyelmeztetés, idő- és energia-ráfordítás, kommunikáció, érdeklődés, rugalmasság, szilárdság, életöröm, növekedés, felelősség, pihenés, kikapcsolódás, ima, a feszültségek feloldása. Az eszményi közösség a Szentháromság eredeti közösségének csak sápadt hasonmása...

D) PÁRBESZÉD ÉS KOMMUNIKÁCIÓ A KÖZÖSSÉGI ÉLETBEN

Mivel ennek a témakörnek igen nagy jelentőséget tulajdonítunk a közösségi életben, a jelen részben, amely az *Ítélni* címet viseli, kitérünk rá néhány elméleti megállapítás erejéig, hogy azután majd konkrét szempontból történő taglalását a *Cselekedni* című részben ejtsük meg.

Valódi kommunikáció, hiteles párbeszéd, emberek közötti találkozás – ezek elemi szükségletek mindenfajta közös életben. Az ige (*logosz*) valami újat teremt (*poiészisz*): ezen a ponton a platóni filozófia és a jánosi teológia kezét nyújtanak egymásnak. Ha az ige építi a világot és az emberi személyt, a párbeszéd az, ami a közösséget építi.

Megállapításainkat kezdhethetjük „felülről”, *Xavier Pikaza* gondolataival.³⁹ A párbeszéd Isten létének lényege. Isten Atyaként adja, Fiúként elfogadja az életet, és kettejük közösségéből lép elő a Szentlélek. Párbeszédet folytatni ugyanaz, mint adni, odaadni magunkat teljesen, valaki másnak, az Atyának. Elfogadni annyi, mint késznek lenni a befogadásra, magamévá

³⁸ Guiones para seguir caminando, *Comunidad n. 7*, 1984.

³⁹ X. PIKAZA: *Tratado de vida religiosa*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1990.

tenni azt, amit a másik felkínál: ez a Fiú válasza. Osztozni a létben és kiteljesíteni: ez a Szentlélek műve.

Az egyházon belül (és hozzátehetnénk: a közösségi életen belül) a párbeszédnek különböző szintjei léteznek:

- a spirituális szint: dialógus Istennel az imában és a liturgiában;
- az érzelmi szint: a szeretet kifejezésére; párbeszédet folytatni annyi, mint szeretni egymást;
- az anyagi szint: a párbeszéd révén a munka és a föld javai emberi valósággá válhatnak;
- a döntések szintje: amikor különféle emberek a közös keresésben egyetértenek a követendő útban;
- a testi szint: a dialógus a biológiai test révén valósul meg, jól meghatározható személyes ismervek szerint;
- az eszmecsere szintje: az igazság keresése, amely mindenkit gazdagít és átalakít;
- az ingyenesség szintje: a játék, a művészet, az ünnep.

Talán éppen itt éri el a párbeszéd a teljességet.⁴⁰

*Martin Buber úgy beszél a párbeszédéről, mint arról a formáról, amelyben megvalósul a két ember közötti találkozás. A dialógusnak három osztályát különíti el: a hiteles párbeszédet (beszédben vagy csendben), a technikai párbeszédet és a monológot. Akkor mondhatjuk „dialogikusnak” a spirituális élet gyakorlatát, ha egy személyes és konkrét „Te”-vel folytatott párbeszédben valósul meg (és ez szemben áll a dialektika elképzelésével, amelyben benne foglaltatik a feszültség és a másik megsemmisítésére irányuló küzdelem is). A dialógusnak ezt a magasztos felfogását találjuk meg *Régine du Charlat-nál* is,⁴¹ aki az ígét úgy határozza meg, mint a testvériség kinyilatkoztatásának helyét. Az íge olyan esemény, amely átjárja kapcsolatainkat és kölcsönösen átalakít, szolidárisá tesz bennünket.*

---

⁴⁰ X. PIKAZA e „szintjei” a ROMAN JAKOBSON nyelvész által megfogalmazott nyelvi funkciókat idézik eszünkbe (*Essais de Linguistique generale*, Ed. de Mimuit, 1963): kifejező, konatív, metalingvisztikai, referenciális és költői nyelv.

⁴¹ R. DUCHARLAT: *La vie fraternelle*, DDB, Louvain, 1983.

A dialógus személyek közötti kapcsolatot. Azért, hogy létezhessen, szükségszerű benne a szimmetria: hogy minden fél elfogadja és tisztelje a másikat, és anélkül, hogy önmagát az igazság kizárólagos letéteményesének hirdetni, hajlandó legyen erőfeszítést tenni a másik megértésére. Fordítva is igaz: a dialógus építi a közösséget, növeli az emberek közötti szeretetet. A dialogizálás legnagyobb nehézsége a félelem, hogy megnyíljunk a másik előtt, hogy kiadjuk magunkat annak, hogy a másik megismerjen és megítéljen minket. Lehetnek azonban pusztán „technikai” jellegű nehézségek: nehéz párbeszédet folytatni, amikor a beszélők különböző célokat tűznek ki, ha különféle nyelvezeteket használnak, vagy ha különféle szinten beszélnek, igyekezve latba vetni tekintélyüket. Ekkor a dialógus könnyen megreked az elmélet szintjén, mindenféle szeretetmozzanat nélkül.

Bernadette Delizy a közösségi kapcsolatokat a szóról és a csendről vett hasonlattal magyarázza.⁴² A túlzott beszédet vagy csendet kakofóniának nevezi; olyan ez, mintha patak-ként folyna csak a szó (senki nem hallgat a másakra, csak a csendtől való félelemből beszélnek, hiszen akkor a valódi kérdéseket kell meghallani az embernek), vagy amikor mindenki síri csendbe süllyed, illetve amikor a két dolog egyszerre zajlik, azaz olyan közösségben, ahol egyesek túl sokat beszélnek, mások meg sem mukkannak. A kakofónia ellentéte a harmónia: mindenki kifejezheti magát, mindenkit meghallgatnak és együtt összhangzást alakítanak ki. A másokkal szembeni nyitottság, a dialógusok és a csendek dallama segíti a személyt a lelki növekedésben és a közösséget a megvalósulásban.

A spanyolországi piaristák ún. *harmadik rendtartománya* néhány évvel ezelőtt (1983-ban) közösségi kateketikai tervén belül kidolgozott egy témacsoportot *Relaciones interpersonales comunitarias* címmel. A IV. és V. téma a közösségeinken belüli kommunikációt taglalják. Van ugyanis egy sor olyan

---

⁴² B. DELIZY: *Appelés, ressemblés, envoyés*, Médiaspaul, Paris, 1991.

magatartásforma, amely gátolja a kommunikáció szabad kibontakozását:

- *mások megítélése*: amikor másokat kiértékelünk, másokról ítéletet alkotunk, és így védekező reakcióra készítjük;
- *ellenőrzés*: amikor felülről, megbízatásunk magasából beszélünk a másikkal, hogy meggyőzzük, vagy manipuláljuk;
- *a hamisan spontán magatartás*: amikor tettetünk valamit, hogy elrejtjük valódi szándékainkat;
- *felsőbbségérzet*: amikor azt próbáljuk bizonygatni, hogy valamilyen jobbak vagyunk a másikkal;
- *dogmatizmus*: amikor úgy teszünk, mintha mindent tudnánk.

Mind ezek a magatartásformák nemcsak szavakban nyilvánulhatnak meg, hanem gesztusokban, tettekben is... Ezer és ezer csatorna van, amely lehetővé teszi (vagy éppen meggátolja) a valódi kommunikációt. Az ebben való előrelépésre kellene nevelni magunkat állandó jelleggel, esetleg humán képzésünkben is jó lenne egy kurzust elvégezni. Emlékeztetünk mindarra, amit az első részben, *Látni* cím alatt a kommunikációról mondtunk.

SZEMPONTOK AZ EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI REFLEXIÓHOZ

1. Felelősnek érezzük-e magunkat közösségünk tagjaiért? A közöttünk lévő kapcsolatokat lehet-e valóban személyesnek nevezni?
2. Melyek azok a kapcsolatok, amelyeknek legnagyobb a súlya közösségi életünkben: az első, a második vagy a harmadik típusba tartozók?
3. Milyen kapcsolat van személyes érdekeim és a közösségi érdekek között? Előfordul-e konfliktus a kettő között? Milyen módon találunk kiutat ezekből?
4. Olyan hely-e a közösség az én számomra, ahol érzelmi-
leg megvalósítom önmagammat, vagy szükségem van arra,
hogy a közösségen kívül találjak olyan támaszra, amely
segít nekem a növekedésben?
5. Filella és Futrell tipológiai szerint hova sorolhatjuk be közösségünket?
6. Melyek a hiteles és valódi kommunikáció legnagyobb akadályai közösségünkben?
7. Vannak-e társalgásainkban, megbeszéléseinken tabutémák? Képesek vagyunk-e közösségben az életrevízióra és a hit megosztására?

HARMADIK RÉSZ
CSELEKEDNI

IV. A KÖZÖSSÉGI ÉLET JÖVŐJE

Kedvező jelenlegi helyzete ellenére minden szerzetesintézményt nyugtalaníthat saját jövője. Ez még inkább érthető abban az esetben, ha egy intézményben bizonyos válsághangulat érződik (csökken a csatlakozók száma, nő a tagok átlagéletkora, vagy más típusú nehézségek jelentkeznek). Így állunk ezzel mi is. Erre a helyzetre többféle magatartással lehet válaszolni:

- *belenyugvással*: ha azt mondjuk, hogy minden elmúlik, ami emberi, hogy sok más szerzetesrend eltűnt már előttünk, hogy a történelem kerekét nem lehet visszafordítani, hogy legyen meg az Úr akarata, ha ő ezt tartja jónak;
- *közömbösen*: ha azt gondoljuk, hogy mivel Isten támasztotta a rendet, ő lesz az, aki gondoskodik a hivatások utánpótlásáról, ott és ahol megfelelőnek tartja. Végül is átvészeltünk már ennél nagyobb válságokat is...
- *felelős reménykedéssel*: tudatában a helyzetünknek, ismerve annak jó és rossz oldalait, megtéve mindent az előrelépésért. Támaszul szolgál a régi mondás: „Imádkozz úgy, mintha minden Istentől függne, de dolgozz úgy, mintha minden rajtunk állna.”

Természetesen ez a harmadik alapállás tűnik számunkra helyesnek.

Tegyünk tehát most kísérletet arra, hogy röviden felvázoljuk a mai világot, hogy azután meg tudjuk fogalmazni a szerzetesi élet megújítására általában, s azon belül a piarista közösségi élet megújítására vonatkozó javaslatunkat.

1. A VILÁG, AMELYBEN ÉLÜNK

Az időbeliség dimenziója (csakúgy, mint a térbelisége), meghatározó minden élő létező számára, legyen bár mikroorganizmus vagy nemzetközi szervezet. Az időbeliség annyit jelent: fejlődés, alkalmazkodóképesség az újabb és újabb körülményekhez. Korábban szoltunk a szerzetesi életben szükséges „kettős hűségéről”: saját eredete iránt és a világ iránt, amelyben élünk. A két hűség közötti feszültség dinamikus, vagyis olyan erő, amely nélkül az intézmény nem tud kellőképpen működni. Kötelességünk tehát olvasnunk az idők jeleit, hogy megállapítsuk, rá vagyunk-e legalább hangolva a jelen korra, és azért, hogy lehetőségeinken belül igyekezzünk jó irányt venni a jövőre felé.

Jó néhány szociológus és teológus úgy határozza meg a jelen korszakot, mint „modern”⁴³ vagy „posztmodern”⁴⁴ kort. Általában, aki „modern” korról beszél, a jelenkor semleges megítélését helyezi előtérbe, amelyet egy sor technikai és szociális vonatkozás jellemez. A „posztmodern” mint kormegjelölés egzisztenciális jellegű negatív felhangokat tartalmaz: politikai, társadalmi, vallási, gazdasági és ideológiai kiábrándulás utáni időszakot jelöl. E helyzet legszembeötlőbb jellegzetességei a következők:

- a szekularizáció, amely igyekszik az időleges dolgokat a szent dolgoktól elválasztani, autonómmá tenni;
- az ember kritikusabb, függetlenebb gondolkodásmódja, hosszabb képzési idejéből következőleg;
- a jelenlegi társadalom planetáris dimenziója (ennek az írásnak a végén szolunk majd Balducci atya „*planetáris emberéről*”).

Az egyház a II. vatikáni zsinaton megnyílt a modern értékek irányában. A modernség jelei az egyházban a következők:

---

⁴³ J. PUJOL: i. m., 19–37.

⁴⁴ X. PIKAZA: i. m., 461–478.

- az alkotás (teremtés) isteni műként való felértékelése;
- a teológia felszabadítása, amely foglalkozik már az Istennel való kapcsolaton (vertikális dimenzió) túl az emberi kapcsolatokkal (a horizontális dimenzióval) is;
- párbeszéd a világgal, szándék a világ átalakítására és az alakulásra az inkulturáció révén;
- nyílt, „meghívott” magatartás Isten új hívásaival szemben.

A szerzetesi életben a modernség napjainkban a következő jellegzetes ismérvekkel rendelkezik:

- visszatérés az alapító eredeti karizmájához (ez feszültségekkel terhes folyamat, mivel az intézményesült rutinmunka elhagyására késztet);
- a küldetés újraértelmezése, teológiai és szociológiai szinten;
- a szerzetesek nagyobb tudatossága saját megszenteltségükkel kapcsolatban, amely konkrétan Isten akaratának keresésében nyilvánul meg, és olykor a szerzetesintézmény elhagyásához vezet;
- a szerzetesi élet új formáinak kutatása.

A megszentelt életről a mai egyházban és a mai világban témát tárgyaló szinódusra nemrégén elkészített munkadokumentum,⁴⁵ felvázolja a zsinat óta eltelt időszak mérlegét a megszentelt élet szemszögéből. A megújulás gyümölcseiként a következőket említi:⁴⁶

- Krisztus, a Szentlélek és az egyház valóságának nagyobb tudatossága;
- a liturgia jobb megértése és szebb megünneplése;
- nagyobb nyitottság a közösségi élet értelme iránt;
- a saját közösség élete és intézményei karizmatikus voltának nagyobb tudatossága;
- a megszentelt élet formáinak terjedése és megerősödése a fiatal helyi egyházakban és Kelet-Európában;

---

⁴⁵ *La Documentation Catholique*, 2063. szám, 1993. 01. 03.

⁴⁶ I. m., 26. pont.

- új figyelem az elnyomottak és a társadalom által kitaszítottak irányában.

A mérlegkészítés során számba vették a negatív jelenségeket is:⁴⁷

- egyes személyek és intézmények esetében az irányvesztettség jelei; az individualizmus és a szekularizmus jelei;
- a tekintéllyel és a tanítóhivatallal szembeni elméleti és gyakorlati ellenállás megnyilvánulása;
- a hivatások problémája: több szerzetesrend esetében a megszűnés konkrét veszélye.

E megállapításokat magunkra, a piarista rendre is alkalmazhatjuk.⁴⁸ A történelem során minden egyes rendtartomány átment többé-kevésbé nehéz időszakokon. Vannak olyan, valaha virágzó provinciák, amelyek ma már nem léteznek, és vannak olyanok, amelyek jelenleg néznek sötét jövő elé. A spanyol rendtartományok, amelyek a 20. században a rend motorját jelentették, az elöregedés jeleit kezdik mutatni.

Ugyanakkor optimizmussal állapíthatjuk meg, hogy Amerikában történő megjelenésünk mára bő gyümölcsöt termett mind a kontinens északi, mind pedig déli felén. Afrikában is van jövőnk, és Ázsia legtávolabbi országai tekintetében is szép reményeket táplálunk.

Ami a rend belső viszonyait érinti, a kizárólagos iskolai tevékenységet mára sokszínű lelkipásztori munka váltotta fel, egyes helyeken szabad választás alapján, másutt (az esetek többségében) a körülmények hatására.

Az eredethez való visszatérés nem ütközik azzal a kereséssel, amellyel karizmánk megvalósulásának új csatornáit igyekszünk fellelni. Mégis ez a feszültség (amelyet meglehetősen leegyszerűsítve „iskola vagy plébánia” vitának neveznek) identitásválságot eredményezett nem kevés szerzetes esetében, akik már a „változás” szó hallatán is csak bosszankodnak.

---

⁴⁷ Uo., 27. pont.

⁴⁸ Uo., 28. pont.

Az utóbbi idők legmélyrehatóbb változása mégis misszióink súlya a rendben. Ez új elem szolgálatunkban, és általában kedvező visszhangra talált a rendtársak körében.

A zsinat után láttuk, mint mennek ki a használatból a piarista rendi ruha és a latin imádságok. Ugyanakkor jelentős érdeklődést tapasztaltunk a minden szerzetest érintő humán és kulturális képzés iránt, valamint a szerzetestestvérek értékelése irányában (még ha manapság szinte senkinek sem javasoljuk, hogy az legyen). Jelentős a törekvés, hogy alapos legyen a szerzetesek kezdeti képzése és intézményesüljön a folyamatos képzés.

Egyre nagyobb felelősséget adunk át intézményeinkben a világiaknak (olykor szándékosan, máskor a körülmények kényszerítő hatása alatt), és nem botránkozunk már meg azon a gondolaton, hogy egy napon az ő kezükbe lesz letéve iskolai tevékenységünk java része. Ez a nyitottság mindazonáltal lassan alakuló folyamat, ha figyelembe vesszük e világiak lelkiségünkben való részesedését is.

Egy másik jelentős változás a szerzetesi közösségek létszámcsökkenése, amely a kommunikációnak javára szolgált ugyan, mégis helyenként olyan kicsinyre zsugorodott a közösség, hogy fennforog az ebből fakadó lelki elszegényedés veszélye is.

Van egy értékünk, amelyet meg tudtunk őrizni: az egység. A nagyobb előljárók megválasztására kidolgozott demokratikus rendszerünk gyakorlatilag kizárja a szakadások eshetőségét a rendben. Elképzelhető természetesen, hogy valaki elszigetelődik a közösségben, de jóval kisebb a valószínűsége, mint annak is, hogy a rend egy része akaratlagosan elhatárolódjon a többiektől.

Szintén érték és gazdagság számunkra sokféleségünk: előny a sokféle körülményhez való alkalmazkodásban.

2. A SZERZETESI ÉLET JÖVŐJE

A *Vida Religiosa [Szerzetesi élet]* című folyóirat⁴⁹ megkérdezett néhány európai teológust a szerzetesi élet jövőjéről. Mindnyájan úgy válaszoltak, hogy Európában nemcsak hely van a szerzetesi élet számára, hanem nagy feladat is vár rá: méghozzá az, hogy „emberség-sziget” legyen, egyfajta forradalmian új válasz az értelmetlen és a transzcendenciát nélkülöző unalmas és ellaposodott emberi életek között. A szerzetesek hivatása az, hogy megújító, prófétai szerepet vállaljanak, az evangélium és Krisztus követése „radikális jelévé” váljanak, ugyanakkor élő tanúságot tegyenek az eljövendő világról.

Johann Baptist Metz kijelenti, hogy sohasem volt nagyobb szüksége az egyháznak a szerzetesrendek működésére, mint éppen napjainkban. A mai elvilágiasult, elnévtelenedett, posztmodern társadalomban nagy szükség van olyan szimbolikus életformákra, amelyek alternatívát jelentenek. A kapaszkodópontok hiánya megtámadta az ember vallási önazonosságát, de kikezdte még előbb emberi önazonosságát is. A szerzetesekre szükség van, mert bennük testesül meg a „hit-világ”, a „misztika-politika” kettősség feszültsége. A szerzetesrendeknek az a feladata, hogy testesítsék meg az evangélium „veszélyes üzenetét”, ébresszék fel az emberiséget.

Wolfgang Pannenberg úgy véli, a szerzetesrendek szolgálata az egyházban teljesen nélkülözhetetlen. A szerzetesi élet az evangéliumi radikalizmus jele. Az embernek szüksége van arra, hogy felfedezhesse: életének van egy lelki dimenziója is, a megszentelt élet képes új távlatokat nyitni a misztikus tapasztalat területén. A szerzetesi életnek ezenkívül meg kell maradnia az emberek szolgálatában, hogy Isten szeretetének jele lehessen.

Norbert Greinacher véleménye szerint három igen fontos feladat hárul a szerzetesekre a mai Európában: ima és meditációs központok létrehozása, az európai népesség 15%-át érintő sze-

---

⁴⁹ Tematikus lapszám, 1986. 11. 01.

génység problémájának enyhítése és a teológia továbbfejlesztése radikálisan evangéliumi szálakon. A felszabadítás teológiája javarészen szerzetesek műve... A szerzetesrendeknek ezenkívül magukévá kell tenniük a béke ügyét, alternatívát kell jelenteniük Észak, és Dél viszonyában, egyszerűbb, emberibb életmódra kellene térniük az ökológiai katasztrófa elleni küzdelem tanúságtételeként. Ami a női szerzetesrendeket illeti, ki kellene mutatniuk érettségüket és a férfiaktól való függetlenségüket, hogy elfoglalhassák az egyházban őket megillető helyet. Egyszóval a szerzeteseknek a világban azon fénynek kell lenniük, amelyet a tartóra tesznek, vagy olyannak, mint a hegyre épült város, amelyet nem lehet elrejtteni...

A *Lumen gentium* konstitúció világosan kimondja, hogy a szerzetesi élet nem az egyház hierarchikus, hanem karizmatikus szerkezetébe tartozik. „Az evangéliumi tanácsok megfogadása olyan jel kell, hogy legyen, amely az egyház tagjait hatékonyan tudja és akarja vonzani keresztény hivatásukból fakadó kötelességeik teljesítésére” (LG 44).

Severino María Alonso úgy határozza meg teológiai szinten a szerzetesi életet, mint a szűz-engedelmes-szegény Krisztus szentségi (látható, igaz és valóságos) megjelenését az egyházban a világ számára.⁵⁰ Ez azt jelenti, hogy a megszentelt élet ugyanazt hirdeti és ugyanazt ítéli el, amit Krisztus hirdetett és ítelt el nyilvános működése folyamán, természetesen csakis akkor, ha hiteles, és nem csupán megközelíti vagy meghamisítja Jézust.

Karizmatikus jellegének megfelelően a szerzetesi életnek meg kellene szabadulnia minden jogi megkötéstől, törvénytől, szokástól, amelyek sokszor átvették az evangéliumi paraméterek szerepét és eltorzítják az eredeti szellemet. Főképpen fel kellene hagynia a közösség létével és küldetésével kapcsolatos jogi és moralizáló felfogással, mert ez fosztja meg éppen leglényegesebb tartalmától ezeket. A szerzetesi életnek egyszerűbbé

---

⁵⁰ *Vida Religiosa*, 4. szám (1985. július).

kell válnia. Le kell raknia magáról számos másodlagos elem terhét, amelyek csupán fékezik energiáit és távol tartják a lényegtől: a másokkal való mély kapcsolattól (kommunio) a jézusi szüzesség-engedelmesség-szegénység követésében. Vagyis a következőképpen:

- úgy szeretve, ahogy ő szeretett (szüzesség),
- másokért élve (szegénység),
- elfogadva Isten akaratát mint élete kritériumát a közvetítőkön keresztül (engedelmesség).

Ha a szerzetesi élet visszanyeri evangéliumi, krisztusi fényét, visszakapja ezáltal teológiai, emberi, közösségi, karizmatikus és missziós lényegét is. A szerzetesnek életével érthető, közösségi és nyilvános tanúságot kell tennie Isten országának mindent felülmúló értékéről és következőképpen minden egyéb mulandóságáról.

A szerzetesi életnek meg kell mutatnia konkrétan, hogy tud hiteles embereket adni, akik képesek arra, hogy önállóan gondolkodjanak, szabadon és felelősséggel dolgozzanak és szeressék egymást. Olyan embereket, akik közösségben élnek: a közösségi élet a szerzetesi élet lényege (nem sok értelme van szerzetességről beszélni azok esetében, akik egyedül élnek). Minthogy a szerzetesi élet az egyház karizmatikus lényegéhez tartozik, a szerzetesnek minden figyelmét erre kell összpontosítania, és meg kell mutatnia, hogy tudatában van: előbbre való az elöljárások, mint az előírások, a hozzáállás, mint az egyes cselekedetek, a készség, mint a pontos végrehajtás.

A szerzetes jelenléte a világban sajátos jelleget ölt: megtartja a teológiai különbözőséget (hogy jel lehessen), ugyanakkor törekszik a társadalmi különbözőség csökkentésére (inkarnáció).

A megújult szerzetesi életnek van jövője, sőt, igen fontos az egyház számára. A színódus már említett munkadokumentuma a szerzetesi életről arra buzdít, hogy folytatni kell a már megkezdett megújulást, különösképpen bizonyos területeken:⁵¹

---

⁵¹ I. m., 31. pont.

- a szerzetesi megszentelt élet a megtérésre való folytonos törekvés;
- a fogadalmak megkövetelik a következetes életstílust;
- szükséges tiszteletben tartani és átültetni a gyakorlatba a rendalapítók karizmáját;
- intenzívebbé kell tenni a közösséget és az egyházi szolgálatot;
- a tekintélynek és a személyes felelősségnek egyensúlyba kell kerülnie a Konstitúciókhoz való hűségben.

Ugyanez a dokumentum említi három fő problémát is:⁵² a hivatások ébresztését és képzését, a megszentelt élet és a misszió egységét, valamint az inkulturációt.

Az idáig kifejtett megfontolások optimizmust sugallnak számunkra a szerzetesi élet jövőjét illetően. Optimisták vagyunk, hiszen a szerzetesség Isten ajándéka az egyház és a világ szükségére, Isten pedig hűséges. Optimizmusunk mellett azonban ott a feltételes mellékmondat: „ha mi is hűek vagyunk”, vagyis ha megtérünk, ha figyelünk az idők jeleire, és eredeti karizmánkra. Íme a kérdés: hogyan lehet megvalósítani ezt a megtérést vagy alkalmazkodást?

Gerald Arbuckle, kanadai marista atya felvázol néhány lehetőséget egyik cikkében, amely a *La vie des communautés religieuses [Szerzetesközösségek élete]* című folyóiratban jelent meg.⁵³ Kifejti véleményét, mely szerint a káosz tapasztalata (iránytévészítés, identitásválság, erőszakos átalakítások...) jó alap lehet egy új helyzet kialakításához, amelyben dominál a kreativitás, ha léteznek az „újraalapítás” karizmájával megáldott személyek, akik képesek kézbe venni intézményük irányítását. A szerzetesi életben ez a káosz főleg két okra volt visszavezethető az utóbbi időben: az életszentségre való meghívás egyetemes voltának

⁵² Uo., 32. pont.

⁵³ 1989. június. (Az itt kifejtett témáról szól a szerzőnek egy későbbi könyve: *From Chaos to Mission. Refounding Religious Life Formation*, Geoffrey Chapman, London, 1996. – A szerkesztő.)

tudatosulása a II. vatikáni zsinat után (vagyis: „nem kell szerzetesnek lenni ahhoz, hogy az ember szent legyen”) és a felhívás az apostoli munkára, amely nem kevés bizonytalanságot és feszültséget szült mostanában. Mégis minden alkalommal, amikor eluralkodik a káosz, Isten küld olyan embereket, akik képesek megmutatni a kivezető utat (a Bibliában éppen ez a próféták feladata). Az „újraalapító” olyan személy, aki a Szentlélek indítására felfogja, hogy szakadék tátong az evangélium és a jelenlegi életmód között, s ezért új lelkipásztori eszközökkel hozzálát, hogy áthidalja ezt a szakadékot: felhívja az embereket (elsősorban saját közösségének tagjait), hogy térjenek meg, és osztozzanak az ismeretlen felé vezető útjában, az evangélium megélésében. A nagyobb előljárók feladata, hogy elismerjék ezen személyek karizmáját, hogy ezáltal teret engedjenek annak kibontakoztatására. Nem szabad szükségszerűen zsákutcába vezető feladatokat rájuk bízni (mint például egy teljes rendtartomány reformja), és nem szabad olyan helyzetbe hozni őket, hogy állandóan magyarázkodniuk kelljen mások előtt. Olyan személyeket kell keresniük, akik segítségükre lehetnek, nem szabad adminisztrációs feladatokkal terhelni őket és nem kell részletes programokat elvárni tőlük, mert az ilyen jellegű kutatásban tapasztalva jut előrébb az ember. A nagyobb előljáró feladata, hogy a rend jövőjéről is gondoskodjék s ez előrébbvaló, mint azoknak a kényelemszeretete, akik felnek a változásoktól...

Milyen módon lehet tehát felismerni az újraalapítót? Olyan ember, aki ismeri kora társadalmának igényeit, érzékeny a szegények szenvedése iránt, kreatív, képzelőerővel rendelkezik, nem magára ügyel, tudatában van, hogy csak lépésenként lehet előrehaladni, bizton áll a nehézségek közepette, és nagyon mélyen átérzi a közösséget (nem hagyja el rendjét, hacsak az Úr arra nem szólítja, hogy másikat alapítson). Teljes személyiség, nincs szüksége mások jóváhagyására, bizalma van az üzenet iránt, amelyet közvetít és képességei iránt, amelyeket Istentől kapott.

Egy rend újraalapítása akkor válik lehetségessé, ha különböző részein az újraalapítás részleges tapasztalatai jelentkez-

nek, amelyeket a nagyobb előjárók elismernek és támogatnak. Lassanként új utak nyílnak meg, amelyen elindulhatnak a szerzetesek újabb nemzedékei. Az újraalapítás eszerint a rend egészének közös műve, amelyben részt kell vennie minden rendtagnak a maga módján. Mindazonáltal semmi sem mehet végbe Isten segítségével nélkül, s ezért kitartóan kell imádkozni, hogy megteremtődjenek az újraalapítás feltételei.

3. A PIARISTA REND JÖVŐJE

Eddig a szerzetesi életről beszéltünk, bár jól tudjuk, hogy az előző pontban tárgyalt kérdések egy része megfelelőbb helyet kaphatna egy a küldetésről szóló tanulmányban. Mégis szükséges volt, hogy a közösségi életről szólva megtegyük ezt a kört, mintegy lerakva további megfontolásaink alapjait. Nyilvánvaló, hogy a hiteles közösségi élet mint jel szükségesebb, mint valaha a mai világban, amely szem elől tévesztett minden hivatkozási pontot és kétségbeesetten kutatja az élet értelmét. A szerzetesi (s ezen belül a piarista) közösségeknek olyan mértékben van jövőjük, amennyire képesek a jövőben is Isten országának eszkatológikus jelei lenni az emberek között.

Érthető és félreérthetetlen jel: radikális jel. A kommunikáció-elmélet meghatározása szerint egy jel akkor jel, ha kiemelkedik környezetéből. Ha a szerzetesek arra törekszenek, hogy úgy éljenek, „mint a többiek” (ugyanolyan kényelemben, ugyanolyan távolságot tartva egymás között, ugyanolyan visszafogott hajlandósággal a munkára...), nem jelek többé. Eltűnnek. *Thaddée Maturával* azt állíthatjuk,⁵⁴ hogy az evangéliumi élet lényege nem a fogadalmakban áll, hanem az evangélium megélésének radikális voltában. Ha nem vagyunk gyökeresen mások, jövőnk kerül végveszélybe.

---

⁵⁴ *Suivre Jésus. Des conseils de perfection au radicalisme évangélique*, Cerf, Paris, 1983.

Újraalapítókról beszéltünk. Kényes téma ez. És régi igazság, hogy senki sem próféta saját hazájában. Mégis szomorú tény, hogy kívülállóknak mutatnak rá, hogy meg kell becsülnünk a kiváló piaristákat. Vannak újraalapítók a rendünkben, hála az Úrnak. Mindnyájan ismerjük őket... többé-kevésbé. Nagyobb elöljáróink is ismerik őket. Csak azt kívánhatjuk magunknak, hogy aki rendelkezik ezzel a karizmával, a jövőben is gyakorolhassa azt, és hogy a fiatal rendtagok hiteles prófétáknak tartsák őket, nem egyszerűen meghabarodott személyeknek. Nem mindig könnyű különbséget tenni a valódi és a hamis újraalapítók között... de ez az elöljárók dolga.

Az is igaz, hogy a mi újraalapítóink inkább a misszió iránt érdeklődnek, semmint a közösségi élet iránt. A két probléma összefügg, de módszertani okokból mi most csak a másodikkal foglalkozunk.

Az utóbbi években állandó jelenséggé vált közösségeink létszámcsökkenése. Alig van már olyan közösségünk, amely 20 tagnál többet számlál, a 10-nél nagyobbakat már „nagy” közösségként tartjuk számon. Fennáll a veszély, hogy mind több miniközösség alakul ki, 3-4 taggal, részint lelkipásztori okokból, részint vállalkozó emberek hiánya miatt. Korábban már szóltunk arról, hogy milyen elszegényedést jelenthet ez a rendnek. Bátorkodunk feltételezni, hogy a jövőben a közösségek létszáma 4 és 10 fő között fog állandósulni. Ez „emberi” méretű közösség volna, ahol mindenki jól ismeri a másikat, mindenki „mindenkivel kiépíthet emberi kapcsolatokat, barátságot, a csoport tud együtt beszélgetni, és mindenkinek megvan a maga felelőssége az intézményben is (ha feltételezzük, hogy funkcióját tekintve egy közösség általában egy intézményhez kapcsolódik).

A jövő piarista közösségeit véleményünk szerint a következők fogják jellemezni:

a) Tekintve azt, amit maguk a piaristák gondolnak, és amit a szociológia a kommunikáció fontosságáról tanít, úgy gondoljuk, hogy ennek prioritást kell majd élveznie a közösségi életben. A beszélgetés szükséges ahhoz, hogy elkerüljük a

félreértéseket, közelítsük nézőpontjainkat, kifejezzük érzelmeinket, közösen fogalmazzuk meg vágyainkat... Ha a szó a legemberibb tett, ott, ahol nincs beszéd, nem létezhet emberi közösség. A környezet segíti a spontán párbeszédet, ám az intézményesített dialógus sem nélkülözhető. Mindnyájan ütköztünk már gátakba, amikor bizonyos témákkal kerültünk szembe, de miután dialógus keretében vitattuk meg, szinte felszabadultnak éreztük magunkat. A „párbeszéd mint aszkézis” újra felfedezésre váró dolog közöttünk egy olyan korban, amikor mindenkit siet és a televízió véget vet minden beszélgetésnek. Intézményesnek azt a dialógust nevezzük, amely szükséges a tervezés elvégzéséhez, a közösségi összejövetelek során, de a közösség örömeire szolgáló szabadidőben és ünnepi alkalmakkor is. E dialógusnak túl kellene egy kicsit mutatnia azon a ponton, ameddig haszonnal jár (a munkáról, az időjárásról, a futballról), és el kellene jutnia oda, hogy érintse az élet kérdéseit. Az élet felülvizsgálásának szintjéig, ha a közösségi környezet ezt lehetővé teszi; közös spontán imádságig, vagy egészen egyszerűen a személyes beszélgetésig egy-egy testvérrel, akivel mindent meg lehet beszélni, a szentgyónáshoz hasonlatos módon. Mennyi, mennyi tervet fel kell vázolni, hogy közülük egynéhány megvalósulhasson; sok talán azért nem válik valóra, mert nem beszélünk róluk!

b) A kölcsönös szeretet, amely a másik iránti tiszteletből és a másik olyannak való elfogadásából áll, amilyen: Isten ajándékaént. Senki sem választhatja meg a szüleit, sem vér szerinti testvéreit: ugyanannak kellene vonatkoznia az Istentől kapott rendtársakra is, mint a családtagokra. Ez a kölcsönös szeretet a tisztasági fogadalom legemberibb vetülete megszentelt életünkben.

c) Olyan közösséget képzelünk el, amelynek eredete Krisztusban és Kalazanci Szent József karizmájában gyökerezik. Ezt sohasem szabad szem elől tévesztenünk. A következő fejezetekben foglalkozni fogunk ezzel a hűséggel; itt most úgy említjük meg, mint jövőnk biztosítékát. Radikális hűség kell, nem lehet semmilyen engedményt tenni.

d) Olyan legyen a közösség, hogy Isten országának jele lehessen a világ számára. Legyen az emberi növekedés helye, az ünneplése, a testvéreknek való megbocsátása. Alapuljon a közösségi élet projektjére, egy helyi vezető irányításával..., amint ezt kifejtjük a most következő fejezetekben.

e) Olyan közösség, amelynek lehetőségeit még senki sem ismeri, talán csak néhány „megszállott” álmodik róluk, ahol majd kifejlődhet a „planetáris ember”.

Igen, a közösségi életnek van jövője, piarista közös életünknek van jövője, hacsak képesek vagyunk végbevinni mindazt az erőfeszítést, amelyet az állandó megtérés és az Isten kegyelme előtti megnyílás megkíván tőlünk.

SZEMPONTOK AZ EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI REFLEXIÓHOZ

1. Milyen érzés tölt el bennünket közösségünk, rendtartományunk, rendünk jövőjére gondolva? Hiszünk-e a jövőben? Aggódunk-e miatta? Milyen jövőt képzelünk el?
2. Hogyan értékeli a szerzetesi életet az a társadalom, amelyben élünk? Megértik-e az emberek életünk üzenetét?
3. Hogyan értékeljük a közösségi élet fejlődését a II. vatikáni zsinattól napjainkig? Melyek a pozitív és negatív oldalai e fejlődésnek?
4. Mivel magyarázzuk a hivatások jelenlegi válságát? Mit tehetnénk e probléma megoldása érdekében?
5. Ismerünk-e „újraalapítókat”? Ne féljünk kimondani a nevüket... Milyen módon készíti élő közösségünk, rendtartományunk, rendünk a jövőt?
6. Kíséreljük meg együtt meghatározni az „eszményi piarista közösség” jellegzetességeit konkrét intézményünk számára, és próbáljuk meghatározni azokat a lépéseket, amelyekkel közelebb juthatnánk ehhez az eszményhez!

V. A KÖZÖSSÉG MINT ISTEN ORSZÁGÁNAK JELE

1. KOMMUNIO

A *Perfectae caritatis* kezdetű határozat 1. pontjában a szerzetesi élet meghatározásaként ez áll: Isten országának fénylő jele, s ez nyilván azt ismétli, amit a *Lumen gentium* kezdetű konstitúció mond ugyanerről a VI. fejezetben. Azt állítottuk fentebb, hogy a szerzetesi élet eredetét az apostoli közösségben kell keresnünk. Jézus úgy akarja, hogy a tanítványok egy csoportja vele tartson, nem csupán azért, hogy az evangéliumot megértse, hanem azért is, hogy így Isten országának látható jelévé is tegye őket már itt a földön, az emberek között. Nem csupán vertikális kapcsolatot épít ki velük, mint amilyen a mester és a tanítványok között fennállt a görög filozófusoknál, a keleti misztikában vagy akár a zsidó bölcsesség-hagyományában, hanem ragaszkodik a horizontális jellegű kapcsolatokhoz is: ide tartozik a kölcsönös szeretet, a megbocsátás, a kölcsönös lábmosás... az, hogy aki első akar köztük lenni, annak kell lenni az utolsónak és az, hogy alapvetően egyenlőség jellemzi a csoportot.

Az „apostoli” közösség örökébe, amely Jézus halálával megszűnt, az „egyházi közösség” lépett.⁵⁵ A feltámadt Krisztus az, aki újból összegyűjti az apostolokat, és ők a Szentlélektől kapják meg a kommunio ajándékát pünkösdkor. Az *Apostolok cselekedeteinek* elbeszélése nagyon hangsúlyozza a kezdeti egyház közösségi jellegét: „Mindenük közös volt, egy szív és egy lélek

---

⁵⁵ F. CIARDI: *Koinonia: Itinerario teologico-spirituale della comunità religiosa*, Città Nuova, Roma, 1992, I. rész.

voltak, egyesek voltak lélekben..." Az a benyomásunk támad, hogy éppen ez a kommunió az, ami felkelti az emberekben a szimpátiát és a vonzódást. Sokkal inkább, mint Péter szavai, vagy a csodálatos gyógyítások. Valóban: az életközösség jele sokkal érthetőbb jel, mint a csodálatos gyógyítás, hiszen tartós az időben, terjed a térben, bárki szeme láttára.

A közösségben való élet tehát kulcskérdés a szerzetesi életben.⁵⁶ Az egyház elismeri ezt az életformát saját élete részeként, karizmatikus dimenziójában. Az egyház úgy áll elénk, mint az Istennel való bensőséges egység és az egész emberiség egységének szentsége (jele és eszköze) (LG 1). Ez az egység a megvalósulását tekintve sohasem tökéletes, mindig csupán úton van a teljes megvalósulás felé. Ebben a fejlődésben a közösségi életforma látható és szilárd jele az emberek között már jelenlévő Isten országának. Eszkatológikus jel, hiszen már jelen van valóságunkban, de nem teljesen beteljesült az egyház egészét vagy az emberiséget tekintve.

Atilano Aláiz a szerzetesi közösségeket „*Isten országa parabolájának [hasonlatának]*” és „*az új emberiség prófécijának*” nevezi.⁵⁷ Amikor Jézus a tömegnek olyan új dolgokról beszélt, amelyeket nem értettek meg, a mindennapos életből vett képeket és hasonlatokat használt, hogy segítse az embereket a megértésben. Amikor Isten országáról beszélt, számos hasonlatot mondott: a magvetőről, a konkolyról, a mustármagról, a kincsről, a gyöngyszemről, a halászhálóról, a lakomáról. Ha ma újból kellene beszélnie, a közösség hasonlatát használná: „Isten országa hasonlatos egy testvéri közösséghez, akiknek közösek a javaik, és közös az életük, akik együtt imádkoznak és együtt ünneplik az eucharisziát, szeretik egymást és együtt állnak a világ szolgálatára...” Ez a közösség az álmokban létezik így, mégis lehetséges a megvalósulása.

⁵⁶ M. SAVIOLA: kéziratban lévő előadás, Nápoly, 1990.

⁵⁷ A. ALÁIZ: *La comunidad religiosa*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1991. A szerző idézi: J. GARCÍA PAREDES: Si Jesús narra una parábola..., *Vida religiosa* (1988/5).

Az egyháznak azért van szüksége a szerzetesi életre, hogy megmutathassa a világnak univerzális kommunióját. Az eltömegesedett társadalommal szemben, ahol mindenki csak a saját ügyeivel törődik, a közösségi élet profétai alternatíva. Ezért szükséges tehát, hogy az egyház felépítésében minden közösségnek (minden tagnak) meglegyen a sajátos arculata, vagyis hűséges legyen eredeti karizmájához. A karizma egy rend „személyi igazolványával” egyenrangú. Minden szerzetesi intézmény felelőse (és nem csupán végrehajtója) saját karizmájának. Ez azt jelenti, hogy mindenkor megkülönböztetést kell végeznie saját jelszerepéről és az egyház szolgálatában végzett munkája hatékonyságáról. Az egyház ugyanis nem fogja megmondani nekünk, piaristáknak, hogy miként kell a szegény gyerekek nevelésével és evangelizálásával foglalkoznunk, vagy hogy milyen típusú közösségeket kell építenünk sajátos karizmánknak megfelelően. Minthogy a Szentlélek volt az, akinek indítására Kalazancius cselekedett (az egyház pedig elismerte karizmáját), a mi dolgunk, piaristáké, hogy felfogjuk a Szentlélek indításait rendalapítónk művének folytatására. Ezt pedig kizárólag közösségben tudjuk megtenni, kommunióban olyanokkal, akik előttünk kapták ugyanazt a hivatást, mint mi, és olyanokkal, akik utánunk következtek a sorban. A közösség nem végleges jel, hanem állandóan úton van, és maga az út is folyamatosan módosul. A jó közösségi légkör az első motiváció, amely miatt a fiatalok úgy döntenek, hogy valamilyik szerzetesrendet választják. Ez a légkör (csakúgy, mint a rend tevékenysége) fejlődik az idők folyamán, mégis a lényeg ugyanaz marad: a kommunió, a testvéri szeretet, amelyek révén a szerzetesi közösség valóban jelértékű lehet.

2. A BARÁTSÁG

A „kommunio” teológiai fogalom. Ennek szociológiai megfelelője a „közösség” [kommunitás]: az együtt élő, dolgozó, imádkozó emberek közössége. A „barátság” az a jel, amelyben ez

a „kommunió” kicsúcsosodik, ez az, ami a legszimpatikusabb (hogy az *Apostolok cselekedeteinek* kifejezését használjuk) azok számára, akik kívülről szemlélnek bennünket, ha valóban megéljük. *Xavier Pikaza* meghatározása szerint⁵⁸ a szerzetesi élet „a barátság szentsége, amelyben néhány testvér örökre egyesül, hogy az evangélium alapján megosszák egymással életüket”.

A barátsághoz tartozik a párbeszéd, a szeretet, a bizalom, a közös élet, a közös jövő elképzelése. A Biblia tanúsítja, hogy „*Ábrahám Isten barátja volt*” (Jak 2,23), és a kettejük között fennálló kapcsolat (Ter 12–22) magán hordozza az összes fenti jegyet. Mózesről is azt olvassuk, hogy barátként beszélt Jahvéval (Kiv 33,11), és az ő kapcsolatuk is ilyen volt. Az Ószövetségben nem is találunk kettőjükön kívül Istenhez ilyen közel álló személyeket, akikre ez a szó illene még: Isten „barátai”. Ennek a bizalomnak a legnyilvánvalóbb megnyilvánulása a párbeszéd. Számukra fedi fel Isten a népével kapcsolatos terveit. Jézus így szól tanítványaihoz: „*Nem hívlak már benneteket szolgálóknak, mert a szolga nem tudja, mit tesz az ura, barátaimnak nevezlek benneteket, mert mindazt tudtotokra adtam, amit az Atya átadott nekem*” (Jn 15,15). „Barátok”: ez a szó súlyos jelentőségű abban a pillanatban, és indokolt is a meglévő párbeszéd alapján.

Mégis a barátságot, teológiai és emberi legmélyebb jelentései szerint, sohasem sikerült teljesen a szerzetesi élet szolgálatába állítani. Előtérbe került egy olyan lelkiség, amely bizalmatlanul nézett minden emberi megnyilvánulásra, talán pusztá aszkézisből (talán félelemből vagy éretlenségből is), és ezért küzdött a szerzetesek közötti barátság ellen. *Carlos Vallés* mondja el egy jezsuita tartományfőnökről szóló anekdotát, aki alárendeltjeinek ezt a tanácsot adta: „*Ha érzelmi közelségre vágysz a Társaságban, vegyél magadnak egy kutyát!*”⁵⁹ A *caritas* [áldozatos szeretet], elvont és kiüresített fogalom, az egyetlen kívánatos kapcsolat a közösségben élő testvérek között.

---

⁵⁸ I. m., 92.

⁵⁹ Idézi A. ALÁIZ: i. m., 94.

A szerzetes barátja egyedül Isten lehetett (persze ez nem kevés), az emberi kapcsolatok szintjén csupán az intézményes kapcsolatokat nézték jó szemmel.

Bizonyára lesz, aki azt állítja, hogy a barátság nem tőlünk függő dolog, életünk során csak ritkán, az empátiából születik meg és nem parancsszóra egy közösségen belül. Azt válaszolnám erre, hogy akkor a rózsza is csupán a pusztaságban virítana. Semmi kifogásom a vadrózsa ellen, mégis jobban szeretem a kertben nevelteket. A rózsza sok gondoskodást igényel (jól tudta ezt Saint-Exupéry kis hercege is), de bárki képes elvégezni ezt a munkát. A közösségben megvan minden, ami alapvetően szükséges egy barátság ápolásához: együttélés, vagyonközösség, jövőterv... Hozzá kell még tenni az érzelmi közelséget és a bizalmat... és főképp a párbeszédet. Vagyis főként a „párbeszéd aszkézise” az, amely a kezdeteknél szükséges... a többi jön magától. Különös arra gondolnunk, hogy amikor egykor a szerzetesi életet az aszkézisre alapozták, ez kizárólag arra vonatkozott, aki gyakorolta, mintegy önbüntetésként (vajon milyen bűn miatt?): diszciplína, cilicium, böjt, közösségi gyónás... Jézus Krisztus sohasem kényszerítette tanítványait ilyen aszkézisre. Csak azt mondta nekik, hogy szeressék egymást, mossák meg egymás lábát... és bocsássanak meg egymásnak hetvenszer hétszer. Nem siratom az egocentrikus hagyományos aszkézis elmúlását, inkább a közösségi aszkézis iránti nosztalgiámat szeretném kifejezni, annak aktualizált formájában, amely megerősítheti a közösség tagjai közötti kapcsolatokat és kifejezi a szegények iránti szolidaritást.

Egy olyan társadalomban, ahol a barátság már ritkaságszámba megy, a szerzetesnek, akit szabaddá tesznek megszentelt életének fogadalmi, az a hivatása, hogy a barátság fénye és sója legyen. A szerzetesek között ez a barátság éppen a megszentelt életen, az Istennel való találkozáson alapul, Isten érte a legfőbb kezes. A nehézségek és az élet változásai ellenére Isten hűséges marad és szeret bennünket, és ez a szeretet tesz bennünket is képessé arra, hogy egymást is szeressük. Ez a barátság azonban nem merül ki a közösségen belül, meg kell azt haladnia, krea-

tív módon ki kell terjednie a külvilágra is. A szerzetesi életnek egyfajta „barátságapostolságot” kell megvalósítania,⁶⁰ meg kell teremtenie a találkozás és a testvériség helyeit az emberek között. A szerzetesnek a „barátság szakértőjének”⁶¹ kellene lennie, aki képes továbbadni mindenkinek ezt az emberi közelséget, amelyben Isten közelsége tükröződik. Felesleges hozzátennünk, hogy a szerzetes barátságának mindenkor érdekektől mentesnek, áldozatosnak, végső soron felszabadítónak kell lennie. A hamis barátság ugyanis olyan köteléket hoz létre, amelyek szolgává teszi az embereket. A szerzetes mint szabad ember a többiek szabadságát is szolgálja (önmaga és a világ viszonylatában). A barátság bizonyosan a szeretet legfinomabb megnyilvánulási formája, annak legvégső következménye.

3. A HÁZ

Az ember nem a természetben lakik, mint az állatok, hanem attól erősen eltérő környezetet hoz magának létre, amelyet háznak nevez. Xavier Pikaza szerint⁶² ennek három fő megkülönböztető jegye van:

- olyan hely, ahol a világtól biztonságban és védelemben lehet élni,
- a testvériség és a családi együttlét helye,
- tere lehet az Istenre való megnyílásnak.

Jóllehet a mi végleges otthonunk nem e világon található (az ember a végtelen vándora, ezért Bábel „háza” sohasem készülhet el), az emberek arra vágnak, hogy bevégezzék pusztai vándorlásukat és letelepedjenek az ígért földjén, abban a hájlekban, amelyet Isten készített népe számára. Egy házban alapítja meg Jézus is az eucharisziát és itt köszön el apostolaitól,

---

⁶⁰ X. PIKAZA kifejezése, i. m., 99.

⁶¹ Uo., 100.

⁶² Uo., 197–220.

egy házban jelenik meg számukra feltámadása után, ahol a tanítványok együtt várnak bezárkózva, és itt érkezik el hozzájuk a Szentlélek pünkösdi ünnepén. Az egyház e három alapvető eseményénél megtaláljuk a fenti három dimenziót: a testvériséget, a visszavonulást és a végtelenre való nyitottságot.

Az egyház történelme folyamán a monostor, a rendház a szerzetesi élet jelképévé lett, ugyanakkor ez az a hely, ahol ez az élet megvalósulhat a fenti három dimenzió szerint.

Jól ismerjük, mekkora jelentőséget tulajdonított a háznak és a ház elhelyezkedésének Kalazancius is, amikor egy-egy alapításról volt szó. A szerzetesközösségek létszámának csökkenésével az aktív lelkipásztori munkát végző rendek (ugyanaz nem igaz a szemlélődő szerzetesekre) más módon igyekeznek kialakítani környezetüket, a közösség házának típusát illetően is:

- igyekeznek bensőséges hangulatot teremteni, vagyis olyan helyet, ahol a személy jól érezheti magát és könnyen kommunikálhat a többiekkel, ahol nincsenek semleges terek,
- igyekeznek evangéliumi értelemben beilleszkedni, vagyis olyan otthont teremteni, amely hasonlít az emberek lakásaihoz, ezzel is kiiktatandó a társadalmi válaszfalakat.

Ezenkívül azt is mondhatjuk, hogy a modern közösségi házban igyekeznek kombinálni az esztétikát és a szimbólumokat, hogy az egyre inkább az élet s ne a munka színtere legyen. Piarrista közösségeink ezen a téren nagy tapasztalatra tettek szert, éltek bérlakásban egyszerű épületekben, és építettek az iskolára egy további emeletet, ahová csak a szerzetesek léphetnek be. Talán ideje volna feltérképezni házainkat, értékelni a pozitív és negatív jelenségeket az egyes megoldások esetében és talán irányvonalakat kialakítani a jövőre nézve.

Mi legyen a rendház középpontjában? *Xavier Pikaza* három dolgot említ:

- *a kápolna*: ez az imádság és az Istennel és a testvérekkel való találkozás helye, amely segít bennünket az Isten felé vezető úton. Bár a szerzetesek a liturgia

legkiemelkedőbb mozzanatait (főleg a szentmisét) a plébániatemplomban, a hívek közösségében élik át, a kápolna vagy oratórium feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a közösség „családegyház” volta nyilvánvaló legyen. Ez tér Isten számára, minden földi hasznosság mellőzésével: az ingyenesség tere.

- *a közösségi találkozások helye*, amely lehet az ebédlő, a társalgó (a közösségi szoba). Az ebédlő nem egyszerűen az étkezés helyszínéül szolgál, amint a társalgó sem csupán az újságlapozgatásé és a tévézésé. A bútorok elhelyezése is igen világosan kifejezheti, milyen jellegű kapcsolatokat szeretnének építeni az adott közösségben. Ezekben a helyiségekben étkeznek és pihennek, napközben többször találkoznak, ezért itt lehet elkezdenünk a párbeszédet folytató, baráti közösség építését. A találkozási helyeknek a másik felé való nyitottságot kell szolgálniuk, itt kell épülnie a barátságoknak.
- *a személyes szobák*, ez az egyének saját tere. Az egyedüllet szükséges személyes elcsendesedésünkhöz, az egyéni imádsághoz és munkához.

Ezt a három középpontot a ház mint olyan kapcsolja össze a külvilággal: a rendház a környezetünkben élő emberek felé való nyitottság helye. A ház küld el bennünket, a ház fogad be: e nélkül a nyitottság nélkül a ház önmagában lezárt valami, nem Isten országának jele. Ezt a nyitottságot természetesen a szükséges zártsággal összhangban kell megvalósítani. A zártság, klauzúra azért szükséges, mivel a szerzetesnek védelmeznie kell belső gazdagságát, hogy ebből kiindulva találkozzon Istennel, a felebarátokkal és önmagával. Ez a klauzúra pozitív és modern értelme.

4. ÁRNYÉKOK ÉS FÉNYEK

Ha a valóság megfelelne a fent leírtaknak, a szerzetesi élet gyönyörűség, Isten országának jele volna. Jól tudjuk azonban,

hogy a dolgok nem mindig állnak így, vagy nem teljesen így állnak. A zsinat utáni időszakban mindinkább használják a „bűnös struktúra” kifejezést, hogy bizonyos igazságtalan társadalmi és gazdasági helyzeteket minősítsenek vele. Olyan struktúrákról van szó, amelyek az ember méltóságát kezdik ki és meggátolják Isten országának a kiteljesedését ezen a földön. Vegyük a bátorságot, hogy saját közösségi életünkre is alkalmazni merjük ezt a kifejezést, amennyiben nem tudjuk leküzdeni az akadályokat, amelyek meggátolják a közösséget, hogy valóban Isten országának fénylő jele lehessen. *José María Guerrero* meghatározta a legnagyobb nehézségeket, amelyek fékezik közösségeinkben ennek megvalósulását:⁶³

a) Hiányzik annak a tudatossága, hogy az Úr gyűjtött minket egybe. Ezért nem tudjuk a másikat ajándékként elfogadni, nem tudjuk rászáni magunkat, hogy szeressük őt mindennél jobban.

b) Alacsony szintű a személyek közötti kommunikáció. Nem sikerül őszintének lennünk, nem vagyunk képesek bizalommal megnyílni a többiek felé.

c) Az egység hangsúlya az alávetettség felé tolodott el a közös megvalósítás felől. Igyekszünk nem felelősséget vállalni magunkra, ám az együttműködéshez ez a passzív magatartás igen kevés.

d) Nyilvánvalóan eltúlzott szociológiai elvárásokat táplál néhány, különösen újonnan létrehozott közösség, megfelelkezve arról, hogy közösségünk összetartó ereje Krisztus, hajtóereje a Szentlélek.

e) Meghatározott küldetés nélküli közösségek is vannak. Még újonnan létrehozott közösségeknél is hiányzik a kézzelfogható terv, azon túl, hogy személyes konfliktusaik megoldását keresik.

---

⁶³ J. M. GUERRERO: *La utopía de la comunidad religiosa*, Sociedad San Pablo, Santiago de Chile, 1990.

Ugyanez a szerző rámutat néhány pontra, amelyeknek a szerzetesi közösségben nagyobb súlyt kellene adni, hogy valóban Isten országának jele lehessen:

a) Keresni kell: mi az, ami az Úrnak tetszik. Ez a közösséget mint olyat együttesen érinti (közösségi projekt) és meghatározza küldetését. Nem könnyű ez a keresés, nagy alázat kell hozzá (ugyanakkor persze bátorság is), mindenki részéről.

b) A közösség célja a küldetés. A közösség nem önmagáért él, nem tagjai jólétéért vagy szentségéért..., hanem a misszióért, amelynek nyitottnak kell lennie az idők jeleire, az emberekre és a jövőre.

c) Relativizálni kell a helyi közösséget a rendtartományi és az egész rendi közösséggel szemben, illetve az egyház közösségével szemben. Ez azt jelenti, hogy nyitottnak kell lenni más keresztény közösségek irányában, nehogy szektává váljunk.

d) A közösségben meg kell valósulnia egy bizonyos pluralizmusnak, hiszen a sokféleség gazdagságot jelent, egyúttal megkönnyíti mindenféle ember beilleszkedését.

e) El kell kerülni az erőltetett munkatempót. Sok szerzetes panaszkodik fáradtságra, időhiányra... Meg kell találni az egyensúlyt, mivel ez nem csupán kifelé jelent nagyobb hatékonyságot, hanem a közösségen belül is. Csak így hozhatunk létre igazán elfogadó és termékeny légkört.

5. A KÖZÖSSÉG MINT JEL

Fentebb azt állítottuk, hogy a közösség kapcsolatokból épül fel. Ám a kapcsolat sohasem elvont dolog. Kívülről (sőt belülről is) ami látszik, az a személyek viszonya. Ezek a személyek vagy boldogok, vagy sem, vagy szeretik egymást, vagy sem, vagy az emberek szolgálatára állnak, vagy sem. Ahhoz, hogy egy közösség Isten országának jele lehessen, kellőképpen meg kell oldania az „egyén-közösség” feszültséget. Amint azt a következő fejezetben látni fogjuk, ez a feszültség energiává alakítható az egyes személyek növekedésének elősegítésére. Amikor

azután a személyek valóban érettek, és úgy érzik, hogy kiteljesedtek... a közösségi élet valóban Isten országának „hasonlatává” válhat, amiről az imént szoltunk.

Anthony de Mello meséli el,⁶⁴ hogy egy híres kolostor apátja nagyon nagy gondban volt, mivel a közösségi légkör hanyatlásnak indult, a szerzetesek nem voltak elégedettek, nem léptek be új jelentkezők... Elment egy guruhoz, aki a Himalája egyik barlangjában lakott, és elmondta neki, mi folyik a kolostorban, és végül megkérdezte tőle, hogy talán valamilyen bűn okozza-e ezt a helyzetet. „Igen, a tudatlanság bűne” – volt a válasz. „Mit kellene tudnunk?” – kérdezte az apát. „Egyikőtök az elrejtőzött Messiás.” Az apátot meglepte ez a kijelentés, sietve visszatért kolostorába, és egyre azt kérdezgette magában, vajon ki lehet az. Beszámolt a közösségnek a hallottakról, és a dolog mindenkit ugyanúgy meglepett, mint őt. Minthogy nem tudta senki, ki lehet az álruhába öltözött Messiás, attól a naptól kezdve új tisztelettel és szeretettel bántak egymással, hiszen maga a Messiás lehetett éppen az a személy, akivel szemközt álltak: a portás, a konyhás, a fiatal, az öreg, a kertész vagy az elöljáró... A környezet kezdett megváltozni, és nemsokára visszatért az öröm a kolostorba, és új jelentkezők is érkeztek. Valamennyi szerzetes megértette, hogy az Úr a másik emberben áll előttük.

Ez a kis történet a mi saját történetünk, amint rá is jöttetek. Ezért, ha nem következik be a megtérés az egyes személyekben, semmire sem jó mindaz, amit csinálunk. Az intézmények szintjén végzett reformok csak akkor hasznosak, ha a megtérés iránti vágy gyakorlati megvalósulását jelentik, amelynek bennünk kell megszületnie. Senki sem mondhatja erre, hogy túl öreg ehhez, hogy a közössége túlzottan kötődik a hagyományokhoz, és hogy már lehetetlen a változás. Az Úr képes fiat támasztani Sára és Erzsébet idős méhében, mert Ábrahám és Zakariás befogadták az Úr igéjét. Jézus megmagyarázza

---

⁶⁴ A. DE MELLO: *La oración de la rana*; idézi J. M. GUERRERO: *Comunidad: don y tarea, Testimonio* 121. szám (1990. szeptember-október).

Nikodémusnak: ahhoz, hogy meglássa Isten országát, újjá kell születnie, és semmire sem jók az öregember fufangjai, amikor azzal próbál kitérni, hogy nem térhet vissza anyja méhébe. Jézus kitart emellett: „Újjá kell születni vízből és Szentlélekből.” Vagy más, piaristább módon fogalmazva: ha nem lesztek olyanok, mint a gyermekek...

Egy közösségből természetesen nem egy vagy két csodálatos személyiség hoz létre jelet, hanem az egész közösség együtt. Egy próféta egymagában sok mindenről tehet tanúságot: a hitéről, a szolgálatáról az emberek között, a reménységről..., de nem tud tanúságot tenni a közösségről. Ezért van szükség egy emberekből álló csoportra. Amit a próféta szavaival hirdet, azt a közösség megvalósítja. Ez a megfontolás felhívás az alázatra és a bizalomra. Az alázatra, mivel szükségünk van a többiekre, a bizalomra, mivel számíthatunk is rájuk. A legfőbb gátja annak, hogy közösségünk valóban Isten országának látható jele lehessen, legtöbbször az individualizmus, amellyel sokszor vádoljuk is magunkat. A párbeszéd hiánya jelentősen fékező hatású, és beárnyékolja a közösség jelszerpét is.

„Jelnek lenni” – ez nem lehet valamilyen „törekvés” vagy „cselekvés” következménye, ez egyszerűen a „lenni” gyümölcse. A jeruzsálemi keresztények nem azzal a céllal szerették egymást és hoztak létre vagyonszereket, hogy ezzel megszerezzék a körülöttük élők szimpátiáját. A Szentlélek indítására cselekedtek így, az irántuk születő csodálat és a hozzájuk való csatlakozás vágya ennek következménye volt csupán. Nem szabad közösségi célkitűzéseink között feltüntetnünk ezt így: *„Isten országának jelei akarunk lenni”*, mivel ez így mesterségesen és hamisan hangzik. Inkább arról van szó: ha észreveszünk, hogy senki szemében sem vagyunk jel, következtetünk arra, hogy valami nincs rendben közösségi életünkben, és változtatnunk kell valamin. Az a fa, amely nem hoz gyümölcsöt, halott. Az olyan közösség, amely nem Isten országának jele, a halál ösvényén jár.

SZEMPONTOK AZ EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI REFLEXIÓHOZ

1. Törekszünk-e arra, hogy „egy szív, egy lélek” legyünk?
Törekszünk-e arra, hogy közöttünk valódi közösség valósuljon meg, kézzelfogható módon?
2. Mit teszünk azért, hogy jobban megismerjük egymást?
Miben segítünk egymásnak kölcsönösen?
3. A „barátság” szó alkalmas-e arra, hogy kifejezze közösségen belüli kapcsolatainkat?
4. Rendházunk elrendezése, helyiségeinek elosztása elősegíti-e a közösségi életet? Lehetne-e valamilyen formában javítani rajta?
5. Melyek a legnagyobb nehézségeink azon a téren, hogy közösségünk valóban Isten országának jelévé válhasson?
6. Fel tudunk-e idézni olyan beszámolót, epizódot stb., amely arról tanúskodik, hogy közösségi keresztény életünk példa valaki számára?
7. Milyen a kapcsolatunk a környezetünkben élőkkel? Háznak nyitott-e, befogadja-e a barátokat, az ismeretleneket?
8. Milyen a kapcsolatunk más szerzetesi közösségekkel, a helyi egyházzal?
9. Az a tény, hogy közösségünk körül hivatások születnek (vagy éppen ellenkezőleg: nem születnek) összefüggésben van-e közösségünk légkörével?

VI. A KÖZÖSSÉG MINT A NÖVEKEDÉS HELYE

A szerzetes olyan ember, aki élete két törékeny szakasza, a gyermekkor és az öregkor között növekedést valósít meg. Útja során további alkalmakkor kerül még nehéz helyzetbe: betegség, válságok, bűn. Ádám, a tökéletesnek teremtett ember, aki nem lett volna szüksége fejlődésre, alakulásra, végül vétkezett. Nyomában járva mindnyájunknak végig kell járnunk a növekedés útját, amelynek során saját semmi voltunkból Isten tökéletességéhez közelítünk életkörülményeinken keresztül, a teremtés és a megváltás kegyelmének jegyében. Minden emberi lény keresztülmegy ezen a folyamaton, ám a szerzetesnek az az előnye (vagy konkrét körülménye), hogy közösségben él és konkrét segítséget kap ehhez, amelynek révén nagyobb biztonsággal halad e beteljesedés, a tökéletesség, a szentség felé, amelyre mindnyájan meg vagyunk hívva.

1. ÉRETTSÉG ÉS ÉRETLENSÉG

Ez a két fogalom igen viszonylagos. Soha sem vagyunk teljesen érettek. Életünk során folyamatosan képzésre van szükségünk, hogy személyiségünk növekedjen a szeretet önmeghaladásának szabadságában.⁶⁵

Minthogy az emberi személy tulajdonsága az egység, nem képzelhető el spirituális érettség emberi érettség nélkül. A kifejtés

---

⁶⁵ L. M. RULLA: *Antropologia della vocazione cristiana*; idézi A. CENCINI: L'apostolato come formazione di sé, *Testimoni* 15. szám (1988. szeptember).

könnyebbége kedvéért mégis külön szólnunk a személyes képzésről, a közösségi képzésről és az apostoli munkára való képzésről. Az elsőnek hangsúlyosabb lesz a spirituális oldala, a másodiknak inkább a szociológiai oldala erősebb, a harmadik végül a szakmai dimenziót jelenti. Még egyszer hangsúlyozzuk ugyanakkor, hogy egy és ugyanazon képzésről van szó.

Mielőtt továbblépnénk azonban, hangsúlyoznunk kell azt is, hogy nem az éretlenség a probléma, hanem csak az, ha valaki nem ismeri ezt be. Ez utóbbi annak a következménye lehet, ha valaki olyan biztos magában, hogy már nem érzi szükségét további fejlődésnek. Szintén hiba volna azt gondolni, hogy az életkor vagy az élettapasztalat önmagukban érettséget jelentenek.

Az egyetlen alapállás, amely lehetővé teszi a fejlődést, az a töretlen szándék, hogy hibáinkat kijavítsuk. Az érettséghez három alapvető dologra van szükség:⁶⁶

1. *Engedelmes odafigyelés.* Ezt kéri Isten mindig népétől is: „*Hallgass szavamra, Izrael.*” Engedelmeskedni annyi, mint átültetni a gyakorlatba a hallottakat. A történelemben megjelent egy ige: Jézus Krisztus. Ez az ige velünk van ma is sokféle módon: alapvetően a Szentírásban, de ugyanúgy a történelemben, az idők jeleiben, felebarátainkban is.

2. *Isten akaratának teljesítése.* Ehhez elsősorban meg kell győződni arról, hogy Isten akaratának megfelel, hogy én szerzetes vagyok, hogy nem más motívumok hoztak engem ide. Ugyancsak szükséges feltétel, hogy a meghívásra szabadon válaszolhassak, teljes személyes szabadságom alapján. Nem elég megtenni valamit, ha valaki nincs meggyőződve arról, hogy azt kell tennie. Isten akaratának teljesítése együtt jár az evangélium radikális megélésével.

3. *Átalakulás.* A Szentlélek az, aki életünket valóban képes átforgalmazni, ő az, aki lelki növekedésünket adja. Isten tevékenysége megelőzi és elkíséri az ember cselekedeteit az ember lelki kibontakozása útján. A szemlélődő dimenzió elkerülhetetlenül szükséges ahhoz, hogy ez a növekedés létrejöhessen. A szemlélődés Isten kegyelmére való nyitottság.

---

⁶⁶ E. BIANCHI: *Strutture di maturazione nella vita religiosa, Testimoni* 16. szám (1989. szeptember).

2. A KÖZÖSSÉG ÉS A SZEMÉLY

A közösség Jézus Krisztus nevében összegyűlt személyek csoportja, akik együtt akarják megélni a szeretet parancsát, a Szentlélek indítására és egy olyan küldetés szolgálatában, amelynek célja Isten országának megvalósítása a földön. Minden ember, aki a közösséghez tartozik, ezt a célt látja maga előtt, ezáltal lesz a közösség Isten országának eszkatológikus jele.

Most ugyanezt más nézőpontból igyekszünk elmondani: a személy megelőzi a közösséget. A közösség élő kövekből áll, amelyek a szegletkövön, magán Jézuson nyugszanak. A kövek a szerzetesek, és ha hibásak, az egész épület összeomolhat. Ezért a közösség szempontjából központi jelentőségű a személyek képzése. Képzése és fejlődése. A közösségnek segítségére kell lennie az egyes személyeknek, hogy fejlődhessenek, különben maga a közösség felesleges. Ha a közösség célja az emberek szolgálata, ezt a szolgálatot saját tagjain kell kezdenie. Az emberek kihasználása ellenkezik az evangélium szellemével, bármilyen jó cél érdekében történik is. Hányszor előfordul, hogy visszaélnék szerzetesek jóságával, és olyan dolgokat bízunk rájuk, amelyek meggátolják, hogy azok lehessenek, amire meghívásuk szól, és mindezt egy-egy intézmény presztízse érdekében! Vagy nagy gazdasági előnyök reményében! Nem szép dolog feláldozni a személyeket a csoport érdekeiért. Az ideiglenes megoldások, a szükséghelyzetek lényegében csapdák ebből a szempontból, és az előjárók nem mindig tudják ezeket elkerülni. Idézek egy mondatot Atilano Aláiztól: *„Csak azok a szerzetesrendek fognak továbbélni, amelyek az emberi személyt szolgáló és felszabadító testvériségek, ahol a keresztény ember tündöklő természetességgel érheti el teljes emberi érettségét és válhat alkalmassá a szolgálatra.”*⁶⁷

A közösség olyan mértékben növekszik, amilyen mértékben az odatartozó személyek fejlődnek. A közösség és a személy között dialektikus kapcsolat áll fenn: a szerzetes akkor

---

⁶⁷ A. ALÁIZ: i. m., 347.

növekedhet autonóm módon, ha beilleszkedik egy közösségi tervbe, és akkor fejlődik a szabadsága, ha elfogadja a kölcsönös egymásrautaltságot és a közösségi megkülönböztetést. A közösségben kap segítséget ahhoz, hogy a személy tisztelete ne váljon a személyiség kultuszává: a közösség elősegíti az individuuum fejlődését, de háttérbe szorítja az individualizmust.

A probléma azon a ponton születik, ahol egymásba ütköznek ezek az „abszolút valóságok”, akiket egyéneknek hívunk. A közösség több individuumból áll, amelyek mindegyike a növekedésre hivatott... csakúgy, mint én. Így történik aztán, hogy útjaink olykor keresztezik egymást és össze is ütközünk néha. A közösségen belül elkerülhetetlenek a konfliktusok és a feszültségek. Ha nem menekülünk előlük, hanem derűvel pillantunk rájuk, növekedésünk forrásává is válhatnak.

A konfliktusok abból adódnak, hogy különbözőek vagyunk származás, képzettség stb. tekintetében, és másképpen látjuk a világot, küldetésünket és a közösségi életet. Különbözőségünk ugyanakkor gazdagság is, ám tudni kell bánni vele ahhoz, hogy a mindenkit magába való szerves egység létrejöhessen. Íme *José María Guerrero* néhány idevágó gondolata:⁶⁸

- Nem lehet a konfliktusokat merev, kimozdíthatatlan alapállásból kiindulva megoldani.
- Nem lehet úgy sem megoldani őket, ha a szeretet párbeszédét megszüntetjük: nem szólunk a másikhoz, kerüljük a másikat.
- Úgy sem találunk megoldást a problémára, ha öröké ugyanazon vitatkozunk, ha durva gesztusokhoz, rossz modorhoz folyamodunk.
- Hamis megoldás az is, ha másokat okolunk csak a közösségben felmerülő feszültségekért, vagy bűnbakot keresünk. Ezáltal csak magunkat próbáljuk mentesíteni, miközben felebarátunkat vádoljuk.

---

⁶⁸ J. M. GUERRERO: Comunidad: don y tarea, *Testimonio* 121 (1990. szeptember-október).

- A konfliktusokat csak olyan párbeszédben lehet feloldani, amelynek alapja a kölcsönös tisztelet, az alázat, a megértés, az őszinteség.
- A konfliktusok feloldásához egészséges pluralizmusnak kell uralkodnia, amely tiszteletben tartja a jogos különbségeket. A Krisztusban való egység nem jelent egyformaságot.
- Helyes, ha kerüljük a meglévő problémák eltúlzását és igyekszünk a valóságot nem eltorzítani csak azért, hogy az adott helyzetet újabb feszültséggel terheljük. Az igazság keresése az egyedül megengedhető magatartás.
- Sok konfliktus eredete a közösségi döntések el nem fogadásából fakad. Ezért fontos e döntések közös meghozatala, szabadon és felelősséggel.
- Konfliktusaink feloldásához nem juthatunk el jól meghatározott technikák segítségével. Csakis a hitből kiindulva kell keresnünk a megoldást, ennek kell a végső hivatkozási pontnak maradnia.

A közösségben egyébként is felmerülő problémákat súlyosbítja a „problémás személyek” jelenléte. Az is igaz ugyan, hogy mindnyájan problematikusak vagyunk valamilyen szempontból, ki jobban, ki kevésbé, és egy bizonyos ponttól kezdve a közösség is megszenvedi az egyéni problémákat. *Atilano Aláiz* felsorolja a problematikus egyének típusait. A közösség minden problémára másképp reagál. Hadd bocsássuk azonban előre azt is, hogy problémás egyéniségből akad minden egyes emberi közösségben. A közösség pedig nem szentek és nem tökéletes emberek csoportja, hanem az együtt fejlődőké. Az elitizmus (vagyis ha csak a legjobbakat fogadjuk be) éppolyan hiba volna, mint az ítélőképesség hiánya (ha személyiségükben súlyosan károsult embereket is közösségünkbe engednénk). *Atilano Aláiz* szerint a problematikus személyiségeknek három fő csoportja létezik:⁶⁹

---

⁶⁹ A. ALÁIZ: i. m., 356–367.

a) *Az érzékenyek.* Lelkileg sérült személyekről van szó, akiknek érzelmeiben zavarok keletkeztek. Gyakorta olyan emberek ezek, akik gyermekkorukban nem sok szeretetet kaptak. Érzékenyek, mindig védekező álláspontra helyezkednek. Ilyenek a kesergők, az üldözési mániások, akik úgy érzik, senki sem érti meg őket, a gyanakodók, valamint a depressziósak. Tágabb értelemben azokat is idetartozóknak tekinthetjük, akik fizikai betegségben szenvednek és „felforgatják” a közösség munkarendjét. El kell ismerni, hogy bizonyos bajokat éppen a túlzott munka szül, vagy a közösség érzelmi egyensúlyvesztése, amely azután meghatározódik, ha természetből fakadó gyengeségekkel párosul. Az előljáróknak nagyon nagy figyelmet kellene szentelniük a rendtagok testi-lelki egészségének, szinte megelőző gyógymódként normákat meghatározva. Tehát a közösség „legkisebb”, legtörékenyebb tagjairól van szó. Nem lehet őket semmiképpen sem félresöpörni, éppen ellenkezőleg, gondoskodással kell őket körülvenni. Általuk is születet kiváló alkalom (mint családok esetében a hátrányokkal születő gyermekből) a növekedésre az egész közösség számára, hiszen az ilyen személyeknek az egész közösség részéről nagyobb szeretetre van szüksége. Ellentmondásos lenne, ha a „szegény gyerekekkel” akarván foglalkozni elhanyagolnánk saját közösségünk „szegényeit” és „kicsinyeit”. *„Nekünk, akik erősek vagyunk, kötelességünk a gyengébbek betegségeinek hordozása, anélkül, hogy tetszelegnénk ebben”* – írja Szent Pál (Róm 15,1). Minden erőfeszítés kevés, amelyet az ő érdekükben teszünk.

b) *A nehezen beilleszkedők.* Ebbe a csoportba tartoznak azok, akik jellembeli vagy nevelésbeli problémáknál fogva nagy nehézségekkel küszködnek a csoportba való beilleszkedés terén és ezért mindig konfliktusok okává válnak. Ide sorolhatók a hajlíthatatlan dogmatikusok, akik intellektuálisan rendkívül felkészültek és örökké érvényesítik saját nézőpontjukat. A többiek inkább csendben maradnak, hogy kerüljék az összeütközéseket. A közösségnek ilyen esetben együttesen kell fellépnie, ha meg akarja menteni a párbeszéd légkörét a normális életvitel érdekében. Ugyancsak nehezen beilleszkedő személy az

örök tiltakozó, aki mindennel szembeszegül. Nem tesz semmit, de másokat sem hagy. Mindig a negatívumokat látja meg, és letöri a többiek lelkesedését is. A közösségnek határozottan kell viselkednie az ilyen személyiségekkel szemben, sohasem szabad megalkudnia. További nehezen beilleszkedő típus az olyan személy is, aki nagyon ragaszkodik szabadságához, örökké a maga útját járja. Meglehet, igen hatékony ember, ám a csoportmunkába sehogyan sem tud beilleszkedni. Főszerepet akar mindig játszani, ám az is igaz, hogy kezdeményezései pozitívak. Az ilyen típusú személyeket jobb hagyni, hogy tegyék, amit tesznek, ha már sehogyan sem tudnak beépülni a közösségbe. Így legalább nem fékezik a közösségi dinamizmust.

c) *A züllesztők.* Ezek nemcsak nem építenek, a két előző csoportba sorolt személyekhez hasonlóan, hanem ráadásul rombolnak is. Romboló hatása lehet a betegesen egoista embernek, aki feláldozza egyéni érdekeiért a közérdeket. Mindig csak követel, adni nem ad soha. Képtelen felelősséget vállalni bármiért is, távol tartja magát minden fáradozástól. A többiekben, akik igyekeznek ezért résen lenni, védekező magatartást, bizalmatlanságot vált ki, és ezáltal rombolja a közösséget. Konkolyt vet, egyik társának a másikról pletykálkodik, kibeszéli a másikat, ellentéteket kelt, megosztja a közösséget. Intrikus, csaló, veszekedős, aki a saját érdekei szerint cselekszik. Csak az ambíció hajtja, vagy védekezésből teszi maga is. Hízeleg és becsap másokat, s ezáltal képes szinte felrobbantani a közösséget, ahol általános lesz tevékenysége nyomán a bizalmatlanság. Szomorú dolog számba venni ezeket a magatartásformákat, de sajnos jelen vannak közösségeinkben. Megvoltak már a legelső keresztény közösségekben, hiszen az Újszövetség szerzői is figyelmeztetnek, hogy *„ügyeljünk a farkasokra, akik szétzavarják a nyájat”* (Zsid 20,29, 1Kor 4,21, 2Jn 1,10, 3Jn 1,9).

Ezek a züllesztő személyek jelentik az igazi veszélyt a közösségre. Az egységet kezdik ki, amely minden közösség éltető forrása. A közösségnek védekeznie kell ellenük bármilyen eszközzel. Főként természetesen a párbeszéddel, ha azonban a feddés sem használ, az előljáróknak fel kell lépniük, hogy megmentsék

a közösséget és megvédjék a közösség többi tagját. Az egészséges közösség semlegesíteni tudja a problémás személyeket, sőt, támaszuk is tud lenni, de csak ha az „egészségesek” és a „betegek” aránya megfelelő.

3. A SZEMÉLYES KÉPZÉS ÉS FEJLŐDÉS KÖZÖSSÉGI STRUKTÚRÁI

Amikor egy személy a megszentelt életet választja és csatlakozik egy közösséghez, a közösségi élet elengedhetetlen keretétül szolgál személyes fejlődésének. A közösségi élet az egyén rendelkezésére bocsát számos olyan struktúrát, amelyek segíthetik őt a fejlődésben:⁷⁰

a) *A noviciátus és a kezdeti képzés.* Ez voltaképpen „próbaidőszak”, amelynek során a novícius, illetve az egyszerű fogadalmas megismeri a szerzetescsaládot és őt is megismeri a közösség. Ez az idő tehát kétszeresen is a megmérettetése, ugyanakkor az egyén számára az érés időszaka. Több szempontból is:

- önmaga megismerése és elfogadása,
- a kapcsolatépítés képessége, a másik elfogadása,
- a valóság számbavétele, rugalmasság a változásra magatartásban és kritériumokban,
- az élet egyesítése egyetlen középpont, Krisztus körül.

b) *A Konstitúciók, az előljáró.* A szerzetesnek meg kell tanulnia engedelmelkednie, engednie kell magát vezetni Isten akarátának értelmes és felelős keresése során. A tekintélynek sohasem szabad gátolnia az egyén fejlődését, csak irányítania szabad azt.

c) *A testvérek véleménye.* A közösség többi tagjával való kapcsolat, a közös döntések meghozatala, a másság elfogadása mindig segíti az egyént abban, hogy meglegelje a helyét a világban és a csoportban, kiküszöbölve az önmagával és a környező valósággal kapcsolatos illúziókat és hibákat.

---

⁷⁰ E. BIANCHI idézett művét követem.

d) *Kapcsolat Isten igéjével.* Ennek kell lennie a fénynek, amely minden napot bevilágít. A közösségi imák, a koncelebrált szentmise mind-mind egy csatorna, amelyen Isten igéje elér minket.

e) *Az egyes intézmények tevékenysége.* (Erről később ejtünk szót.)

Ezek azok a struktúrák, amelyek segítségével a közösség segítheti az egyént a személyes érettség megszerzésében. A közösségi élet ugyanakkor segít olyan magatartásformák, közös életminták kialakításában is, mint például:⁷¹

- *Az emberi kapcsolat.* Ez elkerülhetetlenül szükséges a közösségben való élethez. Az ember személyisége folytonosan alakul élete folyamán, minden tekintetben. A konfliktusok beépítése elősegíti a fejlődést a különbözőségek alapján. Azért, hogy az emberi kapcsolatok gazdagodásunkat jelentsék, szükségesek a csendes, magányos pillanatok is.
- *A közösségi aszkézis.* Ezt azáltal gyakoroljuk, ha türelemmel elviseljük a többiek korlátait és igyekszünk együtt látni a pozitívumokat és a negatívumokat mind saját magunkban, mind másokban.
- *Megosztás.* Osztoznunk kell a természetes és a természetfeletti javakban. Meg kell osztanunk a hitünket is, ami egyáltalán nem kézenfekvő dolog.
- *A közösségi élet terve.* Ennek elkészítésében és kivitelezésében mindenkinek részt kell vennie.
- *A közösségi ima.* Ez ad tartást a közös életnek. Tehát ez nem az egyéni imádságok összege, hanem egy közösség hitének közös kifejeződése.
- *Megkülönböztetés.* Ennek révén törekszünk arra, hogy együttesen felfedezzük Isten egyenként mindegyikünkre vonatkozó akaratát.

---

⁷¹ M. BISI: *Eléments fondamentaux de la communauté, in Vers une intégration des Constitutions, Ordre Hospitalier de Saint Jean de Dieu.*

4. NÖVEKEDÉS ÉS KÜLDETÉS

A szerzetesi életről hagyományosan kialakult látásmód szerint az egyes szerzetes történetében két elkülönülő időszak van: a képzés és az apostoli munka időszaka. Olyan ez, mint ha néhány év alatt (amelyek során a fiatal szerzetest elválasztották a külvilágtól, hogy jobban ki lehessen képezni) át lehetne adni neki minden szükséges elemet ahhoz, hogy hátralévő életében jól „működjön”, szerzetesként (erre elegendő a noviciátus) és – a mi esetünkben – papként és tanárként. A zsinat után egy ettől eltérő gondolkodásmód kezdett kialakulni. Egyfelől a kezdeti képzés nem elegendő, szükség van a folyamatos képzésre is. Másfelől az is világossá vált, hogy a misszió nem kizárólagos célja a szerzetesi életnek, mint „felhasználói tevékenység”, hanem a lelkiiség megjelenési formája,⁷² olyan közeg, amelyben megvalósulhat Isten eredeti megtapasztalása. Más szóval a küldetésnek is van képzési szerepe.

A piarista hagyományban valójában sohasem volt meg a képzés és az apostoli munka különválasztása. A noviciátus időszaka kivételével (ennek időszaka két év volt, a második esztendőben kezdték meg a novíciusok filozófiai tanulmányaikat) a szerzetesjelöltek belemerültek az iskolai munkába is. Olykor túlzott mértékben is, olyannyira, hogy Kalazanciust az aggasztotta, hogy nem tud kellő kezdeti képzést biztosítani fiatal jelöltjei számára az új alapítások sürgető igényei miatt. Nyilván különféleképpen játszódtott ez le tartománytól és szerzetestől függően. Amikor azonban kialakultak a központi rendi képzési központok, egyszerre élesen különválasztották a képzést az apostoli munkától, csupán valami apró apostoli tevékenység maradt meg a tanulmányok időszakában. Napjainkban az az irányzat látszik érvényesülni, hogy kiegyensúlyozott és felügyelt módon

---

⁷² A. CENCINI: i. m.

beiktatják a pasztorális tevékenységet a kezdeti képzés időszakába.⁷³

Ahhoz, hogy az apostoli munka valóban alakítsa is az apostolt, ennek hajlandónak kell mutatkoznia a tanulásra; kell, hogy elismerje korlátait és hogy tevékenysége tökéletesítésre szorul. Naiv dolog volna abban bízunk, hogy mindent elsajátíthatunk a dolgok pusztá elismérlése által. A hibák összege sohasem eredményezhet pozitív tapasztalatot. Éretlenségeink tükröződnek tevékenységünkben, és a védekező alapállás sem ment meg minket a tévedésektől. Szükséges ezért, hogy valaki (a közösség) segítsen bennünket abban, hogy jobban megismerjük magunkat, hogy javíthassunk hibáinkon és ezáltal érettebbekké váljunk. A szabadság ugyanis nem abban áll, hogy ráhagyjuk valakire: hadd kövesse el ezerszer is ugyanazt a hibát, sokkal jobb nyilván, ha abban segítjük az illető személyt, hogy megszabaduljon ettől.

Apostoli munkánk során Isten ígéje van segítségünkre, és Isten ígéje által vagyunk mi magunk is segítségére másoknak. Ennek kell irányítania minket, és csak erre támaszkodva leszünk képesek magunk is irányítani a gyerekeket. Az ige képzésünk legfőbb cselekvője. Az ígét hallgatjuk, elmélkedünk rajta, megértjük, léletté váltjuk és teljesítjük nap mint nap. Minthogy az ige átformálja az apostol életét, képes átalakítani azoknak az életét is, akik között ő tevékenykedik.

Az apostol képzésének emberek között megvalósuló lényegi folyamatát akkulturációnak nevezzük. Ez abban áll, hogy a hit tartalmát alkalmazzuk a különböző kultúrákra, hagyományokra és helyzetekre, amelyekkel kapcsolatba kerülünk.

---

⁷³ Lásd: FES (*A piarista szerzetesek képzése*), a kalazanciusi képzésről szóló részben, a konkrét élettapasztalatok között, a studentátus időszakában: „Elkötelezett részvétel valamilyen előre megtervezett apostoli tevékenységben.” Lásd még a keresztény képzésről szóló részben, a konkrét élettapasztalatok között, a studentátus időszakában: „Ideiglenes szolgálat valamilyen harmadik világbeli piarista tevékenységben.” A második studentátus élettapasztalatai között szó van arról is, hogy végzendő ebben az időszakban valamilyen nevelői tevékenység gyermekek, rászoruló gyermekek között.

Ahhoz, hogy megvalósulhasson az evangelizáció, az apostolnak kapcsolatot kell teremtenie az emberekkel, az ő szintjükre kell helyezkednie, az ő nyelvüket kell beszélnie. Ahhoz, hogy hozzájuk igazodjék, az ígét asszimilálnia, egyszerűsítenie kell. Csak azt lehet hirdetni, ami valóban személyes. Az evangélium üzenetére adott személyes válasz az inkulturáció, a hit elfogadása és kifejezése saját kultúránk, tapasztalatunk, élethelyzetünk szerint. Az ígehirdető ember akkulturációja erősíti az ígét befogadó ember inkulturációját.⁷⁴

A piarista szerzetesek sajátos karizmája a gyerekek, különösen a szegény sorsú gyerekek evangelizációja. A hozzájuk való alkalmazkodás, az evangéliumnak az ő szintjükre való alkalmazása folyamatos erőfeszítést igényel. Ez az erőfeszítés már az evangélium lapjain is szerepel: *„Ha nem leszek olyanok, mint a gyermekek...”* A gyermekek és a szegények az őszinteséghez legközelebb álló teremtmények, a leginkább befogadóképesek, ugyanakkor a legigényesebbek. Nehéz olyan apostoli munkát találni, amely jobban alakítaná az embert. Krisztus maga mondja, hogy az utolsóból lesznek az elsők, hogy a bölcsességet az egyszerűeknek nyilatkoztatták ki, hogy a gyermekek az elsők Isten országában. Mindezeket az állításokat nem érthetjük meg igazán, ha nem éljük őket. *Amedeo Cencin*t alapul véve azt mondhatjuk, hogy a gyerekek (különösen a szegény sorsú gyerekek) spirituális tapasztalatunk helyét jelentik. Számunkra bennük mutatkozik meg Isten különösképpen. Mindezt *Kalazancius* fedezte fel, és értékes kincsként hagyta ezt ránk. Egészen öreg korában is tanította a legkisebbeket, és ezt nem önsanyargatásból tette, vagy hogy példát adjon ezzel másoknak, hanem azért, mert misztikus volt és éppen ott, a gyerekek között volt része Isten megtapasztalásában. A gyerekek (és a szegények) kérdéseket tesznek fel megszentelt életformánkkal

---

⁷⁴ Ezeknek a kifejezéseknek a használatát a köznyelv még nem rögzítette. Így például a tanítóhivatal az „inkulturáció” szót használja mindkét fogalomra, kettős jelentéssel, míg az 1989-es „El Pequeño Espasa” [Spanyol kisenciklopédia] nem ismeri ezt a kifejezést, és mindkét esetben az „akkulturáció” [aculturación] szót fogadja el.

kapcsolatban. Amikor magunkban őszinte és életszerű válasz után kutatunk, ezáltal növekszünk. A kérdés hitelességétől függ a válasz hitelessége. Nem lehet ugyanis örökké hazugságban élni. Szerzetesi életünk akkor lesz tartós, ha hű tud maradni szociális küldetésünkhöz: a szegények szolgálatához. A mai társadalomban új formái bukkannak fel a szegénységnek. Akik a gazdagok szolgálatára szánják magukat, el fognak tűnni, mert a gazdag emberben nem talál visszhangra az evangélium, és ez nem a fejlődéshez segíti az apostolt, hanem éppen kiüresíti, megöli.

5. A FOLYAMATOS KÉPZÉS

Jelentős az a tény, hogy rendünkben a korábbi, FIES (*A piarista kezdeti képzése*) című dokumentumot az újabb, FES (*A piarista képzése*) dokumentum váltotta fel, amely utóbbi már magában foglalja a folyamatos képzést is. Számos, igen világosan fogalmazó pontot találunk benne,⁷⁵ amelyek körülírják és meghatározzák, hogy a rend mit ért ezen a fogalmon. Rögtön szögezzük le, hogy olyan tevékenységre vonatkozik, amely a szerzetes egész életét felöleli, és magában foglalja az emberi személy négy dimenzióját: az *emberi*, a *keresztény*, a *szerzetesi* és a *piarista* dimenziót. A folyamatos képzés lényege az egyénnek, és az egyénen keresztül az egész rendnek nyújtott segítség, amely éppen ezért nagy figyelmet érdemel mindenki részéről. Külön direktórium foglalkozik e képzési forma módozataival, lépéseivel és tartalmával. A folyamatos képzés szükségességét elméletben mindenki elfogadja, hiszen a világ állandóan változik, és alkalmazkodnunk kell hozzá. A gyakorlatban azonban másként festenek a dolgok, mert mindnyájunkban megvan az az ösztön, hogy a stabilitást keressük. Ha már az ember egyszer megtalálta a tanítás hatékony módszerét, miért változtasson? Miért

---

⁷⁵ *La Formazione dello Scolopio*, Roma, 1991. Lásd a 3.8. fejezetet (252–267. pontok).

változtatnánk közösségi életünk kialakult ritmusán, ha már évekkal ezelőtt sikerült kialakítanunk valamilyen egyensúlyt? Miért változtassam meg a véleményemet, ha olyan biztos vagyok abban, amit gondolok? A kísértés nem más, mint felállítani sátrainkat, és nem mozdulni tovább..., és nincs kedvünk visszatérni az egyiptomi húsos fazekakhoz. Félünk a jövőtől. (Hány piarista riad vissza attól, hogy számítógépet használjon, azzal igazolva magatartását, hogy nincs rá szüksége? Nem kétséges, hogy beletanulni nem kis fáradságba kerül, és talán tartunk tőle, hogy napvilágra kerül lustaságunk vagy lassúságunk. De hiszen tanítványainktól elvárjuk, hogy az informatikánál jóval haszontalanabb dolgokat is megtanuljanak!)

Jaume Pujol úgy fogalmaz, hogy a folyamatos képzés célja nem egyéb, mint a személyek érési folyamatának segítése.⁷⁶ A folyamatos képzésnek két alapvető módja létezik: az egyik formában hosszabb-rövidebb képzési időszakokra van bontva (egy-egy napos, egy hétvégés, vagy több hónapos képzési formákra), a másik képzési forma napról napra végigkíséri a közösség életét. Már szóltunk fentebb a közösség szerepéről a képzésben: itt csak annyit teszünk ehhez hozzá, hogy a leírt képzési formákat megfelelő módon össze kell hangolni, nem elegendő csupán az egyik a két forma közül (az időszakos vagy a közösségi forma). Az előljáró feladata kísérni a szerzeteseket képzésük folyamatában. A folyamatos képzést nem szabad „tanulmányi szabadságként” értelmezni, amelyet a szerzetesek igénybe vehetnek pihenés célból, és nem is egy-két újabb diploma megszerzésére szánt esztendővel egyenértékű.

6. KORUNK NAGY KIHÍVÁSAI

A képzés lényege a személy érettebbé válása, ugyanakkor felkészülés a világ kihívásaira is. Ezen a ponton eszünkbe jut a

---

⁷⁶ J. PUJOL: i. m., 123.

szerzetesi élet küldetés jellege. *Pier Giordano Cabra* a mai kor három fő kihívását emel ki:⁷⁷

a) *A „nyugati” kultúra.* A szerzetesi élet a nyugati kultúrának főszereplője volt annak első évszázadaiban. Szentjei, tanítómesterei, művészei révén ezt a korszakot valóban átittatták az evangéliumi értékek. Az utóbbi századokban azonban megváltozott a helyzet. A kultúra robbanásszerű változáson ment keresztül, és a társadalmi szempontból jelentéktelenebbé vált szerzetesi élet perifériára szorult; új megjelenési formák után kezdett kutatni. Alázatosan tudomásul kell vennünk, mennyire gyengék vagyunk az állam és a civil kezdeményezések hatalmas erejével szemben. Nem szabad ugyanakkor ebbe beletörődnünk. Az egyház (és a szerzetesi élet) továbbra is képes kultúrát, egy másfajta kultúrát teremteni. Odaállhatunk például azok mellé, akik a népi kultúrát segítik, vagy együttműködhetünk azért, hogy kidomborítsuk az evangéliumi értékeket az élenjáró kulturális ágazatokban. A kultúra napról napra születik. Az evangélium és a kultúra (a kultúrák) közötti párbeszéd napjaink egyik legkiemelkedőbb teológiai kihívása. Számunkra, piaristák számára, ez kulcsfontosságú terület, de még inkább a nevelés területe. Sok tennivalónk van, hiszen minden nemzedék megteremti saját kultúráját. Nekünk, nevelőknek lehetőségünk van arra, hogy a gyerekek szeméből kiolvassuk, milyen világ vár ránk tíz vagy húsz év múlva. Nevelőként ugyanakkor kreatívaknak is kell lennünk. Nem szabad a pusztá újratermelésre összpontosítani, hanem kísérleteznünk kell, hogy a nevelés új ösvényeit tapossuk ki, ahogyan számos elődünk tette.

b) *A boldogság kihívása.* A vallás olyan etikai értékeket közvetített, amelyek a boldogság kérdését a másvilágra vetítették. A gyanakvás nagy mesterei (Marx, Nietzsche, Freud) megkérdőjelezték ezt a boldogságképet, és ma a közgondolkodást ez a dalocska fejezi ki: „Három dolog van az életben: egészség,

---

⁷⁷ G. CABRA: *Formazione e sfide del mondo d’oggi*, *Testimoni* 3. szám (1987. február).

pénz és szerelem” (a refrén folytatását, „és akinek megvan ez a három, köszönje meg az Istennek”, nem hiszem, hogy sokan megfogadnák). Sőt ennél több is igaz, hiszen a mai fiatalok mindent és azonnal el akarnak érni. Az a kép, amelyet az egyház a boldogságról kínál, nem elégíti ki az embereket, és ezért üresek a templomok. Az egyház feladata ezért az, hogy vizsgálja felül mindazt, amit eddig a boldogságról tanított (illetve azt, amit ezen a téren neki tulajdonítanak), és azt emelje ki, hogy a boldogság nem egyenlő a hedonizmussal és a materializmussal, amelyet a világ kínál, és amely a jobb érzésű embereket szintén kielégítetlenül hagyja. A szerzetesi élet feladata pedig az, hogy felmutassa: lehet boldogan élni más értékek, vagy pontosabban: az evangélium elvei alapján. A szerzetesi élet a hagyományos gondolkodásmód szerint úgy állt az emberek előtt, mint az életszentség állapotának mintaképe. Manapság a megfelelő kép a spirituális emberek fejlődését szolgáló iskola volna, olyan embereké, akik megtértek Jézus Krisztushoz és a felebarát szolgálatáért élnek. A jövő embere lelki ember lesz, meghaladja a pusztán materiális szintet. A szerzetes úttörő ezen az úton.

c) *A szolidaritás kihívása.* Valamennyi nagy forradalom (a francia, az amerikai, az orosz) gyökerénél megtaláljuk az evangéliumi értékeket: az egyenlőséget, a szabadságot és a testvériséget. Ma ahhoz, hogy felelni tudjunk korunk nagy problémáira (a munkanélküliségre, az Észak és Dél ellentétére, a környezetet fenyegető veszedelmekre...), ezek önmagukban már nem elegendők. Szükség van mindenki összefogására. A szerzeteseknek ezen a területen is megvan a maguk sajátos szerepe, hiszen figyelmük középpontjában az emberi társadalmak számkivetettjei állnak, a legszegényebbek, tehát nyilván hozzájárulhatnak az egyes problémák kreatív megoldásához. (Lassanként a szociális téren tevékeny rendek működési területe a harmadik világ lesz.)

Lesz, aki megoldást talál majd a munkanélküliség problémájára, például szövetkezetek, vállalkozások alapítása révén, mások az ökológia (tág) területén fognak előállni kezdeménye-

zésekkel, hiszen az nem más, mint az Isten által teremtett világ iránti tisztelet kifejeződése, ismét mások pedig fenntartások nélkül belevetik majd magukat a békéért folyó küzdelembe.

A szervezetesek mint „a közösségi élet szakértői” tapasztalataikkal segíthetik a közös problémák megoldását. Ezek a megoldások nem fentről (a hatalom oldaláról), hanem alulról (az emberektől) indulnak el. Minden egyes szervezetes (és minden egyes közösség) meghívást kapott az eljövendő világ építésében való részvételre, és ezért a célért emberi és lelki képességének legjavát kell adnia.

SZEMPONTOK AZ EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI REFLEXIÓHOZ

1. Próbáljunk meg mérleget készíteni erőfeszítéseinkről, amelyeket annak érdekében teszünk, hogy személyes szinten folyamatosan képezzük saját magunkat:
  - Hány képzésemet szolgáló könyvet és folyóiratot olvastam el ebben az esztendőben?
  - Hány képzésemet szolgáló előadáson, kurzuson stb. vettem részt?
  - Milyen érdeklődés van bennem a testvéreimmel vagy kollégáimmal való párbeszédre a lelki élet vagy a munka témakörében?

És közösségi szinten:

- Hogyan vagyunk képesek együtt tanulmányozni bizonyos témákat?
  - Hogyan haladnak az egyéb közösségi képzési tevékenységek?
2. Személyes szinten, melyek azok a kulcsfontosságú lépések, amelyeket fejlődésem érdekében meg kell tennem, és melyek voltak az elmúlt évek kiemelkedő eseményei ebből a szempontból? Miben sikerült megváltoznom? Ki volt segítségemre e fejlődésben? Én kinek segítettem?
  3. Közösségi szinten: mi jelzi azt, hogy közösségünk fejlődik? A személyes kapcsolatok, a közös imádság és az apostoli tevékenység területén.
  4. Milyen jelentőségű számunkra a lelki kísérés vagy a lelkivezetés?
  5. Rendszeresen alkalmazzuk-e közösségünkben a testvéri figyelmeztetést, mint a testvéri segítség kézzelfogható formáját? Félünk-e kifejezésre juttatni, kimutatni mind-

azt, amit nem találunk helyesnek a többiekben, illetve a közösségben?

6. Milyen módon segít fejlődnünk az a tevékenység, amelyet végzünk?
7. Hogyan keressük a választ a mai világ nagy kihívásaira (a kultúra, a boldogság és a szolidaritás területén)?

VII. A KÖZÖSSÉG MINT A MEGBOCSÁTÁS ÉS AZ ÜNNEP HELYE

Ennek a fejezetnek a címe *Jean Vanier* híres művének⁷⁸ címét idézi, amelyet ezúton is ajánlunk mindazok figyelmébe, akik még nem ismernék. A első fejezet egyik alcíme ez: *A közösség a megbocsátás helye*, míg a mű 11., utolsó fejezetének címe: *Az ünneplés*. A mű egésze megfontolások sorát tartalmazza a közösség lényegét illetően, ám egészen sajátos és új szemszögből, amennyiben Jean Vanier világi ember és az általa végzett valóban csodálatraméltó közösségek célja szellemi sérültek befogadása mindkét nemből. Ezért e közösségekben igen különböző emberek élnek együtt, de az a vágy egyesíti őket, hogy boldogok legyenek és boldoggá tegyék társaikat is, alapítójuk szándéka szerint. Vanier látásmódjában tehát nagyon eredeti a különbözőség felfogása, amelyet a gazdagság forrásának tekint, és ennek megélése a legelesettebbek szintjén. Részben az ő műve alapján haladva fejtjük ki most észrevételeinket.

1. A MEGBOCSÁTÁS HELYE

A megbocsátás [perdón] szó jelentése – eredeti, késő latin szavának [perdonare = per, dare, donum] etimológiáját követve – „tökéletes ajándék”. A megbocsátás annak a személynek a

---

⁷⁸ J. VANIER: *La communauté, lieu cm pardon et de la fête*, Fleurus, Paris, 1989 (első kiadás: 1979). (*A közösség. A megbocsátás és az ünnep helye*, Vigilia, Budapest, 1995.) Jean Vanier alapította a Bárka nevű közösséget 1964-ben. 1991-ben körülbelül 80 közössége volt, mintegy 2500 taggal. (2012-ben már negyven országban, 135 közösségük van. – *A szerkesztő*.)

cselekvése, aki, bár sértést szenvedett, magára vállalja a kezdeményezést, hogy elengedje az őt megsértő személy erkölcsi adósságát. Ez a tökéletes ajándék, hiszen a sértett ember ösztönös irányultsága a bosszú és nem a megbocsátás, és az emberi igazságosság is csupán jóvátételre kötelezi a sértő felet. Sőt a megbocsátás szinte támadás egy olyan társadalommal szemben, amelynek alapja a jog és az igazságosság.

A megbocsátás fogalma érintkezik az irgalmas Istenbe vetett hittel, aki megbocsát az embernek. Ez az Ószövetség üzenete: Isten nem akarja a vétkes halálát, hanem azt, hogy térjen meg és éljen. Isten új teremtést ígér (Ez 18,23), mivel az ő szíve nem olyan, mint az emberi szív (Oz 11,8–11). De Isten törvénye nem tartalmazta a megbocsátást, megelégedett azzal, hogy korlátozta a bosszút (lex talionis). Csak a bölcsességi könyvekben kezd megjelenni a megbocsátás fogalma, amely előrevetíti az evangéliumi boldogságok szellemét.

Jézusnál már igehirdetésének középpontjában áll az elszenvedett sértések megbocsátása. Ez a miatyánk egyik könyörgése és ígérete is. Jézus még messzebbre megy: arra kéri tanítványait, hogy szeressék ellenségeiket (Mt 5,44), ami akkor (mint manapság) forradalmi újításnak számított. Arra nevelte az apostolokat, hogy mindenkor meg kell bocsátaniuk, és mielőtt elbúcsúzna tőlük, hatalmat ad nekik, hogy megbocsássanak másoknak. Életének csúcspontján, a keresztfán, közel a halálhoz így imádkozik az Atyához: „Bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit tesznek” (Lk 23,34).

A megbocsátásnak tehát teológiai gyökerei vannak, ugyanakkor emberi szinten különleges felszabadító erővel rendelkezik. Amikor a megbocsátásról beszélünk, általában a többi emberre gondolunk. Pedig azt a kérdést kellene inkább feltennünk: „Megbocsátunk-e” saját magunknak? Képesek vagyunk-e elfogadni saját magunkat olyanoknak, amilyenek vagyunk, beismerve gyengeségeinket és vétkeinket? Visszautasítjuk-e hibáinkat, amiért nem illenek bele a magunkról alkotott képünkbe? Nem osztjuk-e fel a világot jókra és rosszakra, hogy besoroljuk magunkat gyorsan az első kategóriába, és mindenkire, aki nem oda tartozik, ellenségként tekintünk? Ha ugyanis elfogadjuk

saját hibáinkat, képesek leszünk mások hibáinak elfogadására is, képesek leszünk felismerni, hogy együvé tartozunk, és szeretni tudjuk majd az embereket. Ahhoz, hogy képesek legyünk szeretni „ellenségeinket” is, vagyis azokat, akik valamilyen módon megnehezítik életünket, elsősorban azoknak a dolgoknak az elfogadására van szükség, amelyek bennünk nem tökéletesek.

A szeretet ellentéte az ítélkezés, amint a megbocsátás ellentéte az elítélés. Amikor ítélkezünk más emberek felett (nyilván azért, hogy negatív ítéletet mondjunk ki róluk), igen valószínű, hogy magunkban hordunk valamit, amiért vétkesnek érezzük magunkat, de nem akarjuk napvilágra jutni. A támadás sokszor a védekezés egyik módja csupán, ítélkezni nem más, mint védelmi barikádokat építeni a másikkal szemben. Ha rosszat szólunk valaki másról, ha megítéljük, olyankor saját sértettségünkől kiindulva ítéljük meg ahelyett, hogy létünk közép-pontjából: Jézus Krisztusból indulnánk ki. Csak akkor leszünk képesek a megbocsátásra, ha felfedezzük, hogy Isten olyanként szeret bennünket, amilyenek vagyunk.

Ha egy másik ember sértése éppen csak érint bennünket, nem nehéz megbocsátanunk. Ha azonban elevenünkbe vág a sértés, nehezebb dolgunk van. „Nem vagyok képes megbocsátani neki” – hányszor hallottuk ezeket a szavakat. Hogyan bocsássunk meg annak, aki vesztünket akarja? Lényegében ettől félünk. Pedig éppen itt van az a pont, ahol bebizonyosodhat megtérésünk: ha elfogadjuk, hogy mi magunk már képtelenek vagyunk a megbocsátásra, és az Úrtól kérünk segítséget. A megtérés, írja *Régine du Charlat*,⁷⁹ az a pillanat, amikor tehetetlenségünket átlátjuk, és titokzatos módon az Úr munkálkodik általunk, megtéve az emberileg lehetetlent. Ha egyszer ki tudtuk mondani a megbocsátást, az hatalommal lép működésbe és a szeretetnek olyan szintjére vezet, ahova nehezen juthatnánk el magunk, oda, ahol az igazság és a szeretet forrása található. A megbocsátás áttöri ezt a falat, és segít magunkat is, másokat

---

⁷⁹ R. DU CHARLAT: *La vie fraternelle*, DDB, Louvain, 1983, 65.

is jobban megismerni. Megújítja bennünk a szeretetet, és segít megértenünk Istennek az emberekkel szemben táplált érzéseit. És ha a megbocsátásról azt mondtuk, hogy nehéz, hát még nehezebb (ugyanakkor még inkább felszabadító) az első lépést megtennünk, vagyis bocsánatot kérnünk attól, aki megsértett bennünket valami rosszért, ami magaviseletünkben lehetett.

A közösségben való élet, ezt jól tudjuk, a megbocsátás egyik formája. Mi mindent kell elviselnünk egymás részéről azért, hogy tovább élhessünk a közösségben! Erőfeszítéseket tenni azért, hogy elfogadjuk a többieket olyanoknak, amilyenek, a megbocsátás folytonos gyakorlását jelenti. A megbocsátás ugyanis nem csupán a veszekedés utáni kibékülést jelenti, hanem a növekedés útja, a másik ember mélyebb megismerésére tett erőfeszítés, azért, hogy jobban megértsük és megszeressük, annak tudatában, hogy ez a folyamat időigényes. Érzékenysé-
günk ilyen értelmű átalakítása szívós munkát és nagy türelmet igényel. Csak a folyamat végén jut el az ember odáig, hogy meglátja a másik értékeit, őszintén képes szeretni őt, nem csupán az aszkézis eredményeképpen.

Amit idáig elmondtunk, érvényes a közösségre is. Isten az együttélésre olyanokként hívott meg bennünket, amilyenek vagyunk, és idő kell hozzá, hogy képesek legyünk egy-egy hibánkat kijavítani. A közösséget is szereti Isten, olyannak, amilyen, és tökéletlenségeivel együtt haladhat előre az úton a Szentlélek vezetésével. Sok ember boldogtalannak érzi magát, mert nem leli sehol sem az eszményi közösséget, amely álmainak megfelelne. Egyikből a másikba költözik, de mindenütt hiányosságokat tapasztal, és ez meggátolja abban, hogy boldog lehessen. Úgy élnek az ilyen személyek életüket, hogy igazán nem szeretnek senkit sem, csak a jövőben bíznak, vagy már abban sem, és boldogtalanul vonszolják életüket a középszerűség útján. Számomra az egyetlen eszményi közösség az lehet, amelyben élek, hiszen Isten helyezte oda, ő rendezte el így körülményeimet. Itt akarja Isten az én boldogságomat, és hogy rajtam keresztül mások is boldogok legyenek. Ha az ember

hazugságban vagy illúziók között él, nem lehetséges a növekedés. Csak az igazság tehet bennünket szabaddá.

Jean Vanier megvizsgálta a közösségi élet első négy nagy válságát,⁸⁰ és összevetette azokat Péter nehéz pillanataival, amelyeket Jézus követése közben átélt:

- *Az első* a legkevésbé súlyos: akkor következik be, amikor belépünk a közösségbe. Nehéz elhagyni mindazt, amitől meg kell ekkor válnunk (Péternek le kell mondania munkájáról és családjáról).
- *A második* válság akkor következik be, amikor felfedezzük, hogy a közösség távolról sem olyan eszményi, mint amilyennek képzeltük, és hogy igenis, megvannak a maga hibái (Péternek el kell fogadnia, hogy Jézus nem a zsidók által várt nagyhatalmú Messiás).
- *A harmadik* ilyen helyzet az, amikor úgy érzi az ember, hogy félreértik vagy nem értékelik őt eléggé a közösségben, esetleg nem szeretik már (Péter elhagyja és megtagadja Jézust, amikor ő a halál felé indul).
- *A negyedik*, a legfájdalmasabb az, amikor az ember saját magában csalódik, eluralkodik rajta a frusztráció, a zavar és a féltékenység (Péter megérti, hogy Jézusnak igaza volt vele szemben, és keservesen sír).

Ahhoz, hogy valóban összetartozó módon éljünk a közösségben, át kell élnünk ezeket a válsághelyzeteket, amelyek mindegyike egy-egy lépés az igazság és a belső szabadság birtokbavétele felé.

2. A TESTVÉRI FIGYELMEZTETÉS

Lucien Duval jezsuita atya elbeszéli alkoholizmusának tragédiáját.⁸¹ Közösségének tagjai nem merték figyelmeztetni: „Hagyd

---

⁸⁰ I. m., 137–138.

⁸¹ A. DUVAL: *El niño que jugaba con la luna*, Sal Terrae, Santander, 1984; idézi A. Aláiz: i. m., 504. (Magyarul: LUCIEN AIMÉ DUVAL: *Miért oly hosszú az éj? Szabadulásom az alkoholtól*, Szent István Társulat, Budapest, 1986.)

abba!” Minél inkább elhatalmasodott rajta ez a betegség, annál inkább csendben voltak körülötte, és ő annál inkább egyedül érezte magát, és ivott. Mindaddig, amíg egy orvos ki nem mondta a diagnózist, amely szembesítette a valósággal: „Alkoholista vagy!” Testvérei, akikkel egy közösségben élt, nem vették a bátorságot, hogy figyelmeztessék. Mennyiszer előfordul ez velünk is. Látjuk társaink hibáit, de tartunk attól, mit fog mondani („lehet, hogy rossznéven veszi”), vagy esetleg úgy gondoljuk, semmit sem használ, ha ugyanazokat a dolgokat ismételtetjük neki örökké, így azután végül csak hagyjuk, hadd menjen tovább vakon, hibájába vagy bűnébe feledkezve.

A szociológusok kidolgoztak egy hasznos modellt az emberek közötti kommunikáció tanulmányozására, Johari-ablaknak nevezik.⁸² Az ábra négy ablakból (mezőből) áll:

- Az első ablak a „nyitott én”. Ez a szabad tevékenységnek felel meg. Itt jelenik meg mindaz, ami ismert előttem és mások előtt énrólam. Itt van történetemnek egy része is, legáltalánosabb elképzeléseim, ízlésem, cselekedeteim java része...
- A második ablak a „rejtett én”, vagyis az az én, amelyet magunk is kerülünk. Ez titkaink helye. Itt helyezkedik el érzelmeink jelentős része, vallásos tapasztalatunk, rejtett félelmeink. Nemigen beszélünk másoknak ezekről a dolgainkról, ez a privát életünkhöz tartozik csupán, a „belső kerthez”.
- A harmadik ablak a „vak én”, amely zavarba hoz. Ez az, amit mások látnak bennünk, de mi magunk nem veszünk róla tudomást. Itt helyezkednek el azok a benyomások, amelyeket másokban hagyunk, sokkalta inkább cselekedeteink, semmint szavaink által. Valójában vannak olyan dolgok személyünkben, amelyekről nem szeretünk tudomást venni, mert félünk leleplezni a bennük rejtőző törekenységet, hiszen ez

---

⁸² Lásd: *Plan de catecumenado comunitario calasancio de la Tercera Demarcación*, Madrid, 1983 (Relaciones interpersonales comunitarias).

szemben áll azzal a képpel, amelyet magunkról alkotunk. Azért nevezik zavarba ejtő ének is, mivel ha valaki ide utalja rólunk alkotott képét, zavarba jövünk és védekező magatartást veszünk fel.

- A negyedik ablak az „ismeretlen én”. Ez egy olyan világ, amely bennünk van ugyan, mégsem tudunk róla semmit, sem mi, sem mások. Ide tartoznak mélyről jövő impulzusaink, tudatalatti konfliktusaink, kudarcaink, álmaink, megrogzött szokásaink. Érzelmi életünk benyomásokat halmoz fel, amelyek e tudatalattiba „hullnak”. Ezt az ismeretlen világot csak részleteiben lehet előhívni, pszichoanalitikai eszközökkel. Ha soha nem hatolunk is belé, legalább annyi alázatra szükség van, hogy elismerjük létezését, és hogy a mi és mások titkának egy részét alkotja.

Amilyen mértékben a személyiség fejlődik, olyan mértékben tárgul az első mező, a nyitott én a kommunikáció révén és ezzel párhuzamosan szűkül a többi mező, bár soha nem tűnnek el teljesen. Kétségtelen tény, hogy jó mélyebben ismerni másokat, és magunkat is mélyebben engedni megismerni, hiszen szeretni valakit igazán csak akkor tudunk, ha ismerjük, és minket is akkor szerethet más igazán, ha megismerhet. Hatalmas jótétemény számunkra, amikor a többi ember segít magunkat megismerni, segít helyesbíteni azt a hamis képet, amelyet magunkról alkottunk (a „vak én”). Ha a bizalom légkörében képesek vagyunk testvéreinknek rejtett énünkről beszélni, ezáltal képessé tesszük őket arra, hogy segíthessenek számunkra lelki növekedésünkben.

Szociológiai értelemben tehát itt lehet elhelyezni a testvéri figyelmeztetést, a „vak én” felfedéseként. Jogunk van kérni testvéreinktől, hogy javítsanak bennünket, ha pedig magunk is igyekszünk jobbitani testvéreinken, az a szeretet igényessége. Amint az orvostól is kérjük, hogy mondja meg az igazat egészségi állapotunkról (nem volna jó orvos az, aki elrejtene betege elől annak betegségét), ugyanígy el kell várni rendtársainktól is, hogy adjanak számunkra diagnózist lelki egészségünk állapota felől. Az evangéliumban van szó testvéri feddésről

(Mt 18,15–17), és az első keresztény közösségekben gyakorolták is ezt. Pál szemrehányást tesz Péternek (Gal 2,11) és leveleiben is a testvéri feddésre biztatja tanítványait (1Tessz 5,14, 2Tim 4,2, Tit 3,10). Minden olyan közösségben, amely lelkeség tekintetében magas színvonalon állt, mindig is gyakorolták a testvéri feddést, szinte a szentségek sorába emelték.

Akik ismerik a *házas hétvége* mozgalmat, beszámolnak a házastársak közötti komoly, mélyen szántó beszélgetések pozitív hatásáról. Ténykérdés, hogy az emberi szó olyan esemény, amelynek kétségtelen hatása van: az életre, ha jobbitó szó, illetve a halálra, ha a megvetés vagy lázongás szava. Isten ígéje ott áll hivatásunk kezdetén, amely közösségi életre indított bennünket: a szó itt is olyan csatorna a testvérek között, amely lehetővé teszi az érintkezést és a lelki növekedést. A jól végzett testvéri figyelmeztetésnek meglepő hatása lehet. Olyan is előfordul azonban, hogy egy-egy figyelmeztetés rosszul sül el, attól függetlenül, hogy szeretettel vagy anélkül mondták. Ahhoz hasonlatos ez, mint amikor egy közúti baleset áldozata édesanyjának át kell adni a rossz hírt, mondja *Atilano Aláiz*. Nagy erőre van hozzá szükség a magunk részéről, és ezért, ha csak lehet, igyekszünk elkerülni az ilyen alkalmakat. Inkább másoknak beszélünk róla, ám ez már hamisítás, mert nem az érintetthez fordul. Ennek leghitványabb változata, amikor szembe dicsérjük testvérünket, háta mögött pedig kígyót-békát mondunk róla. Ha már valaki nem képes a testvéri feddés gyakorlására, legalább annyi tapintatnak kellene lennie benne, hogy ne beszéljen rosszat arról, aki nincs jelen.

A figyelmeztetést egymás jobbitására gyakorolni kell. Természetesen csakis szeretettel és tapintattal, hiszen ha az érintett személyes támadásként érzékeli, minden hatását elveszti. A feddés általában jobban elfogadható, ha ott van mellette a megérdemelt dicséret is. Nem is volna emberséges, ha valakinek mindig csak hibáit vetnénk szemére és nem ismernénk el nyíltan érdemeit. Mindenesetre sohasem szabad megítélnünk másokat: próféták lehetünk, de bírók nem. A legjobb figyelmeztetés az, ha segíthetünk valakit abban, hogy maga fedezze fel hiányosságait.

A testvéri figyelmeztetés tehát abban áll, hogy segítjük társunkat jobban megismerni önmagát, hogy ezáltal felül tudjon emelkedni hibáin és lelkileg növekedhessen. A testvéri feddés kiinduló mozzanata mindig a szeretet kell, hogy legyen: mielőtt megkockáztatnánk bármit szóba hozni egy testvérünkkel szemben, meg kell bizonyosodnunk arról, hogy a szeretet indít-e erre bennünket és nem rejtett személyes indulatok (mely esetben sokkal többet használ a csend, és alkalmasabb pillanat kivárása a részünkről). Annak legfőbb biztosítója, hogy felebarátunk javáért cselekszünk a figyelmeztetés által, abban áll, hogy magunk is hajlandók vagyunk más feddését elfogadni, sőt ha valóban örömünkre szolgál, hogy valaki felhívja figyelmünket hibáinkra.

A közösségben a testvéri figyelmeztetés gyakorlása kötelesség. Amikor a közösségi életre szántuk magunkat, elfogadtuk, hogy „testvéreink őrei” leszünk.

3. AZ ÜNNEP

Az ünnep olyan jelenség, amely minden kultúrában és minden vallásban jelen van. Ezáltal szabadulnak meg az emberek félelmeiktől, fejezik ki reménységüket és építenek olyan valóságot, ahol a mindennapos korlátok nem léteznek. Ez a közösségi élet pillanata, az ajándékozásé, amikor megszűnnek a különbözőségek. A pihenés, program nélküliség ideje, szembeállítva a törvények uralta hétköznappal, amelyek minden cselekedtünk felett őrködnek. A kivétel napja, amely felmagasztalja az életet a halál ellenében.

Érdekes megfigyelnünk, milyen jelentősége volt az ünnepeknek egy olyan törvények szerint élő nép esetében, mint amilyenek a zsidók voltak. Amikor azonban az Ószövetségben az ünnepekre vonatkozó aprólékos előírásokat olvassuk, az a gondolatunk támad, hogy nem is maradt tér ezek között a szabadság és az alkotókedv számára, hiszen minden szabályozva volt. Ha azonban a törvény eredetét is figyelembe vesszük, fel-

tételezhetjük, hogy ez nem a valóság képe, és hogy inkább arra szolgál, hogy „csökkentsse a károkat”. Az ünnepekre vonatkozó előírások ugyanis nyilvánvalóan az ünnepek létrejötte után keletkeztek. A zsidók nagyon jól mulattak ünnepeiken. Jézus, aki jó zsidó is, az ünnepet használja fel, hogy hirdesse a törvény meghaladását: húsvét előtt űzi ki a kereskedőket a templomból (Jn 2,13–22), s ezzel felforgatja a fennálló rendet (a pénz és a kultusz összefonódását). Egy menyegzői ünnep alkalmából viszi végbe első csodajelét, a víz borrá változtatását, ahol is a bor egyértelműen a vidámság és a kirobbanó ünnep jelképe (Jn 2,1–12). Nincsenek aggályai, hogy megszegje a szombat ünnepének előírásait, hogy ekkor a gyógyulás ünnepét ülje meg (Jn 5,1–18). Utolsó húsvétján viszi azonban végbe a legcsodálatosabb jeleket, amelyek végképp elszakadnak a látható és elvárható dolgoktól: ekkor változtatja át a kenyeret és a bort saját testévé és vérévé, és ekkor következik be feltámadása. Egy másik zsidó ünnep, a pünkösöd lesz tanúja a Szentlélek kiáradásának, végleges és visszavonhatatlan formában.

A katolikus egyházban az ünnepek nagy hagyományra tekintenek vissza, bár azt is meg kell jegyeznünk, hogy a népi vallásosság (amely jórészt még kereszténység előtti pogány örökséget hordoz) és a hivatalos liturgikus naptár nincs mindig teljesen összhangban. Hozzáfűzhetjük azt is, hogy voltak olyan püspökök, akik küzdöttek az ünnepek túlkapásai és az azokkal kapcsolatos visszaélésekkel szemben, különösképpen a farsang ellen, amely minden ünnep őstípusát képviseli.⁸³ A farsang ugyanis kigúnyolása, olykor komoly kritikája a fennálló rendnek. Éppen ezért van benne valami forradalmi: el kell nyomni, főként diktatúrák idején. Nem kételkedhetünk azok jó szándékában, akik igyekeztek az ünnepek másodlagos

---

⁸³ Lásd például ALCAÑIZ *Despertadores de Torrecilla* című versének e versszakát: „Regocijos, placeres y encantos/ con fines siniestros presenta Satán/ estos días de Carnestolendas/ a todos aquellos que llevan disfraz./ Cristianos, huid/ de locuras tan propias en todo/ para vuestras almas poder pervertir.” J. BURGÚES: *Religiosidad popular en Torrecilla de Alcañiz*, Instituto de Estudios Turolenses, Teruel, 1989, 29.

hatásait megtámadni (túlzott kiadások, erkölcsi lazaság stb.), de feltehetjük magunkban a kérdést, vajon felfogták-e ezek az emberek, hogy egy problémái közt fuldokló társadalomban ezek szippantásnyi friss levegőt jelentettek.

Lisieux-i Szent Teréz dalokat szerzett rendtársnői számára, hogy azokat a karácsonyi ünnep során elénekeljék. Gonzága Szent Alajos vicceket gyűjtött, hogy ezeket a felüdülés pillanataiban elmesélhesse. A szentek jó humorérzéssel megáldott emberek voltak, akik szerették az ünnepet, mint alkalmat testvéreik felvidámítására. Kalazancius levelezésében kevés utalást találunk az ünnepekre. Mint nevelő inkább tartott attól, hogy túl sok időt veszteget el az iskola a sok körmenet miatt. A közösség ünnepei nem voltak gondoskodásának homlokterében, bár ez nem jelenti, hogy nem voltak nagyon is fontosak számára. „Amikor nagy ünnep köszönt be, nem nagy baj, ha eltérünk a megszokásoktól, ám annál inkább ragaszkodni kell szabályainkhoz a hétköznapokon” – írja Kalazancius Graziani atyának.⁸⁴ E rövid mondatában a rendalapító felfedi számunkra az ünnep lényegét: (egy kissé) eltérni a megszokástól a különleges alkalmakkor.

Egy ünnep megülése egyet jelent azzal, hogy újra átéljük az ünnep eredetét: karácsonykor Jézus megszületését, húsvétkor feltámadását, a halál feletti diadalt egy-egy szent emléknapiján, vagy a születés felett érzett örömet valamelyikünk születésnapján vagy más évfordulóján. Megünneplendő alkalmat hozhat egy-egy sajátos esemény: az iskolaév vége, egy rendtárs érkezése vagy indulása, egy vendég látogatása...

Minden ünnep különbözik a többitől, az alkotókészség és a meglepetés alkalma. Az ünnep a közösség lelki tápláléka. Az ünnep a feltámadás jele. A megbocsátás és a béke, a kommunió és a vidámság kifejeződése. Egy-egy ünnep előkészítése nemcsak anyagi szinten vagy időben követelhet sokat: fáradságos dolog a szokások megváltoztatása, a rutin kerülése, a szokott

---

⁸⁴ 2256. számú levél (kelt 1634. augusztus 12-én), in *Epistolario*, V., ed. L. PICANYOL, Roma, 1953, 405.

napirendtől való eltérés egy-egy olyan napon, amikor látszólag összevisszaság uralkodik és felborulnak az elválasztó korlátok. Mindenkit személyes szinten szólít meg egy ilyen ünnep, és éppen ezért félelmet is kelt, kényelmesebb mindenkinek a tehetetlenség erejénél fogva ugyanúgy csinálni mindent, mint a többi napon.

Úgy tűnik, korunk választás elé akar állítani minket: vidámság Isten nélkül vagy Isten vidámság nélkül. A mi feladatunk, vagyis szerzeteseké, megteremteni a megbocsátásnak és az ünnepnek azt a terét, ahol megvan az örömteli Isten helye is. A mennyország sem lehet más, mint folytonos ünneplés. Akkor miféle mennyországot hirdethetünk egy besavanyodott, szomorú közösséggel, amelynek sem kedve, sem ideje nincs az ünneplésre? Meglepő talán arra gondolnunk, hogy a szegény társadalmakban vannak a legszebb ünnepek, és hogy a szegény emberek tudnak legfelszabadultabban ünnepelni. Számukra kevésbé fáradtságos levetni a komoly álarcot és átvenni az ünnep hangulatát. Vagy egyszerűen csak közelebb állnak Isten országához? Az egész közösség végső célja az ünnep kellene, hogy legyen. Másrészt az ünnep kiváló alkalom a kölcsönös szeretetben és egymás elfogadásában való fejlődésre.

Sokféle ünnep létezik, és minden ünnepet ezerféleképpen lehet megünnepelni. Valamit inni, süteményt eddegélni a szabad percekben ugyanúgy lehet ünnep, mint együtt tölteni néhány napot nyaraláskor, közösségi kirándulással. Bármelyik közösség megteheti, hogy egy közeli város egyik éttermében, vagy egy vidéki vendéglőben szervez közös vacsorát. Egy-egy apró részlet a rendház díszítésében, egy-egy meglepetés a rendtársunk számára. Olykor igen kevés elegendő hozzá, hogy ünnepi légkört teremtsünk. S miért is ne hangsúlyoznánk (hiszen amúgy is megtesszük ezt már minden bizonnyal) ünnepeink vallásos jellegét? Egy különleges esemény alkalmat adhat egy különleges liturgia ünnepléséhez, nem valami önmagában álló dologként, hanem mint az ünnepbe illeszkedő újabb elemként. A nevetés és az ének jól tesz a testi-lelki egészségnek. Még a „nevetési rohamok” is jól tesznek a szervezetnek... Hogyan is

élhetnénk anélkül, hogy nevetnénk? Mint szerzetesek szinte mindig befelé fordulva élünk, megtanították nekünk, hogyan leplezzük érzelmeinket. Az ünnep hangulata jót tesz nekünk, felszabadít minket és segíti lelki növekedésünket. Akkor is, ha „a többi napon annál jobban ragaszkodunk szabályainkhoz”.

4. AZ ÉTKEZÉS

A közös étkezés mindennapi kis ünnepünk. A közösség közös étkezésében benn van a vágy, hogy felfrissüljünk fizikailag, benne van a jó étel okozta öröm és a testvérek találkozásának öröme. *Bernadette Delizy* így ír erről: „A táplálék elfogyasztásának banalitása igazából hallatlan szimbolikus és egzisztenciális értéket rejt.”⁸⁵ Enni egyszerre jelenti halandó voltunk beismerését és élni vágyásunkat. Az étkezéssel építjük fel létünk anyagi alapjait. Ha együtt, egy asztalnál eszünk, elismerjük közös korlátainkat és az étellel szembeni azonos alapállásunkat. Ugyanabból a tálból venni a kézzelfogható szolidaritás jele. Az étkezés a küldés gesztusa is: azért eszünk, hogy utána munkához lássunk, nemigen fordul elő velünk, hogy határozatlanul hosszú ideig az asztal körül maradnánk.⁸⁶

Az étkezés olyan közösségi esemény, amely naponta többször megismétlődik, szabályszerűen, és amelyet ugyanolyan gonddal kell kialakítani, mint bármely emberi találkozást. Az étkezés és a szeretet között természetes kapcsolat áll fenn már születésünk pillanatától. A mesterségesen táplált csecsemő, aki kénytelen anyja szeretetét nélkülözni, érzelmi problémákkal küszködik élete során, mindig újra beleütközik ebbe a hiányosságába. Amikor együtt eszünk, abból táplálkozunk, ami a tálban van előttünk, de egyúttal társaink életéből is, amelyet a beszélgetésben egymásnak szolgálunk fel ételül. Fontos tehát

---

⁸⁵ B. DELIZY: i. m., 115.

⁸⁶ Hacsak valaki nem szándékosan a hálált keresi, mint Marco, F. FELLINI *A nagy zabálás* című filmjében.

gondot fordítani az étkezések közben folyó beszélgetésekre: el kell kerülni a túl komoly vitákat (ezek elveszik az ember étvágyát), a kioktató hangnemet, vagyis saját műveltségünk fitogtatását, kihasználva, hogy a többieknek dolgozik közben a szája. Nem ez a megfelelő pillanat. A csend sem megfelelő megoldás: az asztali viselkedés művészete magában foglalja az olyan beszélgetések kezdeményezését és folytatását, amelyben mindenki részt tud venni. Ezt az erőfeszítést nem csupán azért tesszük, hogy gyakoroljuk magunkat az etikettben, hanem testvéri szeretetből, a közösség java érdekében. Olykor átérezzük, hogy az asztaltól felállva jóleső érzés tölt el bennünket, nem is annyira az elfogyasztott étel, hanem a hallottak és elmondottak miatt.

Az asztalnál való elhelyezkedésnek is megvan a maga szerepe. A kis közösségeknél nincs ilyen jellegű probléma: mindenki elfér egyazon asztal körül. A nagy közösségek, ahol „U” alakban vannak, elrendezve az asztalok, lehetővé teszik csakúgy a mindenkit bevonó közös beszélgetéseket, mint az egymás mellett ülők külön disputáját. Bizonyos közösségek az ebédlő elrendezésekor az „éttermi” formát választották: az ebédlőben különálló asztalokat ülnek körül négyesével vagy hatosával. Nem a mi dolgunk erről véleményt nyilvánítani, de úgy tűnik, nem a legszerencsésebb megoldás egy közösség esetében.

Az utóbbi idők legszörnyűbb találmánya azonban az „önkiszolgáló rendszer”: mindenki fogja a tálcaját, elveszi a neki járó ételadagot, leül a helyére, elfogyasztja az ételt és a lehető leggyorsabban távozik. Talán hatékony ez a megoldás a költségek csökkentése vagy az időkímélés szempontjából, ám bizonyosan nem kedvez a személyes kapcsolatok alakulásának. Meny nyivel emberibb megoldás, ha közös üvegből töltünk, egy kenyeret szegünk, közös tálból veszünk..., és odafigyelünk ezer apróságra: „Volnál kedves ideadni a sót?” „Parancsolsz még egy keveset?” Az étkezés előkészítéséért mindenkinek kellene tennie valamit: bevásárolnia, megterítenie, felszolgálnia, elmosogatnia, teljesen mindegy. Vagy legalább szóljon oda a szakácsnak: „Köszönöm, ez igazán pompás!”

Az, aki semmit sem tesz a többiekért, önközpontúságról tesz bizonyosságot. Azt akarja, hogy mindig kiszolgálják, s megfelelnek Jézus parancsáról, hogy neki is szolgálnia kell testvéreit.

Az időnek is nagy jelentősége van az étkezésnél. Fontos a pontosság, hogy időben odaérkezzem az imádság előtt és a többiekkel együtt láthassak neki az evésnek (a pontosság a testvéri szeretet legfinomabb kifejezése). Törekedni kell arra, hogy étkezéseinket lehetőleg mindig ugyanabban az időpontban fogyasszuk el (hacsak nincsenek sürgős vagy különleges lelkipásztori teendőink). Sietni sem szabad: nem tesz jót egészségünknek, ha röptében étkezünk. Valami nem működik tökéletesen azokon a helyeken, ahol a teljes közösség képes egy többfogatásos ebédet (nem a böjti napokról beszélek itt) félóra alatt elintézni.

Nem kell sokat költekezni ahhoz, hogy az étkezés ünnepi pillanat lehessen. Természetesen sokat számít a szakács ügyessége. De nem elhanyagolható a konyha vezetőjéé sem, aki kombinálhatja a drágább menüket az olcsóbbakkal, és olykor odafigyel, hogy egy-egy testvér mit is szeret különösképpen. Annak is megvan a maga fontossága, hogyan adjuk elő a dolgokat. Az ünnepnapon a szalvéta, az égő gyertya vagy egy szál virág, a szokásostól eltérő fogások mindent megváltoztathatnak.

„Mondd meg, hogyan eszel, és megmondom, ki vagy.” Ugyanezt többes számban elgondolva, képet nyerünk egy-egy közösség megismeréséhez. Elegendő egyetlen egyszer együtt enni egy közösséggel ahhoz, hogy hozzávetőleges képet nyerjünk belső életéről. Ebből kiindulva mondanék pár szót a vendégszeretetről is. Nem könnyű dolog olykor meghívni valakit (férfit vagy nőt), hogy töltsön néhány napot velünk a rendházban és éljen együtt a közösséggel. De legalább az asztalunknak nyitva kellene állnia családtagjaink, barátaink, munkatársunk előtt. A vendég táplálkozik mindazzal, amivel kínáljuk, és mi is táplálkozunk eközben abból, amit ő jelent nekünk, abból, amit életével és elbeszélésével átad nekünk. Valakit meghívni asztalunkhoz közvetve testvériségünk tanúsítása az ő irányában, az evangélium hirdetésének alkalma. Ha nem érezzük magunkat

szabadnak, hogy meghívjunk egy-egy embert asztalunkhoz, talán azért van, mert valami nem működik jól a közösségben. Ez alkalmat nyújthat bizonyos dolgok megfontolására. A vendégszeretet (és az ünnep) sajátos alkalma, amikor egy másik piarista közösséggel találkozhatunk valamilyen kiemelkedő napon. Ez igen pozitív lehetőség, megtörheti szűkre szabott körünket és emlékeztet bennünket, hogy a jóval tágasabb piarista család közösségébe tartozunk.

Az Isten országáról szóló hasonlatok egyike éppen egy lakomát beszél el. Különösen arra gondolok, ahol a meghívottakról van szó, ahogyan azt Szent Lukács mondja el (Lk 14,15–24). A meghívottak fontosabbnál fontosabb kibúvókat keresnek: a föld („földet vettem”), a munka („öt pár ökröt vettem”), a család („most házasodtam”). A házigazda dühbe gurul és meghívja asztalához a szegényeket, betegeket, üldözötteket. Azokat, akiknek sem földje, sem munkája, sem családja. Csak ők képesek értékelni a mennyei lakodalom nagyszerűségét. Más alkalmakkor is látjuk úgy Jézust, hogy az étkezés által ünnepel együtt másokkal: Lévível, Zakeussal, Simonnal és Lázárral. És tanítványaival a búcsú magasztos pillanatában. Azon a hatalmas lakomán, mely eucharisztia szimbóluma, amikor a kenyeret és a halakat megsaporítja. Kánában és végül egy sült hal mellett, a Genezáreti-tó partján.

A közösségi étkezés a kegyelem pillanata tehát, testi és lelki értelemben egyaránt. De itt is alázattal kell viselkednünk ahhoz, hogy ezek az egyszerű eszközök javunkra váljanak, hogy ezáltal képesek legyünk építeni a közösséget.

SZEMPONTOK AZ EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI REFLEXIÓHOZ

1. Vannak-e konkrét tapasztalataink közösségünkben a megbocsátással kapcsolatban?
2. Milyen rendszerességgel tartunk közös bűnbánati liturgiát? Elégséges-e ez a gyakoriság?
3. Akarjuk-e jobban megismerni egymást? Mit teszünk ennek érdekében?
4. Segítünk-e egymásnak abban, hogy jobban megismerjük egymást, vagy inkább „a csend törvénye” honol köztünk az egyes emberek személyes problémáival kapcsolatban?
5. Gyakoroljuk-e közösségünkben a testvéri figyelmeztetést? Mi az, ami meggátol ebben bennünket, vagy mi az, ami nehezzé teszi ezt számunkra?
6. Megünnepeljük-e közösségünkben a közösség tagjainak ünnepeit (születés- és névnapját, egyéb évfordulókat)? Van-e ezen kívül más különleges közösségi ünnepünk? Vannak-e közösségi kirándulásaink?
7. Étkezéseink szolgálják-e a közöttünk lévő kommunikációt, vagy csupán a testi feltöltődés időszakát jelentik? Rendszerint igyekszünk-e minél hamarabb végezni az étkezéssel?

VIII. A KÖZÖSSÉGI TERV

Ezt a fejezetet talán többen nem idevalónak fogják találni. Óvatosan kezdek hozzá a téma kifejtéséhez, hiszen nincsenek beható ismereteim azoknak a rendtartományoknak és közösségeknek a tervezési szokásairól, amelyek számára ezek a megfontolások íródtak. Ott, ahol a tervezés nehézségek nélkül megy a maga útján, akár a következő fejezethez is lapozhatnak, hiszen valószínűleg semmi újjal nem fogok számukra szolgálni.

A Generálisi Kongregációnak az egyetemes káptalanra készített (az 1985–1991-es hatéves időszakról szóló) beszámolójában a következőket olvassuk a negatív jelenségek között, a második irányelv („politika”) alatt („Fedezzük fel újra életünk vallásos dimenzióját!”):

- *„Hiányzik még mindig bizonyos közösségek esetében az éves közösségi terv elkészítése, illetve ennek kiértékelése, vagyis nem valósul még meg ezeken a helyeken a közösségi élet minimuma sem.”*
- *„Hiányos a közösségi tervek jelentőségteljes és elmélyült viszonyítása a Konstitúciókban és a Regulákban leírt piarista élettervezéshez.”*

Abban az értékelésben, amelyet a rendtartományi kongregációk adtak a rend fő irányvonalaival („politikáival”) kapcsolatban, vagyis a Generálisi Kongregáció kétéves és hároméves tervezetével kapcsolatban, a következőket olvashatjuk ugyanerre az irányelvre vonatkozóan,⁸⁷ illetve a 3-as számú kérdésre válaszul („Kiértékeltek-e a közösségek a közösségi tervet?”)⁸⁸: 23 rendtartomány felelt igennel (a 6 éves időszakra lebontva 2,52 arányban) és a fennmaradó 4 pedig nemmel.

---

⁸⁷ *Ephemerides Calasancianae* (1992. január-február) 26.

⁸⁸ Abban az értelemben, hogy kiértékeltek-e.

Az 1991–1993-as kétéves tervben, az első „elérendő célkitűzés” a *Jézust követni: az egyedül szükséges* című irányelven belül a következő: „Arra kell ösztönözni az egyes rendtartományokat, hogy közösségi tervüket a Konstitúciók életmodellje alapján készítsék el, és tegyék ezt a tervek megfogalmazásának legfontosabb elvévé...” Vagyis csupán a közösségi terv elkészítésének módjáról van szó, nem arról, hogy egyáltalán el kell azt készíteni, amit eleve feltételeznek. Az 1.4 számú célkitűzés kimondja: „Arra kell ösztönözni a rendtartományokat, hogy közösségi tervüket évente két-három alkalommal ellenőrizzék, különös tekintettel...” Tehát a valódi probléma a terv végrehajtásának ellenőrzése, nem annak kidolgozása.

Mindez arra enged következtetni, hogy a rendben általában nincsenek nagyobb gondok a közösségi terv kidolgozása körül. Rendelkezésünkre áll ezenkívül a Generális Kongregáció részéről egy dokumentum is a *Közösségi terv. Irányadó séma*⁸⁹ 1992 februárjából (ez az 1990 augusztusában kidolgozott hasonló dokumentum folytatása), amely bemutatja, hogyan kell elkészíteni egy közösségi tervet, és olyan általános érvényű sémát nyújt, amelyet könnyűszerrel lehet alkalmazni a renden belül bárhol. Éppen ezért, a most következő oldalakon mindössze általános érvényű megfontolásokra szorítkozunk, amelyek talán segítségül szolgálhatnak ott, ahol nehézségek merülnek fel. Természetesen nem konkrét útmutatásról lesz szó a tervek összeállításához.⁹⁰

---

⁸⁹ *Programación comunitaria. Esquema orientativo.*

⁹⁰ Lehetővé tették számunkra, hogy tanulmányozzunk néhány közösségi tervet, amelyek erősen különböztek egymástól, ezek a következők voltak: a *Directoire Communautaire du Sénégal*, amely 12 fejezetre osztva két részből áll („ad intra” és „ad extra”); a *Breviario de la vida en comunidad*, amelyet a maconí misszió készített (1992-ben dolgozták át), 9 fejezetből áll, és a Konstitúciók szerkesztési elveit követi; a *Programación Comunitaria y Pastoral* (1991–1992) a bamendai közösség részéről, amely alig több, mint négy oldal, ám igen lényegre törő és pontos; s végül a baszkföldi piaristák egyoldalas *Proyecto Comunitario*-ja, amelynek ihletője Pedro Finkler *Unificación de la vida en la comunidad religiosa* című műve (ezt a *Collectanea Informativa* 1. száma is tartalmazza, 1988, május). A különbözőség kétségkívül pozitív, de talán hasznos volna, ha egyszon nyelven fejeznénk ki magunkat, ha párbeszédet akarunk folytatni. Ezért készült a Generális Kongregáció *Irányadó séma* című dokumentuma, hogy legyen egy közös hivatkozási alap, amelynek segítségével az intézményes párbeszéd lehetséges lesz.

1. MI A KÖZÖSSÉGI TERV?

A közösségi terv (közösségi tervezés vagy közösségi projekt) eszköz arra, hogy jobban megismerhessük egymást, kijelöljük a közösen elérendő céljainkat, az ezek eléréséhez alkalmazandó módokat egy meghatározott időtartamra, általában egy esztendőre. Többé-kevésbé a közösség tagjainak párbeszédben egyesített egyéni terveinek összegzéséről van szó, a meglévő valós lehetőségek és a szerzetesintézmény saját karizmájának megfelelő rendszerezésben. A közösségi terv nem más, mint találkozás a között, amik vagyunk és a között, amivé lenni szeretnénk. Ez jelenti a rend karizmájának dinamikus megvalósulását egy konkrét helyen és időben, meghatározott személyeken keresztül, az egyházi és rendi irányelvek figyelembevételével.

A közösségi tervben egyszerre van jelen a konkrét megvalósítás (inkarnáció) szándéka (hűség a világhoz) és a tanúságtétel (hűség az alapító karizmához). A felelősség gyakorlása minden rendtag és minden rendi közösség részéről, ugyanakkor a rend többi részével való kommunió kifejeződése. Nem volna értelme annak, hogy az egyes közösségek közösségi tervüket a rendtartományi és az egyetemes káptalanok irányelveitől függetlenül dolgozzák ki.

A közösségi terv sokkal inkább „irányultság valami felé”, semmint szoros értelemben vett „rendelkezés”.⁹¹ Útvonalak összességéről van szó, amelyeken járnunk kell, és amelyek segítségével megállapíthatjuk, hol tartunk pontosan és milyen lépéseket kell megtennünk a közösségi megújulás és fejlődés útján. Sohasem szabad úgy felfogni, mint olyasmit, aminek önmagában van értéke (mintha levéltári katalógus volna), hanem olyan anyagként kell kezelnünk, amelyet folyamatosan meg kell újítanunk, hiszen a közösség is évről évre fejlődik.

---

⁹¹ J. PUJOL: i. m., 175–189.

2. A KÖZÖSSÉGI TERVEZÉS SZÜKSÉGESSÉGE

A közösségi terv viszonylag újdonságnak számít, csak néhány esztendeje kezd átmenni a gyakorlatba. Újítást jelent közösségi életünk szempontjából. Szükséges-e? Nyilván lesznek olyanok, akik különféle okokból tagadják szükségességét:

- mert sohasem csináltunk hasonlót, és rendelkezésünkre állnak a Konstitúciók, amely az ideális tervezetet alkotja;
- mert a sok összejövetel során rengeteg időt elvesztettünk, végül is semmire;
- mert a dolgok körülhatárolása egyben a spontán cselekvés kizárását is jelenti, a Szentlélek akadályozását;
- más okokból.

A rendtársak többsége mindazonáltal úgy gondolja, hogy a közösségi terv szükséges, még ha távol állunk is a tökéletes megvalósítástól (lassanként tanulunk bele). Akkortól vált szükségessé, amikor a szerzetesi életről való felfogás a zsinaton 180 fokos szemléletváltáson ment keresztül. Nem statikus valóságként, „a tökéletesség állapotaként” tekintenek rá többé, amelyben elegendő megismételni a hagyományból örökölt és a Konstitúciókban előírt rítusokat és gesztusokat, hanem dinamikus valóság, a keresés alaphelyzete, úton levés, Krisztus követése az embereken keresztül, hogy továbbadhassuk számukra a jó hírt. A változó világban minden változik, a szerzetesi élet is. Hogy le ne maradjunk egy olyan holtvágányon, amelyen már sohasem fog járni mozdony, de azért is, hogy el ne vesszünk olyan jövővel kecsegtető kísérletezések közepette, amelyeknek semmi köze sincs a valósághoz, szükségünk van egy jelenbeli viszonyítási pontra, fejlődésünk pillanatnyi állapotának pontos megörökítésére, amelyet most használhatunk és utána túlléphetünk rajta. Ez a helyzetleírás a közösségi terv.

A közösségi terv megfelel ezenkívül a decentralizációs folyamat irányának is. Évszázadokon keresztül a számos közösség egyformán élt, tanított („egységes módszer”) és imádkozott. Ha adódott valami változtatnivaló, a nagyobb előljáró

vagy a káptalan kiosztotta a parancsot, és mindenki ahhoz igazodott. Manapság hangsúlyos a szubszidiaritás elve, valamint a személyes és közösségi felelősségvállalás. A zsinat után minden szerzetesházban a demokratizálódás egészséges levegője érezhető. Ahhoz azonban, hogy ennek *hatásait magunkon is* érezhessük, mindannyiunknak hozzá kell ehhez járulnunk közreműködésünkkel a közös döntések meghozatala terén. A tervezés az a *legkézenfekvőbb eszköz*, amelynek segítségével a közösség dönthet saját jövőjéről, kommunikációban a rend fennmaradó részével.

Pedro Chico González nyomán⁹² most olyan okokat sorolunk fel, amelyek igazolják a közösségi terv szükséges voltát:

a) Teológiai okok: Isten rendszerető, sohasem véletlenszerűen cselekszik. Hányszor állapíthattuk meg utólag, hogy az isteni Gondviselésben mindennek megvan a maga helye. Isten azért adott nekünk értelmet, hogy használjuk azt. Isten nem improvizál, hiszen mindent előre lát. Logikusnak tűnik tehát, hogy mi sem improvizálhatunk.

b) Ekkleziológiai okok: az egyház is előnyben részesíti az előrelátást és a rendet, amit nem csupán a hierarchia által kibocsátott dokumentumok (és kánonok) pontosságából ismerünk, hanem abból az aprólékos gondoskodásból is, amellyel a rendalapítók meghatározták műveik létének és tevékenységének lényegét.

c) Szociológiai okok: valamely csoport működéséhez normákra van szükség. Még az anarchiának is megvannak a maga normái. Ezek teszik lehetővé az egyének beilleszkedését a csoportba, ha nincsenek normák, a széthullás veszélye kerül előtérbe. A széthullás mögött az a szellemi és lelki fáradtság, terméketlenség húzódik meg, amely a lelki leépülés útját jelöli ki.

d) Pszichológiai és érzelmi okok: Ha a közösség tiszta és állandó célokkal rendelkezik, sokkal inkább segítségére tud lenni azoknak a személyeknek, akik nehézségekkel küszködnek

---

⁹² P. CHICO GONZÁLEZ: Necesidad de la programación comunitaria, *Vida religiosa* 42 [325. szám] (1977. július).

személyes útjuk keresésében. Ha nem volna az intézményes közösségi támasz, nehéz volna a többiekre támaszkodni, hiszen azok is ugyanolyan bizonytalanok.

e) Spirituális és erkölcsi okok: a külső rend a belső rend tükré. A Szentlélek indítása is valamilyen rendszert követ.

f) Hasznossági és praktikus okok: a „minőségellenőrzés”. A tervezés megteremti az ellenőrzés lehetőségét, amelynek segítségével megállapítható: jó-e, amit csinálunk, és megéri-e a fáradságot. A közösségi terv (és az ahhoz kapcsolódó kiértékelés) azért szükséges, hogy megtudjuk: illúziókat kergetünk csupán vagy valóban megfelelünk az emberek elvárásainak. Azt is ennek segítségével állapíthatjuk meg, hogy hűek vagyunk-e az Úrhoz.

g) Perspektivikus okok: a jövő építése érdekében. A közösségi terv mindig előre kell, hogy tekintsen a pillanatnyi körülményekhez képest, ha csak egy lépéssel is, de előre. Szándéka az, hogy irányítsa fejlődésünket, hogy bele ne ragadjunk a pillanatnyi helyzetbe.

3. NEHÉZSÉGEK

Julián Ibáñez Gil felhívja a figyelmünket egy sor olyan nehézségre, amelyekkel szembe kell néznünk a közösségi terv elkészítésekor.⁹³ Talán nem lesz érdektelen felidézni ezeket:

a) A (személyes és közösségi) meghatározatlanság, amely a serdülő kort jellemzi leginkább: vagyis ha mindent akarunk anélkül, hogy bármiről hajlandóak volnánk lemondani. Sok lehetőségről képes az ember álmodozni, amelyek közül egyet sem visz végbe.

b) A tranzakcionális értelemben vett „felnőtt” atrófiája. Eszerint az elemzés szerint az „én” fejlődésében minden egyén esetében három szakasz különböztethető meg: az „apa” (interiorizált parancsok és tiltások), a „gyermek” (érzelmi spontaneit-

---

⁹³ J. IBÁÑEZ GIL: La programación y sus dificultades, *Vida religiosa* 42 [325. szám] (1977. július).

tás), valamint a „felnőtt” (a valósággal való kapcsolatfelvétel). „Felnőttnek” kell lennünk ahhoz, hogy helyesen tervezzünk.

c) Az előítéletek (személyesek és közösségek). Az előítélet olyan kedvező vagy kedvezőtlen érzelem egy dologgal vagy egy személlyel szemben, amely megelőzi a tényleges tapasztalatot, vagy legalábbis nem azon alapszik. Nem szabad ugyanakkor összetévesztenünk az „előítéleteket” (amelyek megelőzik az ismereteket) és a „kritériumokat” (amelyek általános irányelvek, amelyek segítségünkre vannak a dolgok megélésében és interiorizálásában).

d) A kreatív képzelőerő hiánya. Olyan képesség ez, amelyet lehet fejleszteni csoportdinamikák segítségével. A tervben mindig szerepelnie kell valami új, kreatív elemnek.

e) A passzivitás és a lustaság. Ha az egész közösség húzódzik tőle, hogy határozottabb lépéseket tegyen előre, nehéz elkészíteni a közös tervet. A „közösségi entrópia” (energiavesztés) törvénye szerint az ilyen közösség a halál irányába halad.

f) Bizonyos neurotikus állapotok. Már fentebb említettük, hogy létezhetnek problematikus rendtagok, akik terhet, akadályt jelentenek a közösség egészségének fejlődése szempontjából. Ha szükség mutatkozna erre, a betegen testvérileg segítenünk kell..., de nem szabad emiatt felhagynunk a tervezéssel.

g) A kockázattól való félelem. Az ismeretlen dolgok félelmet keltenek bennünk, hiszen veszélyeztetik biztonságunkat. Tervezni annyi, mint ismeretlen terepre merészkedni.

h) A „kialakított érdekek”. Emberi dolog, hogy kötődünk szokásainkhoz, rendszereinkhez, módszereinkhez. A készség azt kéri, hogy megnyíljunk a Lélek indítására, az újdonságra, a személyes lemondásra.

i) Félelem „szabadságunk elvesztésétől”, hiszen a terv olyan törvény formáját öltheti, amely előre nem látható helyzetekben korlátozza a cselekvési szabadságunkat.

j) A közösségi motiváció hiánya. Ebben az esetben azoknak, akik érzik magukban a motivációt és fel is készültek a tervezésre, türelemmel kell lenniük, amíg a többiek is felfogják, hogy érdekelték a terv elkészítésében.

k) A környezet valóságának nem kellő ismerete. Ez arra az esetre vonatkozik, ha nem vagyunk képesek észrevenni az idők jeleit, ha nem ismerjük, mi történik odakint. Ilyenkor a közösségi terv könnyen lesz hűjával a realizmusnak.

l) A megújulás (aggiornamento) hiánya. Úgy tűnik, vannak még közöttünk olyanok, akik nem tették magukévá a II. vatikáni zsinat tanításait: Vajon milyen tervet tudnak ők készíteni?

m) A „közösségi vakság”. Akkor beszélünk erről, ha a közösség nem akar látni, túl optimista vagy éppen pesszimista látásmódba menekül. Nem éri meg semmin sem változtatni – gondolják –, minek tervezgessünk?

n) A gyakorlottság hiánya a tervezés és a csoportdinamika technikáinak területén. Elfogadjuk ugyan a pedagógia terén bekövetkezett fejlődést, de sokkal inkább nehezünkre esik magunkévá tenni a szociológiai újdonságokat.

o) A tervezésben magában rejlő nehézségek. Szükséges, hogy hozzáértő személyektől kérjünk segítséget, és magunk is részeseivé váljunk annak a dinamizmusnak, amelynek révén tevékenységünket az evangélium hatékonyabb szolgálatába állíthatjuk.

Amint láthattuk, alapvetően két csoportra oszthatók ezek a nehézségek: a tárgy problémái (technikák), valamint a közösség egyes tagjainak személyes akadályai. Ha felfogjuk, mekkora jelentősége van a közösségi tervnek a közösség életében, megértjük, hogy megéri felvenni a harcot minden nehézséggel szemben, s hogy már az a tény is, hogy a terven dolgozunk együtt (dialógus), pozitív eredményként könyvelhető el.

4. A TERV JELLEMZŐI

A tervezés arra irányuló erőfeszítés, hogy minél tisztábban kifejtsük identitásunkat, hűen rendünk eredetéhez és hűen ahhoz a világhoz, amelyben benne élünk. Ha nekilátunk tervet

készíteni, szem előtt kell tartanunk bizonyos állandó tényezőket és magatartásformákat.⁹⁴

A) ÁLLANDÓ TÉNYEZŐK

- *Konkrét megvalósítás (inkarnáció)*, azaz alkalmazkodás azoknak az embereknek a valóságához, akiket szolgálni akarunk. Ehhez szükséges párbeszédet folytatnunk a minket körülvevő környezet kultúrájával.
- *Tanúságtétel*, minthogy nem elegendő csupán hirdetnünk a jó hírt, élnünk is kell azt. A közösségi élet adja meg azt az eszményi keretet, ahol gyakorolhatjuk a hirdetett nagy értékeket: a szeretetet, a békét, a szolidaritást.
- *Szolgálat*. Azon túl, hogy alapvetően a boldogságok szellemében élnek, a szerzetesek a világban különféle szolgálatokat végeznek. Ezeket jól kell megválasztani (az intézmény karizmájának megfelelően) és jól kell végrehajtani (kommunióban az egyházzal). A választás az egész közösséget illeti, (lehetőleg) a közösséghez kapcsolódó intézmény bevonásával.

B) ÁLLANDÓ MAGATARTÁSFORMÁK (AMELYEK A KÖZÖSSÉGI TERVET IRÁNYÍTJÁK)

- *Megtérés*. Feltételezi a gondolkodásmódunk megváltoztatására tett folyamatos erőfeszítést, és Isten igéjének állandó hallgatását, amely vezet bennünket a hit, a testvéri szeretet és a felebarátok szolgálatának megélésében. A megtérés annak eredménye is, hogy hagyjuk magunkat evangelizálni azok által, akikhez tevékenységünkkel fordulunk. Valóban: az egyszerűeknek (szegényeknek és gyerekeknek) megadatik, hogy sok titkot megismerjenek, amelyek a bölcsek elől rejtve maradnak.

---

⁹⁴ J. MAIRAL: Constantes y actitudes permanentes en la programación, *Vida religiosa* 42 [325. szám] (1977. július).

- *Készség.* Ez abban áll, hogy elfogadjuk és magunkévá tesszük Isten ránk vonatkozó akaratát. A keresés és a párbeszéd magatartását jelzi, valamint azt a figyelmet, amellyel a közösségi életre leselkedő veszéllyel, a közösség tagjainak egoizmusával felvesszük a harcot.
- *Folyamatos képzés.* Ez kapcsolatban áll az előző kettővel. Már szoltunk róla. Csak emlékeztetünk arra, hogy ez olyan alapállást jelent, amelyet mindig éberem kell tartani a személyben és a közösségben, mely utóbbinak meg kell teremtenie az eszközöket ennek megvalósításához.

Ezeknek a tényezőknek és magatartásformáknak a figyelembevételével a közösségi terv nemcsak hatékonyan lesz végrehajtható, hanem a közösségi életre magára is jótékony hatása lesz a terv elkészítésének és megvalósításának. A közösségi élet számára tehát a tervezés és a tervvel élés kegyelmi időszak.

5. NÉHÁNY MEGJEGYZÉS A GENERÁLISI KONGREGÁCIÓ „IRÁNYADÓ SÉMA” (1992. FEBRUÁR) CÍMŰ DOKUMENTUMÁHOZ

A Generálisi Kongregáció megküldött egy irányadó sémát a közösségi tervek elkészítéséhez, amely hasznos segédlet mind a benne szereplő reflexiós anyag, különösképpen a „vonatkoztatási keret”, mind a feltüntetett „indikátorok” miatt. Ezek közösek az egész rend számára, mindenütt figyelembe veendőek a közösségi terv elkészítésekor. Ezek szerint tehát arra van szükség, hogy a sémát kitöltsük („élettel töltsük meg”) az egyes közösségek munkája révén.

Semmire sem volna jó egy olyan közösségi terv, amelyet egy hatalmas számítógép bocsátana ki magából Rómában, a szerzetesi élet szakértői által fantasztikusan megalkotott program szerint, amelyhez minden rendház és minden rendtárs csupán adatokat szolgáltatna (nem volna lehetetlen ezt sem megtenni). A terv ezzel szemben a közösségen belüli dialógusból kell,

hogy megszülessen, az egyes embereken keresztül megszólaló Szentlélek indítása nyomán, olyan érzékenységgel, amely mindig túlmutat a központilag előirányzottakon (ezt a fizikában a bizonytalanság, határozatlanság vagy kiszámíthatatlanság elvének nevezik). Ezért szeretnénk figyelmébe ajánlani a következőket mindazoknak, akik az irányadó sémát használják:

a) A közösségi tervnek a közösség meghatározásával kell kezdődnie, a valós helyzetből kiindulva. Mik vagyunk, itt és most? Talán abból is ki lehet indulni, amit rendünk meghatározásának tartunk s amit a Konstitúciók szövegéből hámozhatunk ki (ezt a Generálisi Kongregáció is megtehetette volna számunkra, hiszen ez közös minden közösség számára).

b) Ki kell fejteni azokat a személyes indítékokat is, amelyek a közösségi terv elkészítéséhez vezetnek. Ha csak azért készítjük el, hogy legyen, nem sok mindenre lesz jó. A közösségi terv az a „filozófia”, amely létünket és ténykedésünket inspirálja, több mint egyszerű szabályzat.

c) A rendelkezésre álló indikátorok számosak, de lehetséges, hogy közösségünknek vannak más, jellemzőbb mutatói, ezeket a tervben fel kell tüntetni.

d) A tervezésben gyakorlatlan közösség számára a legokosabb az, ha egyszerűsített tervet készítenek, kevés, ám jól körülhatárolt elemből. Azok a közösségek viszont, ahol már jelentős tapasztalat halmozódott fel ezen a téren, azt ajánlhatjuk, hogy ne pihenjenek babérjaikon, és tervük valóban hatékony eszköze lehessen a közösség fejlődésének.

e) Egy utolsó ajánlás: meg kell őrizni a „közösségi élet” és az „apostoli szolgálat” közötti egyensúlyt, nehogy az utóbbi megfojtsa az előbbi.

SZEMPONTOK AZ EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI REFLEXIÓHOZ

1. Közösségi tervünk vajon mindenki részvételével született-e? Elégedettek vagyunk-e vele? Betartjuk-e az ellenőrzésre meghatározott időket?
2. Megbeszéltük-e egymás között a közösségi terv szükségességét, vagy egyszerűen csak azért készítettük el, mert felszólítottak erre bennünket?
3. Melyek a közösségi terv elkészítése terén mutatkozó legnagyobb nehézségek? Nem szükséges-e segítséget kérnünk valakitől?
4. Személyesen hiszek-e abban, hogy a közösségi terv segíti a fejlődésben mindegyikünket és a közösség egészét?
5. Ha meg kellene ismertetnünk másokkal tervünk eredményeit, mely pozitív elemeket emelhetnénk ki?
6. Úgy éljük-e meg a közösségi terv elkészítését, mint a kegyelem időszakát? Kíséri-e a közösség szempontjából hangsúlyos esemény (lelki nap, szentmise, lelkigyakorlat...)?
7. Személyes tervünkre csak alkalmakként gondolunk-e? Megbeszéljük-e olykor valakivel?

IX. A KÖZÖSSÉG ANIMÁTORA

Amikor a II. vatikáni zsinat előkészületei folytak, készült egy dokumentum az egyházi hierarchiáról, s ezen kellett volna alapulnia minden sorra következő dokumentumnak. Ekkor egy váratlan fordulat következett be: a zsinat új központi gondolata az egyház mint Isten népe lett. Ugyanezt a fordulatot alkalmazhatjuk a közösségi életre is: a hangsúly a közösségen van. Az animátor (ez a megnevezés jóval kifejezőbb, mint az „előjáró”, vagy a „házfőnök”) igyekszik teret nyitni a Lélek tevékenységének, és nem arra törekszik, hogy magához ragadja Krisztus tekintélyét az emberek között.⁹⁵ Az animátor egy funkciót tölt be, a szolgálatét, de legfőképp Isten ajándéka a közösség számára.

Miután beszéltünk a tervezésről mint a találkozás idejéről és a közösség fejlődését vezérlő és összehangoló időszakról, most az animátorról, a közösség szolgáltójáról szólunk.

1. A TEKINTÉLY MINT ADOMÁNY

A közösség építéséhez az adományok sokféleségére van szükség. Szent Pál az 1Kor 12,28-ban említi az irányítás adományát, amelyet az apostolkodás, a prófétálás, a tanítás, a csodatevés, a gyógyítás és a segítség adománya után, ám a nyelvek adománya elé helyez.

Feltesszük, hogy az „apostolok” gyakorolták annak a tekintélynek egy részét, amelyet mi animátorainknak tulajdonítunk.

---

⁹⁵ A. BRUSCO: *Autorità come carisma*, *Testimoni* 20. szám (1989. november).

Látjuk, hogy ők hozzák a döntéseket (ApCsel 6,2 és 15,22). Az egyház hierarchikus felépítésének nagy súlya volt akkor, amikor a tekintélyt a szerzetesi életben hierarchiaként írták le. Onnantól kezdve azonban, hogy a II. vatikáni zsinat a szerzetesi élet természetét karizmatikusnak és nem hierarchikusnak nyilvánította, semmi ok sincs arra, hogy az animátor tekintélye e hierarchiához hasonló legyen. A tartományfőnöknek egészen más a szerepe, mint egy püspöké.

A közösség animátorát úgy lehetne meghatározni, mint a „Lélek munkását”.⁹⁶ Amikor az apostolok hozzáfogtak küldetésük teljesítéséhez, a Szentlélek leszállt rájuk. Ez volt a pünkösdi eseménye. Minden alkalommal, ha döntést kell hoznia, az egyház imádkozik és a Szentlélek cselekszik. Nagyon sokszor ismétlődik ez meg az *Apostolok cselekedeteiben*: az emberek a Szentlélekre bízzák magukat, tőle kérnek világosságot, hogy tisztán láthassanak. Ez az alapmagatartás, a Lélek segítségével hívása alapvető azoknál, akik felelősséget viselnek egy-egy közösség animálásáért. Ezt kezdettől fogva világosan kell látnunk. Bár ez nem mentesíti az animátorokat a szükséges komoly képzésen való részvétel alól, sem az alól, hogy rendelkezniük kell bizonyos nélkülözhetetlen emberi tulajdonságokkal. Hangsúlyozzuk azonban, hogy előbb egy bizonyos lelkiesség megléte szükséges, hiszen nem számíthatunk egyfajta „állapotbeli kegyelemre”, amely minden szükséges pillanatban megvilágosítja az animátort.

Mínthogy a közösség animátora a Szentlélek tekintélyéből részesül, rendelkezik a közösség tagjai által birtokolt lelki adományok megkülönböztetésének képességével. Ő a viszonyítási pont a rendtagok között, ezért szükséges, hogy meglegyen benne az állandó alapállás annak vizsgálatára, illetve ellenőrzésére, hogy a Szentlélek mit cselekszik a közösségen keresztül, azon belül és kívül. Hogy ezt az alapvető funkciót megfelelően be tudja tölteni, az animátorra nem szabad túlságosan

---

⁹⁶ V. Bosco: II superiore, operatio dello Spirito, *Vita Consacrata* 27. szám (1991).

megterhelő egyéb feladatok tenni. Szerepe inkább Máriáénak, mint Mártáénak kell, hogy megfeleljen.

Az animátor az a személy, aki a közösséget „új földek” felé vezeti a sivatagon keresztül. Az *exodus* (kivonulás) eposza kötelező és állandó vonatkozási eseménye a szerzetesi életnek. *Jon Sobrino* találó kifejezésével azt mondhatjuk, hogy a szerzetes (és a közösség) helye „a sivatag, a periféria, a határ”. Az animátor az új Mózes, aki népét vezeti és eszébe idézi, hogy Isten ígéretei többet érnek, mint az egyiptomi húsos fazekak.

Valentino Bosco hasonlatával⁹⁷ úgy is fogalmazhatunk, hogy a közösségi animátorok „a szeretet energiájának vezetői”, akik képesek továbbadni a Szentlélek erejét, amely a közösség tagjainak egységét megvalósítja azokkal a centrifugális erőkkel szemben, amelyeket mindannyian magunkban hordozunk. Ha egy közösségben nincs jelen kellő mértékben a Szentlélek ereje, annak részben az animátor az oka, amiért akadályozza működését. Ezért olyan fontos a bölcs választás, amelynek során meg kell teremteni, a lehetőséget a Szentlélek megnyilatkozása számára: „Adjatok helyet Barnabásnak és Saulnak annak a szolgálatnak az elvégzésére, amelyre meghívtam őket” (Ap-Csel 13,2). A Szentlélek átformálja és megvigasztalja azokat a közösségi animátorokat, akik hagyják magukat vezetni általa. Itt lelki kifejezéseket használunk, és ezeknél semmi nem írja le jobban ezt a valóságot, sem nem lehet egykönnyen hozzáfűzni ehhez még valamit. Vagy talán egyszerűen csak imádságainkat fűzhetjük még hozzá, azért, hogy animátorainkon keresztül mindig a Szentlélek indítását érezhessük.

2. A TEKINTÉLY MINT SZOLGÁLAT

Az utóbbi időben igencsak megváltozott a tekintély fogalma a szerzetesi életben. Inkább az animátor szót használjuk, mint

---

⁹⁷ I. m., 641.

az előjárót. A tekintély jelentése ma szolgálat, és nem elismerés vagy előjog, sokkalta inkább a többiek meghallgatásának kötelessége, semmint a beszéd joga. C. Grou szerint a tekintély szolgálata három dimenzióra bomlik.⁹⁸

- *a prófétai dimenzió*: a közösség animátorának Isten igéjére kell hallgatnia, és azon kell lennie, hogy az eljusson a közösséghez;
- *a pásztori dimenzió*: a közösség minden egyes tagját meg kell hallgatnia és figyelemmel kell kísérnie, és azon kell munkálkodnia, hogy a csoport egésze az egység irányába haladjon előre. Erőt kell kifejtenie, hogy ellen tudjon állni az individualizmusok súlyának.
- *a felelősség dimenziója*: az animátornak, miután mindenkit meghallgatott, a közösség javát szem előtt tartva meg kell hoznia a döntéseket.

Ebben a három dimenzióban foglalható össze az animátor teendője. Talán nem lenne hiábavaló elidőznünk egy cseppet azon, amit Aldo Basso „kommunikatív kompetenciának” nevez,⁹⁹ és ami az egyik olyan tulajdonság, amelyet az animátornak birtokolnia kell, hogy kellőképpen teljesíteni tudja feladatát.

Már szóltunk arról, mekkora jelentőséggel bír a közösségi életben a dialógus, a kommunikáció. Épp ezért az animátornak olyan személynek kell lennie, aki ezt elősegíti és irányítja. Nos, túl ennek külső jegyein (csoportdinamikák, a felszólalás időtartamának ellenőrzése stb.), ami igazán elősegítheti a dialógust a közösségben, az az egyes személyek belső hozzáállása. Ide tartozik például a szerzetesi életben megjelölhető boldogságról vallott felfogás, az azokkal szembeni magatartás, akik minden javaslatot elvetnek, a tolerancia, az optimizmus, a többiek iránti bizalom, a közösségi összejövetelek hasznosságának megítélése...

---

⁹⁸ C. GROU: Servizio dell' autorità, *Testimoni* 15. szám (1991. szeptember).

⁹⁹ A. BASSO: Superiore, promotore del dialogo, *Testimoni* 15. sz. (1986. szeptember).

A többiekkel való kommunikáció módja főként pszichikai funkciók függvénye, vagyis attól függ, hogy az adott személyiség struktúráját a tudatalatti vagy a tudatos én uralja-e. Az egészséges személyiségben a tudatos én képes felelős módon irányítani a magatartást, a neurotikus embernél a nem tudatos mechanizmusok kerülnek túlsúlyba, és ezért viselkedésmódját az ismétlődő és kényszeres mechanizmusok uralják.

Minél inkább képes rá az animátor, hogy kimutassa és szimbolizálja (azaz tudatossá tegye) saját tapasztalatait és belső reakcióit, annál inkább alkalmas arra, hogy valódi kommunikációt építsen ki más személyekkel és ezzel elősegítse a párbeszédet. Az olyan animátor, akit tudatalatti konfliktusok zavarnak, nagy valószínűséggel reaktív magatartásformákban fog kitörni, amelyek a kommunikáció gátjaivá válnak a többiek felé, hiszen védekező állásba kényszerítik őket. Például nehéz párbeszédet megvalósítani egy olyan előljáróval, aki folytonosan rászorul, hogy elismerjék, aki könnyen elkedvetlenedik, aki állandóan attól fél, hogy a dolgok nem az ő kezében futnak össze, vagy aki beszédében mindig csak lelki oldalról közelíti meg a tárgyat, aki kisebbségi érzésben szenved a közösség nála műveltebb tagjaival szemben, illetve aki nem bírja elviselni a kritikát. Az előljáróra leselkedő veszélyek közül az egyik legnagyobb az, amit a pszichológusok a „hatalom libidójának” neveznek: vagyis az önelégültségért való cselekvés, a tudatalatti komplexusok vagy hiányosságok kompenzálásaképpen.

Az olyan animátor, akinek lelki funkciói rendben működnek, képes arra, hogy jól bánjon a közösség tagjainak automatikus (tudatalatti eredetű) magatartásformáival. Például tudja, mit tegyen, ha valaki arra törekszik, hogy az apa képét vetítse rá, hogy így elégítse ki a védelem, biztonság és szeretet iránti infantilis szükségleteit. Kezeln tudja az épp ellenkező előjelű viselkedésmódokat: a lázadást és az agressziót, a félelmet, az alávetettséget, amelyek a gyermekkorból eredő, a tekintélyt viselő személyekkel lezajlott fel nem dolgozott konfliktusok eredményei. Az animátornak fel kell tennie magának a kérdést, nem ő provokálja-e ezeket a reakciókat saját viselkedésével,

másrészeiről arra is törekednie kell, hogy ezeket a konfliktusokat tudatosítsa, abban a reményben, hogy feloldhatja őket. Az animátornak mindent meg kell tennie azért, hogy megértse rendtársai legmélyebb motivációit és igyekezzen mozgósítani a személyiségükben rejtőző tartalékokat a közjó érdekében. Ez az animálás művészete.

Az animátor akkor segíti elő a párbeszédet, ha képes „representatív” kommunikáció létrehozására, vagy, ami lényegében ugyanaz, ha képes „kongruens” magatartásra. Ez alatt azt értjük, hogy nyíltan kifejezi elgondolásait és szándékait érthető szavakkal, valós alapon. Akkor beszélünk inkongruenciáról, ha ez a kommunikáció védekező jellegű, egyes témák általánosítása és az elméleti hozzáállás jellemzi, vagyis az ember saját gondolatainak elfedése. A kongruencia feltétele a jó pszichés működés.

Szükséges utalnunk arra is, hogy senki sem lesz hitelesebb attól, ha több dolgot mesél el saját magáról, csak akkor, ha ismert mindenki előtt ennek motivációja és mindenki fontosnak is tartja. Ami számít tehát, az a motiváció, nem az elbeszélte tapasztalat mennyisége.

Az animátor akkor tudja igazán elősegíteni a párbeszédet, ha rendelkezik még két tulajdonsággal: közösségének minden egyes tagját képes feltétel nélkül elfogadni és képes megérteni őket, a helyükbe képzelni saját magát (empátia).

Fentebb szóltunk a tekintélyről mint adományról. Vannak olyan személyek, akiknek a kommunikáció létesítése terén több képességük van másoknál, ám a kommunikációt meg is lehet tanulni. Ehhez saját hibáinkat kell először számba vennünk, meg kell hallgatnunk másokat, akik segíthetnek bennünket saját magunk jobb megismerésében (ezáltal befoghatunk egy részt a Johari-ablak „vak én” mezőjéből), és részt kell vennünk képzési alkalmakon...

Az az animátor, aki az igazi kommunikációt elősegíti, az igazság munkatársa lesz, és „az igazság szabaddá teszi”.

3. A NAGYOBB ELŐLJÁRÓ

Mindaz, amit idáig elmondtunk, igaz a nagyobb előljárókra (animátorokra). Nekik azonban van egy sajátos feladatuk, ezért szeretnénk velük külön foglalkozni.

A hagyományos gondolkodásmódban az egyes szerzetesrendek életének középpontjában az intézmények álltak. Valamennyi közösséghez tartozott egy intézmény, a tartományfőnök pedig felelős volt mindkettőért. Az ő feladata volt a pedagógiai normák megszabása is. Ami minket illet, rendalapító atyánk a Konstitúciókban a generálisnak tulajdonítja a végső felelősséget az iskolák működéséért. A Konstitúciók II. részének XI. fejezete a *De disciplina uniformi in scholis servanda* jelentőségeltjes címet viseli. Az „egységes módszer” a spanyol tartományfőnököknél központi gondolattá válik, a 18. század folyamán négyet is közzétettek, kettőt Aragóniában (1754, 1762), egyet Kasztíliában (1780) és egyet Katalóniában (1796). Az egységes módszer iránti aggodalom fennáll még a 19. század folyamán is.¹⁰⁰

Iskoláink napjainkra „szekularizálódtak”: a világiak egyre több felelősségeltjes pozíciót vesznek át. Az iskolai rendszert tekintve manapság az állam közoktatással kapcsolatos törvényei révén szabályozza a módszereket és a programokat. Néhány év óta különösképpen kezd szétválni az iskolák igazgatójának személye a közösség házfőnökének személyétől. A nagyobb előljárónak is egyre nagyobb szerepe van a közösségeket tekintve és mind kevesebb az intézményeket illetően, még ha ez utóbbinak változatlanul viseli is felelősségeltjét. Fő feladata mégis a közösség és az egyes személyek támogatása, megerősítve a karizma alapján a kommuniót és a *küldetést*. A karizma szintjén indokolt az tevékenysége, nem pedig a magában tekintett apostoli munkában. A nagyobb előljáró egy-egy rendtartományban a rend vezetője és őre, és az a legfőbb

¹⁰⁰ V. FAUBELL: *Acción educativa de los Escolapios en España (1733–1845)*, Fundación Santa María, Madrid, 1987, II. fejezet.

szolgálat, amelyet a rendtársak elvárnak részéről, az „atyaság” (szimbolikus értelemben). *Giamberto Pegoraro* a következőkben foglalja össze a tartományfőnök kötelességeit:¹⁰¹

- ügyeljen a rendtársak lelki, erkölcsi és fizikai egészségére;
- figyeljen a közösség életére és légkörére;
- örködjön a rend spirituális és apostoli karizmája felett;
- készítse el a testvérekkel együtt a közösség tervét;
- osszon felelősségi köröket a rendtársaknak, állandó és testvéri párbeszédben támogassa és bátorítsa őket;
- ellenőrizze, hitelesítse és támogassa az egyéni karizmákat, a rend karizmájával való viszonyukban.

Ha a tartományfőnök jó kommunikációt épít ki a rendtagokkal, ebből általában a talentumok megsokszorozódása következik a rend szolgálatára.

4. KARIZMA ÉS SZOLGÁLAT

A Szerzetesi Élet Tartományközi Titkársága 1989-es madridi ülésén közzétett egy fontos dokumentumot *A közösség animálása: karizma és szolgálat* címmel. Jó volna ezt a művet teljes egészében ideidézni, de feltételezzük, hogy mindenki számára elérhető, így csak néhány gondolatot emelünk ki belőle.

A dokumentum kiindulópontja a „karizma” és a „szolgálat” közötti különbségtétel. A karizma a Szentlélek adománya a közösség építésére. A karizmatikus animátor a közösség szolgálatában áll, segíti rendtársait a megszabadulás folyamatában, békét teremt, élénkíti a közösséget és felébreszti a küldetésstudatot. Az volna az eszményi, ha a közösség vezetője, akinek feladata a közösség animálása, rendelkezne ennek karizmájával is, de sokszor nem ez az eset. Másrészről viszont a karizmatikus animátorok nem rendelkeznek sokszor az összes olyan tulajdonsággal, amely szükséges egy közösség irányí-

---

¹⁰¹ G. PEGORARO: Superiori Maggiori, compito di sostegno, *Testimoni* 15. szám (1988. szeptember).

tásához. Ezért az irányítás szolgálatát végző előljáró feladata, hogy felvázolja az animálás stratégiáját, amelyet talán másvalaki ültethet át a gyakorlatba. Szükséges, hogy ez a személy rendelkezzen a megkülönböztetés és az összehangolás képességével, hogy lehetővé tudja tenni a Léleknek a közösségben való tevékenységét.

Az előljáró szolgálata elsősorban az egység szolgálata. Ez az egység különböző szinteken szükséges, és ezek meghatározzák az előljáró feladatait:

a) *A karizmatikus egység szolgálata.* Az ortodoxia és az ortopraxis feletti öröködsérről van szó, nehogy a közösség eltávolodjék saját karizmájától.

b) *Az életszentség egységének szolgálata.* A közösséggel egyetértésben minden eszközt meg kell ragadnia, hogy a közösségi megszentelődés (melynek csúcspontja az eucharisztia) ne maradjon holt betű csupán.

c) *A küldetés egységének szolgálata.* Öröködik afelett, hogy a küldetés ne veszítsen értékéből, ne váljon pusztá szakmai gyakorlattá, és soha ne veszítse el kapcsolatát az egyetemes egyházzal.

A dokumentum a továbbiakban a Konstitúciókból és a Regulákból vett idézetekkel folytatódik, amelyeknek révén kirajzolódnak az animálás szolgálatának egyes elemei és funkciói.¹⁰²

5. ANIMÁTORMODELLEK

A tekintély gyakorlása valamely közösségben nagyon sokban függ attól a módtól, ahogyan a kommunikáció megvalósul, amit fentebb taglaltunk. Alapvetően kétfajta tekintély létezik, azaz kétfajta hozzáállás egy csoport animálásához: az irányítás és a nem irányítás módszere.¹⁰³

¹⁰² Ennek a bemutatásnak a kiegészítésére lásd Kalazanciusnak az előljáróról alkotott elképzelését: M. A. Asiain: La figura del superior según Calasanz, *Panorama* 5 (1974) 47-56.

¹⁰³ A. ALÁIZ: i. m., 477-487.

Az irányítás módszere kétféleképpen nyilvánulhat meg:

- *Tekintélyelvűség.* Ez annak az alapállása, aki egymaga dönt és parancsol. Az előljáró senkit sem hallgat meg, kidolgozza saját tervét, a közösség felettinek tartja magát. A közösségben élő személyek nem növekedhetnek így lelkiileg, csak parancsokat hajtanak végre, kisebb-nagyobb apátiával.
- *Paternalizmus.* Annak a magatartása, aki „fiaimként” szólítja meg a rendtársakat: fogadja őket, buzdítja őket, hagyja, hogy csodálják és várják..., végül azonban egymaga dönt. Nem kényszerít, hanem javasol (azután pedig intézkedik). Ő sem adja meg az egyes személyeknek a lehetőséget a lelki növekedésre, hiszen tényleges felelősséget nem ruház rájuk és a párbeszéd lényegében csak játék. Magatartása nem rosszindulatból, hanem vakságból ered.

A nem irányítás módszere is kétféleképpen nyilvánulhat meg:

- *Permisszimizmus.* Az animátor csupán névleg az, mindenkinek engedi, hogy azt csináljon, amit akar. Csak díszfigura, sem nem tudja, sem nem akarja gyakorolni funkcióját. Lehet ennek oka a tapasztalat hiánya, kényelemszeretet, csalódottság, a cselekvéstől való félelem. Ez a viselkedésmód a közösségben bizonytalanságot és zavarodottságot kelt.
- *Részvételre ösztönzés.* Ez a helyes alapállás. Az animátor buzdít és összehangol, hozzájárul az egyes személyek lelki növekedéséhez. Elősegíti a párbeszédet, felelősséget ruház a többiekre. Vállalja saját feladatát és meghagyja a többieknek a sajátjukat. Kommunikációt hoz létre, és arra törekszik, hogy mindaz, amit a közösség tervbe foglalt, mindenki gyakorlatává váljék.

Ez a részvételre ösztönző ideális módszere a tekintély gyakorlásának, amely a valóságban többféle modell szerint valósul

hat meg. *Xavier Pikaza* – a történelemben megjelent – három előjárótípust emel ki:¹⁰⁴

a) *Bencés*: az „apát” Isten atyaságának szimbóluma. Modell és vezető a Jézus felé vezető úton. A monostorban élő szerzetescsalád atyja, ám testvéreit nem maga köré gyűjti, hanem Istenhez vezeti őket.

b) *Ferences*: nincs „atya”, csak „szolga”, aki a tagok testvériségét szolgálja. Nem öröködik a testvérek lelki növekedése felett: Isten mindenki felett van. A testvériség családi tapasztalat, amelyben a „szolga” feladat inkább az anyáénak fele meg, hiszen arról gondoskodik, hogy a testvérek semmiben ne szenvedjenek hiányt.

c) *Redemptoriánus* (trinitárius-mercedárius): a család kifelé nyitott, a szegények, a rabok irányában. Az előjáró a megváltás követe. A rendház a szabadság tűzhelye. Az előjáró neve „kveszor”, „prokurátor”, „őr”. Így tehát sem nem lelki atyja a közösségnek, sem pedig a testvériség szolgája.¹⁰⁵

Rádöbbenhetünk tehát, hogy a lelkeségi hagyományból nem keveset tanulhatunk, amikor fel akarjuk vázolni az ideális előjáró szerepét. A valóságban sok más, lényeges tényező is szerepet játszik egy animátor működésének leírásakor: a közösség természete (a rendtagok száma, kora, képzettsége), a küldetés (elhelyezkedés, tartalom).

Az előjáró személyétől és tulajdonságaitól függetlenül döntő tényező maga a közösség, amely körülveszi őt. Még egyszer hangsúlyozva mindazt, amit kifejtettünk eddig az animálásról, a párbeszédről, a megkülönböztetésről, a felelősség megosztásáról, kifejezzük azt a vágyunkat, hogy minden animátor megfelelően tudjon elhelyezkedni abban a közösségi környezetben,

¹⁰⁴ X. PIKAZA: i. m., 269–276.

¹⁰⁵ X. PIKAZA ezután (276–308.) bemutat hat elméleti modellt az előjáró és a közösség közötti kapcsolatra: egység Istennel, előjáró és közösség nélkül; az előjáró Isten jele, ám közösség nélkül; az előjáró Isten jele és a közösséget építi; Isten-közösség (és a közösségbe illeszkedő előjáró); Isten-közösség (előjáró nélküli közösség); a közösségbe illeszkedő előjáró. Mindegyik modell több módozatra bontható.

ahol él. Itt is utalnunk kell az előjárók-animátorok spirituális és emberi folyamatos képzésének fontosságára, saját kezdeményezésük, illetve a rend segítségével.¹⁰⁶

SZEMPONTOK AZ EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI REFLEXIÓHOZ

1. Érdekes volna, ha minden közösség megfogalmazná, mit vár a helyi vagy a tartományi előjárótól. Ha ezt megbeszéljük, kiderül, megvan-e az összhang e funkciók felfogása és gyakorlása körül és az esetleges félreértéseket ki lehetne javítani.
2. Azok, akik a tekintélyt gyakorolják (vagy a múltban gyakorolták), tanúságot tehetnének a főbb nehézségekről, amelyekkel szembekerültek, hogy ily módon megszabadulhassanak ezektől.
3. Törekszünk-e arra, hogy erősítsük személyes karizmáinkat, hogy a közösség szolgálatába állíthassuk? Van-e alkalmunk, hogy karizmáinkkal élhessünk?
4. Milyen tekintélymodell alapján működnek előjáróink? Hogyan tudnánk segíteni őket, hogy jobban lássák el küldetésüket?
5. Látjuk-e világosan a különbséget az intézmény vezetője és a közösség animátora szerepe közötti különbséget? Ha van konfliktus ezen a téren, milyen megoldást lehetne találni erre?

---

¹⁰⁶ A katalóniai rendtartomány kiadott egy *Manual de Funcions* című négyoldalas dokumentumot a házfőnökök teendőiről, ezt mindenki megkaphatja, aki igényli. Nem tudunk arról, hogy hasonló kiadvány létezne más rendtartományokban is.

X. A KÖZÖSSÉG IMÁJA

Konstitúcióink IV. fejezete, amely az *Imaközösség* címet viseli, nagyon világos és számos jó elképzelést tartalmaz. Elegendő volna kényelmesen végigolvasni, talán helyenként hozzáfűzve egy-két gondolatot, és ez tökéletesen helyettesíthetné azt, amit itt elmondhatok e témával kapcsolatban. Minthogy azonban könyvünk a közösségi életről szól s ebben az imádság lényeges összetevő, nem tehetem meg, hogy átugorjam ezt a kérdéskört. Ezért tárgyalásom elsősorban a „cselekvés” szemszögéből közelít, és nem elméleti megfontolásokat nyújt az imáról.

1. A HIT EMBEREI

Az ima az egyik módja annak, ahogy hitünket kifejezésre tudjuk juttatni. Nyilvánvalóan ahhoz, hogy kifejezhessük, a hitet előbb birtokolnunk kell, bár ez olyan dolog, amit szerzetesként könnyen magától értődőnek tartunk. Nem olyan hitről van szó, „amely hegyeket képes megmozgatni”, de ahhoz elegendő hitről, hogy életünket Krisztus követésének szenteljük.

Ez az, amit szem előtt kellene tartanunk. Pusztán az a tény, hogy lemondtunk a családalapításról, hogy közösségben élünk, nem jelenti azt szükségszerűen, hogy a hit az egyetlen és legfőbb mozgatórugónk. A pszichológusok felhívják a figyelmünket erre a félreértésre. Bizonyos esetekben ugyanis inkább a „külsődleges hivatás” tehetetlensége sodor, az ismeretlennel való szembekerüléstől való félelem, vagy egyszerűen csak a kényelemszeretet, hogy továbbra is a szerint az életstílus szerint éljünk, amely, ha nem is tesz teljesen boldoggá, legalább ad valamilyen biztonságot. Valamennyi szerzetesrend

erőtjeljes „csapoláson” ment keresztül a zsinat utáni időkben, amikor igen sokan kiléptek. Valószínű, hogy néhány olyan embernek, aki elment, maradnia kellett volna, és fordítva, néhány olyanak, aki megmaradt, inkább el kellett volna mennie.

Hitről beszélünk, nem annyira kinyilatkoztatott igazságokba vetett hitről, hanem mint életszerű magatartásról, amely egész lényünket mozgatja és irányítja az evangélium értékeinek szellemében és szemhatárunkat megnyitja az örök élet felé. A teológiai értelemben vett hit ez: nyitottság az Atyára, minden élet forrására, a Fiúra, létünk mintaképe és a Szentlélekre, aki támogat bennünket utunkon. Olyan hit ez, amely figyelmes a felebarátok felé, hiszen Isten az, aki szolgálatukba állít bennünket, olyan hit, amely ránk bízva a világot, hogy megértsük a belőle származó jeleket és válaszolni tudjunk kihívásaira. Olyan hit, amely – miközben mindenről lemondunk, hogy Krisztust követhessük és a fogadalomtételben nyilvánosan is elkötelezettséget vállalunk erre – azt kívánja meg nap mint nap, hogy meg ne álljunk, hogy hajlandóak legyünk mindig „tábort bontani”, elhagyni belső biztonságunkat és kijusunk mindig újra a sivatagba, a perifériára, a határra.

Igen, a szerzetesek többségének ilyen a hite, különben egyetlen rend sem maradhatna meg. Nem lehet azonban kizárni, hogy létezik egy kicsiny csoport, amely nem rendelkezik ezzel a hittel, és ez meggátolhatja a rend virágzását, megújulását, rayogását. Bármelyikünk lehetne ez utóbbi csoportban. Legyünk annyira alázatosak, hogy legalább ennek lehetőségét elismerjük.

Sokat beszélünk a hitről mint Isten adományáról. És bizonyos, hogy csak őröle eredhet. De ne felejtkezzünk el arról, hogy Isten még számos adománnyal elhalmoz bennünket a hit mellett, amelyeket gyümölcsöztetni vagyunk hivatottak. Ne veszítsük szem elől a hit antropológiai dimenzióját. A hit olyan, mint egy elrejtett kincs, amelyre rátalál az ember, és eladja mindenét, hogy övé lehessen. Vagy olyan, mint a talentum, amelyet kamatoztatnunk kell, vagy mint a lámpa, amely az egész házat bevilágítja. Az életben számos alkalom adódik, hogy hitünket gyakoroljuk. Például akkor, amikor magunkra vállaljuk az engedelmességet, de akkor

is, ha minden fásultságunk és csalódottságunk ellenére a tanítás alázatos feladatát végezzük. A közösségi életben is számos alkalom adódik, amikor hitünket gyakorolhatjuk.

A hitnek ugyanis, személyes dimenzióján túl közösségi dimenziója is van. Hiszek abban, amit az egyház, a közösség elem tár, hiszek abban, hogy az Úr annak a rendnek a karizmája szerint szólít követésre, amely befogadott engem. Ez a közösségi dimenzió fellelhető a Konstitúciókban, a rend hagyományában, a testvérek tanúságtételében. Megtalálható kifejezettebben is, abban a betervezett cselekményben, amelyet egyesek „életrevízióknak”, mások a „hit megosztásának” neveznek. Nem ugyanarról van szó, de bizonyosan kapcsolat áll fenn közöttük.

Amedeo Cencini így határozza meg az életrevíziót: „Viselkedésünk és/vagy a közösségi élet egy meghatározott területnek kritikus szemügyre vétele az ige és a szabályzat fényében, a közösség előtt és a közösség segítségével.”¹⁰⁷ A bűnnek pusztító hatalma van: rombolja a személyt és rombolja a közösséget is, ha a bűnnek van közösségi vonatkozása. Megvallása viszont elveszi minden ártó hatalmát és a kegyelem forrásává teszi, részint az egyén irányában, aki megszabadul a bűntől, de a közösség számára is, amelyben ezáltal megerősödik az összetartozás érzése.

Az életrevíziót három szinten lehet elvégezni:

- az első szinten ki-ki a maga viselkedéséről szól,
- a második szinten a közösségi élet egyes aspektusait vitatják meg,
- a harmadik szinten szabadon véleményt formálnak egymás viselkedéséről.

Természetesen ahhoz, hogy eljussunk a harmadik szintre, nagy érettséggel (nagy szeretettel) kell rendelkezniünk. Nem minden közösség alkalmas ennek a szintnek az elérésére. De nem is várhatjuk el, hogy elérjük a teljes érettséget csupán azért, mert az első két szintet megvalósítottuk.

---

¹⁰⁷ A. CENCINI: La revisione di vita, *Testimoni* 13. szám (1985. július).

Az életrevíziót úgy kell előkészíteni, hogy időt szánunk az imádságra és a reflexióra. Követheti az erre szánt közösségi alkalmat bűnbánati liturgia és egy egyszerű ünnep. Bár erről szoltunk már, újra hadd húzzuk még egyszer alá: a párbeszéd a közösség építésének és a kölcsönös segítségnyújtásnak a legkiválóbb eszköze, hiszen a szó a legnagyobb erő, amellyel az ember rendelkezik. Az életrevízió válhat a közösségi párbeszéd egyik kiemelkedő alkalmává.

Az életrevízió egy lépéssel túl található hitünk egyszerű megosztásán, hiszen benne van életünknek az evangéliummal való összevetése is és feltételezi a megtérés szándékát. Mégis már hitünknek másokkal való megosztása is igen messzire vezethet bennünket. Kifejtjük, miben hiszünk, mit remélünk személyes szinten. Ez nem ugyanaz, mint az apostoli megkülönböztetés,¹⁰⁸ ahol inkább arról van szó, hogy a közösség közösen elgondolkodik egy fontos döntés meghozatala előtt. A közös imádsággal sem egyenrangú, ahol az egyes személyek megnyilvánulnak az imában, miután meghallgattak egy közös olvasmányt. Nem szabad összetéveszteni természetesen a testvéri figyelmeztetéssel sem, amelyet négy szemközt kell végezni, és többnyire spontán módon zajlik. Különbözik a capitulum culparumtól is, amely talán inkább formális és látványos volt (az alázat gyakorlásának aszketikus formája), semmint hittapasztalat.

Mindenesetre a közösség nincs hiányában eszközöknek, ha a közösség valamennyi tagja előre kíván lépni. Az életrevízió és a hit megosztása véleményünk szerint nehezkesebben megvalósítható a nagy közösségekben, mint a kicsikben. Könnyűnek azonban sohasem könnyű. Könnyedén tudunk olyasmit megosztani másokkal, ami rajtunk kívül áll, míg nagy fáradtságunkba telik bensőnket feltárni mások előtt. Talán éppen itt, bensőnkben akar az Úr megváltoztatni. Ahelyett, hogy váratlanul behatolna lelkünk legrejtettebb zugaiba, inkább testvéreket adott mellénk, akik segítségünkre lehetnek ebben.

A különböző technikák csupán eszközök a közösség szolgálatában.

---

¹⁰⁸ P. GERVAIS: Revisione di vita in comunità, *Testimoni* 3. szám (1987. február).

2. KÖZÉPPONTBAN ISTEN IGÉJE

„Jöjj, és kövess!” (Lk 18,22) – ez az az evangéliumi vers, amely visszhangra talál bennünk, amikor szerzetesekké leszünk. A közös imádságnak, a közös liturgiának, a közös küldetésnek eredete az a tény, hogy egyazon hívásnak engedelmességtünk. „Kezdetben volt az ige” (Jn 1,1), utána következik annak az embernek a meghallgatása, aki a Szentlélektől vezetettve megfogadta az ígét, s ebből származik a karizma.

Az idő gyors múlása és a dolgok sürgető volta miatt sokszor megrekedünk e karizmánál, és nem állunk meg, hogy elmélyítsük a dolgokat és visszatérjünk eredetéhez. Nincs időnk arra, hogy friss lelkeségi vagy teológiai könyveket vegyünk a kezünkbe... akkor hogyan volna időnk arra, hogy egy olyan régi könyvet forgassunk, mint a Biblia?! Pedig ezt olvassuk nap mint nap a különböző liturgikus szövegekben... ez nem elég? Valóban elegendő volna, ha minden nap szánnánk egy is időt arra, hogy elmélkedjünk a szentmise vagy a zsolozsma szövegein. Mennyire ismerteknek tűnnek ezek, amikor rájuk fordítjuk figyelmünket! A legközismertebb bibliai részletek (a többit nem szoktuk felütni) műveltségünk részévé váltak, bár-mikor el tudjuk ezeket beszélni (a magunk módján), és kommentálni is tudjuk egy-egy olyan könyv értelmezését követve, amelyet olvastunk egyszer, vagy hajdanvolt fiatalkorunk biblikus professzorának szájíze szerint. Nem jut eszükbe, hogy valójában magunkat kellene átadnunk az igének, hogy az alakítson és értelmezzen bennünket. Nyilvánvaló, hogy ehhez idő kell. És kockázatos ez a gyakorlat: az ige felhasználójából könnyen eszközeivé válhatunk!

Salamancában évekkal ezelőtt teológiai felfrissítő kurzusokat szerveztek piaristák részére. Nemrégén a Generálsi Kongregáció javasolt biblikus képzést szentföldi utazással. Kiváló kezdeményezések ezek. Vajon mennyien kaptak az alkalmon az egyik és a másik esetben? Vajon hányan járnak valamilyen tanfolyamra, hogy felfrissítsék bibliai és teológiai képzettségüket? Reméljük, a többi szerzetes érdekében, hogy e kurzusok

résztevői nem alszanak babérjaikon, hanem tovább dolgoznak és másokat is bevonnak.

A tanulás az ige ismerete elmélyítésének egyik módja (amely fontos nekünk, tanult embereknek), de nem az egyetlen. Hány világi hívő döbrent meg bennünket imatalálkozókön mély bibliaismeretével! Meglehet, hogy nem tanultak annyit erről, mint mi, de talán nagyobb a hajlandóságuk a Szentlélek befogadására. Amíg nem győződünk meg teljes mértékben arról, hogy Isten igéje lelki életünk tápláléka, nem tudunk előrehaladni megértésében. „Isten igéje, az evangélium szavai, Jézus szavai az élet kenyere, amelyet ennünk, ennünk, ennünk kell. Ez vezet el bennünket a lényeghez” – írja Jean Vanier.¹⁰⁹

Isten igéjéről térjünk most át a közös imádságra. Miguel Angel Asiain már szólt a személyes imáról a *Piarista istentapasztalat* című könyvében,¹¹⁰ tőle merítjük az itt következőket. Amikor együtt imádkozunk, és itt a zsolozsmázásra gondolok, Isten igéjét helyezük közösségünk középpontjába. Konstitúcióink nagyon erősen hangsúlyozzák a közös imádság fontosságát (39. pont). Amikor együtt mondjuk vagy hallgatjuk Isten igéjét, azt a vágyunkat próbáljuk ezzel kifejezni, hogy közösségünk középpontja Krisztus legyen. A Lélek ösztönzésére az Atyához fordulunk. A közösség részesül ezáltal a szentháromságos közösségből. Az ige vezet bennünket, az ige ad küldetést, amint a tizenkettőnek is.

A közösségi imádság ideje alapvető a közös élet kiépítéséhez, és egyben annak a figyelmeztetésnek is jele, hogy őrizzük meg az egyensúlyt a közösségi élet és a lelkipásztori tevékenység között. Az a közösség, amely nem tud időt szakítani legalább naponta egy közösségi alkalomra, át kell, hogy vizsgálja közösségi tervét. A közösségi imát valakinek elő kellene készíteni (például a hebdomadáriusnak), aki ezzel segít a többieknek. Nem lehet ez olyasmi, amit egyszerűen csak megszokásból végzünk. A

---

¹⁰⁹ J. VANIER: i. m., 175.

¹¹⁰ Piarista Rend Magyar Tartománya, Budapest, 2016. (Eredetileg: *La experiencia de Dios en el escolapio*, Casa Generalizia dei Padri Scolopi, Roma, 1992.)

lehetőségek függvényében be lehet vezetni egy kis éneket, egy kis zenét, egy apró változtatást, ezek segíthetnek abban, hogy jobban tudjunk imádkozni. A pontosság mindenki részéről, a kápolna kialakítása és előkészítése szintén segítségünkre lehet.

Megmarad ezenfelül a Biblián végzett egyéni „munka”, ugyanakkor közös a szándék, hogy a Biblia legyen közösségi életünk irányadó normája és ez megnyilvánulhat egy-egy speciális liturgiában a zsolozsmán túl, amely „a mindennapok kenyere”. Egy-egy igeliturgia előkészítése a liturgikus év egy fontos időszakában, egy találkozó, egy lelkigyakorlat, egy kiemelkedő esemény alkalmából lehetséges kell, hogy legyen minden közösségben; megszokott dolog, nem különlegesség. Ahhoz, hogy növekedhesek, szükségem van az ígére, amelyet meghallgatok, de arra az, ígére is, amelyet ajándékba kapok, testvérem értelmezésében. A közösségben élő szeretet jele egymásnak az ígével történő „megkínálása”.

3. AZ EUCHARISZTIA, A KOMMUNIÓ JELE

„Számunkra az eucharisztia közös megünneplése annak hiteles jele, hogy közösségünk a testvériségben épül” – olvassuk a Konstitúciókban (44. pont). A búcsú legmagasztosabb pillanatában, amikor az apostoli közösség vette őt körül, Urunk megalapította az eucharisztia szentségét, és ezt mondta apostolainak: „Ezt cselekedjétek az en emlékezetemre.” A közös „kenyértörés” fontosságáról több alkalommal is szól az *Apostolok cselekedetei* és Szent Pál is. Az egyház mindig az eucharishtiában látta liturgikus életének középpontját, a keresztény élet lényegi forrását. Az egyház életének, „csúcspontja” és „forrása” az eucharisztia, amint a II. vatikáni zsinat fogalmaz (SC 10).

Olyan alapelvről van itt szó, amelyet nyilván mindnyájan nehézségek nélkül el tudunk fogadni, bár a gyakorlatba történő átültetés terén már nehézségekbe ütközünk. A piaristák túlnyomó többsége egyben pap is, és ennek meg kellene könnyítenie az eucharisztia közös megünneplését. Ennek ellenére

a gyakorlatban az a helyzet, hogy amennyiben plébániai szolgálatot végzünk, vagy szerzetesnők közt szolgálunk, úgy a hívek számára misézünk, ki-ki, amikor tud. Ha viszont iskolában dolgozunk, sokszor úgy találjuk, nem szükséges nap mint nap szentmisét mondanunk, esetleg az időbeosztás foszt meg minket attól a lehetőségtől, hogy részt vehessünk az előirányzott közösségi koncelebrált szentmisén. Ennek eredménye pedig az, hogy a gyakorlatban sok közösség igen ritkán van együtt teljes létszámban, hogy együtt ünnepelje meg az eucharisziát.

Azután ott vannak a személyes akadályok is: van, aki jobban szeret magában misézni, a fiatalok monotonnak tartják a rituálé által szabályozott misét, az idősebbek nem nézik jó szemmel az újításokat... És végeredményben mindannyiunkban van bizonyos mértékű félelem, hogy mély szinten találkozunk másokkal. A koncelebrációban lehetőség van arra is, hogy a dialógusformájú szentbeszédben megosszuk egymással hitünket, ám ez nem megy egykönnyen semelyikünknek sem.

A Konstitúciók azt is kimondják, hogy „naponta vegyünk részt az Úr lakomáján” (44. pont). Amikor személy szerint nem érezzük annak szükségét, hogy naponta részt vegyünk a szentmisén, talán valami nem jól alakul bennünk. Amikor ez a kétely közösségi szinten merül fel, az egész közösségnek kell önvizsgálatot tartania. Ha lelkipásztori tevékenységből kifolyólag nehéz a mindennapos koncelebrált szentmisét megoldani, legalább hetente néhány alkalommal elfogadottnak kellene lennie, hogy minden közösség megajándékozza magát a koncelebrált eucharisziával.

Említettük már, milyen fontos jól előkészíteni a közös imaalkalmakat és összejöveteleket. Ugyanez vonatkozik a koncelebrált szentmisére is, amelyet lehet lélektelen rítusként kezelni a mindennapokban, vagy éppen ellenkezőleg, ünnepként, olyan pillanatként, amely a legfontosabb az egész nap során. Nyilván az eucharisztia megünneplésének módjában tükröződni fog a közösség mindennapos élete, hiszen a közösség mutatja be az eucharisziát. Ugyanakkor az is igaz, hogy az eucharisztia alakítja

a közösséget.¹¹¹ Emberi szinten a szentmise a kommunikáció kiemelkedő eseménye, amennyiben megfelelően elő van készítve; a hit szintjén az eucharisztia az az elem, amely egybeköt bennünket egymással, a többi emberrel és Istennel.

A mindennapos szentmise előkészülete egyszerűen abból áll, hogy kijelölünk egy-két éneket, rövid elmélkedést fűzünk az olvasmányokhoz, igyekszünk kivenni a részünket az egyetemes könyörgésekből. A valamilyen kiemelkedő alkalommal mondott szentmise előkészületei viszont sok ember számára jelentenek munkát. Ezekben az esetekben figyelmünket ráirányíthatjuk az eucharisztia és az élet kapcsolatára (egy fontos látogatás, évforduló, megfelelő súlyú esemény), és bevezethetünk valamilyen idevágó szimbolikus gesztust is. A liturgia teret enged a kreativitásnak és annak, hogy mindenki kivegye belőle a részét. Jobban meg kellene ragadnunk ezeket az alkalmakat. És még nem is szóltunk arról, hogy miképpen taníthatjuk egymást az eucharisztia mélyebb megünneplésére, és miként válhat ez kincseskamránkká más alkalmakkor, mint például, ha felnőttek, gyerekek vagy fiatalok számára mondunk szentmisét.

Megvan a maguk jelentősége a nem spirituális jellegű részleteknek is. Elsőként az időnek. Kalazancius azt kívánta, hogy a rendes szentmise ne tartson tovább fél óránál.¹¹² A koncelebrált szentmisének viszont nem szabadna kevesebb ideig tartania: még ha egész nap futkostunk is, az imádságnak, a szentmisének és az ebédnek megállást kellene jelentenie e rohanásban. Gondot kell fordítani a helyre is: a szépségre, rendre, tisztaságra. A liturgikus tárgyakra és a berendezésre. Ilyen súlyú kérdésben nem engedhetjük meg magunknak sem a hanyagságot, sem a zsugoriságot. A sekrestyéért felelős személy igen fontos funkciót tölt be. Szorgalmával segít a közösségnek jobban megünnepelni a liturgiát.

¹¹¹ Vö. A. ALAIZ: i. m., 254–267.

¹¹² D. CUEVA: *Calasanz, mensaje espiritual y pedagógico*, ICCE, Madrid, 1997, 146.

4. MÁRIA, A KÖZÖSSÉG MINTAKÉPE

A piarista rend Mária oltalmába ajánlja magát (Konst. 11.), mintaképének tekinti őt (Konst. 40.), és követi őt abban, ahogyan Krisztus misztériumába belemerült (Konst. 47.). Amikor Kalazancius művét Mária oltalmába ajánlotta, ebben más rendalapítókat vett alapul, mégis ezzel sajátos utat jelölt ki számunkra. Megértette, hogy Mária az egész egyház szimbóluma és mintaképe, és e felismerését örökül hagyta ránk. Rendünk naptárában a Mária-ünnepeknek különös súlya van, templomaink és közösségeink közül többen a Szűzanyáról kapták nevüket, és valószínűleg egyetlen kápolnánkból sem hiányzik Mária képe. Ennek a hagyománynak támogatnia kellene Mária iránti tiszteletünket, személyes és közösségi szinten egyaránt.

Itt csak egy-két vonására utalunk e Mária-tiszteletnek, és néhány kiegészítő megjegyzést fűzünk hozzájuk a közösségi életbe való jobb beépítés érdekében.

- a) Mária elfogadja az Isten tervével való együttműködést. Ez a mi fő célunk is: hagyni, hogy az Úr munkálkodjon rajtunk keresztül. Cselekedeteink legmélyén nem a mi akaratumk áll, hanem Istené. Nem a mi érdekeink vezérelnek minket, hanem az övéi. Mielőtt fontos döntéseket hoznánk, mindig számba kellene vennünk erre szóló hivatásunkat.
- b) Mária magába fogadja Jézust és a világnak adja. Nem mindig könnyű közösségeinkben helyet szorítanunk Krisztusnak, mert mindennapos teendőink közepette megfeledkezünk arról, hogy feladatunk a bennünk növekvő Krisztust adni a világnak. Pedig, ha ő nem él bennünk, vajmi keveset tudunk felkínálni az embereknek. Máriától meg kell tanulnunk, hogy miként töltsön be bennünket Isten, hogy továbbadhassuk.
- c) Mária szívében őrzi a neki szóló ígét és elmélkedik rajta. Az ige olyan, mint egy mag, amely kihajt. Képzeljük magunk elé Máriát, amint elmélkedik, imádkozik. Szá-

munkra nehéz megtalálni az egyensúlyt, olykor küldetésünk diktálta szükségéből kifolyólag.

- d) Mária a kereszti követi fiát. Ez a követés a vele való teljes közösséget jelenti, azt, hogy úgy élt, ahogyan Krisztus, Vele együtt vett részt a kánai menyegzőn és a kereszttúton. Mindennapjainkban Mária példájának kell figyelmeztetnie bennünket a hűsége.
- e) Mária az egyház középpontja. Ott volt a pünkösdi ünnepén. Továbbra is jelen van a hívők közösségében, az egyház egész történelme során. Mi, piaristák, az egyház kebelében születtünk és az egyház szolgálatában állunk. Közösségi szempontból is fel kell tennünk a kérdést, hogy ez valóban így van-e, vagy inkább elkülönülünk a helyi egyháztól és elhatárolódunk az egyházmegyei iránymutatásoktól.

Mária-tiszteletünk alapvetően lelkünk mélyén zajlik, bizonyos ünnepeken kifelé is nyilvánul, és akkor, amikor a piarista hagyomány számára kedves imádságot mondunk el (*Sub tuum praesidium...*, *Tizenkét csillagú korona*). Ennek a hagyománynak a megőrzése valószínűleg nem jelent különös gondot. Egyéni- leg és közösségileg is nagy erőt kell kifejtenuk egész életünk során, hogy megtanuljuk Mária magatartását Fiával szemben.

SZEMPONTOK AZ EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI REFLEXIÓHOZ

1. Gyakoroljuk-e valamilyen módon közösségünkben az életrevíziót? Hajlandók vagyunk-e továbblépni ezen a területen?
2. Törekszünk-e arra, hogy liturgiánk mindinkább bevonjon mindenkit? Igyekszünk-e megújulni, új formákat kitalálni, amelyek segítenek nekünk az imában és a liturgia végzésében?
3. Hogyan ítéljük meg közös imaalkalmainkat? Milyenek közösségi eucharisztikus ünnepeink? Min lehetne javítani?
4. A közös imádság és a többi liturgikus cselekmény kötelezettséget jelentenek számunkra, vagy tapasztaljuk, hogy éltetik közösségünket?
5. Közösségi szinten milyen helyet szánunk a Biblia olvasásának és tanulmányozásának?
6. Milyen közösségi cselekményekben mutatkozik meg Mária iránti tiszteletünk? Hogyan értékeljük ezeket?

XI. A FOGADALMAK ÉS A KÖZÖSSÉG

1. A MEGSZENDELTSÉG ÉS A FOGADALMAK

A közösségi életnek megvan a maga jogi struktúrája. Az új egyházi törvénykönyv 573. kánonja, amely a szerzetesrendekről rendelkezik, a következő kijelentéssel kezdődik: „Az ember életét az evangéliumi tanácsok megfogadásával szentelheti Istennek”, és valamivel odébb ezt a meghatározást adja a szerzeteseknek: „azok, akik fogadalmat tesznek az evangéliumi tanácsok: a tisztaság, szegénység és az engedelmesség megtartására”. A CIC itt nem tesz mást, mint a II. vatikáni zsinat tanítását alkalmazza, amely, hűen egy hosszú tradícióhoz, a szerzetesi élet alapjának „az Isten által megszentelt tisztaságot, szegénységet és engedelmisséget” tekinti (LG 43, PC 1). A mi Konstitúcióink is maguké- vá teszik ezt a zsinati tanítást (Konst. 16., 28.; V., VI., VII. fejezet). Ez a szerzetesi életről alkotott hagyományos felfogás, amely szerint tanításában az Úr megfogalmazott néhány „irányelvet”, amely minden egyes keresztényre érvényes, és néhány „tanácsot” a sajátos hivatással rendelkezők számára. Ez olyan látásmód, amellyel egyesek vitába szálltak az utóbbi időben. *Thaddée Matura* kimutatja,¹¹³ hogy az Újszövetségben nem lehet megtalálni ezt a különbségtételt azok között, akiknek az egyik és másik típusú tanítást Krisztus szánta, hiszen Jézus minden követőjét felszólítja a tanácsok szerinti életre. Ez az értelmezés (más teológusokkal egyetemben) a szerzetesi élet sajátjaként a tanácsok megélésének radikalizmusát tartja. (A radikalizmus önmagában

---

¹¹³ T. MATURA: *Suivre Jésus. Des conseils de perfection au radicalisme évangélique*, Cerf, Paris, 1983.

nem újdonság: emlékezzünk arra, hogy Kalazancius miképpen javasolta a három fogadalmat megélni azokon a káptalanokon, amelyeken az eredeti Konstitúció kialakult.)

Nyilvánvalóan kényes kérdésről van itt szó. A megszentelt élet több mint a hármas fogadalom, mégis nehéz további kulcsfontosságú elemeit szimbolizálni, mint például

- a hivatás-megszenteltség-küldetés harmóniáját,
- a közösségi és az eszkatológiai dimenziót,
- a spirituális élet alapvető követelményeit,
- a szerzetesi intézmény saját karizmáját,
- míg a három fogadalom közvetlenebbül értelmezhető antropológiai síkon, és viszonylag könnyebben kifejezhető.¹¹⁴

A szerzetesi élet a fogadalmak nélkül nem volna ugyanaz, de akkor sem volna ugyanaz, ha csupán a fogadalmakra szorítkozna.

Elemzésünkben tovább haladva *Xavier Pikazá*val azt mondhatjuk, hogy a fogadalmak a szerzetesi élet szükséges eszközét jelentik, de nem tekinthetők kezdetének vagy alapjának.¹¹⁵ Tekintsük őket inkább a közös életre szóló tanács sajátos kiterjesztésének. Valójában nem az a lényeg, hogy szegényné, tisztává és engedelmessé váljak, hanem az, hogy a többi testvérrel való együttélésem Isten országának jele lehessen, amely már jelen van itt, a világban. Közösségben élni viszont csak akkor tudok, ha lemondtam a családalapításról, ha rászántam magam a másokkal való vagyonszövésre, és alávettem magamat a közös élet és cselekvés szabályainak.

A „fogadalom” szónek két jelentését különíthetjük el a Bibliában. „Fogadalmat tenni” annyit jelent, mint megígérni valamit Istennek, kivéve azt a közhasználatból (Lev 27; MTörv 23,22–24). A Bibliában megtaláljuk a „nazirátusi fogadalom” fogadalmát is (Szám 6,1–21), és itt is ez a jelentés lép előtérbe: elkülöníteni valamit Isten számára. Az Újszövetségben csak

---

¹¹⁴ A szerzetesi életről szóló szinódus előkészítő dokumentuma, 5. pont.

¹¹⁵ X. PIKAZA: i. m., 77.

egyszer találkozunk ezzel a szóval (ApCsel 21,23–26), Pálnak egy átmeneti fogadalmával kapcsolatban.

A köznyelvben a „fogadalmat tenni” kifejezés azt jelenti, hogy valaki nyilvánosan kijelenti, hogy egy meghatározott életformát választ, amelyet elismert az egyház. A három, minden szerzetes számára közös fogadalomhoz bizonyos esetekben továbbiakat fűznek. Mind a két jelentésben valami teljesítendő feladat rajzolódik ki, de egyébként kevés közöset fedezhetünk fel a fogadalom biblikus (Isten számára különválasztani) és kánonjogi értelme (életforma) között. Hozzáteszük még ehhez, hogy a nyugati egyházban a fogadalmak csak a 13. században bukkannak fel, míg a keleti egyházban mind a mai napig ismeretlenek, úgy tűnik tehát, hogy a fogadalmakat nem szabad a szerzetesi élet fő kifejezési formájának tekintenünk. Eszközök csupán, és nem célok. Persze nem akármilyen eszközökről van itt szó, hanem olyanokról, amelyek az egyes ember antropológiai felépítésének megfelelnek. A fogadalmak az ember alapvető vágyaitól való megszabadulását képviselik, és azért van belőlük három, amiért Jézusnak is három kísértést kellett kiállnia (Lk 4,1–13): „Mondd ezeknek a köveknek, hogy legyenek kenyérré” (tisztaság), „Neked adom ezeknek a birodalmaknak minden hatalmát és dicsőségét” (szegénység), „Vesd le magadat” (engedelmesség).

Jaume Pujol¹¹⁶ az ember legjobb lehetőségeivel köti össze a fogadalmakat: *lenni* (engedelmesség), *szeretni* (cölibátus), *birtokolni* (szegénység). Összeköti az egyház alapvető jellemzőivel is, ebben a sorrendben: *martíria*, *diakonia-didaskalia*, *koinónia*. Xavier Pikaza¹¹⁷ a fogadalmakat a 1Jn 2,12 segítségével a világba zárt ember alapvető jellemzőivel köti össze: a hústest ereje (tisztaság), a szemek kívánsága (szegénység), az élet gőgje (engedelmesség), vagy más szavakkal: szexualitás, bírvágy és hatalomvágy. A fogadalmak, az ő véleménye szerint krisztológiai momentumot is tartalmaznak: az engedelmesség (*ob-audire*)

¹¹⁶ J. PUJOL: i. m., 60–62.

¹¹⁷ X. PIKAZA: i. m., 79–88.

Isten igéjének meghallgatásába és befogadásába vezet be bennünket, a szegénységben Krisztust követjük mindenről lemondva és testvéreinkben szolgálva őt, a tisztaság révén Krisztusnak mint vőlegénynek egyetemes szeretetében verünk gyökeret.¹¹⁸

A fogadalmakkal kapcsolatban az emberek első benyomása negatív, mintha olyasmiről volna szó, hogy megfosztjuk magunkat valamitől, ami fontos az embernek: a tisztaságban megfosztjuk magunkat a családalapítástól, a szegénységben a személyes javak birtoklásától, míg az engedelmisség eszerint lemondás arról, hogy valaki saját akarátát cselekedhesse. Pedig a fogadalmak alapvetően pozitív tartalmat hordoznak, a „több” emberség választását jelentik, amint ezt látni fogjuk, amikor egyenként elemezzük őket. Nem teherről van tehát szó, hanem éppen hogy a teljes szabadság és érettség felé vezető útról. Ugyanakkor megvan a három klasszikus fogadalomban a lemondás és teljesség kettőssége, s ezért ezek különböznek azoktól a kiegészítő fogadalmaktól, amelyek esetleg kísérik őket. Például attól a negyedik fogadalomtól, amely valakit a tanításhoz (Konst. 3.), vagy a missziókhöz köt, mivel ezek csak egy sajátos módját jelentik a küldetés teljesítésének (amely az engedelmisségi fogadalommal áll kapcsolatban), és nincs meg bennük az az antropológiai sűrűség, mint az első háromban.

2. A SZEGÉNYSÉG

Konstitúcióink VI. fejezete teljesen világos: ha átültetnénk ezt a mindennapos gyakorlatba, többet nem is kívánhatnánk ezen a téren. Elhagytuk ugyan a Kalazancius által a szerzetesek fogadalmára alkalmazott „legnagyobb szegénység” (somma povertà) kifejezést (CC 31), alapvetően megváltoztattuk már a szegény-

---

¹¹⁸ E. DREWERMANN, a vitatott német teológus-pszichiáter franciául éppen megjelent *Fonctionnaires de Dieu* című művében (Albin Michel, Paris, 1993.) úgy beszél a fogadalmakról, mint „megszabadító szegénységről”, „megnyitó engedelmségről”, „felemelő alázatról” és „olyan gyengédségről, amely álmokat ébreszt és olyan szeretetről, amely megnyitja az utakat”.

ség megélésének azt a módját is, amelyet ő megálmodott, ami normálisnak tűnő dolog, ha az idők előrehaladtát tekintjük. Attól tartok azonban, hogy a szegénység mai megélésének módja csak részben felel meg annak, amit Konstitúciók javasolnak. Minthogy kockázatos volna ezen a téren általánosítanunk, arra kérek itt minden közösséget (és minden egyes szerzetest), hogy alkalmazza magára, amit előadni szándékozom.

Szegénységi fogadalmunknak van egy személyes és egy közösségi dimenziója, úgy gondolom, hogy az első körül nem akadnak általában problémák. A „szegénységet” a „közvagyonnal” cseréljük fel: nincsenek személyes javaink, tulajdonunk. A szegénység közösségi dimenziójával kapcsolatban azonban vannak kételyeim. Tudatában vagyok, hogy a Konstitúciók 68. pontja arra ösztökél bennünket, hogy fejlesszük intézményeinket, s ehhez pénzre van szükség, sok-sok pénzre. De ugyanez a pont arra is figyelmeztet bennünket, hogy kiknek a javára kell fejlesztenünk az intézményeket: a szegények javára. Innen kell mindent újra szemügyre vennünk. Meg kell vizsgálnunk, hogy ha valamelyik városban felújítunk egy-egy oktatási intézményt vagy éppen újat építünk: valóban elsősorban a szegényekre gondolunk-e, vagy inkább csak meg akarjuk őrizni azt a presztízst, amely „megillet minket” a város jómódú polgárai között. Ha valóban a szegényekért tevékenykedünk, azokért, akiknek semmijük sincs, kevésből is csodát lehet művelni. A szegényeknek nem eszközök sokféleségére van szükségük, hanem elsősorban a mi személyünkre.

Azért beszéltem az intézményekről, mivel ezeknek a színvonalára általában meghatározza az azt működtető közösség életszínvonalát is. Amikor új intézményt építünk, általában a szerzetesek számára fenntartott helyiségeket is felújítjuk, és olykor (a higiéniai kívánalmakkal, a pihenés iránti szükséggel, a jobb kiszolgálással indokolva) lakásaink mind komfortosabbak lesznek. Meg sem kérdezzük magunktól, hogy a szomszédságunkban lakó szegényeknek vajon jut-e ennyi kényelem, hanem elsáncoljuk magunkat az építészek szakvéleményei mögé, akik „a mi javunkat akarják” (és a magukét,

átmenetileg, amíg ott tartózkodnak). Ha azonban túl nagy távolság választja el életünket a szegényekétől, lehetetlen lesz megértenünk és szolgálnunk őket.

Azt hisszük, azért vagyunk szegények, mert javaink közősek. Inkább azáltal kellene magunkat szegényeknek éreznünk, hogy szegénységünk közös.¹¹⁹ Viszonyítási mintánkul a nyugati középosztály szolgál. De hiszen ez a középosztály, különösen a városokban, ahol iskoláink többsége is található, bolygónk szűk és előjogokban bővelkedő rétegéhez tartozik. Mit jelenthetnek szavaink, amikor szolidaritásról, testvériségről, osztozásról, a boldogságokról beszélünk, ha mi vagyunk az elsők ezek nem megélésében? Ha sok tulajdonnal rendelkezünk, habár közösen, ez csak a kollektív egoizmus jele, és ez egyáltalán nem jó hír a világ szegényei számára. Közösségi életünkkel, ha az tehetős és könnyű, egyáltalán nem teszünk tanúságot a szegénységről. Az emberek nem vakok, és rátalálnak az evangéliumi értékekre ott, ahol valóban fellelhetők. Jó néhány esztendő eltelt azóta, hogy VI. Pál pápa változásra szólított fel bennünket, hogy egynémely intézményünket a szegények szolgálatába állítsuk és külsőleg is viseljük a hiteles szegénység jeleit.¹²⁰ Tegyük fel maguknak az egyes közösségek a kérdést, vajon követik-e az ő buzdító szavait?

A szegénység minden szerzetesrend egyik tartópillére. Ha ez meginog, minden összedől. Ennek oka (s ez Isten nem is nagyon titokzatos tervének része), hogy a megváltás a szegényektől jön. Mindenkinek az üdvössége, még a gazdagoké is. „Ő, bár isteni természetű volt, nem ragaszkodott Istennel való egyenlőségéhez, és önmagát kiüresítve szolgai formát öltött...” Olyan szavak ezek, amelyek szíven találnak minket. Hogyan mernénk mi ennek az ellenkezőjét cselekedni? Nem nehéz megjósolni, hogy csak azoknak a szerzetesrendeknek (és rendtartományoknak) lesz jövőjük, amelyek határozottan

---

¹¹⁹ A. ALÁIZ: i. m., 280kk.

¹²⁰ *Evangelica testificatio*, 18. pont.

és világosan állást foglaltak a „sine glossa” szegénység mellett. Akkor fel kell tennünk magunknak a kérdést, hogy mi fontosabb számunkra: személyes kényelmünk vagy rendünk jövője.

Nehéz talán elindulnunk ebben az irányban, nem is lehet mindent máról holnapra megváltoztatni. Minden közösségnek fel kellene tennie magának a kérdést, hogy lakhelyén és intézményeiben „a szegénység tündököl-e”, ahogyan azt Konstitúcióink 67. pontja megkívánja, s ha nem így van, bizony a megtérés útjára kell lépünk. Minden rendtartománynak oda kellene figyelnie a szegénység szegletkövére, amikor megnyit egy-egy új intézményt, vagy új lakhelyet vesz használatba. Jövőnk forog kockán minden egyes döntés esetében.

3. A TISZTASÁG

Azzal kell kezdenünk, hogy meghatározzuk a különbséget cölibátus és tisztaság között.¹²¹ Cölibátus alatt azt a papi szolgálattal járó önmegtartóztatást értjük, amelyet a római katolikus egyház megkíván papjaitól. Nem tartozik a szolgálat lényegéhez, és nincs meg benne a szerzetesi tisztaság minden árnyalata, amely a közösségben megszentelt életben értelmezhető, egy küldetés szolgálatában.

A megszentelt tisztaságot elsősorban Isten ajándékának tartjuk, és nem magunkra erőltetett aszkézisnek. Ebből a szempontból értelmetlen volna, ha a szentségi házasságot „alacsonyabb rendű”, kevésbé szent állapotnak ítélnénk meg. Az is helytelen volna, ha másik nemhez tartozó embereket csak „veszélynek” tartanánk, akik elől menekülnünk kell. Nem időszerű már azoknak a szerzeteseknek a tisztasága, akik sohasem emelik fel a földről tekintetüket. A pszichológia hozzásegített bennünket, hogy megértsük, mi az egészséges és kiegyensúlyozott, és mi az, ami beteges. Isten nem akarja, hogy betegek legyünk.

---

¹²¹ X. PÍKAZA: i. m., 127kk.

Isten ajándéka, hogy közösségben élünk. Nyilvánvalónak tűnik, hogy a szerzetesi közösség csak nőtlenek (nem házások) között jöhet létre, hiszen a család természetét tekintve erősebb kötelék, és így mindig a megszentelt élet elé kellene helyezni, ha házias emberek próbálnának meg szerzetesi közösséget létrehozni. Ugyanebből az okból kijelenthetjük, hogy az olyan tisztasági fogadalom, amely csak saját javunkat szolgálná (?) és nem a közösséget építené, terméketlen maradna. Amit fentebb Isten országának jellegéről, a közösség eszkatológikus jellegéről elmondtunk, érvényes a megszentelt tisztaságra is. Egy állapot, egy törvény sohasem válhat jellé: az egyetlen valódi jelet az ezeket élő személyek képviselik. Ezzel a Konstitúciók 52. pontjára utalunk: csak akkor teszünk tanúbizonyságot Isten országának csodálatos voltáról, ha valóban közösségben, boldogságban és szeretetben élünk, és nem azáltal, hogy együtt élünk, nők kizárásával.

Nőtlenül élünk, szerzetesekként, küldetésünkért. A pap tökéletesen eleget tudna tenni szolgálatának házias emberként is (ennek bizonyítékául a keleti egyházak szolgálnak), egy szerzetes nem tehetné meg ugyanezt. Küldetésének lényege, a többieknek való tökéletes önátadás nem valósulhatna meg, ha egy családdal is kellene törődnie. Itt is felidézzük az előző bekezdés érvelését: tisztaságunk haszontalan, ha nem arra szolgál, hogy teljesen felebarátaink szolgálatára szánhassuk magunkat. Az olyan szerzetes, aki csak arra ügyel, hogy megtartsa tanári óráit, hogyan lehetne Isten emberek iránti végtelen szeretetének jele, azé a szereteté, amelyet Istennek szentelt életünkben törekszünk kifejezni és megélni?

A tisztaság kérdéskörében is folyamatos képzésre szorulunk. Bőven akadnak könyvek, amelyek felhívják figyelmünket a túlzásokra az egyik és a másik irányban. Az aggodalmaktól mentes óvatosság vezethet el bennünket a teljesebb érettségre, az egyensúlyra. Olyan embereknek, mint amilyenek mi is vagyunk, akik gyerekekkel és fiatalokkal foglalkoznak, az érzelmi érettség alapvetően fontos. Tévedéseink súlyos károkat tehetnek bennük. A humán tudományok Freud óta elegendő

utat tettek meg ahhoz, hogy olykor egy teszttel ellenőrizhessük, rendben vagyunk-e ezzel a kérdéssel.

Térjünk vissza a közösségi életre. Ténykérdés: ahhoz, hogy elégedettnek érezhessük magunkat, mindnyájunknak szüksége van arra, hogy szerethessen és szeressék. Az a szigor azonban, amellyel a tisztasággal kapcsolatos dolgokat kezelték, visszahúzódtó emberré nevelt bennünket, akinek nem könnyű kifejezni érzelmeit. Az önfegyelem (a csend) érdemnek számít. Nem volna káros, ha olykor „testvéribb” hangot tudnánk egymás között megütni. A szeretet ezeken az apró részleteken keresztül is hatni akar...

4. AZ ENGEDELMESSÉG

Ha szembeállítanánk egymással a Konstitúciók 73. és 74. pontját, meglepő különbséget vehetnénk észre: a 73. pontban „felajánlásról”, „elfogadásról”, „alávetettségről” esik szó, míg a 74. pont inkább így fogalmaz: „próbáljuk felfedezni”, „véleménycsere”, „vágyak”, „jelek”, „közvetítés”. Az első esetben az engedelmességi fogadalom klasszikus megközelítésével állunk szemben, a második esetben egy modern felfogás tárulkozik ki előttünk. Mindkét esetben megtaláljuk természetesen a magyarázatot: az engedelmesség azon akaratunk kifejezése, hogy Isten tervét mindegyikünkre és a közösségre nézve is magunkévá tegyük.

Félre kell tennünk az engedelmességről alkotott „negatív” felfogásokat: nem azért teszünk fogadalmat, hogy szenvedhessünk, vagy mert mindörökké gyermekek akarunk maradni és szükségünk van egy olyan „apára”, aki tilt és engedélyez. A hulla vagy a csacsi hasonlata évszázadokkal ezelőtt hasznos volt, de mára a pszichológia ezen a téren is sokat fejlődött és másként tárja elénk a kiteljesedett ember valóságának képét. Az érett ember felelősséget vállal, képes meghallani (*ob-audire*) azt, amit Isten vár tőle, és képes válaszolni hívására. Jól tudja, hogy Isten azt akarja: mindig az életet válasszuk, ne a halált.

Az egyetlen halál, amelyet Isten elvár tőlünk az, amely másoknak életet ad, és, mint Krisztus halála, a feltámadáshoz vezet.

Más fejezetekben szóltunk már az előjárókról-animátorokról és a közösségben szükséges kommunikációról. Úgy gondolom, hogy mindazok után, amit elmondtunk, helyesebb volna a „testvéri párbeszéd fogadalmáról”, és nem „engedelmességi fogadalomról” beszélnünk. Ha az engedelmesség arra szorítkozik csupán, hogy oda megyek, ahova küldenek, és megteszem azt, amit kérnek tőlem, a megszentelt élet vajmi keveset érne: bármilyen funkcionárius éppen így viselkedik. A szerzetesi engedelmesség ennél nyilvánvalóan továbbmutat. Beleértendő önmagunk folytonos kérdése, hogy valóban megfelel-e (megfelelünk-e) annak, amit Isten tőlem (tőlünk) vár. És ez nemigen lehet egyetlen ember hatalmában, hiszen hiányzik ehhez a horizontja. Ha önmagunkon gondolkodunk, könnyen a nárcizmus hibájába eshetünk, vagyis jónak képzelhetjük magunkat. Testvérünk más szempontból ismer minket és tanácsot adhat abban, hogy mit változtassunk nézőpontunkon. Például az előjáró testvér (miért is ne?), minthogy az ő küldetése éppen a személyek kísérése. Az egész egybegyűlt közösség arra kap meghívást, hogy ítélje meg kinek-kinek a karizmáját, és saját jövőjét az intézményes mechanizmusok (káptalanok, tervek) keretében.

Azt gondolom, hogy amikor az engedelmességről beszélünk, túlzottan a készségre fektetjük a hangsúlyt, és jóval kevésbé egymás meghallgatására és a keresésre. Az az alázat, amelyre szükségünk van ehhez, nem kritikátlan alávetettség, hanem a párbeszéd és a véleményalkotás. Meg kell mondani, hogy ha önmegtagadásról szóltunk, sokszor az, hogy elmondjuk véleményünket, és párbeszédet folytassunk, nagyobb áldozatot kíván, mint a témával való egyetértés.

Nem akarjuk elvitatni az előjáróktól az utolsó szó jogát, csupán arra gondolunk, hogy az engedelmesség mindennapos gyakorlása sokkal inkább a párbeszédre és azon a keresésen keresztül zajlik, amellyel Isten akaratát igyekszünk megvalósítani életünk minden pillanatában. Az így megélt engedel-

mességnek lehetővé kell tennie számunkra az érettség könnyű elérését, a közösség nagy összetartó erejét, valamint Isten és az emberek tökéletesebb szolgálatát.

SZEMPONTOK AZ EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI REFLEXIÓHOZ

1. Milyen kritériumok szerint mérjük szegénységünket? Kell-e valamin javítanunk személyes vagy közösségi szinten?
2. Van-e szegénységünknek valamilyen külső jele, személy szerint és közösségi szinten? Költségvetésünk mekkora hányadát szánjuk karitatív célra?
3. A világiakkal való kapcsolatunkban milyen típusú elővigyázatosság vagy korlát jellemez minket?
4. Képesek vagyunk-e valódi barátságban élni, a házon belül és azon kívül? Szükségünk van-e erre a barátságra?
5. Volt-e valaha valamilyen konfliktusunk az engedelmességgel összefüggésben? Megoldódott-e ez megfelelően? Mit tanultunk az esetből?
6. Milyen szinten vagyunk képesek párbeszédre egy vagy két emberrel, illetve a közösség egészével? Hisszük-e, hogy a másik ember közvetíti Isten akaratát nekünk?
7. Milyen a kapcsolatunk (bizalom, készség) elöljáróinkkal szemben? (A generális küldött ezzel kapcsolatban egy érdekes és kompromittáló kérdőívet...)

XII. KÖZÖSSÉG ÉS KÜLDETÉS

Nem a küldetés kérdéskörében kívánunk itt elmélyedni, hiszen ennek szükségszerűen a jelen könyv után egy újabbat kell szentelni. Mégsem lehet azonban teljesen figyelmen kívül hagyni, mert sok helyen összefonódik a közösségi étellel. Az itt következők bevezetésnek tekintendők a jövőben megjelenő kiadványhoz.

1. MEGSZENTELTSÉG, KOMMUNIO, KÜLDETÉS

A szerzetesi étellel foglalkozó szinódus előkészítő dokumentuma a megszentelt élet elsődleges elemeként a hivatás, megszenteltség és küldetés közötti egységet emeli ki.¹²² A küldetés a hivatás és a megszenteltség célja: Jézus elhívja Pétert, Jakabot és Jánost, majd apostolaivá teszi őket, hogy hirdessék az evangéliumot minden népnek. Egység van ezek között az időben egymást követő események között. *Xavier Pikaza* ezért egy időben mutatja be a szerzetesi élet három középpontját, amelyekre csaknem ugyanezeket a kifejezéseket használja: megszenteltség, kommunio és küldetés.¹²³

- *A megszenteltség* a szerzetesi élet alapja, és kizárólag a transzcendens hit szemszögéből van értelme. *Xavier Pikaza* ezt a szerzetesi egzisztencia függőleges koordinátájának hívja.

---

¹²² I. m., 5–6. pontok.

¹²³ X. PIKAZA: i. m., 43–59.

- *A kommunió* eszköz Isten szeretetének kezében a jézusi család létrehozására. Ez jelenti a vízszintes koordinátát.
- *A küldetés* a szerzetesi élet célja, amely kreatív reményként határozható meg, Isten országának a földön történő megvalósítására. Ez a szerzetesi élet expanzív dimenziója.

A hagyományos megfogalmazásban a szerzetesi életet két eleme szerint határozták meg: „ora et labora”, tevékenység és szemlélődés, Isten és világ. Xavier Pikaza rámutat azonban arra, hogy valójában három elem különíthető el: az Istennel való találkozás, a testvériség és a felebarátokat segítő munka (istentapasztalat, közösségi tapasztalat és küldetés). Ez a három elem összefonódik egymással, külön-külön nem lehet őket megélni. Ennek a látásmódnak az újdonsága (amely már jelen van a LG és a PC dokumentumokban) a kommunió fontossága a szerzetesi életben, a kommunió mint első számú teljesítendő küldetés.

A szerzetesi élet, mint már említettük, része az egyház karizmatikus felépítésének. Nincs semmilyen kizárólagos funkciója ugyan az egyházban, de fontos szolgálatokat láthat el:

- Hívő tanúságtétel: megláttatni az emberekkel Isten országa értékeinek elsődlegességét. Ez a szerzetes első számú szolgálata, különösen, ha szemlélődő szerzetesről van szó.
- Az élet jele: ha bemutatja a világnak, hogy lehetséges ezek szerint az értékek szerint élni, a szerzetesélet próféciává válik, a felszabadítás szentségévé és tettévé.
- Egy sor tevékenység az emberek szolgálatában. Ide tartozik minden rend vagy közösség konkrét küldetése, a tanítás, kiváltás, jelenlét...

Jaume Pujol a szerzetes küldetését két elemre vezeti vissza:¹²⁴ a személyesen megélt tapasztalatról történő tanúságtételre (amely a fent említett hivatás-megszenteltség-kommunió fogalmakkal

---

¹²⁴ J. PUJOL: i. m., 83kk.

kapcsolódik össze), valamint az emberekért végzett szolgálatra. Ezt a két dimenziót, a megélt tapasztalatot (személyes és közösségi szinten) és a szolgálatot nem lehet különválasztani anélkül, hogy ki ne üresítenénk a küldetést. Más szavakkal megtaláljuk ezt a gondolatot Reguláink 94. pontjában: „Rendünk létalapja egyedül az, hogy részt vesz az egyház evangelizáló munkájában.” Ha nem végzünk evangelizációt, feleslegesek vagyunk.

2. SZERVEZET A KÜLDETÉS SZOLGÁLATÁBAN

Ezeknek a fogalmaknak az eltérő kifejtése (még sokféle megfontolást lehetne melléjük felsorakoztatni) ugyanazt az egy valóságot hangsúlyozzák: a küldetés alapvetően fontos a közösségi élet szempontjából. Kalazancius felfedezte, hogy sajátos hivatása azt kívánja meg tőle, hogy missziót kezdjen és ezért minden energiáját abba fektette, hogy létrehozzon egy szervezetet e küldetés érdekében: a piarista rendnek, úgy tűnik, sohasem voltak kételyei hivatása felől, miután megvilágosodott előtte ez az egyedülálló tapasztalat, se afelől, hogy a teljesítendő misszió milyen nagyjelentőségű. Nehézségei a „szervezetből” adódtak, amelyet erre a célra létrehozott.

Kalazancius azonban meghalt. Ő korának egy problémájára kereste a választ, és nem törődött azzal, hogy meghatározza a rend jövőbeli fejlődésének irányvonalait. Mi örököltük tőle a karizmát és szervezetként már negyedik évszázada állunk fenn. A mi feladatunk az időkhöz való alkalmazkodás (inkarnáció) és a jövő megvalósítása (prófécia). Emberek lévén pedig tovább viseljük a vállunkon azt a problémát, amely már Kalazancius vállát is nyomta, vagyis a küldetés szolgálatában álló „szervezetet”, a közösségi életet.

A szerzetesi életről szóló színódus már sokszor idézett előkészítő dokumentuma foglalkozik a megszentelt élet és az új

evangelizáció kapcsolatával.¹²⁵ A szerzeteseknek és a szerzetesnőknek élen kell járniuk ebben, méghozzá két módon: úgy, hogy Krisztushoz megtért embereként élnek („ad intra” misszió), és a kreativitás példáit felmutatván apostoli tevékenységükben, hogy megfeleljenek a világ új kihívásainak, hűen eredeti karizmájukhoz („ad extra” misszió) Ezt az elképzelést foglalja össze tanulmányának címében *José A. García: Hogar y taller* [Tűzhely és műhely].¹²⁶ A közösség családi tűzhely, olyan hely, ahol szívesen élünk testvéreinkkel, ahol feltöltődünk energiával, hogy újra visszatérhessünk a munkába, a misszióba. Műhely is ugyanakkor, itt készülnek a szerszámok, itt alakulnak a tervek, itt készülnek a tárgyak.

Ugyanez a szerző egy másik tanulmányában¹²⁷ elmagyarázza, hogy egy közösség akkor tud szervezetként működni, ha a „szabadságok” találkozóhelyévé válik, ahol az egyes személyeknek alkalmuk nyílik megnyilvánulni, másokat befogadni és befogadottnak lenni:

- az imádság helye, ahol Isten felé fordulunk,
- a megbocsátás és az ünnep helye (J. Vanier),
- az elfogadás helye, ahol szeretnek és megbocsátanak.

Ahhoz, hogy a szervezet valóban a küldetést szolgálja, szükséges, hogy „megkülönböztetésben élő szervezetre” jellemző struktúrája legyen. Ehhez ilyenné kell válnia:

- olyan helyé, ahova Isten világa beléphet, olyan helylyé, amely fogékony az idők jeleire,
- olyan helyé, ahol felismerik a világ kihívásaira adandó válaszokat, vagyis ahol együtt döntenek a személyes és közösségi szinten végzendő tevékenységről.

Atilano Aláiznak igaza van, amikor kijelenti: „Nem az egyház tartja fenn a missziót, hanem a misszió tartja fenn az

---

¹²⁵ I. m., 42.

¹²⁶ Sal Terrae, Santander, 1987.

¹²⁷ J. A. GARCÍA: La comunidad, un cuerpo para la misión, *Testimonio* 121. szám (1990. szeptember-október)

egyházat.”¹²⁸ Ezt alkalmazva a szerzetesi életre, megállapíthatjuk, hogy középpontja (ugyanúgy, mint az egyházé) rajta kívül található, vagyis a világban, a rábízott misszióban. Ahogy a zsinati dokumentumok fogalmazzak: „Az apostoli és jótékony tevékenység a szerzetesi élet természetéhez tartozik.”¹²⁹ Ebből az következik, hogy a misszió elhagyása a szerzetesi élet elhagyásával egyenértékű. A közösség és a misszió közötti kapcsolatot másképpen is ki lehetne fejezni: a közösség valósítja meg a missziót és a misszió valósítja meg a közösséget.

A közösség valósítja meg a missziót: ez azt jelenti, hogy egy embercsoport közös élete, akik osztoznak hitükben, karizmájukban, akaratukban, olyan erőt jelent, amely lehetővé teszi a hatékony missziós munkát. A magányos farkasok egy darabig hatékonyak lehetnek, de ahhoz, hogy kezdeményezésük, alap elképzelésük tartós legyen az időben (ez minden szerzetesrend története), szükségük van egy közösség támaszára.

Ugyanakkor a misszió valósítja meg a közösséget. Ha a misszió evangéliumi lendületű, a közösség nem fog többé önmaga körül forogni, és a biztonságnak nincs számára más módja, mint Krisztusra támaszkodni. A közösség minden egyes tagjának szüksége van a többiekre, így tisztul meg és növekszik a közösség. Ebből következik, hogy igen fontos jól megválasztani a küldetést, mert ez a szerzetesi élet jövője szempontjából alapvető jelentőségű. A képlet egyszerű: a szegények között élni, velük és értük dolgozni annyit jelent, mint Jézussal szegénnyé válni. Ha a határon, a fronton küzdünk, a sivatagban küszködünk, nem tehetünk mást, mint ráhagyatkozni a Gondviselésre, a felebarátra támaszkodni és konkrétan megvalósítani (inkarnálni) a jézusi boldogságokat. Ha kényelemben, langyos jólétben élünk az evangéliumért, ezáltal mi is kényelmes és langyos lényekké válunk, akik fogadalmaik biztonságában jól meghúzódnak és

---

¹²⁸ A. ALÁIZ: i. m., 544.

¹²⁹ PC 8, vö. LG 44.

nincs szükségük Istenre. Ezáltal közösségeink olyanná válhatnak, mint holmi aggregényklubok. Misszióink megválasztásakor ugyanolyan radikálisnak kell lennünk, mint amilyenek életformánk megválasztásakor voltunk. A szerzetesi élet (és rendünk) jövője a tét minden egyes alkalommal, amikor egy-egy új intézmény létrehozásáról (felvállalásáról) döntünk. Nem állítom, hogy a szegények között végzett munka önmagában szegénnyé teszi a közösséget is, de mindenképp segítséget jelent. Ugyanígy az is igaz, hogy ha gazdagok közt tevékenykedünk, ez még önmagában nem gátolja meg, hogy szegények maradjunk, csak jóval nehezebbé teszi.

Amedeo Cencini ezzel analóg módon illusztrálja a küldetés és a közösség közötti kapcsolatrendszerét, amikor úgy fogalmaz, hogy a misszió „formálja” és „informálja” a közösséget.¹³⁰ Formálja, alakítja, mivel a világgal hozza kapcsolatba, és arra indítja, hogy válaszokat keressen. Informálja, vagyis belülről alakítja, belülről adja meg jellegét, és nem csupán a követendő utat jelöli ki. Ezért a misszió arra kötelezi az embert, hogy bensőségebb kapcsolata legyen Istennel, egy sajátos imamód révén a mindennapos munka közepette. Újfajta személyes kapcsolatok is következnek ebből, amelyek lehetővé teszik, hogy a közösség folyamatos megkülönböztetésben éljen, a szolgálat szellemében, kiengesztelődött légkörrel, elégedetten és befogadóan, és a személyek, melyek alkotják, szabadok és másokat felszabadítók legyenek. Ezek a viselkedésmódok a gyakorlatban a közösségről új képet vázolnak fel, amely másképpen tud jelen lenni a világban.

3. PRÓFÉCIA ÉS KÜLDETÉS

Az egyház és a szerzetesi élet a misszióért van. Azért, hogy minden ember számára hirdessék az evangéliumot. Amikor

---

¹³⁰ A. CENCINI: *Formazione alla missione e comunità*, *Testimoni* 8. szám (1986. április).

Keresztelő Szent János tanítványai megpróbálják ellenőrizni, ki is voltaképpen Jézus, ő így szól hozzájuk: „Menjetek, és mondjátok el Jánosnak, amit láttok és hallotok: a vakok látnak, a halottak feltámadnak, és a szegényeknek hirdetik a jó hírt” (Mt 11,4–5). Jézus egy másik meghatározását is adja küldetésének, amikor Izajás szavait veszi kölcsön: „Az Úr Lelke nyugszik rajtam, mert ő kent fel, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek és szabadulást a rabságban sínylődőknek, hogy visszaadjam látásukat a vakoknak és a szabadságot az elnyomottaknak, hogy hirdessem az Úr kegyelmének esztendejét” (Lk 4,18–19). Az evangélium hirdetésének módja az, amit az egyes karizmák, az egyes szerzetesrendek sajátosságai meghatároznak. Rajtunk azonban a döntés felelőssége, hogy hol végezzük misszióunkat. A két iménti idézetből nyilvánvaló, hogy a misszió sajátossága éppen az, hogy a szegényeket szólítja meg. A zsinat óta mindenfelé beszélnek „a szegények melletti elsődleges elkötelezettségről”.¹³¹ Ez a hely azonban különösképpen a szerzeteseknek van fenntartva.

Az Ószövetség prófétái szólnak a szövetség megszegéséről Izrael részéről, és rámutatnak, hogy a megtérés által másféleképpen is lehet cselekedni. Napjaink prófétái előtt ugyanaz a küldetés áll: le kell leplezniük a társadalmi igazságtalanságokat, az erőszakot, a materializmust, az egoizmust, a természet leigázását mint olyan cselekményeket, amelyek ellentétesek Isten akaratával, és hirdetniük kell, hogy lehetséges testvériségben és harmóniában élni. A szerzetesi közösségnek Isten országa „példabeszédének” kell lennie, amely az emberek között épül. Léténél fogva a közösség evangelizál. Erről szólt már VI. Pál is az *Evangelii nuntiandi* kezdetű apostoli buzdításában.

---

¹³¹ EN 69: „A szegénységnek, lemondásnak, tisztaságnak, áttetszőségnek, ráhagyatkozásnak és engedelmességnek e csendes tanúságtétele egyben kérdést tesz fel a világnak, ékesszóló igehirdetés lehet, amely magával ragadhatja a jó szándékú nem keresztény embereket, akik fogékonyak bizonyos értékekre.”

José A. García megjelöl néhány olyan „teológiai helyet”, ahol főként szükség van a szerzetesekre:¹³²

- a történelem minden áldozata és kifosztottja mellett,
- azok mellett, akiket az uralkodó kultúra elnyom,
- a fiatalok mellett,
- mindazok mellett, akik az új emberség útjait kutatják.

Nem sokban különböznek ezektől a helyektől azok, amelyeket a szerzetesi életről szóló szinódus előkészítő dokumentuma említ.¹³³ A szerzetesi élet sürgető feladatai közül ez a dokumentum az alábbiakat emeli ki:

- tanúságtétel Isten szeretetéről a világban (boldogságok, karitatív intézmények),
- figyelem a fiatalokra (ennek sajátos, de nem kizárólagos területe a katolikus iskolák),
- odafordulás a szegények felé,
- jelenlét a kultúra világában (párbeszéd a hit és a kultúra között),
- az emberiség ügyének szolgálata Isten tervének megfelelően (béke, az élet védelme, a teremtés megőrzése).

Milyen módon kell tehát evangelizálnunk ahhoz, hogy az valóban prófétai legyen? Az erre a kérdésre adandó válaszban *Jaume Pujolt* követjük.¹³⁴ Határozzuk meg először is pontosan, mit értünk evangelizáció alatt. Az evangelizáció az evangélium hirdetése úgy, ahogy azt Krisztus tette. Minden evangelizációban jelen kell lennie a következő mozzanatoknak:

- Isten igéjének kifejezett szolgálata,
- közösségben az egyházzal és az egyház nevében,
- szem előtt tartva egy emberi projektet,
- az egyház jövőjét szolgálva.

---

¹³² J. A. GARCÍA: *La comunidad, un cuerpo para la misión.*

¹³³ I. m., 44. pont.

¹³⁴ J. PUJOL: i. m., 82-94.

Ahhoz, hogy evangelizálni tudjunk, szükséges, hogy magunk is evangelizáltak legyünk, vagy még inkább: az állandó evangelizálódás állapotában legyünk. Ehhez egy sor feltételnek kell teljesülnie:

- a) a modern ember és társadalom ismerete, hiszen értük akarunk tevékenykedni,
- b) a nekünk szóló kritikákra való odafigyelés iránti hajlandóság, jöjjenek az egyházon belülről, vagy azon kívülről,
- c) készség a befogadásra: mások befogadására és vágy arra, hogy minket is befogadjanak mások,
- d) készség a jelen világ szükségleteinek meghallására,
- e) az én szilárdsága, lelkesedéssel, optimizmussal; kreativitás,
- f) hiteles együttműködés környezetünkkel, a világiakkal,
- g) folyamatos képzés, szakmailag és személyes fejlődésben,
- h) jelnek lenni: az evangéliumot hirdetni a szegényeknek (valódi beágyazódással, nem csupán a jó szándék szintjén),
- i) az evangéliummal való állandó szembesülés.

Nem hangsúlyozhatjuk eléggé a küldetés helye és módja kritikus megválasztásának szükségességét. Ugyanaz, ami a történelem egyik szakaszában prófétai jelként volt értelmezhető, évszázadokkal később csak egy lehetséges szokványos alternatíva lehet. Amikor Kalazancius megalkotta az ingyenes népiskolát a 16. század végi római utcagyerekek számára, ez prófétai jel volt, mivel először „evangelizálták a szegényeket” az iskola eszközével. Ha mi, az ő utódai évszázadok múltával egy villanegyed mintaiskolájában tanítunk, a legkevesebb, amit erről mondhatunk, hogy tevékenységünk már nem prófétai jel. A prófécia azonban strukturális (és nemcsak alkalmi) jel az egyház létében: mindig is szükség lesz prófétákra, az idők végezetéig.

4. MISSZIÓ ÉS MISSZIÓK

A piarista rend 1988-as évkönyvének 13. oldalán olvassuk a rendtagok százalékos megoszlását tevékenységi helyük szerint, s az adatok, feltételezzük, még az 1987-es esztendőt tükrözik. Ezen adatok szerint a rendnek akkor 1502 tagja volt, akik százalékosan így oszlottak meg az egyes földrészek között:

- Európa: 78,81%
- Amerika: 19,50%
- Afrika: 1,01%
- Ázsia: 0,68%

Ha összehasonlítjuk ezeket az adatokat azokkal, amelyeket a rend legutolsó hivatalos jelentése¹³⁵ tartalmaz, figyelemreméltó fejlődést vehetünk észre. Az az 1514 szerzetes, amely a rend tagja volt 1991. december 31-én, a következőképpen oszlott meg földrészek szerint:

- Európa: 72,46%
- Amerika: 24,30%
- Afrika: 2,51%
- Ázsia: 0,73%

Ha jól megvizsgáljuk ezeket az adatokat a várható jövő szempontjából, ezek a statisztikák valóban meglepőek. Ha beleveszünk az egyszerű fogadalmasokat és a novíciusokat, 192 szerzetest találunk, akik így oszlanak meg:

- Európa: 47,92%
- Amerika: 48,44%
- Afrika: 3,12%
- Ázsia: 0,52%

Először a rend történetében ezek az objektív számadatok arra engednek következtetni, hogy a rend jövője Európán kívül lesz. Ha csupán Spanyolországot vesszük szemügyre, láthatjuk, hogy az összes piaristának 45,64%-a dolgozik itt, míg

---

¹³⁵ *Ephemerides Calasanctianae* (1992. április) 196–197.

az egyszerű fogadalmásoknak és novíciusoknak mindössze 20,83%-a spanyol. Az adatok magukért beszélnek.

Visszatérve kiadványainkhoz, most vehettük kézhez az *Evangelizzare educando* [Nevelve evangelizálni] című dossziét,¹³⁶ amely kiválóan mutatja be a mai piarista missziókat. Bizonyítéka ez a rend missziós tudatának. Ugyanúgy ezt tanúsítja az a tény is, hogy az 1991-es egyetemes káptalan egy missziós titkárság létrehozása mellett döntött, amelynek élén egy generálsi delegátus áll. Kétségkívül megváltozott valami a rendben, amióta a jelenlegi generális, Josep M. Balcells rögtön megválasztása után (1985) arra kérte valamennyi piarista rendtartományt, hogy a szerzetesek közül szánják magukat néhányan a missziós munkára. Az utóbbi nyolc évben sokat haladtunk ebben az irányban, és úgy gondolom (hallva Lumbreras atya Fülöp-szigeteki és Alfaro atya indiai útjáról), még tovább haladunk majd. A missziók iránti érdeklődés további bizonyítéka a *Redemptoris missio* enciklika frissen megjelent piarista kommentárja, amelyet valamennyi piaristának el kellene olvasnia.¹³⁷

A rendtartományok nagy erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy embereket tudjanak küldeni a harmadik világba. A nagy újdonság azonban abban áll, hogy már nem csupán a szerzetesek indulnak útnak, hanem a „piarista” világiak is. A SETEM törekvése, hogy nyaranta fiatalokat juttasson el oda, valóban ígéretes.

Mindezeket az adatokat összefoglalva elmondhatjuk, hogy jóllehet rendünk nem a missziókért jött létre, a piarista rendben a missziós tudat kezd világosan kialakulni. Emlékeztetünk itt arra, hogy már egy évszázaddal ezelőtt is jelentős missziós kezdeményezésbe fogott a spanyol rendtartomány, amely számos amerikai alapítás eredetétől szolgált. Ugyanez a kezdeményezés mintegy harminc évvel ezelőtt újra lendületbe

---

¹³⁶ Készítette: a rend missziós hivatala (Roma, 1992).

¹³⁷ F. GUILLÉN: *Redemptoris Missio. Juan Pablo II. Una lectura escolapia*, ICCE, Madrid, 1992.

jött, már más gondolkodásmód szerint, amint azt a bamendai és cuencai dokumentumokból kiolvashatjuk. Már nem arról van szó, hogy iskoláinkat akarnánk elvinni a harmadik világba, hanem inkább szolgálni akarunk ott, a szegények mellett. Az egyház és saját karizmánk iránti hűségünk szempontjából döntően fontos időszakot élünk most át a rend történetében: csak a helyszín és a minket körülvevő emberek változnak, szándékunk, hogy a szegényeket és a gyerekeket szolgáljuk, változatlan. Valóban beszélhetünk „kopernikuszi fordulatról” vagy „újraalapításról”. Azt, ami az öreg kontinensen nehezen illeszkedik bele a fejlődés folyamatába a hagyomány súlya miatt, lassanként magunk mögött hagyjuk. A harmadik világban olyan fiatal és könnyű piarista rend jön létre, amely valóban a szegények között működik.

E valóságnak nem szabad elfeledtetnie velünk, hogy Európában is lehetséges a reménység és a megújulás. Európa is „missziós terület”. Misszió vár ránk Keleten, ahol a kommunizmus bukása után új munkaterületek nyílnak meg előttünk. Misszióra vár Dél-Európa is, Olaszország és Spanyolország, ahol a szegénység új formái (gazdasági pangás, kábítószer, bevándorlók) és a hitetlenség uralkodott el. Ugyanannak a nagylelkűségnek, amelyet a rendtartományok a harmadik világ irányában mutatnak, saját területükön is bátorságot kell szülnie, hogy új frontokat merjenek nyitni ott, ahol a Szentlélek egyeseiket az evangélium hirdetésének újabb útjaira indít.

SZEMPONTOK AZ EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI REFLEXIÓHOZ

1. Rendtartományunkban milyen szintű a fogékonyság a missziók iránt?
2. Hogyan határozhatnánk meg tényleges közösségünk küldetését? Milyen módon segít bennünket e küldetés abban, hogy közösség legyünk?
3. Közösségünkben „egy szervezetet alkotunk a misszió érdekében”, vagy ki-ki arra halad, amerre jónak látja?
4. Lelkipásztori tevékenységünkben újtók vagyunk-e, vagy csak másokat utánzunk? Alkotunk-e közösségileg véleményt lelkipásztori tevékenységünkről?
5. Prófétai-e a mi közösségünk? Kapott-e kritikát, volt-e része elutasításban amiatt, ahogyan él és ahogyan tevékenykedik?
6. Evangelizációs munkánkban mely modell vezérel bennünket, a „kereszténnyé tétel” vagy a „krisztusi út felkínálása”?
7. Milyen valóságos hatása van közösségünk lelkipásztori tevékenységének a szegények között?
8. Hogyan értékeljük rendünk és rendtartományunk erőfeszítéseit a generális atya missziós felszólításának teljesítése érdekében?

XIII. A PLANETÁRIS EMBER

Nem a nagyra becsült Ernesto Balducci atyáról akarok írni. Mások megtették ezt már sokkal jobban, mint ahogyan én képes vagyok rá. Csupán az általa használt fogalmat, „a planetáris embert”¹³⁸ szeretném felhasználni, hogy ezzel zárjam közösségi étellel kapcsolatos megfontolásaimat. Nem utószóról van szó, hanem e harmadik rész, a *Cselekedni* befejezéséről, meg lévén győződve arról, hogy Balducci atya könyvében még számos javaslatot találhatunk a tennivalók tekintetében, tehát nem pusztán száraz meditációról van itt szó. Meglepő, hogy éppen egy másik olasz teológus, Fabio Ciardi az, akinek kiindulópontja az egységre való egyetemes törekvés a szerzetesi életről szóló könyvében.¹³⁹

A következő évezred küszöbén nem kívánhatunk különbséget, mint „planetáris piarista rendet”. Mindaz, amiről ez idáig szóltunk, nem sokat ér, ha csupán arra szolgál, hogy vigasztalást nyújtson egy-két olyan közösség életében, amely csak önmagával foglalkozik. Elsősorban emberek vagyunk, szokta volt mondani Balducci atya. Olyan emberek, akik szolidaritást vállalnak a többi emberrel, nyitottak „korunk embereinek örömeire és reményeire, nyomorúságára és aggodalmaira, különösképpen a szegényekére és a szenvedőkére...” Keresztények vagyunk, és mint ilyenek sónak és világosságnak kell lennünk, kovásznak, amely megerjeszti a világ tészáját. Mint piarista rend, rendelkezünk néhány módszerrel, amelynek hatékonyságát már kipróbálta az idő (karizmánk, Konstitúcióink), s ezek segítségünkre

---

¹³⁸ E. BALDUCCI: *L'uomo planetario*, EPC, Fiesole, 1990.

¹³⁹ F. CIARDI: *Koinonia: Itinerario teologico-spirituale della comunità religiosa*, Città Nuova, Roma, 1992.

lehetnek abban, hogy el tudjuk végezni planetáris küldetésünket. Nem fizikai értelemben planetáris küldetésről van szó (bár arról is), hanem főképp lelki értelemben: az eszmék és elképzelések tágassága a végtelen felé, Isten irányában. És éppen úgy, mint az asztrofizikában, a terjedés energiát szül, míg ennek elmentését a fekete lyukak képezik, ahol az anyag megsemmisül.

Mire volna jó a testvéri közösség, a kiváló közösségi terv, a szeniális animátor, a jól előkészített közösségi alkalmak tömkelege, az áldozatig elmenő megszentelt élet, a kimerítő apostoli tevékenység, ha ezeknek célja nem Isten tervének végrehajtása volna, „hogy Krisztusban foglaljunk össze mindent, ami a földön és az égen található” (Ef 1,10)? Ezt kell célként magunk elé tűznünk. Ebben az értelemben érdemes megismernünk Balducci atya elképzeléseit és folytatnunk az utat ott, ahol az övé megszakadt.

1. A „PLANETÁRIS EMBER” TUDATÁNAK FORMÁLÁSA

Nem lépünk fel azzal az igénnyel, hogy felvázoljuk az emberi gondolkodás történetét. Csak nagy vonalakban utálunk rá, amit a nálunk műveltebbek kiegészíthetnek vagy kijavíthatnak majd.

Nyilvánvalóan ahhoz, hogy „planetáris emberhez” méltó tudatunk legyen, először is tudnunk kell, hogy olyan bolygón élünk, ahol más, tőlünk különböző emberek is élnek, akik azonban a lényegét tekintve mégis ugyanolyanok, mint mi. A részcivilizációk és az újkor előtti civilizációk sajátja önmagát a világmindenség középpontjának képzelni és a többi népet „barbárnak” bélyegezni. Ez volt a helyzet a görögök, a rómaiak és a zsidók esetében, de hasonlóképpen gondolkodnak az afrikai pigmeusok, az eszkimók és az amerikai sztyeppék indiánjai is. A megvetés lehet csak ideológiai természetű, olykor azonban kézzelfogható cselekedetek formáját ölti. Alig ötszáz évvel ezelőtt vita tárgyát képezte, hogy a négerék és az indiá-

nok emberek-e ugyanúgy, mint a fehérek, vagy csupán nagyra nőtt gyerekek, esetleg fejlett állatok.

Két évszázaddal ezelőtt, a nagy francia forradalom alatt születet meg az *Emberi és polgári jogok nyilatkozata*, amely szerint a törvény előtt minden ember egyenlő. Lassanként megszűnt a rabszolgaság intézménye. Egy olyan modern országban, mint Németország, ötven évvel ezelőtt mégis eluralkodhatott egy olyan ideológia, amely feltételezte alsóbbrendű fajok létét (ebből az ideológiából következtek a szörnyűséges konkrét következmények). Manapság is tanúi vagyunk az eléggé el nem ítéltető „etnikai tisztogatásnak”, klánok közötti háborúknak, többé-kevésbé burkolt rasszizmusoknak sok olyan országban, amely modern államnak tartja saját magát.

Mindezek ellenére a „planetáris ember” tudata utat tör magának. Jobban mondva utakat, mivel sokféle út és ok van rá hatással:

A) NEGATÍV UTAK, A FÉLELEM ÚTJAI

- Először ébredünk tudatára, hogy lehetőségünk van az élet teljes elpusztítására ezen a bolygón, s ehhez a nagyhatalmak által felhalmozott nukleáris arzenálnak csak egy piciny töredékét kell felhasználnunk. A „hidegháború”, a félelem egyensúlya megmentette a világot egy harmadik olyan konfliktustól, mint amelyből kettő is végigsöpört Európán ebben az évszázadban. A totális háború rémképe azonban még mindig felbukkan azok előtt, akik reálisan szemlélik a nemzetközi eseményeket. A háború elkerülése a világ politikai vezetőinek legnagyobb törekvése.
- Más félelmek is jelentkeznek világméretekben (túlnépesedés, kábítószer, AIDS, a természet elpusztítása), s ezért az egyes országoknak együtt kell lépniük, hogy bármi áron megmenthessék bolygónk egyensúlyát.

B) POZITÍV UTAK, A REMÉNYSÉG ÚTJAI

- Ide tartozik mindazoknak az embereknek az erőfelesztése, akik személyes megfontolásaikkal vagy cselekedeteikkel az erőszakmentesség, az új emberség építése mellett teszik le voksukat. Ide kellene tartoznia számos politikusnak, szerzetesnek és mindenféle önkéntesnek. Az ENSZ is, akármilyen kevésbé hatékony, vagy éppen tehetetlen is bizonyos esetekben, az emberiség számára reményre ad okot.
- A kultúrák közötti ismeretség és csere lehetővé teszi a többi nép mind szélesebb körű tiszteletét. Ezzel kapcsolatban talán említhetjük a művészet és a sport nemzetközi voltát (az olimpiák is kétségtelenül mérőkövet jelentenek a globális egység felé vezető úton).

C) TECHNIKAI JELLEGŰ OKOK

- Különösképpen kiemelendő a kommunikáció felgyorsulása, amely lehetővé teszi az információk folyamatos áramlását mindarról, ami a világon bárhol történik. Az információ olykor védekező fegyver: „Nem merik megtenni ezt, az egész világ megtudja.”
- A nemzetközi kereskedelmi kapcsolatok fellendülése, amely a világból gyakorlatilag egyetlen nagy piacot alkot, s ezért, gazdasági okokból is törekszenek a rend megőrzésére (öbölháború).
- Az úr mind jobb megismerése, amely egyesít bennünket a kívülálló valóságra vonatkozó közös kérdésben, és amely egy csapatot kovácsolna belőlünk, ha egy nap veszéllyel kellene szembenéznünk.

A mindenfajta kapcsolatok kiszélesedése (és ezek között a turizmus nem az utolsó helyen áll) lehetőséget teremt a másik ember jobb megismerésére, s ebből megszülethet egyfajta egyetemes testvériség tudata. A testvériség elve nem új dolog: nyilván erről álmodott a barlangi ember is. Az újdonság abban áll, hogy a testvériség egyetemes érzéssé növekedhet. A man-

hattani felhőkarcolóban dolgozó funkcionárius és az új-guineai bennszülött egyforma jogokkal rendelkező emberek, még ha az előbbi ki is használhatja az utóbbit. Még az is elképzelhető, hogy ha nyári szabadságán épp odavetődik az amerikai, meg is ismerkedik az új-guineaival.

Ennek az egyetemes tudatnak a terjedése teológiai olvasatban úgy értelmezhető, mint az üdvösségtörténet egy újabb lépése. A teremtés, a kinyilatkoztatás és a megváltás nem időrendben egymást követő mozzanatok, hanem ugyanakkor az üdvözítő valóságnak három összetevőjét jelentik, Isten szeretete háromféle megnyilvánulási formáját. Ezek egymás mellett haladnak a történelem során. A teremtésnek még nem szakadt vége: az ember teljesíti be Isten művét a természet törvényei szerint.

Talán gőgösek volnánk, ha azt képzelnénk magunkról, hogy az emberiség történetének utolsó szakaszát éljük. El sem tudjuk képzelni, milyen fejlődés vár leszármazottainkra a következő évszázadokban, évezredekben. A kinyilatkoztatás sem ért még véget. Az egyetlen befejezett dolog a Biblia, de távol vagyunk attól, hogy megértsük Istennek minden szavát, amellyel megszólít bennünket, az idők jelein keresztül. Végül is kik vagyunk mi, hogy le akarjuk zárni Isten ajkát? Fiában, Jézusban, véglegesen átadta nekünk az igét, de milyen távol vagyunk attól, hogy teljesen megértsük! Még a megváltás műve sem ért véget. Nem szakad vége, amíg a földet a pusztulás veszélye fenyegeti. Amíg a háborúknak, a kizsákmányolásnak, az emberi gonoszságnak áldozatai lesznek a földön. Az eszkatológikus értelemben vett megváltás nem esik egybe a földi megváltással, de nem képzelhető el nélküle. Manapság senki sem fogadja el azt az eszmét, hogy „szenvedjünk itt, hogy odaát boldogságban élhessünk”. Az egyetlen megváltás, amely ma érdeklődik a világot, az emberi faj megmenekülése. Az a vallás, amely nem veszi ezt a tényt tekintetbe, felesleges. Az ember megváltása a történelemben már nem a valláson, hanem az értelmén nyugszik, amely az új etika alapja lett.

2. AZ EGYHÁZ VÁLASZÚTON

Amint azt Ernesto Balducci megállapítja, napjaink alapvető spirituális kérdése a Föld jövője. Azok a vallások, amelyek tovább akarnak élni, a jövőbe kell, hogy nézzenek, és tudományos nyelven kell választ adniuk az emberek kérdéseire. Istent választani ma ugyanazt jelenti, mint az életet választani és Istennel az etikában találkozunk, nem a kozmológiában vagy a történelemben. A keresztény hit mindinkább megszabadul aszketikus-szociális sémáitól, hogy etikai-prófétai arculatot öltjön.

II. János Pál pápa néhány profétai cselekedete megmutatja, hogy manapság az egyház megváltoztatja magatartását. Galilei rehabilitációja a tudomány világával folytatott párbeszéd jele; bocsánatkérés a szenegáli Gorée szigeten a keresztények által rabszolgasorsra juttatott több millió afrikaiért; az Assisiben megrendezett imatálalkozók mint a mindenféle vallási érzés iránti tisztelet kifejeződése; a fiatalokkal való hatalmas méretű találkozók, amelyek jelzik az egyház jövőjébe vetett reményt. Nem akarjuk itt minden szempontból magasztalni a jelenlegi pápaságot, és beismerve, hogy léteznek még kevésbé tisztázott pontok, ki kell jelentenünk, hogy egyházunkból nem hiányoznak az arra utaló jelek, hogy a világ valóságát tiszteljük, befogadjuk, s a jövőre nézve változások és új tervek várhatók.

Az egyház változik összetételében is. A katolikusok túlnyomó többsége a harmadik világban él és nem fehér bőrszínű népekből származik. Valószínűleg ez az eltolódás az idő előrehaladtával csak fokozódni fog. Az egyház jelenlegi legnagyobb problémája a Rómával szembeni decentralizáció. Hogyan fogadjuk be a másságot, hogyan tegyük lehetővé az egyes kultúrák számára, hogy saját módjukon fejezzék ki hitüket? A nagy kihívás, mellyel szembe kell nézni a kereszténységnek, az Észak és Dél közötti konfliktus. Nem arról van szó, hogy a Dél szegényebb és fejletlenebb, mert később lépett a fejlődés útjára, hanem éppen azért szegény, mert a gazdag Észak belőle él. Az egyháznak fel kell szólalnia, és cselekednie kell ezen a téren.

Volt idő, amikor Európa az evangelizáció során a maga látásmódját és cselekvésmódját kényszerítette rá másokra. Manapság minden földrésznek saját „személyisége” van, különböző lelkipásztori módszereket igényel, és sajátos létezőmódjával gazdagítja az öreg Európát. Három kulcsszó foglalhatja össze a többi kontinens evangelizációjának alapvető feladatát: felszabadítás (Amerika), konkrét megvalósítás (inkarnáció) (Afrika), párbeszéd (Ázsia). Balducci atya fogadni merne arra, hogy a felszabadítás teológiája általánossá válik a katolikus egyházban.

Az egyháznak hatalmas feladatot kell elvégeznie, mind szimbolikus szinten (kultúra), mind szociális szinten (irgalmasság), s nem feledkezhet meg sajátos feladatáról, az evangelizációról sem. Az egyház hozzá akar járulni a világ építéséhez, és a fenti kritikus magatartásból adódik, hogy a hibák lassanként kiküszöbölhetők. Mondhatja valaki, hogy az egyháznak mindig ez volt a feladata. A különbség abban áll, hogy most kívülállóként jelentkezik az egyház, nem az uralkodás szándékával, hanem a társadalom szolgálatában, mint az őskeresztények idejében. Ez a kritérium, amelynek segítségével megítélhető, mely tevékenység hordozza a jövőt, és melyek pusztán nosztalgikus reakciók és a múltba való visszatérésre tett kísérletek. Ez a kritérium azoknak a rendeknek a megítélésére is, amelyek az egyház szolgálatában állónak mondják magukat.

3. ÉS MI, PIARISTÁK?

Az előző fejezetben láthattuk, miként terjed a rend lassanként a világban. A missziós dimenzió nem az „anyaprovinciák” hivatásválságának következménye (vagy legalábbis nem kizárólagosan), vagyis nem azért született meg a rend missziós jellege, hogy gyorsan hivatások után nézzünk ott, ahol még akad. Mi úgy tartjuk, hogy „ad extra” misszióknra irányuló reflexiónk gyümölcszeként született meg, és mint válasz a pápának az utóbbi években valamennyi szerzeteshez intézett felhívására, amelyben missziós erőfeszítésekre buzdított bennünket.

Dinamizmusunkból kifolyólag a rend súlya jelenleg nő a harmadik világ országaiban és csökken (helyenként jobban, helyenként kevésbé) Európában.

Ennyit a térbeli dimenzióról. Misszióink „hogyan”-jára térve: rendelkezünk egy karizmával, amelyet a Konstitúciók rögzítenek, és így találunk meghatározva: „a gyerekek és a fiatalok evangelizációja, különösképpen a legszegényebbeké” (Konst. 17). Meg kell határozni konkrét módon, hogy miként valósítjuk meg ezt az evangelizációt, hogy tevékenységünk valóban prófétai „veszélyesen figyelemfelkeltő” legyen, Metz kifejezésével élve. Jó okunk van feltételezni, hogy nem kevés helyen jó nyomon haladunk (lásd a piarista évkönyvet), s ez megnyitja a piarista rend reményét, a világ várakozására adott válaszok révén.

Művének végén¹⁴⁰ Balducci atya kifejti a „planetáris ember stratégiáját”, amely a következő normákon alapul:

- mindazon alapelveknek a tiszteletben tartása, amelyet a nyugati ember kidolgozott (például a lelkiismeret elsőbbsége a törvénnyel szemben vagy a jogállam elve),
- a kritikus alapállás elfogadása (amely a tudományos intelligencia talpköve) és a technika által kidolgozott eszközök alkalmazása,
- semmilyen problémát nem lehet felfogni és megoldani tényleges környezetén kívül: például Dél függése Északtól,
- a „planetáris ember” megszületése, a gondolkodás és a cselekvés szabályozó elveként.

A planetáris ember a „kereszténység utáni kor embere”, főként és teljesen úgy, mint a Názáreti Jézus. Olyan ember, aki szenvedélyesen küzd az egységért, az egyetemességért, mivel Jézus nem azért jött, hogy válaszfalakat emeljen a vallások közé, hanem azért, hogy lerombolja ezeket, hiszen a megváltást minden ember számára hozta. Egy olyan világgal szemközt, amely

---

¹⁴⁰ I. m., 174–175.

először történelme során egységes, Isten sem lehet sokféle, és ez az Assisiben megrendezett találkozók értelme (1986 és 1993). Még a keresztény egyházak vagy vallások kommunióját megelőzően hatalmas kihívás a „teremtmények közössége”. Isten transzcendens volta megjelenik az etika horizontján a béke transzcendenciájának formájában. Ezért küzdünk szenvedélyesen a békéért is: a béke az első név, ahogyan a kimondhatatlan Istent szólíthatjuk.

Az alulról épülő egység és béke, a gyerekek és fiatalok révén. Nyitottság a világra. Semmi elutasítás, semmi ítélet. Vágy a több-létre, hogy jobban tudjunk szolgálni. A piarista számára igazi kihívás, hogy „planetáris emberré” váljon, sok más emberrel egyetemben. Apró lépésekkel messzire lehet eljutni, nem az idő számít, hanem az irány. Mint egyéneknek programunk ezt a címet viselhetné: „megtérés és folyamatos képzés”. Közösségként a következőt: „párbeszéd és kommunió”, rendként pedig: „hűség és prófécia”. Az előző oldalakon irányítani próbáltuk a reflexiót, amely ebbe az irányba segíthet bennünket. Végezetül csak ennyit tehetünk hozzá: az egyházban, az emberekkel, Isten felé.

SZEMPONTOK AZ EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI REFLEXIÓHOZ

1. A nemzetközi események hogyan tükröződnek lelkipásztori tevékenységünkben és a közösségi életben?
2. Részt veszünk-e olykor békekampányokon, ökumenikus párbeszédén, nemzetközi jellegű találkozókön?
3. Mit gondolunk az egyház szerepéről mint közvetítőéről konkrét társadalmi-politikai helyzetekben, környezetünkben vagy nemzetközi szinten?
4. Ismerünk-e alaposan valamilyen vallást a sajátunkon kívül? Mit tehetnénk az esetleges hiányok pótlása érdekében?

FÜGGELÉK

A SZERZETESI ÉLET FRANCIAORSZÁGBAN

E munka első részében bemutattuk, hogy a piaristák hogyan látják saját magukat. Talán nem lesz felesleges összevetni ezt más szerzetesrendek valós helyzetével, nem tágítva szükségtelesen a kört a megszentelt élet különféle válfajaira, amelyekre vonatkozólag amúgy sem rendelkezem az összes szükséges adattal.

Ezért néhány, Franciaországra vonatkozó megfontolásra fogok szorítkozni, mivel itt élek és mivel Franciaország tipikus példája azoknak a helyeknek, ahol mindig is léteztek a klasztrikus szerzetesi formák, de ahol ugyanakkor néhány évtizede az új formák sokasága van kibontakozóban. Minthogy Franciaország sok szempontból hamarabb ment át olyan helyzetekre, amelyek azután másutt is megjelentek (például Spanyolországban), talán nem lesz érdektelen ez a rövid összefoglalás.

1990 végén Franciaországban 15.155 szerzetes élt, közülük 1.603 monasztikus szerzetes, 1.946 kanonok és apostoli rendhez tartozó szerzetes, 4.614 szabályozott klerikus és klerikus kongregációhoz tartozó szerzetes, 761-en apostoli élet társaságainak voltak a tagjai, 2.636 misszionárius és 3.595 tanító és betegápoló szerzetes volt.¹⁴¹ Ha összevetjük ezeket az adatokat az 1980-as adatokkal, nyomban felfigyelhetünk arra, hogy a szerzetesek száma tíz év alatt mintegy háromezerral, 16,4%-kal csökkent. A veszteségek azonban nem egyformán érintették a rendeket, hiszen a monasztikus szerzetesek gyakorlatilag

---

¹⁴¹ Felhasználtam a *L'Église Catholique en France* című kötetet, amelyet a Francia Püspöki Kar adott ki 1992-ben.

változatlan létszámúak és a kanonokok mindössze 200 fővel csökkentek. A szabályozott klerikusok létszáma csökkent leginkább, 1300 fővel, a misszionáriusoké 600 fővel, az iskolatestvéreké pedig 750-nel. Paradox módon 1980 és 1989 adatait összehasonlítva a hivatások számának növekedését tapasztaljuk mindenütt, 75–95% mértékben, és ugyanez jellemzi a papszenteléseket is (46 és 76% között).

A növekedés azonban szelektív: gyarapodott a fogadalomtétel száma a monasztikus szerzetesek, a kanonokok, az apostoli élet társaságai körében, ám kevesebb, mint felére csökkentek az előzőhöz képest a szabályozott klerikusok és az iskolatestvérek esetében.

1990 végén az apostoli életet élő szerzetesnők száma Franciaországban 65.084 volt, míg a szemlélődő életet élőké 6.555. Nincsenek adataink arról, hogy miként alakultak ezek a számok az utolsó években. Csak azt tudjuk megemlíteni, hogy a 364 női kongregációban mindösszesen 284 novícia volt.

A körkép nem valami rózsás, főként a szabályozott klerikusokra és az iskolatestvérekre nézve. Hacsak nem állítunk szembe ezekkel a hivatalos adatokkal más, optimista hangvételű tanulmányokat, amelyek felfedik előttünk a szerzetesi élet másik arcát, amelyet az újabb keletű és (többségükben) a karizmatikus megújulással kapcsolatban álló közösségek rajzolnak elénk. Kortárs szerzők bemutatják,¹⁴² hogy Franciaországban, miközben nyilvánvaló hanyatlásnak indultak a klasszikus szerzetesrendek a zsinat utáni időszakban, új kezdeményezések jelentkeznek, amelyekben virágzik a közösségi élet. Ezek az új közösségek új szükségletekre (és vágyakra) adott válaszként születtek, mivel a szerzetesi élet nem eléggé rugalmas ahhoz, hogy alkalmazkodjon a modern életkörülményekhez. Igaz, hogy e közösségek különböznek egymástól, mind eredetüket, mind céljaikat tekintve, mégis felfedezhetünk bennük nem kevés közös vonást:

---

¹⁴² F. LENOIR: *Les Communautés Nouvelles*, Fayard, Paris, 1988; M. HÉBRARD: *Les nouveaux disciples, dix ans après*, Le Centurion, Paris, 1987.

- világi jellegűek, vagy legalábbis fenntartják a lehetőséget világiak befogadására,
- vegyesek, vagyis férfiakból és nőkből állnak,
- nagy jelentőséget tulajdonítanak a közös imádságnak, a hittapasztalat megosztásának, az eucharisztianak,
- különös jelentőséget tulajdonítanak a szegényekkel való törődésnek, minden értelemben, maguk a közösségek is szegények,
- nem kevés közösség az ökumenizmus, az evangelizáció és a fiatalok képzése területén kíván működni,
- szoros kapcsolatban élnek a világgal anélkül, hogy különválasztanák a munkát, az evangelizációt és az imádságot, és jó néhányan elmondhatják magukról, hogy valóban a „környezetbe beépülő közösségek”,
- közülük nem kevés a karizmatikus megújuláshoz kötötten született, az 1970-es években.

Frédéric Lenoir ezeket az új közösségeket négy osztályba sorolja:

A) A LEGRÉGEBBIEK

1. *Foyers de Charité*, az ő alapítójuk Marthe Robin és Georges Finet. 1936-ban született a közösség. Céljuk olyan központok létrehozása, ahol lelkigyakorlatra vágyó embereket befogadhatnak, valamint a gyerekek nevelése. 1988-ban 63 közösségük volt, egy-egy közösségnek 3–50 tagja van, számos országban szerte a világon. (Marthe Robin számos lelkiségi mozgalom hatása alatt áll, amelyek az utóbbi 50 évben Franciaországban megjelentek.)

2. *Notre Dame de Vie*, amely 1932-ben született, és 15 országban több száz tagot számlál. Szintén két ember alapította: Marie-Eugène de l'Enfant-Jésus karmelita és Marie Pila. A kontemplatív apostolkodás és a munka közötti összhangot keresik.

3. *Arche (Bárka)*, Jean Vanier közössége, amely 1964-ben született. 80 közösségből áll, amelyekben összesen 2500 személy

él, fogadalmasok, átmeneti időre önkéntes munkát vállalók és szellemi fogyatékosok.

B) ÚJABB ALAPÍTÁSÚ VILÁGI KÖZÖSSÉGEK

1. *Emmanuel*, ez a közösség 1974-ben született Párizsban. A karizmatikus megújuláshoz tartozó közösségről van szó, 3500 tagja aktív szerepet vállal az egyház életében.

2. *Nyolc boldogság* (korábban *Júda oroszánja és az áldozati bárány*), szintén a karizmatikus megújulásból született, 1975-ben. 25 alapításában mintegy 400-an élnek.

3. *Az új út* 1971-ben Lyonban indult. Mintegy 2000 fő tartozik hozzá, akik a tevékenység és a szemlélődés közötti egyensúlyt keresik, az egyház egységének szolgálatában.

4. *Az Új Világ alapításai* 1974-ben Poitiers-ben született, mintegy 2600 személyből áll, és nagyon sokféle célt követnek.

További kisebb létszámú világi közösségek még az *Élet kenyere* (Evreux, 1976, hét házzal, célja az imádság és a szegények szolgálata), *Berdine* (1973, 200 főből áll, nehézségekkel küszködő fiatalokat fogadnak be), *Fiatalság-fény* (1984, imaiskola és fiatalok evangelizációja).

C) ÚJ MONASZTIKUS KÖZÖSSÉGEK

1. *Bethlehemi monasztikus család*. Életformájában a karthauziakhoz áll közel. Női ága 1950-re megy vissza és 20 szerzetest számlál, a férfi ág 1976-ban született, és 300 testvér tartozik ide, akik 17 monostorban laknak.

2. *Szent János Közösség* (más néven „petits gris”, vagyis kis szürkék, ruhájuk színéről). 16 szerzetesházuk és 200 szerzetesük van. 1975-ben keletkezett a közösség a szemlélődés és az apostoli munka határmezsgyéjén. Képzésük tomista, igen szigorú életet élnek.

3. *Jeruzsálemi szerzetesi és világi testvériség*. Mintegy 200 főről van szó, akik a monasztikus életmódot a városban (Párizsban, Marseille-ben) igyekeznek megélni, összeegyeztetve azt külső munkájukkal.

D) EGYÉB KÖZÖSSÉGEK

Máltai Szent János Testvériség (és más, hasonló stílusú közösségek, amelyek egyházmegyei jellegűek), *Teofánia* (1972, az egyház egységéért száll síkra, a bizánci liturgiát használja), *Jákob kútja* (1977, az ember kiteljesedését kívánják szolgálni, minden összetevőjében), *Marie Jean Családi Tűzhely* (1981), *Reménység Asszonya* (1966, beteg emberekért, mintegy 80 főt számlálnak), *Mária Szabályozott Kanonokjai* (1971), *Windesheimi Kongregáció* (1968, 110 tag), *Jézus és Mária szolgálói* (1948), *Feltámadás Testvérei* (özvegyek és elváltak számára), *Atya Házának Közössége* (1950).

M. Hebrard a már említett közösségeken túl megemlíti még a következő közösségeket is: *Alégrate* (1977, 60 tag), *Manantial* (1973), *Siloé* (1975, célja az ökumenizmus), *Szent Kereszt* (1972-ben született és 1984-ben oszlott fel).

Ez volna a franciaországi szerzetesi közösségi élet hozzávetőleges körképe. Anélkül, hogy valóban mélyre hatolnánk a kérdésben, kézenfekvőnek tűnnek az alábbi következtetések:

1. Semmi sem nyújt arra garanciát, hogy ez a sok új közösség, amelyek többségükben a zsinat után és a karizmatikus megújulásból születtek, néhány erős személyiségű vezető hatása alatt, több évszázados jövő elé néznek, mint azok a klasztrikus szerzetesrendek, amelyek jelenleg túlélési gondokkal küszködnek.

2. A számok nyelvén szólva még egyszer felidézzük azt az adatot, amely szerint 284 novíciája van a 364 női kongregációnak, amelyek összesen több mint 70.000 tagot számlálnak jelenleg. Az az adat is sokatmondó, hogy az összesen 2.809 szabályozott klerikushoz és iskolatestvérhez képest e rendekben összesen 17-en tettek örökfogadalmat 1989-ben. Nem kell nagyon nagy távolbalátási képesség, hogy megállapítsuk: amennyiben nem következik be radikális változás (erre pedig jelenleg semmi jel sem mutat), valamennyi francia rendtartomány súlyos problémák elé néz a közeljövőben, sőt, jó néhány talán meg is fog szűnni.

3. Az új közösségek szám szerinti súlya alatta marad a klasztrikus szerzetesrendek létszámának, és rövid múltjuk miatt

mindenképpen törékenyebbek is. Ugyanakkor nagyobb rugalmasságot fedezhetünk fel bennük a jelenlegi körülményekre való reagálásban (a Szentlélek indításainak meghallásában?). Ezek a közösségek (és amelyek még csak ezután fognak megszületni), nagyobb reménnyel nézhetnek a jövőbe. Természetükénél fogva olyan elemeket hordoznak, amelyeknek jelen kell lenniük a jövő közösségeiben.

4. Ugyanakkor valószínű (bár kevésbé bizonyítható), hogy a klasszikus szerzetesrendek hivatásai számának csökkenése éppen ezen új közösségek megjelenésével hozható összefüggésbe, amelyek jobban vonzzák azokat a fiatalokat, akik vallásos fogékonysággal rendelkeznek. Ha ez a valóság, a régi alapítású rendeknek le kellene vonniuk a megfelelő következtetéseket.

IRODALOM

- ALÁIZ, A.: *La comunidad religiosa. Profecía de la nueva humanidad*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1991.
- ALONSO, S. M.: *La utopía de la vida religiosa*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1985.
- ALONSO, S. M.: *La vida consagrada*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1988. (9. kiadás)
- ASIAIN, M. A.: *La vida religiosa en la Iglesia*, Secretariado Trinitario, Salamanca, 1977.
- BALDUCCI, E.: *L'uomo planetario*, ECP, Fiesole, 1990.
- BANDERA, A.: *Teología de la vida religiosa*, Atenas, Madrid, 1985.
- BOFF, L.: *Testigos de Dios en el corazón del mundo*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1977.
- BUBER, M.: *Je et tu*, Aubier, Paris, 1969. (Én és Te, Európa, Budapest, 1994.)
- CASTILLO, J. M.: *El seguimiento de Jesús*, Sígueme, Salamanca, 1986.
- CLAR: *Pobreza y vida religiosa en América latina*, Bogotá, 1970.
- CIARDI, F.: *Koinonia. Itinerario teologico-spirituale della comunità religiosa*, Città Nuova, Roma, 1992.
- CODINA, V. - ZEVALLOS, N.: *Vida religiosa: historia y teología*, Ediciones Paulinas, Madrid, 1988.
- DÍEZ, M.: *Antropología de la vida religiosa*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1985.
- FILELLA, J.: *Vida de comunitat i relacions humanes*, Cevre, Barcelona, 1991.
- FINKLER, P.: *Comprenderse a sí mismo y entender a los demás*, Paulinas, Madrid, 1980.
- FINKLER, P.: *Unificación de la vida en la comunidad religiosa*, Paulinas, Madrid, 1980.
- GARCÍA, J. A.: *Hogar y taller*, Sal Terrae, Santander, 1987. (2. kiadás)

- GARCÍA PAREDES, J. C. R.: *La misión de la vida religiosa. Fundamentos teológicos*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1982.
- GÓMEZ-MIER, V.: *Modernización socioeconómica en las comunidades religiosas*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1980.
- GUERRERO, J. M.: *La utopía de la comunidad religiosa. Desafíos y búsquedas*, Sociedad San Pablo, Santiago de Chile, 1990.
- HOSTIE, R.: *Técnicas de dinámica de grupo*, Publicaciones ICCE, Madrid, 1990.
- La comunidad religiosa*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1972.
- LOHFINK, G.: *La Iglesia que Jesús quería*, DDB, Bilbao, 1986. (*Milyennek akarta Jézus a közösséget?*, Egyházforum, Luzern, 1990.)
- LOZANO, J. M.: *Vida como parábola... Reinterpretando la vida religiosa*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1986.
- LUZARRAGA, J.: La koinonia de la vida religiosa como parábola de la koinonia eclesial, *Manresa* 207 (1981) 135-160.
- MANENTI, A.: *Vivir en comunidad. Aspectos psicológicos*, Sal Terrae, Santander, 1983.
- MATURA, T.: *El radicalismo evangélico*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1980.
- MELENDO, M.: *Comunicación e integración personal*, Sal Terrae, Santander, 1985.
- PIKAZA, X.: *Teología de la vida religiosa. Consagración, comunión, misión*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1987.
- Pobreza y vida religiosa en América-latina*, CLAR, Bogotá, 1970.
- PUJOL, J.: *Itinerario de la vida religiosa a los veinte años de post-concilio*, S. Pío X, Madrid, 1987.
- RIDICK, J.: *Un tesoro en vasijas de barro*, Atenas, Madrid, 1985.
- RUEDA, B.: *La vida comunitaria. Carta Circular*, Maristas, Roma, 1970.
- SAINT ARNAUD, Y.: *Ensayo sobre los fundamentos teológicos de la comunidad*, Atenas, Madrid, 1973.
- SAINT ARNAUD, Y.: *La consulta pastoral de orientación rogeriana*, Herder, Barcelona, 1972.
- TILLARD, J. M.: *El proyecto de vida de los religiosos*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1975.
- TILLARD, J. M.: *Vocación religiosa, vocación de Iglesia*, DDB, Bilbao, 1970.

VANIER, J.: *La communauté, lieu du pardon et de la fête*, Fleurus, Paris, 1989. (A közösség. A megbocsátás és az ünnep helye, Vigilia, Budapest, 1995.)

VÁZQUEZ, A.: *Psicología de la vida religiosa*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1990.

Kiadja: Piarista Rend Magyar Tartománya
1052 Budapest, Piarista köz 1.
Honlap: www.piarista.hu
Felelős kiadó: Labancz Zsolt SP

Nyomás: *mondAt Kft.*
2600 Vác, Nádas utca 6.
Felelős vezető: Nagy László ügyvezető igazgató

ISBN 978-963-89610-0-6
ISSN 1585-2210

José Pascual Burgués spanyol piarista atya – aki jelenleg generálisi rendtörténész és a központi levéltár felelőse a római anyaházban – a 90-es évek elején, tehát több évtizede írta ezt a könyvet. Megállapításai bizonyára azóta sem sokat veszítettek időszerűségükből. A rendi közösségek kisebb létszámúak lettek, és a közösségi élet több területén – többek között az ilyen értékes könyveknek köszönhetően is – jelentős előrelépések történtek.

Jól tudjuk azonban, hogy a közösséget folyamatosan, évről évre, napról napra kell építeni. Ehhez pedig érdemes olvasgatnunk Burgués atya könyvét, amely túl azon, hogy a piarista valóságra reflektál, rendkívül sok bölcs gondolatot merít a közösségi életről szóló gazdag irodalomból. Felhasználását elősegíti, hogy minden fejezet végén találunk kérdéseket, szempontokat mind az egyéni, mind a közösségi reflexióhoz.